

A aut pecunia aut opera satisfecisset. Cicero pro Flacco: Iste cum iudicatum non faceret, additus Hermippo, & ab hoc ductus est. Hoc plurib. explicat Agellius li. 20. ex lege XII. tabularū, quæ est huiusmodi: Eris confessei, rebūque iure iudicareis, 30. dies iusti sunt: Postiudea indu manus iactio esto. in ious ducito. nei iudicatum facit, aut Quipfendo ioure vindicit, secum ducito, vincito aut neruo, aut compedi- bus quindecim pondo, ne minore: aut, si volet, maiore vincito: sei volet, suo vi- uito, nei suo uiuit, qui cum vincitum habebit, libras farris in dies dato, sei voler, plus dato: hæc sunt verba legis, ita restituta à Iosepho Schaligero, reliqua quæ ab Agellio pro explicatione eius legis adducuntur, ex præcedenti libro reperantur, ubi totam legem explicauimus. Hi ergo addicti, & nexi vocati sunt. Addicti, propter

B iudicium Prætoris: Nexi, propter vincula creditoris Addictus est autem, vt inquit Quinctilianus, quem lex seruire, donec soluerit, iubet. Nexus, teste Varrone, liber, qui suas operas in seruitute pro pecunia, quam debet, dum soluerit, dat.

Iudicium verò in Petitore fuit, si calumniatus fuisse argueretur. Erant autem ca- lumniatores, qui accepta, pecunia litem falsò intendant, aut prætermiserant. De iis Vlpianus ff. de calumniatoribus: In eum, qui vt calumniæ causa negotium facer- feret, vel non faceretur, pecuniam accepisse dicitur, intra annum in quadruplum eius pecuniæ, quam accepisse dicitur, post annum simpli in facti actio competit. Item: Hoc edicto tenetur, qui non depectus est. Depectus autem dicitur turpiter pactus. Cicero pro Milone: Qui calumnia litium fundos alienos petebat. Vide etiam

C Agellium lib. 13.

Vltimum iudicium fuit in iudicem: si ob iudicandum pecuniam accepisset, de quo in XII. tabulis scriptum fuit. Vnde Agellius lib. 20. Nisi duram esse legem pu- tes, quæ iudicem arbitrumque datum, qui ob rem iudicandam pecuniam accepisse conuictus est, capite punit. Qui verò iudex sciens dolo malo iniuste iudicabat, is litem suam facere dicebatur, auctor Vlpianus ff. de iudiciis: Iudex tunc litem suam facere intelligitur, cum dolo malo in fraude legis sententiam dixerit: dolo malo autem videtur hoc facere, si euidentis arguatur eius vel gratia, vel inimicitia, vel etiam sordes, vt veram æstimationem litis præstare cogatur. Is etiam videtur litem suam fecisse, qui ad constitutum tempus in iudicium non venit. Macrobius libro ter- tio, capite decimosexto, in Oratione Titij de iudicibus: Inde ad Comitium vadunt, ne litem suam faciant. Abrogata inde lege XII. Tabularum, lege repetundarum de hoc crimine quæsitum est quemadmodum, qui falsum testimonium dixerunt, lege de falso postulati pœnas dederunt, vt mox ostendemus. At de priuatorum quidem iudiciorum consuetudine hæc hætenus.

Quæ publica iudicia fuerint, item de criminibus & pœnis.

C A P. XVII.

E **O**GNITA priuatorum iudiciorum ratione, de publicis differendum est. Eorum enim lógè alia ratio fuit, quam priuatorum. Neque enim, vt inquit Iustinianus, per actiones ordinata sunt; neque omninò si- mile quidquam cum priuaris iudiciis habuerunt, magnaque diuersitas eorum fuit, & in instituendo, & in intendendo. Publica verò dicta sunt, quòd cuius è populo actio permitteretur. Cæterum iudicia publica fuerunt de- creta, quæ de criminibus. Quæstio aliquo iudicum exercente, indices ab eo dati fe- cerunt, prout leges de singulis criminibus cognoscendis latæ iusserunt. Quæ vt pla- nius intelligantur, de criminibus primùm & pœnis, deinde de Quæstitoribus, tùm de iudicibus, inde de quæstionum exercitationibus, dicemus.

Crimina maleficia fuerunt, quæ aut aduersus Rempublicam commissa sunt, aut **F** populus Romanus aduersus Rempublicam commissa existimauit, atque iudicio le- gibus constituto pœna vindicanda putauit. Itaque non solum iniuriæ factæ Senatui, aut populo, aut magistratibus, sed etiam nonnullæ priuaris illatæ, publicorum iudi- ciorum legibus comprehensæ sunt.

Reipublicæ directio factæ dicuntur, vt si quis maiestatem populi Romani, aut

magistratum eius minuisse, publicam, sacræque pecuniam auertisset, populi suffragia honoris adipiscendi gratia corrupisset, socios spoliasset, aut pecuniam ob iudicandum cepisset, armis magistratum, aut priuatum coegisset, quæ crimina appellauerunt maiestatis, peculatus, ambitus, repetundarum, & vis publicæ.

Priuatis factas ad se pertinere populus existimauit, si quis hominem telo occidisset, si veneno necasset, si parentibus manum intulisset, si falsum testamentum, falsamque nummam fecisset, si uxorem alterius corrupisset, si seruum alienum aut celasset, aut vinxisset, aut emisset sciens, insciente Domino, vnde hæc crimina nomen acceperunt, inter sicarios, veneficij, parricidij, falsi, adulterij, plagij. Quin etiam quæcunque cum priuatos attingerent, de iis quæstionem publicam constituit lege aliqua voluerunt, ea pro criminibus habita sunt, vt circumscriptio pupillorum lege Lætoria, de qua Cicero de natura Deorum: Inde iudicium publicum rei priuatæ lege Lætoria.

Vt autem non omnia rerum priuatarum iudicia priuata fuerunt, sic non omnia in quibus crimen versatum est, fuerunt publica: sed ea demum, quæ legibus publicarum quæstionem sunt constituta, quod docet Macer lib. 1. de iudiciis publicis. Quoniam autem causæ publicæ crimen fermè complexæ sunt, hinc nomen etiam criminalium inuenerunt.

Criminibus ipsis adiungi debet disputatio de pœnis, quibus ipsa crimina vindicata sunt. Pœnarum autem genera ex auctoritate Tulij octo prodidit Isidorus, damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, seruitutem & mortem, quarum alix bona læserunt, vt damnum, aliq̃ corpus, vt vincula, verbera, & talio: alix ius, vt ignominia, exilium & seruitus: alix vitam, vt mors.

Damnum alio nomine multa est dicta. Multa Sabinum vocabulum fuit, eaque in ouibus & bubus æstimandis constitit, quibus primis temporibus Italia abundauit. Itaque vt scribit Agellius lib. 11. Suprema multa erat duarum ouium, & triginta bouum, pro copia scilicet bouum, & penuria ouium. Sed cum eiusmodi multa pecoris, armentique à magistratibus dicta erat, adigebantur boues, ouesque aliàs pretij parui, aliàs maioris, eaque res faciebat inæqualem multæ punctionem, idcirco postea lege Ateria constituti sunt in oues singulas æris deni, in boues, æris centeni. Minima verò multa fuit ouis vnus. Quando autem à magistratibus populi Romani more maiorum multa dicebatur, vel minima, vel suprema: obseruari solebat, vt oues genere virili appellarentur, atque ita M. Varro hæc legitima verba, quibus minima multa diceretur, concepit: M. Terentio, quando citatus neque respondit, neque excusatus est, ego ei vnam ouem multam dico: ac nisi eo genere diceretur, negauerunt, iustam videri multam. Hæc ex Varrone, Agellius. Festus autem ita: Multam Osci dici putant pœnam quandam. M. Varro ait, pœnam esse, sed pecuniariam, de qua in primo libro epistolarum quæstionum refert. Maximam multam dixerunt trium millium, & viginti assium, quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quinquam multare, æstimabaturque vos centussibus, ouis decussibus, vt scribit Agellius. Quam autem legem Ateriam vocauit Agellius, eam Tarpeiam nominat Festus, quod Alterius cum Tarpeio Consul eam tulerit. Pro multa verò etiam sæpè pecuniam dierunt.

Vinculorum nomine complexi sunt compedes, pedicas, manicas, cathenas, neruos, boiam & carcerem. Plautus *Afinaria*: Qui aduersum stimulos, laminas, crucifque, compedesque, neruos, cathenas, carceres, numellas, pedicas, boias, &c. Compedes vinculum est, quo pedes irretiri solent, ab impediendo dicti, teste Nonio. Pedica, vinculum quo pedes vinciuntur. Manica, quo manus, Nonius, Neruum, ait Festus, appellamus ferreum vinculum, quo pedes impediuntur, quanquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidiosè captus, eo ædopol neruo ceruices probas. Boiæ, id est genus vinculorū, tam lignæ, quàm ferreæ dicuntur, Festus, vbi Scaliger addit ex antiquis Glossis Boiæ proprie esse collare. Carcerè ædificatū fuisse ab Anco rege, scribit Liuius lib. 1. imminente foro ad terrore crescentis audaciæ omnia ad coercendos & constringendos homines comparata. Vnde illa Ciceronis in VI. 1. in Verrem: Quæret, quam obrem fasces Prætoribus præferantur, cur securæ datæ, cur carcer ædificatus, cur tot supplicia more maiorum in improbos constituta? Cæterum reorum

A reorum custodia duplex fuit, Carcer & priuata domus. Ante Confessionem in liberis custodias tradere consueuerunt. Liberæ autem custodiæ dicebantur, cum apud magistratus domi, aut apud priuatos, nobiles ponebantur custodiendi, quemadmodum de Indice Bacchanalium scripsit Linius, & de Coniuratis Sallustius. Post confessionem verò in vincula publica coniciebantur. Venuleius ff. de custodia reorum: Reus confessus, donec de reo pronunciaretur, in publica vincula coniciendus. Item Scæuola: Reus confessus, ob solam confessionem conici in vincula consueuit. Fuit autem custos quidam carceris, quem Commentariensem vocat Plinius, lib. 7. cap. 38. qui triumviro capitali cuius summa carceris, & animaduersionis cura fuit, parebat. Ostendit hoc Valerius lib. 5. scribens, custodem carceris pietatem filix, quæ **B** in carcere matrem lacte sustentauit, ad Triumvirum derulisse.

Verbera inflicta sunt virgis & fustibus. Virgis vsi sunt magistratus, cum expeditis fascibus lictores animauerunt in terga: præcessit autem verberatio extremum mortis supplicium. Fustigationem in castris adhibuerunt, & priuatum, Valerius lib. 6. Metellus uxorem, quod vinum bibisset, fustim interemit.

De Talione sic Isidorus: Talio est similitudo vindictæ, vt taliter quis puniatur, vt fecit. hoc enim & natura & lege est institutum, vt ledentem similis vindicta sequatur, vnde & illud est legis: Oculum pro oculo, dentem pro dente. Item, Festus citat hæc verba legis: Si mæbrum rupit, ni cum eo pacit, talio esto. Permittit autem, inquit, lex parem vindictam. Hinc Iustinianus scripsit: Pœna iniuriarum per membrum **C** ruptum talio erat. Agellius autem libro 11. ca. 1. addit, reum habuisse facultatem paciscendi, & nõ necesse habuisse pati talionem, nisi eam elegeret. Sed de hac legè supra.

Ignominia fuit infamia. Cicero lib. 4. de Reput. teste Nonio: Censoris iudicium nihil ferè damnato affert, nisi ruborem. Itaque quod omnis ea iudicatio versatur tantummodo in nomine, animaduersio ista ignominia dicta est. Infames autem lege & edicto Prætorio factos, & quare, apparet ex Digestis de iis, qui notantur infamia. Cæterum infamia ius munerum, honorumque ciuiliū fermè ademit.

Exilium intellexerunt, cum aqua & igni interdixerunt. Siquidem consuetudo loquendi obtinuit, vt omnes, quibus aqua & igni interdictum esset, quoniam exilij causa solum vertere cogebantur, exules appellarentur, vt est in Rhetoricis ad Herennium. Exilium autem non nominabatur in irrogatione pœnæ, sed aquæ & ignis interdictio, quam necessariò sequebatur exilium. Neque enim sine aqua & ignis vsu esse quisquam in vrbe poterat. quod docet Cicero pro Cæcinnâ. Exilium nõ est supplicium, sed perfugium, portusq; supplicij. Nam qui volunt pœnam aliquam subterfugere aut calamitatem, eò solum vertunt, hoc est locum, ac sedem mutant. Itaque nulla in lege nostra reperietur, vt apud cæteras ciuitates, maleficium vllum esse exilio multatarum: sed cum homines vincula, necesse, ignominiasq; vitant, quæ sunt legibus constitutæ, confugiunt, quasi ad aram, in exilium: qui si in ciuitate legis vim subire vellent, non prius ciuitatem, quam vitam amitterent. Exilio autem ciues iure ciuitatis nudati sunt. Relegati autem dicti, teste Festo, quibus ignominia, aut pœnæ **E** causa necesse fuit, ab vrbe Roma, aliõue quo loco abesse, lege, Senatûsque consulto aut edicto magistratus.

De seruitute autem, qua ius libertatis est violatum, & extremo supplicio, quo vita adempta, vt quæ horum iudiciorum non sint, post alio loco magis idoneo dicitur.

Quoniam autem has pœnas omnes duobus nominibus incluserunt, pecuniæ & capitis, ob id factum est, vt iudicia publica alia capitalia fuerint, alia non fuerint. Quod etiam scripsit Paulus ad Edictum principis his verbis: Publicorum iudiciorum quædam Capitalia sunt, quædam non Capitalia. Capitalia sunt, ex quibus pœna mors, aut exilij est, hoc est, aquæ & ignis interdictio. Per has enim pœnas eximitur caput de ciuitate. Nam cætera non exilia, sed relegationes propriè dicuntur, tunc **F** enim ciuitas retinetur. Non Capitalia sunt, ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio pœna est. Hactenus ille. Vt autem omnes causæ criminales capitales fuerint, velut si maiestatis reus multatus esset pecunia: sic nõ omnes capitales erimen continuerunt, vt causa Quintij, quæ à Cicerone capitalis dicitur (cui tamè sit sine crimine) quia infamiam afferebat, Quintius autem Vadimonij deseruisse dicebatur.

Modestinus ff. de verborum significatione: Licet capitalis Latine loquentibus omnis causa existimationis videatur, tamen appellatio capitalis, mortis, vel amissionis ciuitatis intelligenda est. Cicero pro Q. Roscio: Si qua sunt priuata iudicia, summæ existimationis, & propè dicam capitis, tria hæc sunt, fiducia, tutela, societatis.

*De Prætoribus Quæstoribus, iudicibus questionum,
& iudicibus* CAP. XIIX.

QUIMINIBVS explicatis, transeamus ad Quæstiores. Quæstiores dicti, qui iudicium publicum exercuerunt, quam questionem vocauerunt. Huic autem rei operam dederunt primum Reges, deinde Consules, post magistratus ij, quos ei muneri Senatus, aut populus præfecit. De Regibus auctor est Dionysius lib. 2. qui Romulum Regem delicta maxima cognouisse minora. Senatoribus permisisse scribit, & Liuius li. 1. qui, cum Superbum Regem scribat, vt metum populo incuteret, cognitiones capitalium rerum sine consiliis, per se solû exercuisse, propter que eam causam occidere, in exilium agere, bonis multare potuissent: non obscure, quid causam superiores reges seruauerint, ostendit. De Consulibus ex eo elicere possumus, quòd in Regum locum successerunt, & quòd Brutus primus Consul de coniuratis vltimum supplicium, causa ipsa cognita sumpsit. Verum eodem anno id ius lege Valeria de prouocatione lata, est, imminutum, cautumque in posterum, ne Consul de capite ciuis Romani iniussu populi quæreret: verum ij demum, quos populus questionibus publicis præfecisset, qui inde Quæstiores parricidij sunt appellati, quos non multò post Reges exactos institutos scribit Pomponius, ff. de orig. iuris. Vnde Festus, Quæstiores parricidij (siue Parricidij) appellati ait, quos soliti fuerint creare causa rerum capitalium. Horum autem apud Liuium sæpius memoria celebratur, vt Cossio, & Medullino Consulibus, anno cccxl. item anno cccxli. & anno dlxvi. Atque in hunc quidem modum vsque ad annum dclv. Quæstiones publicæ exercitæ sunt, vt quotiescunque res posceret, aut Consules, aut Dictator, aut prætor Senatusconsulto, aut lege quæreere iuberetur.

Anno autem ipso dclv. perpetuæ quæstiones esse, ac proprium Quæstiozem habere cœperunt. Legem enim L. Pifo Tribunus plebis tulit, qua quæstionem repetundarum perpetuam fecit, vt scribit Cicero in Bruto, his verbis: Carbone forum tenente plura iudicia fieri cœperunt. Nam & quæstiones perpetuæ hoc adolescente constitutæ sunt, quæ nullæ antè fuerant. L. enim Pifo, Trib. pleb. legem primus de pecuniis repetundis, Censorino & Manlio Coss. tulit. Ij verò eo anno, quo dixi, Consules fuerunt. Quæstio verò perpetua facta intelligitur, cum Prætori in singulos annos mandatur: mandatur autem, cum hæc verba in lege de aliquo vindicando crimine lata ponuntur: De ea re Prætoris quæstio esto. Item Prætor, qui ex hac lege quæret, facito, vt, &c. Post quæstionem de repetundis quæstio inde de peculatu, de maiestate, & de ambitu perpetua facta est: cumq; sex tum crearentur in vrbè Prætores, mutata est tota ratio fortitionis Prætoriarum. Antè enim Prætores bini singulas domi iurisdictiones, ex Senatusconsulto forriebantur, vrbanam & peregrinam: reliqui quatuor prouincias foris gubernandas. Ab hoc verò tempore duæ iurisdictiones, & quatuor quæstiones in sortem ex Senatusconsulto à Prætoribus sex conici cœptæ. Prætura verò Romæ acta prouincias sortiti sunt, in easq; Prætorum profecti sunt. Demum L. Cornelius Sulla Dictator, vt inquit Pöponius, quæstiones alias quatuor publicas tulit, de sicariis, veneficiis, falso, & parricidio: & propterea Prætores quoq; quatuor, vt de iis quærerent, addidit. Sic enim exponit Cicero in Verrem: Lex Cornelia testamentaria, nummaria (hæc est, quæ quæstionem de falso continet) ceteræ complures, in quibus non ius aliquod nouum in populum constituitur, sed sancitur, vt quod semper malum facinus fuerit, eius quæstio ad Prætozem pertineret ex eo tempore. Quoniam autem numerus Prætorum, & ratio cognitionum eorum iam inde ab initio permissa erant arbitrio Senatus: ob id factum est, vt rarò, aut fortasse nunquam, nisi octo Prætores, quotannis sint creati, ita vt cum essent octo Prætores, & decem cognitiones, in iis deferendis pro voluntate Senatus variatum sit. Vt enim antè

Antè aliquando binæ iurisdictiones, & binæ prouinciæ singulis sunt tributæ: sic post-hac & binæ iurisdictiones, & binæ quæstiones singulis, & iurisdictione cum quæstione vni, & vna quæstio duobus ex Senatusconsulto commissa est, id quod pluribus exemplis in medium prolatis demonstrat Sigonius.

Quantquam autem post annum DCIV. Prætores primùm quatuor, deinde sex perpetui singularum quæstionũ Quæstiores sunt constituti, vt eas quorannis sortirentur: non tamen omnia iudicia publica ab ordinariis illis Quæstoribus facta sunt, verùm extra ordinem multæ quæstiones aut Senatusconsulto, aut plebiscito, vt antè, aut Consulibus, aut aliis magistratibus, aut etiam priuatis hominibus mandatæ sunt: siue quia nulla dum lex de his constituendis erat lata, siue quòd lata erat illa quidem, sed pro rei atrocitate extra ordinem quærendum esse videbatur. Exempla etiam huius rei sunt apud Sigonium. Ac Quæstorum quidem siue ordinarij, siue extraordinarij essent, quanquam potestas ab ea lege, qua creati erant, tota manauit: tamen omnium in his rebus collocata fuit, vt in foro, atque in tribunali, & in sella Curuli sedentes, iudice quæstionis aliquo (de quo iam dicitur) operam fidemque nauante, gladio posito, iudicium exercerent, cum eis iudicibus, qui eis obuénissent, sedentibus in suis subselliis, scribis verò, accensis, præconibus, listoribus, aliisque apparitoribus assistentibus, id quod ex Ciceronis Oratione pro Cluentio, & eiusdem Bruto est manifestum. Ceterùm quæstio, euerfa Republica, merum imperium est appellata. Sunt enim tria magistratuum imperia celebra-

Brata, merum, non merum, & mistum. Merum fuit cognitio rerum capitalium, non merum priuatarum, quod propriè iurisdictione est appellata: mistum vtrarumque. Indicat Vlpianus ff. de iurisdictione: Imperium aut merum est, aut mistum. Merum est imperium, habere gladij potestatem ad animaduertendum in facinorosos homines. Mistum est imperium, cui etiam iurisdictione inest, quod in danda bonorum possessione consistit. Iurisdictione est etiam iudices dandi licentia, id est, merum imperium continet causarum capitalium cognitionem: mistum non solum cognitionem rerum capitalium, sed etiam iurisdictionem, id est, priuatarum cognitionem, quæ cum multis aliis in rebus versetur, tum vel maximè in danda bonorum possessione, & dando iudicio posita est, vt supra ostendimus. Et **D** Paulus de officio eius, cui mandata est iurisdictione: Mandata iurisdictione etiam imperium, quod non est merum, videtur mandari. Gladius autem, de quo dictum est, insigne opinor fuit magistratus publicum iudicium exercentis, sicut hasta Prætoris vrbanj, priuatum iudicium exercentis.

Præterea verò hanc quæstionem, siue hoc merum imperium, publicæ iudicij cognitionem, aut exercitationem mandari alteri non poruisse, satis constat, nisi fortasse eadem lex, quæ de quæstione erat lata, quæstionem illam transmitti licuisse sancierit. Papinianus ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictione: Quæcunque specialiter lege, vel Senatusconsulto tribuuntur, mandata iurisdictione non transferuntur, &c. vide locum. Atque hæc quidem de Quæstoribus.

Exceptis autem Prætoribus, quos summos Quæstiores fuisse diximus, erant etiam Iudices quæstionum, qui ab Asconio Principes quæstionum dicuntur, & distincti erant à Prætoribus, Quæstoribus, & ab aliis Iudicibus, & creabantur ex magistratibus, postquam Ædiles fuissent. Eorum officium erat, datam actionem exercere, iudices sortiri, testes audire, quæstiones habere, tabulas inspiciere: Prætores autem actionem dabant, aut negabant iudices cogebant & dimittebant. Sunt tamen, qui opinentur, Iudicem quæstionis eandem cum Prætorè fuisse: alij verò, eum non solum non Prætorè fuisse, sed hominem omninò priuatarum, quarum opinionum refutationem habet Sigonius.

Restant cognoscèdi iudices, qui à Prætoribus Quæstoribus, & Iudicibus quæstionum distincti fuerunt. Iudices verò dicti sunt, qui ex lege ad iudicandum adhibiti sunt, quorumque sententiam Prætor ipse pro tribunali pronunciauit. Horum autem legendorum diligens admodum ratio fuit. Primum enim cautum est ex quibus ordinibus essent legendi, deinde quo numero in singulos annos, inde qua conditione, & qua græte. De ordinibus si quærimus, primùm lecti fuerunt ex ordine Senatorio,

antiquo, ac regio instituta, deinde ex equestri, lege Sempronia C. Gracchi, tum ex A
 utroque, lege Seruilia Cæpionis: deinde ex equestri, lege Seruilia Glauciæ, deinde
 iterum ex Senatorio tantum, lege Liuiæ Drusi, tum ex tribus ordinibus, Senatu,
 equestri ordine, plebe, lege Plauria Siluani, tum ad Senatores solos res traducta lege
 Cornelia Syllæ: inde ad tres ordines, Senatum, equites, tribunos ærarios, hi enim
 erant è plebe, lege Aurelia Cottæ: postremò redacta ad Senatores & equites lege Lu-
 lia Cæsaris.

Numerus autem eorum à legibus ipsis præscribatur, vt à lege Seruilia Glauciæ,
 quadringentorum quinquaginta. Itaque non idem semper fuit. Etatis item non
 eadem ab omnibus habita fuit ratio. Nam lege Seruilia Glauciæ cautum est, ne mi-
 nor annis triginta, maior sexaginta légeretur. Cùm autem alijs legibus triginta
 quinque præscripti essent, Augustus ad triginta redegit, teste Suetonio. Ea verò le-
 ctio per Prætorem vrbatum, aut peregrinum iuratum celebrabatur, prout lege sanc-
 citum fuerat, iique selecti iudices appellati. Vide legem Corneliam & seruiliam
 Glauciæ. Quotannis autem lectos indicat Cicero in Verrem: Nunc Iudicem ex
 Cal. Iannariis non habebimus. Munera verò Iudicum fuerunt, vt in legem iurarent,
 citati à Prætore iudicium exercere adessent, in subselliis, quæ subiecta tribunali
 erant, ex lege sederent, ne inter se disputarent, postremò iurati sententias ferrent.
 Hæc etiam de iudicibus, sequitur de actione.

*De exercitatione actionis, siue instituenda actione, in ius voca- C
 tione, postulatione, nominis delatione, citando accusa-
 tore et reo. CAP. XIX.*

In ius
 vocatio.

Postula-
 tio.

RIMINI BV S, quæstionibus & iudicibus cognitis, deinceps de exer-
 citione quæstionis, siue de instituenda actione, atq; tota apud Præ-
 torem agendi ratione differendum est. Ordo verò agendi talis fuit.
 Priuatus cuius, qui priuati nomen deferre in animo habuit, eum in
 Ius vocauit, & Prætore in foro adiens, qui de crimine illo cognos-
 cebat, quod ipse deferre volebat, dicendi potestate accepta, postu-
 lauit, vt sibi nomen eius deferre liceret: qua de re impetrata, nomen derulit. N
 omine recepto, atque à Scribis, iussu Prætoris, in tabulas relato, ille reus est dictus. Ita
 primum præcessit in Ius vocatio, deinde postulatio, tum nominis delatio, ad extre-
 mum inde secuta est accusatio.

Cæterum in Ius vocatio ita locum habuit, si ille, cui negotium parabatur, in vrbe
 fuit. Habuit enim, vt puro, prehensionem, & educationem perinde, atque in priuato
 iudicio. Quod ostendit Seneca lib. 4. Controuersiarum, item in Ludo, & Macer, ff. de
 accusationibus, cùm scribit, qui sunt in magistratu accusari non posse, qui sine fraude
 in Ius euocari non possunt. In ipsa verò vocatione eadem obseruata esse in iudicio
 publico, quæ in priuato seruata sunt, videtur verisimile.

Vt autem in iudicio priuato, aduersario in Ius vocato postulabatur à Prætore, vt
 sibi liceret actionem inrendere: sic in publico postulabatur, vt sibi liceret nomen de-
 ferre. Testes sunt Cælius ad Ciceronem, lib. 8. Epistolæ ad familiareis. Cicero
 ipse in Diuinatione, & ad fratrem, & Seneca in Ludo. Postulatio verò fiebat non so-
 lum præsentem, sed etiam absentem illo, in quem fiebat, vti Cicero ostendit scribens ad
 fratrem, cùm Gabinium, postquam accessit ab vrbe, necdum ingressum, à Lentulis
 de maiestate postulatum nunciat. Idem Cælius ad Ciceronem, & Valerius Maximus
 libro 3. testantur.

Neq; verò leges potestatem temerè concesserunt, vt quicumque postulare, aut
 quicumque postulari possent. Scribit enim Macer ff. de accusationibus: Qui accusare
 possunt, intelligemus, si scierimus, qui non possunt. Itaque prohibentur accusare alij
 propter sexum, vel etatem, vt mulier, vt pupillus: alij propter Sacramentum, vt qui
 stipendium merent, alij propter magistratum, potestatemve, in qua agentes sine frau-
 de in Ius euocari non possunt; alij propter delictum proprium, vt infames alij
 propter

- A** propter turpem quæstum, vt qui duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent, nummósque ob accusandum vel non accusandum acceperint: alij propter conditionem suam, vel libertini contra patronos, hæc Macer. Quod autem scriptum est de muliere & pupillis, idem eo loco tradunt Pomponius & Papinianus, sed tamen cum exceptione, quæ ibi videatur. Quæ verò de iis, qui accusare non potuerunt, à Iurisconsultis scripta sunt, ea ex legibus singulis de quoque crimine sumpta sunt. Neque verò solùm leges præscripsisse videntur, qui postulare non possent, sed etiam ipsi Prætores pro potestate multos à postulatione videntur repulisse, vt Quæstores, ne Prætorum suorum nomina deferrent, propter necessitudinem, quæ inter illos intercedebat, teste Cicerone Diuinatione. Eadem ratione non omnes postulari poterant,
- B** primùm non magistratus, deinde non ij, qui Reipublicæ causa absunt. De magistratibus notum est illud libro 45. apud Lium, vbi Seruilius reprehendit Galbã, quòd si nocere Paulo voluit, non postridè, quàm triumphauit, cum primùm eum priuatum visurus esset, legibus interrogari. De iis qui Reipublicæ causa absunt, lex Memmia sanxit, cuius mentio fit apud Valerium lib. 3. Satis etiam constat, apud Romanos accusationis munus probro fuisse, laudem tamen attulisse iis, qui, vt inquit Cicero in 2. de Officiis, aut Reipublicæ causa, aut patrociniij gratia, aut paternaum aut propriarum inimicitiarum causa ad accusationem accederent, eamque rem summo honori adolescentibus fuisse, quod etiam in Lucullo scripsit Plutarchus. Iam verò in causa repetundarum illud præcipuè obseruatum est, vt populi qui repeterent
- C** pecuniam, ac spoliatos se per legatos quererentur, patronos quoque nominandi potestatem postulerent, testibus Lio lib. 43. & Cicerone in 1. de Oratore. Itaque in legibus de pecuniis repetendis præcipuè sanctum est de patronis dandis & repudiandis. Hi verò qui sociorum patroni fuerunt, reorum accusatores exiuerunt.

Sæpè etiam euenit, vt duo aut plures non solùm in causa repetundarum, sed etiam ambitus, & aliorum criminum, accusationem sibi deposcerent. Quòd cum accidit, tum iudicium factum est, vter deberet nomen deferre. Quod Vlpianus ostendit, ff. de accusationibus. Si plures existant, inquit, qui in iudiciis publicis accusare volunt, iudex eligere debet eum, qui accuset, causa scilicet cognita, æstimated accusatorum personis, vel de dignitate, vel ex eo, quod interest, vel ætate, vel moribus, vel alia iusta de causa.

- D** Hoc autem iudicium Diuinationem dixerunt. Diuinatione porro dicta est teste Aconio in Diuinationem Ciceronis, quia non de facto quæritur, sed de futuro, vter debeat accusare. Alij putant diuinatione dici, quòd in iurati iudices in hac causa sedeant, vt quod velint, præsentire de vtroque possint. Alij, quòd res agatur sine testibus, & sine tabulis, & his remotis, argumenta sola sequantur iudices, & quasi diuinent. Agellius autem ita scribit lib. 2. Cum de constituendo accusatore quæritur, iudiciumque super ea re redditum, cuius potissimum ex duobus pluribusve accusatio, subscriptioque in reum permittatur, ea res, atque iudicium cognitio Diuinatione appellatur. Bassus, Diuinatione, inquit, iudicium appellatur, quoniam diuinare quodammodo iudicem oporteat, quam sententiam sese ferre par sit. Et quæ sequuntur.
- E**

Quale autem hoc iudicium fuerit, facillè ipsa Ciceronis in Verrem Diuinatione, in qua cum Cæcilio disputat, potest docere.

Ex multis autem accusatoribus, qui primas egit, is accusator est dictus: qui secundas, & tertias, subscriptor. Hic verò, vt inquit Aconius, accusatorem adiuuare est solitus subscriptorum meminerunt Cornelius Nepos in vita Attici, Aconius in Cornelianam, & Scavianam, Cicero in Verrem. Plutarchus etiam in Carone maiore scribit, legem fuisse, vt reus accusatori daret custodem ad obseruandam accusationem eius. Tamen cum Cicero dixisset de Cæcilio, Custodem Tullio me apponere: Aconius interpretatus est, accusationis subscriptorem.

- F** Die constituta, venerunt in Ius Accusator, & is, cui accusatio parabatur, ac præsentente Præto delatio nominis facta est. Primùm autem Accusator calumniam iurauit, deinde nomen delulit, iurare calumniam, fuit solemnè iurandum concipere, se non calumniandi causa nomen delaturum esse. Lius lib. 44. Cælius ad Ciceronem, libro 8. Epistolarum ad familiarem, & Aconius in Cornelianam, Hoc in lege

Nominis delatio.

lege Servilia de iurare Calumniam dicitur. Quoniam autem idem est Delatio nominis in iudicio publico, quod in privato intentio litis, verisimile est, easdem formulas actionum, quoad res passa est, obseruatas. Nempe qui vadimonium promiserat, dixit: Ecce me, sisto me, & tu siste te, quid ais? Cui acculator respondit: Aio, te peccasse contra legem hanc vel illam. Hoc inuit Lilius libro 4. Formula verò intentionis eadem ferè in omnibus criminibus fuit. In crimine certè repetundarum talis fuit: Aio, te in Prætura spoliaste Siculos contra legem Corneliam, atque eo nomine sestertium millies à te repeto. Cicero in Verrem. In peculatu ita: Aio, te pecuniam publicam, cum Quæstor esses, auertisse, & falsas ad ærarium rationes retulisse, atque eo nomine sestertium quingenties à te repeto. In ambitu ita: Aio, te in petendo Consulatu pecuniam dedisse tribubus, prandia, locum gladiatoribus contra legem Tulliam, atque pœnam, quæ lege continetur, à te repeto. Quòd si ille aut tacuisset, aut confessus esset, tum in repetundarum crimine lis æstimabatur, vt victo, aut pœna repetebatur: si inficiatus esset, postulabatur, vt nomen inter reos reciperetur, ac delatio nominis scribebatur, & tempus inquirendi postulabatur. Qui verò hoc faciebat, is dicebatur, Reum facere, & legibus interrogare. Asconius, Cicero pro domo: Sallustius & Lilius libro 45. Vt autem in iudicio privato petere, & repetere pecuniam dicebatur actor: sic in publico, petere, & repetere multam, & pœnam acculator. Cic. aliquot locis. Inde fluxit, vt repetere pœnas ab inimicis dicamus, cum eos vicisemur, translatione è iudicio deriuata. Vbi verò voce res peracta erat, tum verò ad scriptum veniebatur, ac crimen quod obiiciebatur, libello subscriptum relinquebatur. Vlpianus ff. de Accusatoribus, item Paulus. Asconius in Milonianam, & Cicero pro Cluentio. Ex quibus etiam intelligitur, accusatorem & voce & libello omnia & singula, quibus reus legem illam, quam nominasset, transgressus esset, esse complexum, vt in pecuniis repetundis, abstulisse, iniquè iudicasse, supplicia de ciuibus Romanis sumpsisse, aut alia, quæ se probare aduersus illum posse consideret.

Vbi verò nomen eius hoc modo detulerat, postulabat, vt reciperetur, id est, vt in tabulas inter reos referretur. Prætor enim hoc ius habebat, vt recipere, & non recipere posset, testibus Seneca in ludo, & Cælio ad Ciceronem. Erant autem crimina quædam, quæ propter atrocitatem ac magnitudinem suam extra ordinem accipiebantur, vt parricidij, & de vi Cicero in Rhetoricis, & pro Cælio, Cælius ad Ciceronem.

Recepto autem vel ordine, vel extra ordinem in rei nomine, Prætor certam diem, qua acculator & reus ad iudicium adessent, constituerebat. Is dies in aliis legibus decimus, in aliis tricesimus fuit. Asconius in Cornelianam, Cicero in Vatiniam. In crimine autem repetundarum acculator diem longiorem ad inquirendum poposcit, vt Cicero in causa Verrina centum & decem, teste Asconio. His rebus actis, reus vestem mutauit, & patronus conquisiuit. De veste hæc ratio fuit. Toga alba deposita, atrâ induit, & barbam, capillumque promittit, squalloremque contraxit. Quæ verò Agellius lib. 3. de Scipione Æmiliano, Plutarchus de Macro, & Valerius libro 6. de Rutilio narrant, quod nec vestem mutarint, nec barbam promiserint, singularia fuerunt. De Patronis hæc accepimus. Scribit Asconius, ante bellum ciuile Cæsaris rarè quæquam pluribus, quàm quatuor patronis esse vsus, post bella verò ciuilia ante legem Iuliam vsque ad duos patronos esse peruentum. Idem defensorum quatuor genera facit, quorum patronum eum vocat, qui orator esset, & voce causam orandam susciperet, & sese accusatori opponeret. In his etiam iudiciis non licuisse Tribunos plebis appellare, significat Cicero in Vatiniã.

De citando, accu-
satore. &
reo.

Quoniam autem sæpe accidit, vt perficiendi iudicij causa acculator, & reus citandus fuerit, hoc norandum est. Quoties dies constituta alicui actioni à Prætore accessit, si Prætor adesse non potuit, rem in alium diem differendi ius habuit, Asconius. Si affuit, accusatores, & reum, & patronos citari per præconem iussit. Tum verò, si accusatores non affuerint, nomen rei ex reis exemptum est: si reus non accessit, absens damnatus est. Asconius eodem in loco, & in Milonianam, & Cicero in Verrem. Etiã illa causa cognitionis differendæ fuit, si extraordinarius aliquis reus esset delatus, de qua paulò antè diximus. Itè si qua causa tunc ea, quæ agebatur, cõiuncta, in iudicium

A iudicium esset adducta. Nam propter coniunctionem, & quasi affinitatem, eam ante ordinarias peragi voluerunt, vt Clero pro Cluentio: Fabricium statim reum fecit, atque vt ei locus primus constitueretur propter causæ cognitionem imperauit.

De iudicibus legendis, sortitione, reiectione, subfortitione, & numero Iudicum. CAP. XX.

BI verò Prætor affederat, & accusatores, reus & Patroni prodierat, de Iudicibus agebatur, quod munus plerumq; Iudici quæstiones assignabatur. Numerus autem iudicum legebatur, qui a lege erat præscriptus, qua iudicium illud exercebatur, & quomodo erat præscriptus. Modus autem fuit

De iudicibus legendis. Sortitio.

Reiectio.

Subfortitio.

Editio.

B duplex, sortitio & editio. Sortitio fuit eiusmodi: Prætor, aut Iudex quæstionis in vnam conuocabat omnes Iudices selectos, id est, qui ad iudicia eius anni à Prætoribus ex lege fuerant delecti, ac forte eum numerum educebat, quæ lex ipse præscribebat. Quo facto dabatur potestas reo, & accusatori reiiciendi, quos parum sibi putarent idoneos. In locum verò reiectorum alios, siue Prætor, siue Iudex quæstionis subfortiebatur. Quæ morè in his verbis exponit Afcónius: Cùm multi Iudices in Consilio cum Prætoris suo iudicaturi essent, qui Quæstor fuisset in causa publica, necesse fuerat, eos primum de curia Senatoria cõscribi, cùm Senatus iudicaret: deinde in vnam mittit, vt de pluribus necessarius numerus sortitio cõfici posset, tertio permitti

C accusatori & reo, vt ex illo numero reiiciant, quos putauerint, sibi aut inimicos, aut ex aliqua re incõmodos fore. Reiectione celebrata, in eorũ locũ, qui reiecti fuerant, subfortiebatur Prætor alios, quibus ille Iudicum numerus legitimus completeretur. & alibi: Sortitus erat iudices Prætor Verres in eorũ locum, vt mos est, alios. Quibus verbis ostendit, hanc lectionẽ multarũ ad eò legum, ac quæstionũ fuisse, vt more facta dicatur. In hac tamen re variatũ esse vi legum satis postea apparebit. Reiectionis meminit Cicero pro Sylla, & in tertia in Verrẽ. De editione mætro fit in lege Seruilia Glauciz, qua iubetur, vt actor c. dl. Iudicibus centũ edat, reus ex centum edat quinquaginta, sicuti alio loco ea recitata est. Eadem ratione lex Licinia de Sodalitiis potestatem dedit accusatori edendi iudices reo, verũ non ex delectis iudicadum,

D sed ex vniuerso populo. Qua de re grauissimè conqueritur Cicero pro Plancio.

Hac re transacta, Iudices lecti citabantur, quique adesse non poterat, excusationem afferebat. Cicero in 5. Philippica. Qui verò accedebant, & iudicium accipiebant, ij iururandum suscipiebant, atque eorum nomina inscripta in arcis reponcebantur. Vnde scripsit Afcónius: Subscriptioe perfecta, iurabant in leges Iudices, vt obstructi religione iudicarent. (In diuinatione verò non iurabant, eodem Afconio teste) Cùm iurassent omnes præter ipsum Prætozem, nomina eorum libellis cõsignabantur, ne pro se lectis Iudicibus, vt fit in multitudine, aliqui suppositi corruptissimè iudicarent. Addit verò alibi: Facile verò pro veris Iudicibus improbi supponi poterant, volente hoc Iudice quæstionis, & illis patientibus, qui non veri Iudices erant: quia nisi citati non confidebant, & graue onus erat, & incommodum, iudicare. Iurasse autem eo modo, quo Iudices priuatarum causarum, facile existimauerim.

De prima actione, quæstionibus, testibus & tabulis.

CAPVT XXI.

Is actus inde cognoscendæ causæ opera dari est cœpta. Cognitio verò fermè omnis in duas actiones diuisa fuit, primam & secundam, quarum secunda à comperndinatione manauit in iis causis, in quibus comperndinatio est permilla, vtraque verò actio accusationem & defensionem

F complexa est. Quoniam autem accusatio testimonio maxime nitebatur, propterea prius de testimoniorum ratione, deinde de accusatione agamus.

Testimoniorum nomine omnes probationes extrinsecus sumptæ sunt appellatæ, quæ etiam expertes artis ab iis, qui de artificio Oratorio scripserunt sunt dictæ. Hæ verò in tres potissimũ partes tributa sunt, quæstiones, testes, & tabulas. In his studiũ

accusatoris maximè fuit collocatum: atque earum, & eiusmodi rerum parandarum gratia dies aliquot post nominis delationem ad inquirendum supererunt, quod maximè in lege reperundarum est obseruatum. Quamquam non omnia crimina iisdem testimoniis confirmata sunt. Nam cædes quæstionibus, & testibus probata est, tabularum fidem non desiderauit. repetundarum & peculatus testes, & tabulas poposcerunt, quæstiones repudiarunt: maiestas autem & ambitus solis etiam testibus fuit contenta.

De Quæstionibus. Quæstiones fuerunt testimonia seruorum, vi tormentorum expressa. Itaque propria accusatoris fuerunt, ut reum ex dictis seruorum conuinceret. Itaque accusator, ubi primum Quæstor cum iudicibus assedit, seruos rei in quæstione postulare consuevit, & ab eo datos in tormentis habere. Ascronius in Milonianam. Cæterum serui contra Dominos torqueri non poterant, excepta causa incestus & coniurationis, teste Cicerone pro Deiotaro, & in partitionibus. Ratio aurem quærendi qualis fuerit, Cic. pro Cluentio, & Milone ostendit. Quæstione habita, & in tabulas relata, tabulæ obsignabantur, ut ibidem dixit Cicero pro Milone. Quæstio autem habita est in eculo, de quo post dicam.

De testib. Quæstionibus cognitis testes sunt attingendi. Hi fuerunt liberi homines, qui testimonium extra tormenta dixerunt. Quoniam autem non omnibus dicere testimonium licuit, propterea ante de testium conditione quærendum est. Callistratus ff. de testibus hæc scribit: Testium fides diligenter examinanda est, ideò que in persona eorum exploranda erunt in primis conditio cuiusque, utrum quis decurio, an plebeius sit, & an honestæ, & inculpatæ vitæ, an verò notatus, & reprehensibilis, an locuples, vel egês sit, ut lucri causa quid facillè admitat, vel an inimicus ei sit, aduersus quem testimonium fert, vel amicus ei sit, pro quo testimoniû dat. Nam si careat suspitione testimonium, vel propter personam, à qua fertur, quod honesta sit, vel propter causam, quod neque lucri, neque gratiæ, neque inimicitæ causa sit, dimittendus est. Videantur etiã quæ ibi scribunt Arcadius & Papinianus. De iis verò, qui testimonium dicere non potuerunt, lex x i r. tabularum locuta est, verba quædam sunt apud Agellii lib. 15. cap. 13. Qui se fieri testarier, libripensue fuerit, in testimoniu fariatur improbus, inæstimabilisque esto. Inæstimabilis autè est, ut inquit Caius, & qui lege iubetur, ne eius testimonium recipiatur, néve ipsi dicatur testimonium. Sed de tota hac lege libro proximè præcedenti satis dictum. Testium porro illa diuisio fuit, ut alij testimonium spontè dicerent, alij inuiti: his lex iubebat, ut testimonium denunciaretur ab accusatore, qui uti eorum testimonio cupiebat, quam intellexit Valer.

Paulus ff. de testib. Papinianus ff. de accusat.

li. 8. & Cic. in Verr. Non putasti me in hæc re tuis familiarissimis testimonia denunciaturum. In quibus autem causis inuiti testimoniu denunciari non possit, ostendit lex Iulia publicorum iudiciorum, quam alio loco recitauimus. Et de his testibus si testimonium dicere respuissent, sic scriptum erat in x i r. Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obuagulatû ito: id est, si quis, cui testimoniu denunciatum sit, ipsum testimonium defuerit, tum ad ædes eius ad dicendû conuiciû ito, de qua lege alibi. Quoniam verò testes protulit, & accusator, & defensor, inuitos quidà accusator, voluntarios vterque diligenter, quemadmodum eos interrogaret, animaduertere debuerunt. Fuit enim in interrogando teste summa industriæ Oratoriæ laus posita, de qua scripsit Quintil. lib. 5. Institut. Oratoriarum cap. 2. ubi de tota ratione interrogandorum ab vtraque parte testium pluribus ac subtilius agit. In quam sententiam etiã ab Ascronio scriptum est: Tenere debemus interrogationes testium, & accusatoris & defensoris fuisse, & eius, qui producit, & eius contra què producuntur. Videndus & Cicero pro Flacco. Formula interrogandi testis fuit: Quæro de te, arbitris ne? Ipsi verò testes respondebant iurati, respondentisque dicebant: Arbitror: Ascronius. Religione adducti testes à Cicerone dicuntur, quia iurati testes produci soleant non solum ne falsa dicant, verum etiam, ne quæ vera sint, taceant. Cicero in Lucullo: Maiores nostri voluerunt, ut qui testimoniu diceret, arbitrari se diceret etiã, quod ipse vidisset. Cæterum interrogatio testium ipsam accusationem præcessit, id quòd cum aliis legibus cautû est, tû Pópeia de vi, de qua supra. Aliæ leges post causam actam testes dari voluerunt, ut lege Cornelia de repetundis in Verrem. Cicero.

Addit

A Addit Quinſtilianus teſtimonia aut à præſentibus dicta, aut per tabulas ſimpliciorum fuiſſe contra tabulas pugnam. Adicit illud etiam, sæpè contigiffe, vt teſtes laudare opus eſſet. cuius rei ratio ex artificio Oratorio repetenda fuit. Non omittendum eſt illud etiam, quod eſt apud Iſidorum de teſtibus alligatis: Teſtes ſunt, inquit, à quibus *Veritas* in iudicio, quos quiſque ante iudicium ſibi placitis alligat, ne cui ſit poſtea liberum, aut diſſimulare, aut ſubtrahere ſe, & alligati appellantur. Itaque Cicero ſcripſit ad Fratrem: Nerius Iudex edidit ad alligatos, Cn. Lenuſum, & C. Cornelium. Atque hæc de teſtibus. Reſtant tabulæ explicandæ.

Tabularum verò nomine omne genus ſcripturarum appellabant, quo cauſam confirmare ſuam poſſent. In primis autem erant tabulæ dati, & expenſi, quas accuſator à *De tabulis*.

B reo poſtulat in certis cauſis, vt repetundarum, & peculatus, de quibus ſic Aſconius: Moris fuit, vnumquemque domeſticam rationem ſibi totius vitæ ſuæ per dies ſingulos ſcribere, ex qua appareret, quid quiſque de redditibus ſuis, quid de arte, ſcœnore, lucròve ſepoſuiſſet, quòque die, & quid ite ſumptus, damnive feciſſet: ſed poſtquam obſignandis literis reorum ex ſuis quiſque tabulis damnari cœpit, ad noſtram memoriam tota hæc conſuetudo ceſſauit. Hæc ille. Quò reſpexit etiam Cicero aliquot locis. Fuerunt etiam tabulæ auctoria, in quibus argētarij, quarum rerum auctio futura eſſet, perſcripſerant, quarum meminit Cicero in Carilianam, & Quinſtilianus libro 11. Fuere etiam pactionales, in quas obſignatas pacta referebantur, Cicerone libro primo de Orat. teſte. Quineriam literæ, & ſyngraphæ omnes vno tabularum nomine comprehenduntur, eæque ab accuſatore in quiſitæ: & obſignatæ, ne corrumpere, ad Prætorem delatæ ſunt, Cicero pro Flacco, & in Thuſculana 5. Fuerunt item tabulæ rationum relatarum, quibus iudices docentur, quæ publicè data, & accepta ſint, de quibus Feſtus. Atque hæc hæc tenus.

De accuſatione, deſenſione, & laudatione.

CAPVT XXII.

D **V**M ſiguit die cognitionis Prætor conſilium aduocaſſet, atque citatus accuſator & reus adieſſet, tum accuſator dicendi poteſtate accepta, actionem inſtituit, quippe primis diebus crimina ſingula expoſuit, atque ad extremum ea producendis teſtibus confirmauit. Itaque tota illa interrupta oratio fuit, deinde productis teſtibus alteram alio die orationem habuit, quæ perpetua fuit, & illa, Accuſatio eſt dicta, de qua Cicero pro Cælio: Accuſatio crimen deſiderat, rem vt definiat hominem, vt noter, argumento probet, teſte confirmet, quam non vnus accuſator peregit, ſed partitis inter ſe muneribus multi. Eadè proceronia habuit ad odium, & inuidiam inflammandam compoſita. Narratio inde, ſi indicebat (neque enim omne crimen, vt ambitus, narrationem admittit) ad confirmationem fuit appoſita: vtraque verò ad eum, qui iam ſem teneret, accommodabatur. Contentio non crimen illud ſolum, quod intendebatur, ſed totius præterita vitæ criminationem complexa eſt. Itaque non ſolum teſtimonia adhibuerunt, ſed etiam argumenta, id eſt, ex ipla re, & vita rei ſuperiore ſumptas coniecturas, ſuſpiciones, & ſigna, omnemque eò induſtriam ſuam intenderunt, vt factum fuiſſe, quod intendebatur, oſtenderent. Id enim erat, in quo lex violata obiciebatur. Contentioni inde peroratio grauis, & vehemens erat ſubiecta. Itaque accuſatio omninò nihil aliud fuit, quam perpetua oratio ad crimina inferenda, atque augenda artiſcioſè compoſita. Dixit autem accuſator, quæ voluit, & per quot dies legis permiſſu voluit. Cicero pro Cluentio. Aſconius etiam viginti dies datos ad accuſandum, & viginti ad deſendendum, lege opinor Cornelia ſcripſit.

Accuſatio.

F lege à Prætore conſeſſus. Cicero pro Cluentio. Cæterum vt accuſatores crimina inferenda, ſic Parroni diluenda, partitis inter ſe muneribus ſuſceperunt. & quoniam tres erant deſenſionis arces, aut factum negare, aut nomen facti, aut iure factum probare: ſi, quod ſitius videbatur, factum negaſſent, ferme teſtes non dabant, ſed orationem adhibebant, qua aut teſtes, tabulæque poſcebant, aut

Deſenſio.

qui producti erant, refutabant, quod docent Afconius, & Cicero pro Fonteio. Vt autem accusatori testimonia, sic defensori argumenta aptiora fuerunt, quæ Rhetores in verisimilia & signa distribuerunt, cuius rei clarissimum exemplum Miloniana suppeditabit. Quod si de nomine facti, aut de iure controuersa fuit, tum aut subtilibus definitionibus, aut eruditis de iure, siue absoluto, siue assumptiuo, ab opinio-
 bus negotium confecerunt. Erant autem quædam causæ, quæ communitimè inficiatione defendebantur, vt repetundarum, & ambitus: alix quæ definitione, vt maiestatis: quædam iure, vt cædes. Præsertim exemplum erit defensio Fonteij, Flacci, Murenæ, & Plancij, secundarum Cornelij, tertiarum Miloniana. Quinetiam Gracchi & Sacurninus iure casu fuisse defensi sunt. Principia adhibebant ea, quibus incendium oðij ab accusatore conflati restinguerent, & amorem Iudicum reo reconcilia-
 rent. Narrationes cum incidere, ad defensiones rationes accommodabant, ea que futuræ fidei seminarium statuebant. In contentione aut vitam rei, si probis affecta fuisset, purgabant, aut si hominum opinione probata fuisset, pro argumēto innocentiæ proponebant, atque inde partibus accusationis singulis occurrebant, & vulnera ab accusatore facta sanabant. Per orationes verò eiusmodi adhibebant, vt iis misericordiam commouere contenderent. Cum autem multi dicerent, causa non vno die peragi poterat, sed ad multos traducebatur. Cicero quidem scribit, sed per tres amplius dies Verrem accusasse, eundem verò Cornelium per quadringentum defendisse, tradit Afconius. Erant autem dies epilogorum, in quibus ad concitandam misericordiam paruuli etiam filij reorum producebantur: quæ de re multa egregiè scripsit Quintilianus, meminit & Afconius.

Laudatio.

Moris etiam fuit, vt rei præter Patronos laudatores etiam adhiberent. Hi fuere aut ciues summa auctoritate viri, qui in periculo capitis vitam rei in iudicio laudarent, aut municipes rei, quos municipia publico nomine eius officij causa Romam miserunt: aut homines prouinciales, quos singula prouinciarum ciuitates ab eo administrare, cum publica laudatione ad subleuandum rei periculum miserunt. Hi minimum decem dari dicuntur. Cicero in Verrem, & in 2. de Oratore. Hæc autè laudatio aliquando defensionij præposita est, vt Cicero pro Flacco: aliquando in ea inserta, idem pro Cluentio: nonnunquam etiam ipsam est defensionem subscecata, vt de Scauro Afconius refert, & Cicero pro Cælio. His actis, si iudicibus sententiæ latitio permilla esset, ij primo cætu, & primo iudicasse dicti sunt. Auctor Rhetoricorum ad Herennium, & Cic. in 3. Verrina.

De secunda actione quæ comperendinatio dicta est, & de officio quæstoris, dum causa agebatur. CAP. XXIII.

VOD si lex comperendinationem haberet, prima actione perfecta, post tertium diem secunda est instituta, quæ Comperendinatio dicta est, eò quod perendino die ageretur. Hanc Afconius definiuit, partis vtriusque recitationem, id est, vt ego interpretor, nouam accusatoris, & rei citationem. In hac verò actione contra factum est, atque in superiore. Ibi enim accusator priore loco dixit, defensor posteriore: hic contra prius defensor, posterius verò iterum actor. Cic. in Verrem. Cum igitur in comperendinatione defensio præcederet accusationem, sanè intelligendum est in cæteris eandem fuisse rationem, atque superiorum fuit, probationum, atque argumentationum. Accusationis huius secundæ exemplo sint, quinque libri in Verrem, quorum vnus de Prætura vrbanda inscribitur, alter de iurisdictione Siciliensi, tertius de re frumentaria, quartus de signis, quintus de suppliciis.

Hæc autem omnia Quæstoris prudentia regebantur, si quidem scriptum est in Rhetoricis ad Herennium, Accusatoris officium esse inferre crimina, defensoris, diluere, testis dicere, quæ scierit, Quæstoris, vnumquemque in eorum officio continere. Interim verò dum causa agebatur, Quæstor & dimittere Iudices, & inuiri retinere pro potestate potuit. Cicero multis locis. Custodiebat etiam vnas in tribunali paratas

A paratas siue ad sortes ducendas, siue ad sententias Iudicum, quæ in tabellis scriptæ erant, recipiendas. Cicero in Vatinius. Itaque huc alludens Virgilius dixit:

Quæstor Minos urnam mouet. Ille silentium

Conciliumque vocat, viasque & crimina disci.

De latione sententiæ, æstimatione litis & animaduersione.

CAPVT XXIV.

POSTquam autem aut prima, aut secunda actio perfecta fuit, tum vterque Orator, se dixisse significauit, quo audito, prætor eos dixisse pronunciauit. **B** Prætor verò Iudicibus tabellas dedit, & vt sententias ferrent, in consilium misit. Prioris moris meminit Asconius & Cicero. Mittere autem, aut dimittere in consilium Iudices erat, iubere illos ad urnas ire, atque in eas tabellas sententiã continentibus conicere. Hoc docet Asconius inquitens: Mittre Iudices in consiliũ, est dimittere Iudices ad sententiã dicendã, vbi allegatis omnibus argumentis Orator dixerit, Dixi. Cælius: Mittit in consilium eosdem illos, qui litẽ æstimãrant, iudices. Tum verò confurgentes Iudices in consiliũ ibant. Cicero pro Cluentio: Confurgitur in consilium. Item cum Cicero dixisset in Diuinatione: Nõ singulos Iudices ferre sententiam, sed vniuersos constituere, exposuit Asconius, singulos Iudices sententiam de tabula pronunciaffe in leuioribus causis, & ob id neque nota neque custode opus fuisse. Constituere autem fuisse tabulas in cistas ponere. Hinc Cicero pro Cluentio scribit, Quæstorem in iudicio Scamandri, cum in consilium iri oporteret, quæsisse Scamandrum clam, an palã de se sententiam ferri veller.

Urnæ verò siue cistæ tot fuerunt, quot Iudicum ordines, qui iudicãrunt. Tres quidem, cum omnes adhibiti sunt, vna Senatorum, altera Equitum, tertia Tribunorum ærariorum. Tabellæ verò, quæ datæ erant Iudicibus, quarum vnã in urnam mitterent, erant tres: vna absolutionis, altera condemnationis, tertia ampliatiõis, eæque tabellæ ceratæ erant.

Ampliatio verò, in quibus causis adhibebatur (neque enim omnes eam leges admiserunt) erat, quoties Iudices significabant, rem sibi non liquere, & secundã actiõnem instituendam esse & Prætor ex consilij sententia pronunciauit, amplius cognoscendum esse. Itaque vt nota absolutionis in tabula fuit A, Condemnationis C, sic Ampliatiõis, N. Lid est. Non liquere. Asconius. Cicero multis locis, Lilius, Valerius. Hoc loco Prætor gratificari potuit reo, vt C. Licinius M. Popillio, de quo Lilius libro .2. M. Popillius apud C. Licinium Prætorem bis causam dixit, tertio Prætor precibus victus, Idibus Martiis adesse reum iussit, quo die noui magistratus inituri erant honorem, ne diceret ius, qui futurus priuatus esset. Moris autem fuit, vt dum Iudices sententiam ferrent, rei ad pedes eorum se proicerent. Asconius in oratione pro Scauro, & Valerius Max. Coniectæ inde in urnas tabellæ, promiscuè dirimi solebant, vt numerus absoluentium & condemnantium, & ampliatiõem Iudicum conciperetur. Cicero in Pisonem, & ad fratrem. Postquam autem diempris tabellis Prætor Iudicium cognouit Iudicium, tum id pronunciauit. Moris autẽ fuit, vt si condemnatum pronunciaturus esset, prætextam poneret, vt inquit Plutarchus in Cicerone. Formula verò pronunciaudæ condemnationis fuit: Videtur fecisse, aut. Non iure videtur fecisse. Absolutionis: Non videtur fecisse, aut: Iure videtur fecisse. Ampliatiõis: Amplius cognoscendum. Festus. Cicero multis locis & Lilius. Adde illud, in formula condemnationis non solum crimen commissum, sed etiam pœnam sumendam comprehensam esse, exempli gratia: Videtur vim fecisse, atque eo nomine aqua & igni illi interdicto. Videtur, prouinciam spoliasse, atque eo nomine litẽ ei æstimandam esse. Pomponius Iuriscõsultus ff. de interdictis. Fieri tamen etiam potuit, vt de pœna reticuerit, & ad legem rem reticerit. Marcianus ff. ad S. C. Turpilianum.

Diuersa verò fuit ampliatio à Comperendinatione, quod Comperendinatio facta est, etiam si Iudices primo cœtu non iudicassent, Ampliatio verò ex incerta Iudicium sententia nata est. Ampliatio ex arbitratu Prætoris quocunque die, Compe-

rendinario ex præscripto legis tertio die. Ex causa comprehendationis bis tantum A
causa dicta est, ex causa ampliatiois sæpissimè dici potuit. In Comperendinatione
potuit esse ampliatio, in ampliatioe nequaquam Comperendinatio. In Comperè-
dinatione defensor primum dixit, deinde accusator: In ampliatioe primum accu-
sator, deinde defensor. si autem per ampliatioem iterum acta est, non minus se-
cunda actio dicta est, quàm si per Comperendinationem, vt scribit Asconius. His
actis Prætor reum aut absolutum, aut condemnatum referebat in tabulas, Cælius
ad Ciceronem. Ius autem, ratumque id erat, quia ab his iudiciis prouocatio non
erat. Declarauit lex Antonij, qui teste in Philippicis Cicerone ad extremum talit,
vt damnatis de maiestate, & de vi esset prouocatio ad populum.

Condemnatum inde reum duæ res sequebantur, æstimatio litis, & animaduersio. B
Æstimatio litis præcipuè erat in causa reperundarum, & peculatus. Erat autem iu-
dicium, quo lis ei æstimabatur, id est, furrorum omnium ratio inibatur, atque inde
pecunia reddebatur, cui erepta dicebatur. Asconius & Cicero pro Cluentio.

Animaduersio verò fuit multæ, pœnæve legitimæ persecutio, quæ Prætoris cû-
ræ mandata est. In multa sic acta res est: Pecunia per magistratû exigebatur, quòd
si ille soluendo non esset, bona auctori subiiciebantur: ea qui emisissent, seiores
vocati sunt. Liuius libro 2. & 38. Asconius in Verrinas, & Cicero in Verrem. Verbe-
ratio, Coercitio, & talio per lictores magistratus eius sunt facta, cuius fuit illa iudi-
catio. Plautus Amphitryone, & in Asinaria. Scribit etiam Asconius, fures & seruos
nequam apud Triumuros Capitales ad columnam Mæniam puniri solitos. C
Infamium cura mandata fuit Censoribus, ne eos paterentur in Republica munera illa,
quibus per infamiae notam priuati erant, obire. Exilij obeundi exemplum sit Mar-
cius Coriolanus, de quo Dionysius libro 7.

De Iudicio Calumniæ, & prauaricationis.

CAPVT XXV.

REo verò absoluto duo relinquebantur iudicia, contra accusatorem ambo
instituta: vnum calumniæ, alterum prauaricationis. Calumniæ si falsum D
crimen intulisse constaret: prauaricationis, si cum defensore colluisset, &
vera crimina occultasset. De Calumniatore Marcianus titulo ad S. C.
Turpilianum: Calumniari est falsa crimina intendere. Calumniatoribus pœna lege
Remnia irrogatur, sed non vtiq; qui non probat. quod iacendit, protinus calum-
nari videtur: nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis permittitur, quia reo ab-
soluto de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente ductus ad accusationem
processit, & siquidem iustum eius errorem repererit, absoluit eum: si verò in euiden-
ti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat, quorum alterutrum
ipsis verbis pronunciationis manifestatur, nam siquidem ita pronunciauerit, Non
probasti, peperit ei: si autem pronunciauit, Calumniatus es, condemnauit eum: &
quamuis de pœna nihil subiecerit, tamen legis potestas aduersus eum exercebitur. E
De hoc iudicio etiam loquitur Asconius in Scærianam, Cicero pro Cluentio, & Cæ-
lius. Pœnam calumniæ frontis iniustionem, & notam fuisse, significat Plinius in Pa-
negyrico: quod intellexisse quoque videtur Cicero, cum in Rosciana calumniatores
dixit literam calumniæ ita odisse, vt omnes literas oderint, eamque literam iudices
ad caput affixuros. Hæc de Calumnia.

Quid verò Præuaricatio fuerit, docet Marcianus eodem loco: Præuaricari, inquit,
est, vera crimina abscondere. Præuaricator est, qui colludit cum reo, & translatio
munere accusandi defungitur, & qui proprias rationes dissimulat, falsas verò rei
excusationes admittet. Item Vlpianus de verborum significatione: Præuaricatores
eos appellamus, qui causam aduersariis suis donant, & ex parte actoris in partem rei
concedunt. Cæterum vt de calumnia, sic de præuaricatione iudicium constitutum
fuisse, ostendit Cicero in Partitionibus, in exemplo præuaricatoris præcepta locorum
Oratoriorum exercens, item ad fratrem, & in oratione de Aruspicum responsis, Plin.
lib. 3. epistolarum. Vt autem calumniæ frontis iniustio, sic præuaricationis, infamiae
nota.

A notatio pœnæ fuit, quemadmodum ex Alconio constat. Atque hæc quidem in vniuersum de iudiciis publicis disputata sint.

Quæ fuerint iudicia populi, & de criminibus ac pœnis eorundem. CAPVT XXVI.

EXPLICATIS iudiciis quæ iussu populi à magistratibus exercita, & à iudicibus disceptata sunt, sequitur, vt de iis agamus, in quibus populus ipse disceptor, & Iudex fuit. Hæc autem non aliter, ac superiora, & priuata, & publica fuerūt. Priuata fuerūt, quæ de cōtrouersis aut ad res, aut ad personas, aut ad obligationes pertinentibus constituta sunt: publica, quæ de criminibus. Priuatorum vnicum est exemplum apud Lium lib. 3. de Aricinis & Ardeatibus cōtrouertentibus de agro quodam apud populum Romanum. Publicorum plurima extant. De quibus, quæ subtilior est disputatio, hæc accepimus.

Populus Romanus iudicandi potestatem iam inde à Romulo rege acceptam, vsq; ad Augustum Imperatorem retinuit: verum non iisdem semper Comitibus. Nam Curiatis quidem tantum sub Regibus: Centuriatis autem, & Tributis, Republica dominatu regio liberata. Iudicauit autem de criminibus, & pœnis criminum omnibus, quæ ad se à magistratu essent delata. Neque enim, quod in iudiciis Prætoris euenit, de iis tantum criminibus cognouit populus, quæ aliqua lege continerentur: sed de omnibus, quæ magistratus ad se detulisset, & de omnibus pœnis, quas ille irrogasset, sed tamen ea forma actionis, quæ legibus & moribus contineretur. Neque enim vt illa duo arbitrio, & iure Magistratum, sic etiam agendi ratio fuit promissa. Quamobrem iudicia populi publica tractatur, primùm de criminibus, deinde de pœnis, tum de forma actionis, postremò de animaduersione dicemus. Siquidem hæc tria magistratui ad populum data sunt, Cognitio, irrogatio, animaduersio. Vnde queritur Cicero, dari Decemuiris agrariis à Nullo cognitionem sine consilio, pœnam sine prouocatione, animaduersionem sine auxilio.

Crimina ergò, vt rem ordiamur, maleficia fuerunt. Quæ verò maleficia ad populi iudicium à magistratibus adducta sunt, ea potissimum duo fuerunt, maiestas & peculatus: quorum in illo dignitas, in hoc fortunæ Reipublicæ actæ sunt. Ad maiestatem autem pertinere existimatum est, si quis tyrannidis, aut regni occupandi consilia habuisset, si aduersus Rempublicam coniturasset, si hostes ad bellum Reipublicæ faciendum concitasset, aut iuisset, si magistratum populi Romani in ordinem cõgisset, si sacra imminuisset, ciues Romanos aut carcere, aut morte, indicta causa affecisset, malè sua culpa pugnasset, plebis commodis aduersatus esset, populo Romano maledixisset. Exempla hinc inde in scriptoribus plurima reperiuntur, vt iudicium Coriolani, Sp. Cassij, T. Menenij, Sp. Seruiliij, Ap. Claudij, Cælonis Quinticij, M. Posthumij, M. Sergij, P. Virginiij, M. Manlij, P. Manlij Imperiosij, Thusculanorum, Claudæ, Cn. Fuluij, C. Claudij, & Ti. Sempronij Cæsorum, Ser. Galbæ, P. Popillij Lænatij, L. Opimij, M. Scaurij, M. Iunij Silani, Metelli Numidici, P. Furij, M. Ciceronis, &c. Quæ omnia iudicia de maiestate fuerunt, quanquam maiestatis imminutæ nomen nullum reis obiectum sit, præter quàm Claudæ, auctore Suctone in Tiberio.

De criminibus.

Peculatus autem exempla sunt iudicium M. Camilli, M. Curij, M. Lium Salinatoris, P. Africani, M. Posthumij, & Catuli. Quin etiam cædis, falsi repetundarum, adulterij, tentatæ pudicitæ, & vis illatæ crimina in iudicium populi esse vocata reperiuntur, vt P. Horatij, P. Sestij, Appij Claudij Decemuiri, C. Lucretij, C. Scantiniij, Cn. Sergij Sili, & T. Milonis iudicia testantur. Ex quibus apparet omnia crimina, quæ aut directo, aut non directo, Rempublicam ipsam attingerunt, ad populi iudicium pro magistratus arbitrio esse adducta, aut ab ipso cognita, & damnata, post per prouocationem ad populum esse translata.

De pœnis.

Pœnarum autem genera in his iudiciis fuerunt damnum, exilium, seruitus, & mors. Hæc verò in duo nomina diuiserunt, multam, & caput. Quos enim damno affecerunt, id est, pecunia condemnarunt, in iis multæ nomen vsurparunt, vnde illa, pecunia

pecunia iudicare, pecunia acquirere, multā dicere, & multam irrogare, nata sunt. **A**
 Quem exilio, seruitute, mortēve affecerunt, in eo nomen capitis factū raturunt. Ex quo
 illa profecta, diem rei capitalis dicere, capitis iudicare, aut inquirere, rei capitalis ac-
 cufare: pro quibus enim perduellionem iudicare, & perduellionis actionem intende,
 posuerunt Linius, Cicero, & alij. Nomen verò perduellionis & crimen & pœnam si-
 gnificauit. si crimen, quod erat grauissimum inter crimina, nempe imminutā ma-
 iestatis: si pœnam, quæ erat acerbissima, nempe mortis, vt in P. Horatio, & C. Rabi-
 rio, quibus crux: in Sp. Cassio, & M. Manlio, quibus saxum fuit propositum. Linius ta-
 men etiam, cum de iudicio M. Posthumij, Cn. Fuluij, Gracchi, & Claudij agit, quibus
 aqua & igni interdicebatur, nomen perduellionis vsurpauit. Cæterum de multa &
 exilio suprā dictum est.

Pœna seruitutis lege Seruij Tullij Regis, teste Lioio & Dionysio, proposita fuit iis, **B**
 qui nomen suum in censum non derulissent: itēque qui citati nomen in militiam
 non dedissent.

Mortem autem attrulerunt, aut securi percutiendo, aut arbori infelici suspenden-
 do: id est, in crucem agendo, quorum vtrumque verberatio præcessit, aut de Saxo Tar-
 peio, aut de Robore præcipitando, aut in culleo infutum in profluentem proicien-
 do, aut denique laqueo gulam frangendo, de quibus supplicij paulò post dicitur.
 Atque de his quidem criminibus Magistratus ad populum priuatos homines accu-
 sarunt, atque has pœnas pro arbitrio irrogarunt, aut certè multa, pœnāve prius pro
 iure Magistratus indicta, cum parem, maiorēve potestatem appellassent, & ad popu- **C**
 lum prouocassent, eos, reos ad populum peregerunt: populus autem multam pœ-
 nāve aut iussit, aut remisit: sub Regibus quidem comitijs Curiaris, post exactos
 Reges Centuriarjs, & Tributis.

De Iudicijs Curiaris. CAP. XXVII.

CÆRERVM de ratione Iudiciorum Curiatorum vix habemus quid dicamus,
 quod vnicū tantū extet. P. Horatij iudicium Curiaris Comitij factū, id
 quod primū, vt inquit pro Milone Cic. Romæ capitis iudiciū fuit. P. autem
 Horatius tū de parricidio iaterrogatus est lege Numæ, quæ fuit: Si quis hominē li-
 berū dolo sciēs morti duit, parricida esto. Parricidam scilicet vocauit, auctore Festo, **D**
 non qui parentem occidisse diceretur, sed qualemcunq; hominem, atque hac lege
 interrogatum eum tradunt Festus, & Dionysius, & Cic. cum dixit pro Milone: Ro-
 mana ciuitas primum iudicium de capite vidit P. Horatij, qui nondum libera ciui-
 tate, tamen populi Romani Comitij liberatus, cū sua manu sororem interfectam
 esse fateretur. Actio tamen instituta est ex lege, quā tum Rex Tullius tulit, qua lege
 creati Duumiri sunt, vt perduellionem, id est, rem capitalem, & mortis pœnā indi-
 ceant: & si reus ad populū prouocasset, ad eum de prouocatione certaretur. Verba
 legis, teste Lioio, hæc fuerunt: Duumiri perduellionem indicent, si à Duūiris pro-
 uocārit, prouocatione certato: si vincet, caput obnubito, infelici arbori suspendito,
 verberato vel intra pomerium, vel extra pomerium. Res autem acta sic est: Rex consi- **E**
 lio populi aduocato, Duumiros, qui P. Horatio perduellionem indicent, inquit,
 facio secundū legem. Duumiris creatis, tum alter ex his inquit: P. Horatij per-
 duellionem tibi iudico. Licetor colliga manus. Accessit licetor, iniecitque laqueum
 Horatius, auctore rege, Prouoco, inquit. Ita de prouocatione certatum ad populum
 est, populus absoluit. Ex quibus apparet, crimen in hoc iudicio fuisse parricidium, id
 est, eorū sororis, pœnam perduellionem, id est, mortē in cruce: Duumiros creatos
 primū iudicasse, deinde de eorum iudicio certatum, ac populum eorum iudici-
 um infirmasse. Atque hoc quidem modo Curiaris iudicatum Comitij est.

Quorum iudicijs Tributis, & Centuriarjs actio fuerit, & quo ordine iis
 actum sit. CAP. XXIIII.

LXACTIS autē Regibus, idē populus, cum iā ius centuriarim conueniendi,
 ac sciendi, lege Ser. Tullij Regis haberet, iudiciorum potestare adeptus
 est multis legibus. Nam & anno primo à P. Valerio Cols. teste Dionysio,
 latum est, populus Consulū decretū irritum facere posset, si quis à Con- **F**
 sulibus

A sulibus condemnatus ad populum prouocasset, & sextodecimo post anno S.C. in N.P. Valerij sententiam est factum, vt populus iudiciorum potestatem haberet, & maxime si quis Rempublicam læsisset, aut seditione conflanda, aut tyrannide paranda, aut ciuitate hostibus prodæda, aut aliquo eiusmodi facinore patrando argueretur. Atque hæc iudicia Comitii Centuriatis facta esse intelligendum est, cum nondum essent Tributa. Nam iudicium Coriolani, quod Tributis Comitii per ea tempora factum est, extraordinarium fuit, quippe cum nulla lege, aut more tum primùm plebs Tributis Comitii iudicaret. Sacris autem legibus, quæ anno ab exactis Regibus xvi. latæ sunt, & xli. Tabularum, quæ post annum lvi. promulgatæ sunt, scitum est, ne

B de capite ciuis Romani, nisi Centuriatis Comitii agi posset, quod Cicero in Oratione pro Sextio, & in 2. de Legibus scriptum reliquit. Vnde in tertio addidit, verè L. Cortam dixisse, nihil omnino actum esse de se à Clodio, quia Tributis Comitii de capite suo egisset, quæ rata esse non possent. Quocirca post ea tempora de multa ciuis Romani semper actum est Tributis, de capite Centuriatis. Quam legem fortasse obsolescentem retulit C. Gracchus, anno 100xxx. si quidem scribit Cic. pro Rabirio: C. Gracchus legem tulit, ne de capite ciuium Rom. iniussu vestro iudicaretur, Nam iniussu vestro cum dixit, populi, non plebis intellexit. etenim Cicero tum agebat ad populum Centuriatim conuocatum in iudicio perduellionis. Tributis autem Comitii soli minores Magistratus egerunt, vt Tribuni pleb. Ædiles Curules, & Ædiles plebis: De Tributis omnes loquuntur. De Ædilibus Curulibus docet Valerius cap. de Pudicitia, cum inquit, M. Marcellum, Ædilem Curulem C. Scantinio Tribuno pleb. diem ad populum dixisse, quod filium suum de stupro appellasset, & P. Clodium Ædilem Curulem Miloni de vi ad populum diem dixisse, Cicero testis est. De Ædilibus plebis, L. iuius li. 2. qui Verurio, postquam Consulatu abiit, ab C. Alieno Ædili plebis diem dictam, eumque x. millib. æris damnatum scribit. & Agellius, qui Claudiam à C. Fundanio, & T. Sempronio Ædilib. plebis multam æris gratis xxv. millium dictam, ex Capitone refert.

Comitii autem Centuriatis egerunt Consules, Prætores, & Quæstores. De Consulibus & Prætoribus nota res est. De Quæstoribus auctor est L. iuius lib. 2. quos diena dixisse Sp. Cassio ob effectatam tyrannidem scribit. Quin etiam idem libro 6. auctor est, Tribunus plebis accusasse T. Manlium populo Centuriatim in campo citato: verum intelligendum est, petita à Consulibus potestate: quemadmodum idem libro 26. aperte explicuit.

D Atque ordine quidem priuati tantum in iudicium adducti sunt Itaque T. Mene-nius, Sp. Seruilius, Ap. Claudius, C. Sempronius, postquam Consulatu, aut Decemuiratu abiissent, iudicio à Tribunis plebis oppugnati sunt. Extra ordinem autem etiam Magistratus tentati, vt Scantinius Trib. pleb. à Marcello Ædili Curuli apud Valerium: & L. Flacco, Ædili Curuli Decianus Trib. pleb. diem dixit apud Ciceronem pro Flacco: & Claudio, Gracchóque Cenforibus Tribuni pleb. apud L. iuius, libro 45. Ex quo declaratur, hoc arbitrio Magistratus permillum, vt priuatum & magistratum apud populum accusarent.

E Cæterum ordo agendi, siue Tributis, siue Centuriatis Comitii legibus aut moribus constitutus hic fuit. Magistratus qui reum facere, aut accusare voluit, in Rostra ascendit, & populo per præconem aduocato diem ei, quem reum facere cogitauerat, ad accusationem audiendam prædixit. Vbi verò prædicta dies venit, item è Rostris reum per præconem citauit, atque accusationem instituit, eamque ter intermissa die peregit. Vbi verò ter accusauit, tum rogationem per trinas nundinas promulgatam habuit, in qua crimen & penam criminis comprehendit, ac tertius nundinis quartam accusationem intulit, ac reo causæ dicendæ potestatem fecit, atque inde diem prædixit, qua die ad populum de poena certandum erat. Quod si qua res illum diem aut auspiciis, aut excusatione sustulisset, iudicium sublatum erat. Qui citati ad diem non affuissent, neque excusati essent, iis exilium iubebatur. Inde rogatio ad populum ferebatur, de qua ea populo suffragium permittebatur. Dionysius lib. 7. de Iudicio Coriolani, & Cicero in Oratione pro Domo. Hæc verò singula quæuis in li. de Comitii tractata aliquo modo sint, pluribus tamè videtur esse explicada.

De die accusationi dicenda, de citatione rei, triplici accusatione, anquisitione. & multa, pœnæue irrogatione.

CAP. XXIX.

VI CYNQVE igitur Magistratus alterum reum ad populum facere cogitavit, in Rostra, vt dixi, ascendit: ac concione aduocata, palàm testatus est, se certa, quam nominabat, die, de certo, quod nominabat, crimine, certum, quem nominabat, hominem accusatum esse, ac proinde ei, vt ad audientiam sui accusationem adesset, denunciavit. Hæc autem actio, dici dictio, & qui iragebat, diem dicere, dicebatur. Lilius multis locis. Videtur autem dici dicendi formula hæc fuisse: Ap. Claudii, huc ad me Nonis Septembris adesto, vt te accusari audias, quòd vindicias contra libertatem dederis.

De citatione rei.

Dicta in hunc modum die in rebus capitalibus vades, in multa prædes ab reis poscebant. Hi erant locupletes sponsores rei in iudicio ad diem dictam sistendi, aut multam, qua damnatus esset, soluendi. Qui si dati non essent, reos in carcerem coniicebant, atque ibi eos vsque ad diem iudicij asseruabant. De vadibus Lilius libro 2. de Iudicio Ap. Claudij, de prædibus Agellius libro 7. ex vetere historia scribit.

De triplici accusatione.

Postquam autem dies dicta venit, accusator in Rostra ascendens, reum per Præconem ex Rostris citauit. Lilius de Iudicio Scipionis. Poruit autem aut maior, aut par Magistratus intercedere, ne citaretur: & si absens fuit, potuit excusari. Quòd si citatus, neque excusatus, non adfuisse, pro arbitrio Magistratus, potuit ei pœna irrogari. Varro apud Agellium, & Asconius.

De anquisitione.

Vbi verò primum adesse iussus, deinde secunda actione citatus affuit, tum verò accusari & cæptus. Cicero pro Domo, vbi agit de iudicio suo. Accusatio verò triplex fuit: si quidem intermissis diebus, ter est habita. Ea verò eodem artificio confecta est, quo superiores, de quibus differuimus. Quippe accusator crimen certum attulit, idque testibus, & argumentis probauit. Vnde dixit Cicero pro Domo sua: Vbi crimen est, vbi accusator, vbi testes? De testibus verò idem in Verrè, & Lilius lib. 37.

Cùm autem ter accusaret, in singulis accusationibus perorandis multam, pœnæ namque pro arbitrato dicebat, eaque Anquisitio dicebatur. Erat autem eius hæc formula: Quando igitur hæc, & illa, quæ dixi, fecisti, ob eas res ego multam tibi hanc dico, vel pecuniam hanc, siue perduellionem tibi iudicio. Lilius libro primo, Varro, Cicero pro Scauro, & Dionysius libro 7. Sæpe autem euenit, vt cùm in prioribus accusationibus pecuniæ iudicassent, in tertia capitis anquirerent: aut, cùm in primis capitis anquisissent, in tertia pecuniæ iudicarent. Lilius de Iudicio Cn. Fuluij, & de T. Menenio. Dum autem accusator agebat, reus sub Rostris abiectus, adolescentum conuiciis expositus stabat, teste Lilio, ex quo illud etiam constat, Magistratus non minus accusationi, quàm citationi rei intercedere potuisse.

De multa pœnæue irrogatione.

Postquam autem accusator tertium accusationem perfecerat, tum rogationem E scriptam promulgabat, in qua crimen & pœnam multamue comprehendebat. Erat autem lege veritum, vt inquit Cic. pro Domo, ne pœna capitis cum pecunia coniungeretur, duabus, vt puto, de causis: vna quod de capite Centuriatis Comitibus agebatur, de multa Tributis: altera, ne populo necessitas imponeretur, vt aut vtrâque iuberet, aut vtramque repudiaret. Rogatio verò per trinas nundinas promulgata manebat, vt populo nota fieret, antequam de ea iudicaret. Hæc actio accusatoris, multa, pœnæue irrogatio, iudicatio populi, multa pœnæue certatio dicta est. Cic. multis in locis, Suet. in Tiberio, & Asconius. Rogatio autem dicebatur, quòd de ea rogandus erat populus: irrogatio, quòd aduersus reum conscripta esset. Cicero pro Domo. Idem autem etiam erat dicere multam. Lilius de M. Posthumio, & Cicero in Antonium. Erat autem formula irrogationis eadem, atque anquisitionis: nam vtraque & crimen & pœna comprehendebatur. Sed in anquisitione res verbo peragebatur in irrogatione scripto.

De

A De quarta Accusatione, & Defensione, de die Iudicio indicenda, Auxiliis reorum, & Reo euocando.

CAP. XXX.

V M igitur irrogatio per tres nundinas promulgata mansisset, tum tertiis nundinis accusator in Rostra descendit, ac rursus citato reo quartam accusationem instituit, quam Cic pro domo, quartam accusationem trinum nundinum appellauit, cæque perfecta potestatem reo ad causam dicendam fecit. vnde Dionysius scripsit: Dies à Tribuno pleb. Marcio reo ad causam dicendam tertiæ nundinæ præfinitæ: vbi verò reus causam dicturus, atque accusationi responsurus er at tum aut ipse, aut patronus eius permisso accusantis Magistratus in rostra ascendebat, atque inde agebat. Cic. ad Attic. Reus autem, aut rei patronus non solum crimina diluere oratorio artificio contendit, sed etiam causam suam populo virtutibus suis commemorandis commendauit. Quæ eliciuntur ex iudicio M Manlij, & P. Scipionis apud Liuium Eodem modo Cicero in 2. de Oratore, C. Carbonem Consulem causam L. Opimij defendisse scribit, ac iure C. Gracchum cæsum contempsisse. Extat præterea oratio, qua idem C. Rabirium perduellionis reum defendit, ex qua, quæ ratio defensionum ad populum fuerit, elucescit. Vide etiam Asconium in Scaurianam. Quarta inde accusatione absoluta, Magistratus accusator diem Comitiiis edixit, quibus rogationem quam per trinas nundinas promulgatam habuerat, ferret. Ea verò res acta est in hunc modum: Si Tribuni plebis multam irrogârunt, diem Comitiiis Tributis dicebant, quod ipsi pro potestate poterât: si perduellionem, diem Centuriatis Comitiiis à Prætoribus urbano posscebant. Cicero pro Domo, Liuius lib. 43. & Antias lib. 45. teste Agellio lib. 6. Sin autem Consul, atque Prætor multam irrogârunt, Tributa Comitiiis: si perduellionem, Centuriata indixerunt: quoniam harum actionum rara exempla sunt. Interea verò, dum hæc ad rei exitum parabatur, multa auxilia ipse sibi quærere poterat: quorum vnum à Magistratibus alterum à populo, tertiam à lege, quartum ab ipso accusatore profectum est. A Magistratibus, auxilium latum est, si Tribuni plebis, aut Collegæ accusatori, aut alteri Magistratui intercessissent, ne reum citaret, ne in carcerem duceret, ne accusaret, ne penam irrogaret, ne Comitiiis ei iudicio haberet, aut si ei diem accusationis & iudicij produxissent. Hæc enim omnia facere pro arbitratu potuerunt. Liuius de Scipione, & de Fuluio, Cicero pro Domo, & Agellius lib. 7. de Scipione.

Populare autem auxilium significauit Cicero, cum dixit, multas res ad placandum, atque ad misericordiam esse concessas. exorabilem populum, facilem pro salute supplicationem fuisse. Significat autem humiles reorum preces, atque cognatorum, amicorumque pro illis supplicationes, & preces. Et enim cum ipsi die sibi dicta mutata veste sordidæ, ac barba & capillo promisso precesantur populum, tum nobiles etiam, qui idem pro se facerent habuerunt. Liuius & Agel. lib. 3. Cæterum, vt E inquit Festus, cum reus populum Comitiiis orauerat per Deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat Magistratus eum resecare, id est, populum religione absolueret, vt ita demum populus religione teneretur, si is, qui per Deos orauerat, insons, innocensque esset.

Tertium verò auxilium, quod à lege præbitum est, fuit duplex, auspicia & excusatio. Vnde Cic. dixit: Si qua res diem iudicij aut auspiciis, aut excusatione sustulisset, totam causam, iudiciumque sublaturum esse. Sed de auspiciis satis multa in libro de Comitiiis, quæ quidem ad hunc locum pertinent, dicta sunt. Excusationis autem ratio fuit huiusmodi: Citato reo licuit non adesse, si excusaretur: Excusatio verò aut morbi fuit, aut exilij voluntarij, aut funeris curandi: exempla excusationis morbi & exilij voluntarij sunt apud Liuium P. Scipionis, & Cæsonis Quintij, funeris apud Ciceronem pro Rabirio perduellionis reo.

Quartum præsidium ab accusatore petitum est: id autem fuit, quoties accusator, accepta excusatione, aliâue de causa aut diem produxit, aut omnino incepto destitit, vt apud Liuium videre est in iudicio Appij, Scipionis, P. Manlij & Acilij: ut apud Cic.

*Et eno-
cando res.
Lib. 5. de
Lingua
Latina.*

in Epist. ad Frat. de Milonis iudicio intentato à Clodio Cæterum formula dimittendi rei fuit: Non moror, teste Liuius libro quarto. Quod si reus per Præconem ex Rostris citatus ab accusatore, non affuisset, in arcem, & ante fores per cornicinem euocabatur. Scriptum hoc est, licet obscure, apud Varronem, cuius verba sunt hæc: Indicat, inquit, commentarium verus acquisitionis M. Sergij Manij filij Quæstoris, qui capitis acquisiuit Trogum: in quo sic est: Auspicio orando sede in templo auspicii, dum aut ad Prætorem, aut ad Consulem mittas auspiciam petitam cum eat Præco, reum vocet ad te, & eum de mæris vocet: præconi id imperare oportet. Cornicinem ad priuati ianuam, & in arcem mittas, vbi canat classicum Tito Trogo, & Comitia edicat è Rostris, argentarij tabernas occludant, Patres censeant, exquiras, & adefse iubeas. Et paulo post: Qui de Censoribus Classicum ad Comitia Centuriata redemtrum habent, vt curent eo die, quo die Comitia erunt, in arce Classicus canat, tum circumque mæros, & ante priuati huiusce T. Quinctij Trogi scelerati hominis ostium canat, & vt in campo prima luce adsit. Item Plutarchus in Gracchis: Moris est Romanis, si quis capitis acquisitus non adsit, cornicem summo manè ad fores eius venientem, classico euocare, neque prius de eo Iudices sententias ferre. Idem etiam Tacitus lib. 2. confirmat. Inde si ne ira quidem affuisset reus, exilium ei scisebatur: aut si exilij causa solum vertisset, ei iustum id esse exilium iubebatur. Liuius de Posthumio & Fulvio. Quo loco notandum est, quicumque citati non affuissent, iis exilium esse iustum Tributis Comitiiis, non Centuriatis: quamuis Centuriatis tantum de capite ageretur, vt diximus: si præsentis fuissent, Centuriatis opus fuisse.

De rogatione ferienda, Iudicio faciendo, & Animaduersione: item de Tormentis in eculeo.

C A P. XXXI.

Verò summus iudicii dies est constitutus, tum Magistratus qui accusauerat, & propter ea Comitia indixerat, reum per præconem rursus citauit, ac populum aduocauit. Rêque agi cœpta populum in tribus, aut in Centuriis discedere iussit, omnibus rebus obseruatis, quæ in Comitibus solennes erant, quæ repetere non est hoc loco necesse. Inde Rogationem per Scribam recitari populo iussit, de qua suffragia populum ferre oportuit, ac demum populum, num acciperet, rogauit. Formula rogandi erat: Rogo vos, velitis, iubeat sine, vt M. Tullio, aqua & igni interdicator, quod falsum S. C. retulerit, quod ciues Rom. indicta causa necandos curarit. Sic enim & pœna, & crimen, quæ erant pœnæ causa, rogabatur. Cic. pro Domo. Recitata rogatione, & rogato populo, populus in suffragia mittebatur ab eodem illo, qui rogator Comitiorum erat, eo modo, qui in legibus ferendis, & Magistratibus creandis obseruabatur: scilicet, vt per pontes in septa transirent, & ad pontes tabellas sententiæ suæ indices custodibus Comitiorum darent. Afconius in Cornel. Est autem repetendum, primis temporibus suffragia in iudiciis ferri voce solita. Anno verò DCCXI. L. Cassius Trib. pleb. legem tulit, vt in omnibus iudiciis, præterquam perduellionis populus tabella suffragium ferret. neque ita multo post, Cælius idem etiã in perduellione seruari voluit, vt alibi dictum est. Cum autem populus legem accipiebat, rogatus nihil aliud respondebat, nisi Volo, Iubeo, Vti rogas: aut tabellam dabat, in qua scriptum erat, Vti rogas, V. R. quo facto condemnasse dicebatur, aut se rogationem antiquate significabat, quo pacto pœnam remittere & absolvere demonstrabat. Cic. pro Domo, Liuius lib. 43. & Afcon. pro Scauero. Illud etiam post Reges exactos in perduellione, id est, in mortis pœna retentum est, vt Duumiri crearentur, qui perduellionem iudicarent, resque inde per prouocationem ad populum transferretur. Meminit huius consuetudinis Liuius in iudicio Manlij lib. 6. & Dio in Consulatu Ciceronis. Hanc autem iudicij formam vetustate obsoletam, se Consule à Labieno Trib. pleb. relatum contendit Cic. in Orat. ipsa pro Rabirio. Atque hæc quidem siue de multa, siue de capite, siue de perduellione, tribus aut Centuriatis Comitiiis ageretur, hoc modo acta sunt.

Iudicio

- A** Iudicio facta, suscepra est animaduersione. Hæc in cæteris pœnarum generibus eodem modo in populi iudicio facta est, atq; in Prætorio de quibus supra dictum est. Nunc, quod reliquum est, de seruitute & nece dicamus. Seruitus per venditionem inducta est, Venditio verò, quæ & auctio dicta est, sub hasta est facta, Magistratu ei, qui pluris licitatus esset hominẽ addicente. Varro apud Nonium, & Valerius Maximus. Necis autẽ genera hoc modo suscepra sunt: Percussio securi facta est per lictorem, prægressa verberatione, quæ virgis adhibebatur Livijs li. 2. & 26. Strangulatio verò, quæ laqueo fiebat, & præcipitatio, quæ de Robore, ambæ suscipiebantur in carcere. Carceris verò duæ præcipuè fuere partes, Tullianum & Robur. Tullianum à Ser. Tullio Rege est additum, de quo Sallustius. Robur autem, testante Festo, dictus est in carcere is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robusteis includebatur. Carceris verò cura Triumviris erat commissa, vt eorum interuentu supplicium sumeretur. Pompon. ff. de orig. iur. Cic. in Legibus & in Catilinam, Strangulatio igitur facta est in Tulliano, testibus Sallustio & Cic. in Vatinium. Præcipitatio, de Robore, Valerius, Livijs, & Plautus. Vtrumq; autem per carnificem iussu Triumviri capitalis, Valerius & reliqui. Deiectio item è rupe, siue è saxo Tarpeio per Carnificem facta est, prægressa verberatione iussu Magistratus, eòq; supplicio liberi homines affecti, vt scribit li. 3. Bell. ciuil. Appianus. Agellius tamen etiam seruos, manifesti furti prehenso, verberibus affectos, & de saxo præcipitatos fuisse, iussu Decemvirosum, scribit li. 10. cap. 18. Vt autem liberi de saxo deiciebantur, sic serui in crucem agebantur, quod supplicium etiam interuentu Triumviri per Carnificem sumptum est, Valer. lib. 8. De verberatione Cic. in 1. de Diuinat. Seruus per circum, cum virgis caderetur, furcam ferens ductus est. Fiebat autem verberatio per lictorem. Vnde erant illa solennia: Illictor, colliga manus, verberato, caput obnubito, arbori infelici suspendito. Erantque crux, patibulum & arbori infelici suspensio ferè idem. Isidorus tamen lib. 7. scribit: Patibulum vulgò furca appellatur: sed patibuli minor pœna, quam crucis: nam patibulum appensus statim exanimat, crux autem affixos diu excruciat. De Culleo & profuente supra dictum est. Aliquando etiam contumeliæ causa cadauera in Tiberim, aut in schalas Gemonias proiecta, cuius rei exempla non desunt. His de extremo supplicio explicatis, quoniam supra
- D**e Tormentis egimus, hîc de torquendi instrumento, quod Eculeum dixerunt, pauca subiiciemus.
- Eculeus, quantum ex veterum non leuissimis elici monumentis potest, catasta fuit lignea, cochleata, ad intendendum ac remittendum apta, atque ad torquendos homines, vt facti veritas eliceretur, instituta. Tormenti verò genus erat huiusmodi: Vbi catasta huic brachia, pedesq; eius qui torquendus erat, neruis quibusdam, quæ fideiçæ dicebantur, alligauerant: rum catasta intenta, atq; in altum erecta, vt ex eo, quasi ex cruce quadam miser ille penderet, primum compagem ipsam ossium illius diuellbant, deinde cadentibus eiusdem corpori laminis admotis, atq; bifidulis vngulis ferreis lateribus laniatis, doloris acerbiteram augebant. Sozomenus eculeum, lignum tortorium. Prudentius stipitem noxiale appellat, vbi multa de Eculeo habet. Pomponius Poeta apud Nonium etiam meminit huius tormenti: item Sueton. in Tiberio, Valerius de Patientia, Quintil. decl. vlt. Cyprianus ad Donatum, & de laude Martyrij, Cic. in Verr. & in Anton. & Seneca lib. 3. de Ira. Qui igitur in eculeo torquebantur, pendebant brachijs pedibusque retortis extenti, neruis scilicet, quibus deuincta membra erant, propter summam intentionem crepantibus. Vtque incitandi doloris causa eculeus aut fideiçæ tendebantur, sic eiusdem remittendi eadem laxabantur. Extorquendæ autem de seruis veritatis causa eculeum adhibitum fuisse, docet Cicero, & nos supra scripsimus. Translatum est inde eculeus ad cruciandos homines, & acerbiorẽ supplicio afficiendos, quod in Christianis martyribus patuit. Atque hæc de Iudicijs.

*De animaduersione.**De Mar. Curione vendente Tenebriorem.**Sozon. li. 5. hist.**Eccles.**Prudent.**in Hymno diuis**Vincentij,**& alibi.**Pro Deo-**taro, &**pro Mi-**lone.*

FINIS LIBRI NONI.

DOCTISSIMIS ATQVE

HUMANISSIMIS VIRIS, D. M. IOAN.

VVolfio Scholæ Ratisponensis Rectori, atque reliquis Scholæ eiusdem Ministris, & doctissimo atque ornatissimo viro D. M. Matthiæ Bergio, Scholæ Catharinianę apud Brunouicenses, Rectori vigilantissimo, Dominis collegis, & amicis suis reuerenter colendis.

VV M Hannibal Carihagine expulsus, Ephesum ad Antiochum venisset exul, & quod eius nomen erat magna apud omnes gloria, inuitatus esset ab hospitibus suis, ut Phormionem Philosophum Peripateticum clariss. si vellet, audiret: isque se non nolle dixisset, verba fecisse scribitur homo copiosus aliquot horas de Imperatoris officio, & de omni re militari: quibus quum ceteri, qui illum audierant, vehementer essent delectati; quærerentque ab Hannibale: quidnam ipse de illo Philosopho indicaret: Respondisse Pœnus fertur, multos se deliros senes saepe vidisse: sed qui magis, quam Phormio deliraret, vidisse neminem. Vereor mehercule, ne futuri sint, qui etiam de meo hoc factò idem iudicent: quum tamen non, quemadmodum Phormio ille de re militari apud præstantissimos belli Duces, qualis Hannibal fuit, sed apud Scholasticos disseram. Nec ita disseram, ut consilium belli gerendi, & administrandi istis dare velim, sed ut veterem militiæ morem explicem, & vocabula rei militaris, quæ passim apud Scriptores, quos Classicos vocamus, & ex quibus adolescentes linguam Latinam addiscunt, exponam. Quod meum consilium, qui attentè considerabunt, ab illa reprehensione liberaturos esse certò scio.

Vobis autem viri doctissimi, atque humanissimi, Collegæ, & amici colendi, hæc publicè inscribere volui, cum quia hæc mea studia probastis, meque saepe in iisdem inuistis, tum ut aliquam significationem ederem grati mei in vos animi, pro ijs, quæ in me contulistis beneficijs, & ea, quæ me prosecuti estis benevolentia. Quod si quæ vicissim in vos beneficia à me proficisci potuerunt, nunquam patiar meum studium desiderari.

Ad te doctissimè Bergi venio, cuius nomen etiam in hoc Catalogo amicorum meorū existare volui, primùm ut declararem per gratiam mihi esse benevolentiam istam tuam, quæ me nondum visum complecteris, quòdque iam promptè & liberaliter inter amicos tuos locum me habere passus es. Deinde vero ut simul ostenderem, quantum tibi essemus obstricti beneficijs illis tuis, quæ in fratrem meum Ioachimum, piæ memoria, contulisti: quem non tantum in tua Schola diligenter in liberalibus disciplinis instituisti & fouisti, verum etiam filij loco habuisti. Pro quibus omnibus agimus tibi gratias, quas possumus maximas, & cum respondere atque satisfacere tibi nostra tenuitate non possumus, Deum orabimus, ut ea quæ ipsi præstitisti, cum datè & abundè tibi tuisque rependat. Interim hoc grati animi indicium quod affertur, boni consule, meque uti hæctenus facis, amare perge. Ratisbona Kalend. Martij. Anno salutis humanae 1580.

V. V. H. H. Additiff.

IOAN. ROSINVS.

ANTIQUITATVM ROMANARVM

LIBER X.

DE MILITIA.

A **P**ERVENIMVS in instituta Reipublicę Romanę descriptione ad rem militarem, cuius cognitio quantum profit omnibus iis, qui in veterum scriptis versantur, non opus est, vt ipse multis verbis hoc loco explicem: cum id fecerint eruditione multa præditi aliquot viri: ita, vt si iis quædam addere velim, actum agere videar. Quare qui pluribus de ea re instrui volent, eos remitto ad illa, quæ hæctenus edita sunt, clarissimorū virorum scripta. Ego verò antequam descriptionem & explicationē militiae Romanæ ordiar, de duobus Lectorem beneuolum monebo: Primū de Scriptoribus, qui aliquid de re militari in lucem dederunt, quorūmq; testimoniis vsus sum: deinde de ordiæ, quo hanc materiam explicauī. Ac de Scriptoribus quidem rei militaris vt primū dicam, quorū quisq; est, qui non audierit sæpenuerō citari Flauij Vegetij Renati libros: quos tamen pauci legunt, cum propter exemplarium raritatem, tum etiam propter errorum, qui in eos irrepserunt, & mendorum copiam, quæ vtinam aliquis aliquando adhibitis vetustis libris eruncaret: profectō non parū gratiæ apud omnes humaniorum literarum amantes esset initurus: de quo quidem non ita pridem spen fecit Ludouicus Carrius I. C. in suis Antiquarum lectionum Commentariis: cuius voti religione vt sese soluat, sibiq; studiosum gregem hoc labore demereatur, ipsum communi omnium antiquitatis amantium nomine vehementer etiam atque etiam rogo. Vegetio addi solent ea, quæ Modestus de re militari & Ælianus de aciebus instruendis scripserunt, qui & ipsi libri multis mendis scatent. De Catonis, Cincij, & aliorum vetustiorum monumentis de hac eadem materia, quæ temporum iniuria interierunt, nihil dicam. Edidit aliquot de re militari Commentarios non indiligenter scriptos vir clarissimus Robertus Valturius, qui tamen mihi visi non sunt. Ego quæ in hoc libro de militia Romana in medium attuli, omnia desumpsi ex rerum Romanarum Scriptoribus. Liuio, Dionysio, Plutarcho, Cæsare, & ex sexti libri Polybij fragmentis, in quo libro vir ille diligentissimus potissimam Reipublicæ Romanæ partem sibi sumpsit describendam, & explicandam: qui liber vtinam aliquando integer in lucem ederetur. Adhibui præter eos, quos dixi, historicos, nonnunquam in consilium veteres Grammaticos, Varronem, Festum, Pompeium, Nonium Marcellum: Agellium item, Plinium, & ex recentioribus Petri Rami librum de Militia C. Iulij Cæsaris, Lazari Bayssij I. C. & Lillij Gyraldi de re Nautica libros, atque viri omnium optimè de antiquitate meriti, Car. Sigonij de Antiquo iure ciuium Rom. & iure Prouinciarum Commen. ex quibus etiam, si quæ fortè hic desiderabuatur, studiosi petent. Atque tantum de Scriptoribus.

De ordine iam dicam, quem in hoc libro obseruauī talem, vt primū generalia quædam de bello indicendo, forderibus feriendis, atque delectu faciendo notariū, tum exercitum Romanū ex legionibus & auxiliis constituerim, partes singulas, Duces, Magistratus, militū ordines, eorūque arma expliarim, aciem instruxerim: inde ad op

ad oppugnationes locorum clausorum, & praelia naualia venerim: quibus explicatis, de animaduersione in deuictos hostes, & militis officij sui parum memores: contra verò de præmiis & militum fortiter rem gerentium, & ipsorum etiam Imperatorum dixi, atque tandem exercitum dimisi. Hæc præfari volui, beneuole Lector, tum instituti mei tenendi causa, vt tu scires quid in hoc libro expectandum esset, quod meum studium vt boni consulas rogo. Incipiemus igitur rem militarem Romanorum considerare, initio facto ab antiquo bellorum indicendorum ritu.

Quomodo Romani bellum hostibus indixerint.

CAPVT. I.

DE Militia Romanorum dicturi, ante omnia exponemus, qua ratione bellum hostibus indixerint, & quomodo fœdus cum sociis percusserint: hæc enim legentibus non ingrata esse futura mihi planè persuadeo. Romani inquit Varro lib. 2. de Vita populi Romani, bella & tardè & nulla licentia suscipiebant, & quod bellum nullum nisi pium putabant geri oportere, priusquam indicerent bellum iis, à quibus iniurias factas sciebant. Fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, qui, si postulata impetrassent, fœdus cum eis faciebant: sin minus, re deliberata bellum indicabant. Quod qua ratione factum sit, pluribus verbis docent Dionysius Halicarnassæus, Lilius, Plutarchus, & alij. Dionysij atque Liliij verba adscribemus, & quidem Dionysij libro secundo, primum. Is ergo Fetialium institutionem, & munera exponens, ita verba facit: Fetialium inquit, quando apud aliquam ciuitatem Caduceatorum fungitur munere, hos ritus à maioribus accepimus. Vnus quispiam illorum electus à Collegio, veste augustiore, suisque insigniis verendus ad infestorum hominum agrum profectus, cum primum fines eorum attingit, Iouem ceterosque Deos inuocans, testatur à Romanis se venire, iusque suum petere. Deinde iuratus, ire se ad iniustam ciuitatem, & si quid mentiretur, seque suosque ciues execratus, intra fines ingreditur, & quem primum obuium nactus est, eum testatur, siue is vrbanus sit, siue rusticus, & repetitis eisdem precibus, atque execrationibus, ad urbem pergit. Quam, priusquam ingrediatur, vel portæ custodem, vel primum quemque in porta obuium similiter testatus, ad forum procedit: ibique stans, Magistratibus aduentus sui causam indicat, semper iniurandam & imprecationes adiiciens. Tum si damnatos auctores iniuriæ, deditosque acceperit, abducens eos amicus ipse ab amicis discedit. Quod si tempus ad deliberandum peterent, post decem dies reuertebatur, idque aliquando tertio. Elapsis autem triginta diebus si non impetraret ius suum, obstetatur superos, atque inferos, discedebat, hoc tantum præfatus, super ea re populum Romanum per ocium deliberaturum. Deinde assumptis cæteris Fetialibus, Senatui renunciabat, omnia se ritè executum, & si velint bellum decernere, licere id illis per Deos. Alioqui, si quid horum omisissum esset, neque Senatui fas erat decernere bellum, neque populo, &c. Hactenus Dionysius. Nunc etiam Liliium libro 1. audiemus, qui annotat, hunc morem ab Æquiculis desumptum ab Anco Marcio Romano primum institutum, atque à posteris etiam religiose obseruatum fuisse. Is itaque de Latinis agrum Romanum prædantibus, & legatis ab Anco Rege, vt res peterent, ad eos missis, verba faciens sic pergit. Legatus (Fetialem intelligit) vbi ad fines eorum venit, vade res repetuntur, capite velato (filum lanæ velamen est.) Audi Iuppiter, inquit, audite fines, (cuiuscunque gentis sunt, nominat) audiat fas. Ego sum publicus nuncius populi Romani, iuste pieque legatus venio, verbisque meis fides sit. Peragit deinde postulata. Inde Iouem testem facit: si ego iniuste, impièque illos homines, aliosque res dedier populo Romano, mihi que exposco, tum patriæ compotem me nunquam sinas esse. Hæc cum fines suprascandit hæc, quicumque ei primus vir obuius fuerit, hæc, portam ingrediens, hæc, totum ingressus, paucis verbisque carminis concipiendisque iniurandisque mutatis, peragit, si non deduntur, quos exposcit, diebus tribus & triginta (tot enim solemnnes sunt) peractis, bellum ita indicit: Audi Iuppiter, & tu Iuno, Quirine, Diique omnes cælestes, vosque terrestres, vosque inferni audite: Ego vos testor, populum illum (quicum

A (quicumque est, nominat) iniustum esse, neque ius persolvere, sed de istis rebus in patria maiores natu consulimus, quo pacto ius nostrum adipiscamur. Cum is nuncius Romam ad consulendum redit, confestim Rex his ferme verbis Patres consulebat: Quorum rerum, litium causarum condixit Paterpatratus populi Romani Quiritium Patripatratus priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis, quas res nec dederunt, nec solverunt, nec fecerunt, quas res dari, fieri, solui oportuit, dic, inquit ei, quem primum sententiam rogabat, quid censes? Tum ille: Puro pióque duello quarendas cenfeo, itaque consensio, consciscóque. Inde ordine alij rogabatur: quandoque pars maior eorum, qui aderant, in eandem sententiam ibat, bellum erat consensu fieri solitum: ut Feialis hastam ferratam, aut sanguineam præustam ad fines eorum ferret, & non minus tribus puberibus præsentibus diceret: Quod populi priscorum Latinorum, hominésque prisci Latini aduersus populum Romanum Quiritium fecerunt, deliquerunt: Quod populus Romanus Quiritium bellum cum priscis Latinis iussit esse, Senatúsque populi Romani Quiritium consensit, consensit ut bellum cum priscis Latinis fieret: ob eam rem ego populúsque Romanus, populis priscorum Latinorum, hominibusque priscis Latinis, bellum indico, facióque. Id ubi dixisset, hastam in fines eorum emittebat. Hæc Liuius, eum quo consentit Agellius, qui lib. 16. cap. 4. ex Cincij lib. 3. de re Militari, Feciale populi Romani bellum indicentem hostibus, telumque in agrum eorum iacientem, hisce verbis uti scripsit: Quod populus Hermundulus, hominésque populi Hermunduli aduersus

C populum Romanum bellum fecere, deliqueréque, quódque populus Romanus cum populo Hermundulo, hominibusque Hermundulis bellum iussit: ob eam rem ego populúsque Romanus populo Hermundulo hominibusque Hermundulis bellum indico, facióque, &c. Atque ita quidem bellum Romani hostibus indicebant. Quo verò ritu fœdera percusserint, capite sequenti explicabimus.

Quem ritum Romani obseruãrint, ferientes fœdus cum aliquo populo. CAP. II.

D I X I M V S antè, si Romanorum legati ad vicinos Populos missi, postulata impetrassent, fœdus cum ille percussisse: sin minus, bellum ipsis indixisse. Vtrumque fiebat per Feciales, de quibus nos multa libro harum Antiquitarum 3. Quo verò ritu fœdera percusserint (morem enim belli indicendi iam audiuius) eleganter docet Liuius, cuius lib. 1. in historia Tulli Hostilij hæc sunt verba: Fœdera alia aliis legibus, cæterum eodem modo omnia sunt. Tum ita factum accepimus, nec vilius vetustior fœderis memoria est. Fecialis Regem Tullum rogauit: Iubésne me Rex cum Paterpatrato populi Albani fœdus ferre? iubente Rege: Sagmina, inquit, te Rex posco. Rex ait, pura tollito: Fecialis ex arce graminis herbam puram attulit: postea Regem ita rogauit: Rex, satis ne me tu Regium nuncium populi Romani Quiritium? vasa, Comitésque meos? Rex respondit: Quod sine fraude mea populúsque Romani Quiritium fiat, facio. Fecialis erat M. Valerius, is Paterpatratus Sp. Fusum fecit: verbera caput; capillóque tangens (Paterpatratus ad iniurandum patrandum: id est, sancendum, fit) fœdus, multísque id verbis, quæ longo effata carmine, non operæ est referre, peragit. Legibus deinde recitatis, audi, inquit, Iuppiter, audi Paterpatratus populi Albani, audi tu populus Albanus: ut illa palam prima, postrema ex illis Tabulis ceræ recitata sunt sine dolo malo: utique ea hîc hodie rectissimè intellecta sunt: illis legibus populus Romanus prior non deficiet: si prior defexit publico consilio, dolo malo, tu ille Diespiter populum Romanum sic ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam: tantóque magis ferito quanto magis potes, pollésque. Id ubi dixit, porcum saxo silice percussit. Hæc Liuius. Polybius etiam in commemoratione fœderis inter Carthagenenses & Romanos isti scribit, Romanos in fœderibus ferendis iurasse Iouem lapidem, cuius verba non abs te erit adicere: Romani, inquit, Iouem lapidem, secundum vetustissimum ritum, ac per Martem & Euyalium iurãrunt. Ritus verò iurissu-

randi per Iouem Lapidem fuit huiusmodi : Fœtialis sumpto in manibus lapide, post- **A**
 quam de fœdere inter partes conuenerat, hæc verba dixit : Si rectè, ac sine dolo ma-
 lo hoc fœdus, atque hoc iustificandum facio, Dij mihi cuncta felicia præstent: sin ali-
 ter aut ago, aut cogito, cæteris omnibus saluis in propriis patriis, in propriis legibus,
 in propriis laribus, in propriis templis, in propriis sepulchris, solus ego peream, vt
 hic lapis è manibus meis decider. Nec plura locutus, manu lapidem deiciebat. Tan-
 tum Polybius, vbi vetus interpres Sipontinus bis vertit, per lapidem, pro Iouem la-
 pidem, de quo errore vide Iacobum Leopardum libro sexto Emendationum, capite
 decimo quinto. Sic etiam Festus : Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem, hæc
 verba dicentes : Si sciens fallo, tum me Diespiter salua vrbe, arcèque bonis eiiciant,
 vt ego hunc lapidem. Ex quo Festi loco Car. Sigonius etiam apud Liuium pro, tu **B**
 illo die Iuppiter, quod in vulgatis habetur, reposuit, tum me Diespiter, &c. Atque
 tantum de ritu hoc. Leges fœderum non adscribimus, quarum exempla in Liuiio li-
 bro trigesimo octauo, Polybio libro tertio, & alibi extant, vnde peti possunt.

De delectu militum, & sacramento militari.

C A P. III.

LNDI C T O bello, proximum erat, Ducem creari, & militum delectus ha-
 beri. De Duce paulò post dicemus: hoc verò capite de delectu. Scribit Ser-
 uius ad 8. Æneidos Virgilij, tria fuisse militiæ genera, sacramentum, con- **C**
 iurationem, & euocationem. Sacramentum eorum, qui singuli iurabant
 pro Republica se esse facturos, nec discedebant, nisi confectis stipendiis. Coniura-
 tionem, si esset tumultus: id est, bellum Italicum, vel Gallicum, quo tempore, quia
 singulos interrogare non vacabat, qui fuerat ducturus exercitum, ibat ad Capito-
 lium, & exinde proferens duo vexilla, vnum roseum, quo pedites euocabat, alterum
 cœruleum, quo equites, dicebat: *Qui vult saluam Rempublicam, me sequatur: & qui*
conuenissent, simul iurabant, vnde dicebatur ista militia coniuratio. vnde libro 45.
scripsit Liuius: Senarus consulem factum, vt Consul, quos præter milites socios-
que nauales coniuratos haberet, dimitteret. Euocationem vocabant, cum ad diuer-
*sa loca diuersi, propter cogendos mittebantur exercitus. Legitimum tamen militiæ **D***
genus sacramentum erat, qui hoc genere militarent, ab ipsis Ducibus delectu ha-
bito conscribebantur, hac, vt Polybius libro sexto tradit, ratione: Cum, inquit,
militum delectum habituri sunt, Consulari præditi magistratu, prædicunt publicè
diem, quo adesse oporteat Romanos omnes, per ætatem ad arma idoneos, atque id
singulis annis faciunt. Vbi verò aduenit præstiturus dies, omnibus, qui militiæ ha-
biles sunt, in vrbe coeuntibus, atque in Capitolium congregatis, diuidunt se ipsi
iuniores Tribuni (quorum quatuordecim erant) sicut populus Imperatoris sue insti-
tuerint, in quatuor partes: quoniam in quatuor ipsi legiones vniuersam, primam-
que partitionem copiarum distribuunt. Atque ij, qui primi quatuor electi sunt, primæ
*legioni assignantur: tres, qui deinceps secundæ legioni tribuntur: quatuor **E***
subsequentes, tertiæ: tres vltimi, in quartam transferuntur. Ex prouectioribus ve-
rò (quorum erant numero decem) duos sanè primos primæ tribunt legioni: treis
secundos secundæ: duos subsequentes, tertiæ: treis vltimos, quartæ, ex prouectio-
ribus inquam. Cum in hunc modum Tribuni ordinati, constitutisque fuerint, vt
omnes legiones æquales Principes habeant: post hæc seorsum cuiusque legionis
Tribuni sedentes, Tribus sigillatim in legiones fortiuntur, aduocantque quam
fors assidue prætulit, atque ex ea eligunt quatuor adolescentes, ætate & corporis ha-
bitu quam simillimos: productisque iis, optionem faciunt primi primæ legionis
Tribuni, secundi secundæ, tertij tertiæ, postremi quartæ. Rursus quatuor aliis pro-
*ductis, primis optionem faciunt secundæ legionis Tribuni, & sic deinceps, vltimi **F***
autem primæ. Post hos aliis quatuor productis, primi accipiunt tertiæ legionis
Tribuni, postremi secundæ, sempèrque in hunc modum ad portionem, atque am-
bitu quodam facta electione, accidit, vt pares in legiones singulas viri distribu-
antur. Cum verò elegerint præsentem multitudinem (hoc autem est, vt faciat sin-
gulas

- A** gulas legiones modò quaternum millium & ducentorum peditum, modo quinque millium, si quando maius aliquot videatur periculum imminere) iis ita distributis, equites antiquitus sanè posteriores peditibus legionariis solebant recensere: nunc verò priores, censûsque eorum habita ratione, ditiores à Censore delignantur, describuntque trecentos in singulas legiones. Delectu perfectio, prædictum in eodum congregant ex iis Tribunum luos quique per singulas legiones, vnumque diligentes maxime idoneum, sacramento adigunt profiteri, obtemperatum se Ducibus proculdubio, atque eorum mandata pro viribus executurum, tum reliqui inrant singularem precedentes, id ipsum significantes, omnia videlicet facturos sese, quemadmodum primum ille.
- B** Per idem tempus Consulari præditi potestate edicunt Præfectis sociarum ciuitatum in Italia, è quibus auxilia putant accersenda, numerum indicantes, diemque & locum, in quem conuenire oporteat, qui delecti fuerint. At ciuitates delectu habito, simili antè dicto, mittunt Sacramenta adactos, constituto Præfecto, & mercedis exhibitore. Romæ autem Tribuni, vbi milites iurare adegerint, denunciato die singulis legionibus, ac loco, ad quem adesse oporteat inermes, tum quidem eos dimisere. Hactenus Polybius. Quod hinc de Sacramento militari dicit, quale id fuerit, nemo ferè exponit, nisi quod sanctè atque religiosè à militibus id obseruari, eoque iuberi militantes sequi Ducem, quocumque ducat, scriptum. Sic enim Dionys. Halicarn. lib. 11. in historia successione plebis in montem Auentinum. Horrentibus autem multis sacra mouere signa, neque tutum, neque sanctum esse existimantibus omnibus Duces relinquere, ob Sacramentum militare, quod maxime omnium seruant Romani. Iubet enim militantes sequi ducem quocumque ducat: lexque Ducibus potestatem dedit occidendi non parentes, relinquentesue signa indemnos, & indicta causa. Et primum quidem milites sacramento tantum à Tribunis rogabantur, non iureiurando ad militiam adigebantur: ipsi autem inter se coniurabant, se fugæ, atque formidinis causa non abituros, neque ex ordine recessuros. Postea verò L. Emilio Paulo 11. C. Terentio Varrone Cons. anno 10xxxi. iureiurando milites fieri cœpère. Docet hoc Liuius lib. 22. Milites tunc, quod nunquam antea factum erat, iureiurando à Tribunis militum adacti iussu Cons. conuenturos, neque iniussu arbitros. Nam ad eam diem nihil præter Sacramentum erat: & vbi ad Decuriatum, aut Centuriatum conuenissent, sua voluntate ipsi inter se equites Decuriati, Centuriati pedites coniurabant, sese fugæ, atque formidinis ergò non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli sumendi, aut petendi, aut hostis ferendi, aut ciuis seruandi causa. Id ex voluntario inter ipsos fœdere à Tribunis ad legitimam iurifurandi adactionem translatum. Hæc ille. Et huc pertinet, quod ex lib. 5. Cincij de Re militari Agell. lib. 16. cap. 4. refert: Cùm, inquit, delectus antiquitus fieret, & milites scriberentur, in iurandum eos Trib. militaris adigebat hoc modo: In Magistratu C. Lælij C. F. Cos. L. Cornelij P. F. Cos. in exercitu, decemque millia passuum propè factum non facies dolo malo solus, neque cum pluribus, pluri nummi argentei in dies singulos, extra hastam, hastile, ligna, pabulum, vitem, follem, faculam, si quid ibi inueneris, sustulerisue, quod tuum non erit, quod pluri nummi argentei erit vti tu C. Lælij C. F. Cos. Lucijue Cornelium Publ. F. Cos. siue ad quem eorū alter iusserit, perferas, aut proficere in triduo proximo, quidquid inueneris, sustulerisue dolo malo, aut Domino suo, cuius id censebis esse, reddes, vti quod rectè factum esse voles. Deinde ita cœpietur iurandum, vt adesset, his additis exceptionibus, nisi harumce aliqua causa erit, funus familiare, feriæ denicales Kalendæque, quæ non eius rei causa in eum diem collatæ sint, quo is eo die minus ibi esset, morbus fonticus, auspiciūque, quod sine piaculo præterire non licet, ius, hostisue, status conditūque dies cum hoste, si cui eorum hæc causa erit, tū se postredie quam per eas causas licebit, eo die venturū, aditurūque; eū, qui eū pagū, vicum, oppidūque delegerit. Hæc Agellius. Quantam autē vim habuerit militare Sacramentū, & vt sine Sacramento pugnari eū hoste more maiorum haud licuerit, ostēdit multis verbis Cic. in 1. de Offic. vbi recitat exemplū filij Catonis, qui in exercitu P. Emilio, tyro militabat. Cùm enim P. Emilio videretur vnā dimittere legionem, & Carcais.

quoque filium, qui in legione militabat, dimitteret, ille autem amore pugnandi A in exercitu remansisset. Caro ad P. Æmilium scripsit, ut si cum pateretur in exercitu remanere, secundo eum obligaret militiæ Sacramento. Cuius rei etiam meminit Plutarchus in Quæstionibus Rom. quæst. 39. cum quærit, qua causa fiat, quòd qui Sacramento militari non tenerentur, etiamsi aliàs in castris & exercitu versarentur, non tamen haberent ius interficiendi, aut vulnerandi hostis. Hæc ille.

De ætate militum notandum, eos ante septimum decimum, & post quadragesimum sextum ætatis annum non nisi summa necessitate cogente, ad arma vocari solitos. Quare cum mos increbuisse, ut minores etiam annis septemdecim aliquando scriberentur, à Sempronio Graccho Tribuno plebis lata est: Ne quis ante annum decimum septimum ad militiam cogeretur, teste Plutarcho. Est & hoc loco silentio haud quaquam prætereundum, quis fuerit conferendi militaris ordinis apud veteres ritus. Scribit enim Barnabas Briffonius I. C. Eos, qui militiæ nomen dederint, non prius militum numero habitos, quàm iureiurando adacti, cincti, & in numeros relati essent. De Sacramento militari iam diximus. Cingi autem eos, qui inter milites recipiebantur, consueuisse, ex l. filiusfamilias, l. Titius, & l. quod dicitur. §. 1. ff. de milit. testam. facile colligi potest. Fluxit autem mos iste ex eo, quòd qui militabant, omnes cincti erant, quemadmodum Seruius in 2. Æneid. Virgilij tradit. Ex quo in procinctu facta testamenta, Festo interprete, dicebantur, quæ milites pugnaturi, vel ut planius Plutarchus, presentibus commilitonibus nuncupabant. Nec verò in castris distinctus quis sine nota versabatur: quinimò hoc grande scelus, mortisque piandum militaris disciplinæ seueri Censores credebant, si quis ambulasset, aut vallum subiisset distinctus. Exemplum Tacitus libro vndecimo præberet, cui adde ignominie militaris genus fuisse, ut discincti vel stare, vel opus facere milites cogerentur. Postremò in numeros milites referri debebant. Nam qui nondum in numeros erant, etiamsi lecti tyrones essent, & publicis expensis iter facerent, nondum tamen milites habebantur, l. ex eo. ff. de milit. testam. Hæc ferè Barnabas Briffonius libro 2. Selectarum ex iure civili antiquitatum, cap. 6. & 7. Atque de delectu & militari Sacramento hactenus. Iam qualis exercitus Romanorum fuerit, videbimus.

De Legione & auxilijs CAP. IV.

N I V E R S V S exercitus Romanus in duas partes diuisus fuit, in legiones, & auxilia. Legio à legendo, teste Varrone, dicitur, quia leguntur milites in delectu: vel à deligendo, ut Plutarchus scribit in Romulo, quòd ex omnibus pugnaces in illis delecti forent. Vegetius legionem ab eligendo appellatam ait, quòd vocabulum eorum desideret fidem, atque diligentiam, quibus milites probentur. Numerus verò militum in legionibus non idem semper, sed varius diuersis temporibus fuit. Prima legio sub Romulo, trium millium pedum, & trecentorum equitum fuit, vti consentiunt Lilius, Dionysius, Plutarchus, & alij. Postea autem sæpe variatus hic numerus est, ut modò quatuor, modò E quinque, modò sex millium pedum, itémque modò ducentorum, modò trecentorum equitum scriberetur. Plutarchus in Romulo auctor est Romulum, post Sabinos in ciuitatem acceptos, legionem duplicasse, atque eam sex mille pedum, & sexcentorum equitum fecisse, in qua re sine dubio fallitur. Carolus Sigonius tamen, & hunc securus Onuphrius Panuinius, in ea sunt opinione, Romulum post Sabinos victos, & in urbem receptos, legionem ad quatuor millium hominum numerum auxisse vnde & quadrata dicta sit: cuiusque vsus ferè semper, vsque ad Caium Marium Romæ fuerit, auctore Sexto Pompeio, cuius hæc sunt verba: Sex millium & ducentorum hominum primus Caius Marius conscripsit legionem, cum antea quatuor millium fuisset, vnde etiam appellabatur Quadrata. Quæ ipsorum sententia à verò non est aliena. Legimus enim apud Lilium libro sexto, vbi de bello Volscò, quòd gestum est anno ab vrbe condita trecentesimo septuagesimo secundo, scribit, quòd quatuor legiones quaternum millium scriptæ sunt. Idem libro septimo tradit, bello Latino & Gallico, cum vndique socij à Romanis deficerent, Senatium xium,

A *anxium*, ne omnes socij deficerent, iussisse Consules omnes Imperij vires delectu habendo extendere: scriptas igitur vndique non vrbana tantum, sed etiam agresti iuuentute legiones decem, quaternum millium & ducentorum, equitumque trecentorum. Octauo rursus libro annotat, scribi ferè solitas tum fuisse quatuor legiones quinis millib. peditum, equitum in singulas legiones trecentis. Et in historia belli Persici, legionem in Macedoniam scribi à Senatu iussam senum millium peditum, & trecentorum equitum dicit. Verùm ex illis ipsis locis facillè intelligitur, illum numerum extraordinarium tum fuisse. Quo etiam accedit testimonium Polibij lib. sexto. qui & ipse retulit, legiones cõscribi memoria sua ex quinis millibus peditum, & trecentis equitibus solitas. Vixit autem cum Pub. Æmiliano post bellu Persicum.

B Et quod antè ex Festo diximus, Caium Marium primùm legionem sex milliũ conscripsisse, id non senatus decreto, sed Imperatoris consilio factum, ostendit Sallustius, cum ait: Igitur Marius cum aliquãto maiore numero, quàm decretum erat, in Africam profectus, &c. Hinc igitur legio sex millium fuisse à multis traditur, quod hic maximus eius numerus, itante Republica fuerit. Vegetius auctor est, suo tempore legionem habuisse peditum sex millia, equites sepringentos triginta duos: & addit, maiorem etiam interdum esse consueuisse. Hæc de legione.

Altera pars exercitus auxilia erant. Sic autem dicebantur ij milites, qui à sociis, vel fœderatis gentibus mittebantur, de quibus Polybius libro sexto, vbi de delectu militum agit, ita scribit: Per idem tempus Consulari præditi potestate edicunt Præfectis sociarum ciuitatum in Italia, è quibus auxilia putant accersenda, numerum indicantes, diemque & locum in quem conuenire oporteat, qui delecti fuerint. At ciuitates delectu habito, simili ante dicto, mittunt Sacramento adactos, constituto Præfecto, & mercedis exhibitore, &c. Hi verò deteriori iure, quàm Legionarij milites erant.

C Præfectis sociarum ciuitatum in Italia, è quibus auxilia putant accersenda, numerum indicantes, diemque & locum in quem conuenire oporteat, qui delecti fuerint. At ciuitates delectu habito, simili ante dicto, mittunt Sacramento adactos, constituto Præfecto, & mercedis exhibitore, &c. Hi verò deteriori iure, quàm Legionarij milites erant.

Vegetius libro 2. quid inter legiones & auxilia intersit, his verbis docet: Auxiliatores, inquit, conducuntur ad prælium ex diuersis locis, ex diuersis muneribus venientes, nec disciplina inter se, nec notitia, nec affectione consentiunt. Alia instituta, alius inter eos est vsus armorum. Necesse est autem, tardius ad victoriam peruenire: qui discrepant antè, quàm dimicent. Denique cum in expeditionibus plurimum

D proficit, omnes milites vnus præcepti significatione conuerti, non possunt æqualiter iussa complere, qui antè pariter non fuerunt: tamen hæc ipsa, si solennibus diuersisque exercitiis propè quotidie roborentur, non mediocriter iuuant. Nam legionibus semper auxilia, tanquam leuis armatura in acie iungebantur, vt in his præliandi magis adminiculum esset, quàm principale subsidium: Legio autem propriis cohortibus plena, cum grauem armaturam, hoc est, Principes, hastatos, Triarios, Antesignanos, item leuem armaturam, hoc est, Ferentarios, Sagittarios, Funditores, Ballistarios, cum proprios, & sibi impositos equites legionarios iisdem matriculis teneat, cum vno animo, parique consensu castra munit, aciem instruat prælium gerat, ex omni parte perfecta, nulloque indigens adiumento, quantamilibet hostium

E multitudinem superare consuevit. Hactenus Vegetius, qui etiam paulò antè scribit, in legionibus longè ampliorem militum numerum conscribi consueuisse, quàm in auxiliis.

Cæterum vt ad Legionem redeamus, nemini in iis militare licebat, nisi ciuibus Romanis ingenuis, & qui in quinque classibus censi, atque ludicræ artis expertes essent. Vnde sequitur seruos, libertinos, pueros, seniores, capite censos, & histriones, si quando ad arma vocati sunt, non nisi cogente necessitate in dubiis rebus Reipublicæ vocatos esse. Qui autem in legione militabant, varia commoda consequabantur, patebat eis aditus ad militararia munera, patebat eis cohors Prætoria, dabatur stipendium, concedebatur præda, & addebantur dona Imperatoria. De muneribus

F militaribus, & cohorte Prætoria paulò post dicendum nobis erit, quemadmodum etiam de donis Imperatoriis. Hoc loco tantum de stipendio, quale militum legionariorum fuerit, paucis agemus.

Milites Romani ab initio stipendium non meruerunt, sed de suo quisque eo functus est munere. Anno demum trecentesimo quadagesimo septimo, Anxure

Volscorum oppido capto, ac direpto pedites primùm stipendium acceperant, & A
 rrianno post bello Veienti, etiam equites, teste Liviò. Quodnam igitur stipendium
 illud fuerit, videamus. Polybius diurnum peditis quæstum obolos duos statuit, Cen-
 turionis duplex. equitis drachmam, quæ eadem est ferè apud Græcos, ac denarius
 apud Romanos. Oboli autem duo, quemadmodum Iustus Lipsius libro Electorum,
 capite secundo supputat, faciunt asses Romanos tres. Vile profectò stipendium, pro
 quo tot adire labores & pericula cogebantur, & de quo vestes etiam atque frumentum
 comparanda erant: si enim eorum quicquam à Quæstore accepissent, certum,
 statutumque precium eo nomine de pecunia detrahebatur. Polybius libro sexto:
 Donec tandem Caius Sempronius Gracchus Tribunus plebis lege cauìt, vt vestis
 è publico militi daretur: & vt nihilominus pecuniam quoque totam acciperet, tes-
 te Plutarcho in Gracchis. Iustus Lipsius existimat etiam de frumento, priori ali-
 qua lege gratiam factam esse.

Post aliquot annos Caius Iulius Cæsar, vti Suetonius scribit, legionibus stipen-
 dium in perpetuum duplicauit, quod Lipsius sic interpretatur, constitutum à Cæsa-
 re stipendium fuisse sex, aut septem assium. Post Caium Cæsarem Augustus con-
 stituta Republica, & Imperij iam certus, quicquid vbique militum esset. (verba sunt
 Suetonij) (ad certam stipendiorum, præmiorumque formulam adstrinxit. Formu-
 la Augusti latior Iulia, videlicet in diem deni asses, ita vt menstruum militis sub
 Augusto esset circiter viginti quinque denarij, id est, aureus vnus Romanus, monetæ
 nostræ aurei duo. Ab Augusto qui stipendium militum auxerit, neque à Suetonio,
 neque ab alijs auctoribus annotatur. Iustus Lipsius in hac est sententia, Cæsarem
 Caligulam, vel Claudium addidisse alterum aureum, tertium fortasse additum per
 bella ciuilia Vitellij & Othonis, quartum tandem à Domitiano, de quo ita Sueto-
 nius, quemadmodum legendum docet Lipsius. Addidit & quartum stipendium mi-
 liti, aureis ternis. Atque in hanc eandem sententiam Zonaras scribit: Cùm militi-
 bus septuagena quinq; drachmæ (ita denarium Græci vertunt) soluerentur, cente-
 nas dari Domitianus iussit. Ergò ab initio stipendium militum diurnum fuit trium
 assium: postea C. Iul. Cæsare regnante sex, vel septem assium. Augusto imperante,
 decem assium, quo tempore menstruum fuit aureus Romanus, tum aurei duo, postea
 tres, demum quatuor, Romani scilicet: quorum vnus valet nostræ monetæ au-
 reos duos. Et de hac quidem quæstione plura Iustus Lipsius in primo Electorum
 libro, ex quo hæc descripsi, cum alij interpretes adducti corrupto Suetonij loco
 diuersa in medium protulerint.

Noa erit ab hoc loco alienum, si de numero etiam legionum quædam afferamus.
 Numerus legionum Romanarum non vnus semper fuit. Primùm quidem, quemad-
 modum Polybius, Liviùs, Vegetius, & alij memoriæ produnt, quotannis quatuor
 legiones scribi solebant, quæ Consulibus ad Bella propè quotidiana proficiscen-
 tibus traderentur, singulis legiones binæ. Vrgente verò necessitate, plures scribe-
 bantur, ita vt apud Liviùm legamus, nonnunquam x. xv. i. x. & plures etiam le-
 giones Romanos habuisse. Verùm certus earum numerus non fuit semper. Postea
 verò quàm Cæsar Augustus bellis ciuilibus confectis, rerum potitus est, militum
 legiones multas legit, easque certis auctoramentis habuit mercenarias, quæ Roma-
 num à Barbaris tuerentur Imperium, de quibus, earumque nominibus & quibus in lo-
 cis constitutæ fuerint, Dionem loquentem audiemus. Is lib. 55. sic scribit: Alebantur
 eo tempore legiones vixantæ XXI. aut, quem alij numerum ponunt, xxv. nostro
 tempore solæ xix. restant: nempe secunda legio Augusta, cuius in superiori Britan-
 nia sunt hyberna: tres tertix, vna in Phœnicia, Gallicæ nomine: altera in Arabia,
 Cyrenacia dicta: tertia Augusta in Numidia: quarta Scythica in Syria: quinta Ma-
 cedonica in Dacia: sexta duæ, vna in inferiori Britannia. Victrix: altera in Iudæa,
 Ferræ (vel Ferratæ) vocabulo insignis: septima in Mysia superiori, Claudia præcipuè
 nuncupata: octaua Augusta in Germania superiori: decima Gemella, vel Gemina,
 in Pannonia superiori: ac in Mysia alia decima: vndecima in Mysia inferiori, Clau-
 dia cognomento, (hæ duæ legiones à Claudio sunt nominatæ, quod in seditione
 Camilli non rebellassent ipsi) duodecima in Cappadocia, Fulminifera, sive Føl-
 minatrix:

A minatrix : decimatertia Gemella, vel Gemina, in Dacia : decimaquarta Gemella in Pannonia superiori:decimaquinta ab Apolline cognominata, Apollinaris, in Cappadocia: vigesima Valeriana, & Victrix in Britannia superiori versantes. Hæ legiones Augusti supersunt, reliquis aut omnino dissipatis, aut ab Augusto & aliis Imperatoribus inter cæteras legiones admixtis, vnde Gemellarum, vel Geminarum, appellatio tracta putatur. Post Augustum etiam alij Imperatores legiones certas instituerunt, Nero legionem primam, Italicamque nuncupavit, in inferiori Myfia hycmanem: Galba primam Auxiliariam in inferiori Pannonia: septimam in Hispania: Vespasianus secundam Auxiliariam in Pannonia inferiori : quartam in Syria Flavianus: Domitianus primam Mineruam in Germania inferiori: Traianus secundam Ægyptiam: trigessimam Germanicam quibus à suo nomine nomen imposuit Marcus Antonius: item secundam in Norico : tertiam in Rhetia , quæ etiam Italicæ vocantur. Seuerus Parthicas primam & tertiam in Mesopotamia , secundamque Mediam in Italia Hactenus Dio. Quarum legionum omnium nomina etiam in fragmento veteris columnæ Romæ leguntur, quod huc adscribam.

Nomina Legionum.

II. AVGVSTA.

VI. VICTRIX.

XX. VICTRIX.

VIII. AVGVSTA.

XXII. PRIMIGENIA.

I. MINERVA,

XXX. VLPJA.

I. ADIVTRIX.

X. GEMINA.

XIII. GEMINA.

I. PARTHICA.

II. ADIVTRIX.

III. FLAVIA.

VII. CLAVDIA.

I. ITALICA.

V. MACEDONICA.

XI. CLAVDIA.

XIII. GEMINA.

XII. FVLMINATRIX.

XV. APOLLINEA.

III. GALLICANA.

II. PARTHICA.

III. SCYTHICA.

XVI. FLAVIA.

VI. FERRATENSIS.

X. FRETENSIS.

III. CYRENENSIS.

VII. GEMINA.

II. TRAIANA.

III. AVGVSTA.

II. ITALICA.

III. PARTHICA.

C Plures legiones recenser Hubertus Goltzius in suo Antiquitatis Thesauro, cap. 7. Nomina fumebant legiones ab ordine , quo vnaquæque earum in aliquo loco primum constituta fuerat, vt prima, secunda, tertia, decima, & vicesima appellaretur. Et quoniam plerunque vsu veniebat vt duæ vel tres in variis locis constitutæ, omnes primæ, vel secundæ, vel tertiæ appellatæ fuerint : cognominibus inter sese distingui cœperunt, vt vna quidem esset prima Adiutrix, alia prima Minerua, alia verò prima Parthica : quæ cognomina ad Imperatorum arbitrium plerumque sumere solebant: vel ab eorundem nominibus, qui eas instituerunt, vt Augusta, Claudiana, Galbiana, Flavia, Vlpia, Traiana, Antoniana : vel à Prouinciis deuictis , vt Parthica, scythica Gallica, Arabica, Macedonica, Hispaniensis : vel à locis in quibus primo institutæ manserunt, vt Italica, Fretensis, Cyrenaica : aut à nominibus Deorum quibus Imperatores, eorundem auctores additi erant, vt Minerua, Apollinaris: aut postremo ab aliis euentibus. vt Gemina, Adiutrix, Martia, Victrix, Ferrata, Fulminatix, Alauda, Rapax, Primigenia, & alia huiusmodi. Sed de legione in genere satis partes videbimus.

De partibus legionis, cohortibus, manipulis, centurijs, turmis, & decurijs. CAP. V.

ONSTABAT legio ex pedestribus & equestribus copiis. Pedestres copię in cohortes & manipulos, equestres in turmas & decurias diuidebantur.

Cohors dicitur Varrone teste, quod, vt in villa & pluribus testis coniungitur, ac quiddam sit vnũ: si hæc vt manipuleis copulatur cohors: que in villa dicta, q̄ circa eũ locũ pecus cœreteretur: Ceterũ in vna

legione x. cohortes erant, Modesto & Vegetio auctoris. quarũ tamẽ prima reliquis numero militũ, & dignitate præcedit. Nã genere atq; institutione literarũ (Modesti verbis

verbis vtar) viros electissimos quarit. Hæc enim suscipit Aquilam, quæ præcipuum **A**
 signum in Romano est semper exercitu, & totius legionis insigne: Imagines Imperatorum: has enim imagines tanquam diuina & præsentia signa singuli venerantur. Habet pedites mille centum quinque, equites loricated centum triginta duos, & appellatur Cohors miliaria, quæ caput est totius legionis: ab hac cum pugnandum est, prima acies incipit ordinari. Secunda cohors habet pedites 555. equites loricated 66. appellatur Cohors quinquagenaria. Tertia cohors similiter habet pedites 555. equites 66. sed in hac tertia validiores probari moris est, quia in media acie consistit. Cohors quarta habet pedites 600. equites 66. Cohors quinta habet totidem. Sed strenuos desiderat milites. Quia sicut prima in dextro, ita quinta in sinistro ponitur cornu. Hæc quinque cohortes in prima acie ordinantur. Sexta cohors **B**
 habet pedites 555. equites 66. In ipsa quoque enuncleati adscribendi sunt iuniores: quia in secunda acie post Aquilam, & imagines cohors sexta consistit. Cohors septima habet pedites 555. equites 56. Sed & ipsa animosos desiderat viros: quia in secunda acie consistit media. Octava cohors totidem animosos viros. Nona totidem. Cohors decima habet pedites 555. equites 56. Et ipsos bonos consuevit accipere bellatores: quia in secunda acie sinistrum possidet cornu. Hactenus Modestus, cumque secutus Vegetius. Et hæc fuerunt maiores legionis partes, quæ tamen præcis temporibus nullæ erant. Non enim in tota Liuij historia cohortium sit mærio. Ideoque docti viri sentiunt, à C. Mariò primùm cohortes esse institutas. Aliæ erant minores legionis partes, Centuriæ scilicet, manipuli, turmæ, & decuriæ. Pedestres quidem copiarum in centurias & manipulos: equestres in turmas & decurias diuidebantur. **C**
 De quibus in hunc modum Varro. Centuriæ inquit, quæ sub vno Centurione sunt: quorum centenarius iustus numerus. Hæc in contubernia diuidebantur, ita vt decem militibus sub vno papilione degentibus vnus quasi præfesset Decanus, qui caput contubernij nominatur. Contubernium autem manipulus vocabatur, ab eo quod coniuuentis manibus pariter dimicabant, Vegetius, Varro: Manipulos vocant exercitus minimos manus, quæ vnum sequuntur signum. Plutarchus aliam huius vocabuli originem & etymologiam affert, cum in Romulo ita loquitur: Ipse (Romulus scilicet) secum magnam manum adducebat, in Centuriis distributam, quarum vnum quamlibet vir vnus ducebat, manipulum sœni, ac herbarum conto erectum gestans, vnde hodie quoque militibus manipularibus nomen est. Cincius **D**
 apud Agellium scribit, legionem cohortes decem habuisse, manipulos triginta, Centurias sexaginta: ex quibus verbis intelligitur, Manipulos maiores partes fuisse ipsis Centuriis, & singulos binos Centuriones habuisse. Turma terma est, E in V abiit, quod terdeni Equites ex tribus tribubus Tarientium, Ramnium & Lucerum fiebant. Diuidebantur hæc in decurias, quæ inde nomen habebant, quod decem equites singulæ continerent. Hæc partes legionis fuerunt. De signis dicam, quorum alia vocalia, alia semiuocalia, alia mura sunt. Vocalia dicuntur, quæ voce humana pronuntiantur, sicut in vigiliis: Semiuocalia sunt, quæ per cornua, aut tubam, aut buccinam datur. Tuba, quæ directa est, appellantur: Buccina: quæ in semetipsam æreo circulo flectitur: Cornu, quod ex vris aggregitibus, argento nexum, temperatum arte & spiritu, canentis statum emittit auditum. Nam indubitatis per hæc sonis agnoscit exercitus, vtrum stare, vel progredi, an certè regredi oporteat: vtrum longè persequi fugientes, an receptui canere. Mura signa sunt Aquilæ, Dracones, Vexilla, Flammulæ rufæ, Pinnae. Quocumque enim hæc ferri iusserit ductor, necesse est signum suum comitantes milites pergant. Apud veteres Rom. signa militaria mura erant, vt Plin. lib. 10. cap. 4. Aquila, Lupus, Minotaurus, equus, aper: quæ singulos ordines anteibat. Factum autem postea, vt sola aquila in acie portaretur, reliqua signa in castris relinquerentur. Donec tandem C. Marius, is, qui septies Consulatum gessit, in secundo consulatu reliquis signis omnino abolitis, Aquilam propriè Romanis legionibus **F**
 cauerit. Ab eo tempore notatum est, non ferè apud legiones vnquam hybernatum esse in castris, vbi non fuerit aquilarum iugum. Erat autem Aquila, aureum aquilæ simulachrum, hastæ præpilatæ suffixum, quod à milite ferebatur, qui ob id Aquiliter dictus est. Minotauri signum veteres in legionibus habuerunt, vt quemadmodum ille in intimo

Vegetius.

A intimo & secretissimo labyrintho abditus perhibetur: ita ducis consilium semper esset occultum, Veget. lib. 3. & Festus, qui etiam alio loco, effigiem porci inter signa militaria locum habuisse dicit, & causam addit, quia confecto bello, inter quos pax fieret, caesa porca fœdus firmari soleret. Posterioribus temporibus Dracones per singulas cohortes ad prælium à Draconariis ferebantur. Vexilla etiam singulis centuriis constituta erant, de quibus ita Vegetius: Antiqui, inquit, quia sciebant in acie, commisso bello celeriter ordines, aciesque turbari, atque confundi: ne hoc posset accidere, cohortes in Centurias diuiserunt, & singulis Centuriis singula vexilla constituerunt, ita ut ex qua cohorte, vel quota esset Centuria, in illo vexillo literis esset adscriptum: quod intuentes vel legentes milites, in quouis tumultu à contubernatibus suis aberrare non possent. Centuriones insuper nimium bellicosos loricatorum transuersis cassidum cristis habebant, ut facilius noscerentur. Hactenus Vegetius. Vexilla, sicut & Aquilæ, & cohortium signa frequenter in nummis antiquis videntur.

Quis Dux exercitus fuerit: item quis Imperator dictus.

C A P. VI.

L E G I O N E M & partes eius explicauimus, nunc quot genera militum in iis fuerint, quique alius præfuerint, considerabimus, initium facientes à magistratibus, ut sic vocem, militaribus. Duces exercitus apud Romanos fuerunt primùm Reges, deinde Consules, Dictatores, Tribuni militum Coss. potestate, Decemuiri legibus scribendis, Prætores, Proconsules, & Proprætores. Hi enim suis auspiciis bellum gerere dicebantur, Tribuni verò militares, Magistri equitum, Legati, &c. non suis, sed alienis auspiciis pugnant. De Regibus aperta res ex Dionysio, Lilio, Plutarcho, & aliis, item de Consulibus, qui ferè omnia regnum obierunt. De Dictatoribus vel hoc satis testimonij est, quod plerunque leguntur rei gerendæ causa creati esse. De reliquis vniuersa Romana testatur, ita ut non opus sit multa auctorum testimonia huic rei confirmandæ adducere. Hoc tantum iam explicabimus, quare hi, quos modò nominaui, magistratus, suis auspiciis bella gerere dicantur, quid sit suis, quid alienis auspiciis pugnare, & quando ac quibus de causis Imperatores appellati sint. De auspiciis primùm.

D - Institutum fuerat ab initio, ut nihil neque domi, neque militiæ, nisi suspicatio gereretur, quippe, quod, ut inquit apud Liliam Cn. Manlium, nullius calumniæ subirentur ea, quæ Dij comprobauissent. Auspicia verò in exercitu vnus tantum fuerunt Imperatoris, cui ea prouincia euenisset, ceteri auspicij eius pugnare, ipse bellum, ut dictum, sic auspiciis suis gerere dicebatur. Itaque nec Imperatoris nomen, nec supplicatio, nec triumphus dabatur aut Legato, aut vlli alij exercitus præfecto, ne si eorum quidem opera, atque virtute Imperator absens, aut ægrotus victoriam adeptus esset: quod non eorum auspiciis res esset gesta, sed ipsius Imperatoris.

Adhibebantur autem in castris auspicia duo; vnum coactum, alterum ex acuminibus. Coactum appellatur tripudium, de quo satis multa diximus superiori libro de Sacerdotiis. Auspicium autem ex acuminibus quale fuerit, incompertum: eius Cicero tantummodo meminit primo de Diuinatione, cum dixit: Ex acuminibus, quod totum auspicium militare est, M. Marcellus totum omisit. Et in 2. de Natura Deorum: Negligentia nobilitatis anguriorum disciplina omissa veritas auspiciorum sprete est, species tantum retenta. Itaque maximæ Reipublicæ partes in his bellis quibus Reipublicæ salus continetur, nullis auspiciis administrantur, perennia seruantur, nulla ex acuminibus. Hæc Cicero. De Imperatore nunc dicam.

Imperatoris nomen appellatio fuit militaris, quæ Dux præfens re bene gesta primùm militum acclamatione in castris, deinde sententia Senatus in vrbe ornatus est. Etenim Imperatoris vocabulo duobus modis vsi sunt vno pro quocunque exercitus Duce, qui suis auspiciis rem gereret, & qui imperium, id est, ius belli gerendi haberet: altero, qui hostibus magno prælio fuis, ac prostratis, eo nomine, militum acclamatione affectus esset. Scribit autem Appianus lib. 2. Bellorum ciuilium, obseruatum esse antiquitus, ut non, nisi magnis rebus gestis, acclamaretur. At sua ætate,

(fuit autem Hadriani equalis) decem millibus occisis acclamatum esse. Addit Dio. **A** lib. 60. non nisi semel, de vno bello aliquem appellari Imperatorem licuisse. Hinc Cicero: Magnum numerum hostium cecidimus, castella munitissima cepimus, incendimus, Imperatores appellati fumus, &c. Neque verò solum, si ipsi, sed si Legati, & Quæstores, quibus Imperium commississent, rem bene se absente gessissent, iidem hoc etiam honoris adipiscebantur, vt ex Legatorum, Quæstorumque secundo prælio Imperatores appellarentur. Testis est Cicero in Pisonem, de Q. Marcio Legato Pisonis, & Terentius Varro in Re Rustica de Trebellio Quæstore Licinij Neruæ, quorum secundo prælio ipsi Duces siue Prætores Piso, & Nerua Imperatores sunt appellati. Tantum de Imperatore.

De legatis, Tribunis militum, Centurionibus et Decurionibus. **C A P. VII.** **B**

A Imperatore, siue exercitus. Duce ad eius Comites deueniemus, quales fuerunt Legati Tribuni militum, Centuriones & Decuriones. De Legatis diximus libro huius posterioris Commentarij secundo, vbi de Magistratibus differuimus. Illud tantum hoc loco addemus, Legatum apud Priscos Romanos eum fuisse, qui Ammiani Marcellini temporibus Comes dicebatur, & nostra ætate locum tenens, *ein Lieutenant* penes quem, absente Imperatore, vel Duce summa potestas erat. Tribuni militum dicti, auctore Varrone, quòd ab initio terni essent, tum, cum legio ex tribus millibus cõficeretur, externis: quæ tum erant, tribus, Rammenisium, Lucerum, & Tarenisium. Hi peditibus tantum Legionis, non etiam equitibus præerant. Itaq; vt numerus peditum in legione auctus est, sic etiam Tribunorum militarium, ita vt à tribus ad quatuor, atque ab his ad sex peruenirent. Quinariam vt numerus eorum, sic etiam lectio procedente tempore immutata est. Primis enim temporibus omnes ab Imperatoribus legebantur, in singulas quaternas legiones terni, vt essent duodecim. Pòst autem, anno vrbs trecentesimo nonagesimo primo institutum, vt pars eorum populi suffragiis, pars Imperatorum arbitrio crearentur, quod & à posteris obseruatum, nonnunquam necessaria de causa mutatum est. Cùmque postea Rutilius Rufus legem tulisset de iure Tribunorum, qui à Consulibus essent facti, accidit, vt Tribuni ab Imperatoribus in exercitu lecti, **D** Rufuli: à populo in comitiis creati, comitiarij dicti sint. Ita enim Asconius Pædianus: Tribunorum militarium duo sunt genera, primum eorum, qui Rufuli dicuntur, hi in exercitu creari solent: alij sunt comitiarij, qui Romæ comitiis designantur. Idem Liuius & Festus tradunt. Quocirca etiam nouissimis Reipublicæ temporibus alios Tribunos à populo, alios ab Imperatoribus creatos videmus. Cæterum de Tribunis militum 24. ad primas quatuor legiones creandis hæc prodit libro 6. Polybius: Posteaquam declarauere Duces, Tribunos militum constituunt, quatuordecim quidem ex iis, quibus quinque annua stipendia facta sint: decem autem alios præter hos, ex iis qui decem stipendia fecerint. Equites quidem qui decem, pedites, verò qui sex. **E** Cùm verò delectus habituri sunt, diuidunt se ipsi iuniores Tribuni, sicut populus, Imperatore siue instituerint, in quatuor partes: quoniam in quatuor ipsi legiones vniuersam, primamque partitionem copiarum distribuunt. Atque ij qui primi quatuor electi sunt, primæ legioni assignantur, tres qui deinceps, secundæ legioni tribuuntur: quatuor subsequentes, tertiæ: tres vltimi in quartam transferuntur. Ex profectionibus verò duos sanè primos primæ tribuunt legioni: tres secundos, secundæ: duos subsequentes tertiæ: tres vltimos, quartæ. Hactenus Polybius. De officio Tribunorum militum ita lib. 2. Vegetius: Prima Legionis cohors erat Miliaria, in qua censu, genere, literis, forma, virtute pollentes milites mittebantur. Huic Tribunus præerat armorum scientia, virtute corporis, morum honestate præcipuus. Reliquæ **F** cohortes, prout principi placuisset, à Tribunis, vel à Præpositis regebantur. Tanta autem seruabatur exercendi milites cura, vt non solum Tribuni, vel præpositi contubernales sibi creditos sub oculis suis iuberent quotidie meditari: sed etiam ipsi armorum arte perfecti cæteros ad dimicationem proprio cohortarentur.

A rentur exemplo. Tribuni autem sollicitudo per hanc laudatur industriam, cum miles veste nitidus, armis bene munitus ac fulgens exercitij vsu & disciplina eruditus incedit.

Centuriones sequuntur, de quibus hæc Polybius lib. 6. Vbi milites ad constitutam à Consulibus diem conuenerunt, deligunt ex ijs minimos ætate, fortunæque perquam tenuis in Pianos: iis adulescentes, in eos, quos Hastatos vocant: ætate ac robore præstantes, in Principes: natu maximos in Triarios. Tot enim ac tales sunt apud Romanos differentiæ tam appellationum, quam ætatum, imò etiam armaturarum in vnaquaque legione. Diuiduntque eos talem in modum, vt sint proeecti ætate, iisdem Triarij numero sexcenti: Principes mille, ducenti: ijs pares hastati: reliqui

B ætate minimi, velites, pilaniue. Quòd si maiore numero constat legio, proportionem diuisionem faciunt, Triarij exceptis, quorum idem semper est numerus. Ex singulis his generibus, præterquam è natu minimis, eligunt ordinum duces optimos quosque decem, præter quos aliorum decem electionem faciunt, atque hos quidem omnes Centuriones appellauerunt: quorum qui primus electus est, fit etiam consilij particeps. Hi rursus totidem eligunt tergiductores. Quibus peractis cum Centurionibus diuidunt ætates singulas in partes decem, exceptis Pilanis: præbeatque singulis partibus ex ijs qui iam electi sunt, duos duces, duosque tergiductores. Velites autem, qui superiunt æqualiter in omnes partes distribuere, partisque appellauerunt ordinem, & manipulum, & signum: Duces verò, Centuriones, & Principes, seu ductores ordinum.

C Quòd si vterque Centurionum adsit, qui primus electus est, præest dextræ parti ordinis: qui secundus, viris præest, qui ad sinistram signi partem sunt. Si non adsit vterque, qui præsens est, præest omnibus. Ex his intelligitur, qui Centuriones fuerint, & quomodo eligerentur, videlicet, vt paucis repetam, Centuriones fuerunt illi, qui singulis ordinibus in legione præerant. Cum autem legio posterioribus quidem temporibus in decem cohortes diuideretur, cohortes singule rursus in ordines ternos, exceptis velitibus distribuere, qui illis ordinibus præerant, Centuriones dicebantur. Et is quidem, qui primus Triariorum Centurio, siue Triariorum manipulo in prima cohorte præerat, atque reliquos omnes Centuriones dignitate antebat, consilijque particeps fiebat, Primopilus siue Primipilus, siue primi

D pili Centurio vocabatur: qui Triariorum ordini secundæ cohortis secundi Triarij Centurio: qui tertie cohortis Triarij, tertij Triarij Centurio, & sic deinceps vsque ad decem: qui decimæ cohortis Triarij præerat, decimi Triarij Centurio appellabatur. Quanquam Sigonius placet, reliquos Triariorum Centuriones post Primipilum, secundum, tertium, quartum, &c. pili Centuriones dictos fuisse, Triarios Principes sequebantur. Qui igitur Principum ordini in prima cohorte, præerat, primus principis Centurio, qui secundæ cohortis principi, secundus principis Centurio, in tertia cohorte, tertij principis Centurio, & sic deinceps vsque ad decem. Ita etiam qui Hastatorum ordinem primæ cohortis ducebat, primus Hastati Centurio: secundæ cohortis, secundus Hastati Centurio, & sic deinceps vsque ac decem. Transibant autem

E Centuriones virtutis gratia ab inferiori ordine ad altiorem, vt à decimo hastato ad nonum: à nono ad octauum: sic, vsque ad primum: à primo verò hastato non ad decimum Principem, sed ad primum Principem: ne deinde à primo Principe ad decimum Triarium, sed ad primum Triarium, quæ primis temporibus vocabatur primus Centurio: posterioribus primipilus. Atque tantum de Centurionibus: qui plura vult scire, adeat Carolum Sigonium lib. 2. de Antiquo iure prouinciar. cap. 2. & Aldum Manutium lib. 3. de Quæstis per epistolam, epistola 3. qui diligentissime hac de re scripserunt.

Ceterum Centuriones vbi creati erant, singulos sibi adscribebant adiutores, quos Polybius extremi agminis, vel tergi ductores, Varro & Festus accensos, & Opriones vocant. Festi verba sunt: Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur Accensus, is adiutor dabatur Centurioni à Tribuno militum, vt quem vellet, eligeret, vnde nomen sortitus est. Vegetius autem Opriones fuisse dicit, qui antecedentibus egritudine impeditis, tanquam adoptati eorum atque vicarij solerent vniuersa procurare. Atque hi quidem pedestribus copiis præfuerunt: Equitibus autem, qui singulis legio-

nibus modò duceni, modò treceni, vt diximus, afferunt. Præpositi sunt ij, qui Præfecti equitum, ac Decuriones vocati sunt: quorum illi Tribuni militum, hi Centurionibus responderunt, cum Præfecti alas equitum ducerent, Decuriones verò turmarum decurias. De quibus legendis in hunc modum Polybius lib. 6. Equites etiam in decem alas similiter diuiserunt, atque ex singulis tres eligunt duces. Ij verò ipsi tres assumunt tergiductores, quique primus electus est, præsit alæ. Duo verò Decurionum obtinent. Absente primò secundus primi locum obtinet. Hactenus Polybius, quibus ex verbis intelligitur, qui Præfecti equitum, qui Decuriones fuerint, & quòd illi etiam Optiones, Polybius tergiductores appellat, sibi adsciuerint. Qua de re Varronis quoque & Festi verba non abs te erit adscribere. Sic autem Varro: Turma terma est, quod terdeni equites ex tribus tribubus Tatiensium, Rannium, & Lucernum fiebant. Itaque primi singularum decuriarum Decuriones dicti, qui ab eo in singulis turmis etiam nunc sunt terni, quos hi primò administratos ipsi sibi adoprabant, Optiones vocari cæpti, quos nunc propter ambitionem Tribuni faciunt. Festus: Optio in re militari appellatur is, quem Decurio, aut Centurio optas sibi rerum priuatarum ministrum, quòd facilius obeat officia publica. Atque de his hactenus.

De aliis militaribus muneribus. CAP. IIX.

PRÆTER eos, de quibus præcedenti capite diximus, etiam alij fuerunt militarium munerum curatores vel Præfecti, vt puta Præfecti legionum, Præfecti sociùm, Præfecti castrorum, Præfecti fabrorum, &c. de quibus hoc capite, quæ occurrunt, consignabimus.

Quis Præfectus legionis fuerit, & quòd eius officium, docet Vegetius lib. 2. his verbis: Proprius, inquit, index erat Præfectus legionis, habens communem primi ordinis dignitatem, qui absente legato tanquam vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Tribuni, vel Centuriones, cæteri que milites eius præcepta seruabant. Vigiliarum, siue profectionis tessera ab eodem petebatur. Si miles crimen aliquod admisisset, auctoritate præfecti legionis à Tribuno deputabatur ad pœnam: Arma omnium militum, item vestes, equi annona ad curam pertinebant. Disciplinae & seueritas exercitus non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum præcepto eius quotidie curabatur. Ipse autem custos diligens & sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem deuotionem informabat, & industriam, sciens ad Præfecti laudem subiectorum redundare virtutem.

Præfecti sociùm dicebantur, qui auxiliis, id est, copiis sociorum ab Imperatoribus Romanis præpositi erant, de quibus ad hunc modum Polybius libro 6. Vbi socij vnà cum Romanis congregati sunt curam distributionis eorum, tractationisque habent constituti à sociis Principes, Præfecti appellati, numero duodecim, qui primum omnibus qui accesserint auxiliariis, aptissimos eligunt equites, peditesque operam suam administrandum Consulibus exhibituros, hos vocant extraordinarios, &c.

De præfectis Castrorum & fabrorum ita Vegetius: Erat etiam, inquit, Castrorum Præfectus, licet inferior dignitate, occupatus tamen non mediocribus causis, ad quem Castrorum positio, valli & fossæ destinatio pertinebat, tabernacula, vel casæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipsius curabantur. Præterea ægri contubernales, & Medici, à quibus curabantur, expensæ etiam ad eius industriam pertinebant. Vehicula, sagittarij, nec non etiam ferramenta, quibus materies secatur, vel cæditur, quibusque aperiuntur fossæ circa situm valli & aquæ ductus, item ligna vel stramina, arietes, onagri, balistæ, cæteraque genera tormentorum, ne deessent aliquando procurabat. Hic post longam probatamque militiam peritissimus omnium legebatur, vt rectè doceret alios, quòd ipse cum laude fecisset.

Habet præterea legio fabros, Tignarios, Instruētores Carpentarios, Ferrarios, Pictōres, reliquosque artifices ad hybernorum ædificia fabricanda, ad machinas, turresque ligneas, cæteraque quibus vel oppugnantur aduersariorum ciuitates, vel defenduntur propria, præparatos: etiam qui arma, vehicula, cæteraque genera tormentorum, vel noua facerent, vel quassata repararent. Habebant fabricas scutariarum,

A loricas, arcuarias, in quibus sagittæ, missilia, cassides, omniæque armorum genera formabantur. Hæc enim erat cura præcipua, vt quicquid exercitui necessarium videbatur, nunquam deesset in castris, vsque eò, vt etiam cunicularios haberent, qui ad morem bestiarum ducto sub terris cuniculo, murisque intra fundamenta perfossis improuisi se emergerent ad vrbes hostium capiendas. Horum iudex proprius erat Præfectus fabricarum. Ministri quidam Imperatorum, ac Tribunorum militarium fuerunt Accensi, Commentarienses, Cornicularij. De Accensis Varro: Accensos ministratores Cato esse scribit: potest id ab arbitrio. nam inde ad arbitrium eius, cuius minister. Et Vegetius: Nullis milites instituti deputabatur obsequiis, nec priuata iisdem negotia mandabantur, siquidem incongruum videretur Imperatori, militem, qui veste & annona publica pascebatur, vtilitatibus vacare priuatis. Ad obsequia tamen Iudicum vel Tribunorum, nec non etiam Principalium deputabantur milites, qui vocabantur Accensi, hoc est, postea additi, quàm fuisset legio completa, quos nunc supernumerarios vocant.

Commentarienses in castris Sigonius putat fuisse eos, qui obsequia militum, excubias, commerciaque præscriberent. Nam talem in exercitu fuisse curam scribit Vegetius.

Cornicularios idem Sigonius opinatur fuisse Tribunorum militarium ministros, qui vigilias Tribunorum loco circumirent, atque eorundem impetia corniculo ederent. Vnde Cornicularij ipsi merere Corniculo dicti sunt à Suetonio in libro de claris Grammaticis. Ex ministris autem humillioribus fuere Scribae, Accensi, præcones, de quibus prolixè egimus libro harum Antiquitatum sexto, qui est de magistratibus.

De variis militum ordinibus, generibus & discrimi- nibus. CAP. IX.

HACTENUS de iis diximus qui militia præfuerunt, sequitur vt ipsorum etiam militum ordines & discrimina consideremus. Polybius lib. 6. quatuor facit militum ordines & discrimina, Pilanos scilicet, Hastatos, principes & Triarios, Pilanos, quos etiã Velites appellat, dicit eligi eos,

D qui minimi ætate fortunæque tenuioris sint. Velites Festus ait fuisse milites expeditos, sic dictos, quasi volantes, de quorum institutione in hunc modum Valerius Maximus libro 2. cap. 3. Velitum vsus eo bello primùm repertus est, quo Capuam Fuluius Flaccus Imperator obsedit. Nam cum equitatu Campanorum crebris excursionibus equites nostri, quia numero pauciores erant, resistere non possent: Q. Nauius Centurio è peditibus lectos expediti corporis, breuibus & incruentis septenis armatos hastis, paruo tegmine munitos, veloci saltu iungere se equitibus, & rursus celeri motu dilabi instituit, quò facilius equestri prælio subiecti pedites, viros pariter, atque equos hostium telis incesserent. Eaque nouitas pugnae vnicum Campana perfidia debilitauit auxilium. Ideoque auctori eius Nauius adhuc honos est habitus. Hactenus Valerius.

His adultiores ait Polybius eligi Hastatos, ætate ac robore præstantiores principes: natu maximos Triarios. Pilani dicti, qui pileis vtebantur: Hastati, qui primi hastis vtebantur: principes qui à principio gladii, & post commutata re militari minus illustres sumuntur: Triarii dicti, qui in acie tertio ordine extremeis subsidio deponebantur. Erant & alia militum appellationes. Quidam enim dicebantur Adscriptitij, quidam Accensi, quidam Ferentarij, quidam Rorarij. Sunt tamen qui hos eosdem esse censent, & Adscriptitios quidem dici, quòd supplendis legionibus adscriberentur. Accensos, quòd ad censum legionum essent additi: Ferentariosque quòd fundis & lapidibus, pugnaturi ea modò ferrent, quæ in hostes eicerent. Rorarios etiam, quòd velut ante prælium iustum rorantes micarent. De Adscriptitiis vel Adscriptiuis Varro li. 6. de Ling. Lat. Adscriptiui dicti, qui olim adscribebantur inermes, qui succederent armatis militibus, id est, si quis eorum deperisset. Idem libro tertio de Vita populi Romani: De adscriptiuis cum erant attributi Decurionibus, & Centurionibus, qui eorum haberent numerum, accensi vocabantur.

Eisdem etiam quidam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus, A
iis armis, quæ ferrentur, non quæ tenerentur.

De ferentariis Festus, Ferentarij auxiliores in bello, à ferendo auxilio dicti, vel quia fundis & lapidibus pugnabant, quæ tela feruntur, non tenentur, ita appellari: Ferentarij leuis armorum pugnatores. Idem de Rorariis, Rorarios milites vocabant, quod ut autè imbrem ferè rorare solet: sic illi ante græuem armaturam, quod prodibant, rorarij dicti.

Funditores erant qui fundis magnis dimicabant.

Duplicarij milites, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt darentur, institutum.

Volones dicti sunt milites, qui post Cænnensem cladem vsque ad octo millia, cum essent serui, voluntariè se ad militiam obrulerunt.

In veteribus lapidum inscriptionibus mentio extat militum Primanorum, secundanorum, tertianorum, &c. quæ nomina tributa illis sunt à numero legionum, in quibus militârunt.

De Signiferis, Aquiliferis, Draconariis, qui signa Aquilam, Dracones in militia gestârunt, non opus est vt multa dicam.

Tesserarij dicti, qui tesseram per contubernia militum nunciabant. Metatores, qui præcedentes locum eligunt castris, Mensores, qui in castris ab podisimum demittuntur loca, in quibus tentoria milites figant, vel qui hospitia in ciuitatibus præstant.

Militum ministri & serui erant Calones & lixæ. De vtrisque Festus: Calones militum serui, dicti, quia ligneas clauas gerebant, quæ Græci κλάρα vocant. Lixæ, qui exercitum sequuntur quæstus gratia, dicti, quod extra ordinem sint militiæ, eisque liceat quod libuerit. Nonius Marcellus: Lixatum proprietas hæc est, quod officium sustineant militibus aquæ vehendæ. Lixiam namque veteres aquam vocauerunt. Calonum quoque proprietas hæc habetur, quod ligna militibus subministrant. Atque de variis militum ordinibus hæc tenentur.

De varijs armorum appellationibus. CAP. X.

DE variis militum ordinibus diximus, restant nobis explicanda ipsorum arma. Non omnes eodem armorum genere vrebantur, sed prout diuersi militum ordines erant, ita etiam diuersa eorum fuerunt arma, qua de re Polibium lib. 6. loquentem audiemus: Nato minimi, inquit, quos Velites, & Pisanos appellântur, iubentur gestare gladium, pila, parmamque, Parma tum firmitatem habet ob structuram, tum magnitudinem, quæ turando sit corpori satis. Nam rotunda cum sit, tripedalem habet diametron. Adornatur præterea miles, & simplici casside, cui lupi pellem imponunt, aut eiusmodi aliquid, quod integumentum pariter, insignèque sit, vt in prælio suos quique Princeps strenuè, aut ignauiter se gerentes, latère non possint. Pili telum lignum habet longitudine plerunque bicubitali, crassitudine digitali, spiculum vnus spithamæ siue palmi maioris, eò vsque attenuatum, & acutum, vt mox primum post iactum necessariò flectatur, sitque inhabile ad remittendum: alioqui commune fieret telum.

Eos qui deinceps hos ætate excedunt, hastarique appellantur, armaturam ferre iubet. Est autem Romana armatura primum sanè scutum 90, eò cuius latitudo curuæ superficiei pedum duorum femis, longitudo pedum quatuor: maiori additi amplius quatuor digiti, duplici tabulato, glutino taurino hnteooleo infuso compactum: eius exterior superficies vituli corio integitur, hinnulivæ, aut eiusmodi animalis. Habet circumferentiæ ferreum munimen à summis, imisque partibus, quo ensium ictus vehemens tuto excipit, terræque adnitendo non corroditur. Impactus est eiusmodi scuto etiam ferreus vmbro, qui ingentes sustinet ictus, ac lapidum impetum, farissarumve, telisque quantumlibet violenti. Vna cum scuto ensis pæder ad dextrum femur, Hispaniensem vocant, anceps est, mucrone eximio: defertur violentè, eò quod obeliscus eius firmus, stabilisque existit. Ad hæc veruta duo, galæque ænea, & crurum tegmen ocrea. Veruta hæc partim crassiora sunt, partim tenuiora.

Ex

A Ex firmioribus, quæ teretia sunt, trientalem habet diametron: quæ quadrata, trientale latus. tenuiora hastilibus modicis assimilantur, quæ gerunt cum cæteris quæ prædicta sunt.

Horum omnium longitudo ligni tria cubita non facile excedit. Impactum est singulis tegulis ferreum, vtrinque hamatum, eadem qua lignum longitudine: cuius nexum, structuramque; tam firmiter muniunt ad medium vsq; lignum inferentes, crebrisque fibulis, clausisque; transfigentes, vt non prius nexus vtendo relaxetur, quam ferrum frangatur: licet sit crassitudinis in imo, vbi adhæret ligno, digiti vnus ac semis, eò vsque ac tantum adhibent diligentia innectendo. Præter hæc omnia, adornantur corolla plumea, pennisque tribus puniceis, nigris erectis, longitudinis fermè

B cubitalis: quæ cum in summo verrice cæteris armis addiderint, vir quidem apparet duplo maior quam siticius verò aspectus pulcher, hostibusque terribilis, atque plerique accepto ære vnus spithamæ, quoquo versus quod adhibent pectori, vocantque cordituum, perfectam habent armaturam. Qui verò census excedunt drachmarum decem millium, pro cordituo, cum cæteris armis, hamis confertos induunt thoraces. Idem armandi modus est etiam circa Principes, triariosque, præterquam quod pro veruris triarij hastas gerunt. Hactenus Polybius, cum quo etiam Dionysius, Lilius & alij consensunt. De clypeo adhuc dicam, cuius Polybius non meminit. Nam quod Ianus Lascaris Græcum *Συεῖον* Latina voce clypeus reddidit, in eo erroris conuincitur ab Aldo Manutio, qui ipsam clypeum pro scuto malè accepisse, ostendit. Clypeus enim non quadratus fuit, quemadmodum scutum, quod à Polybio describitur: sed rotundus ex ære factus minor scuto, de quo videndus Aldus Manutius libro 2. de *Quæstibus* per epistolam, epistola 6. Telorum ac iaculorum gladiatorumque vocabula aliquot recenset Agellius libro 10. cap. 25. Hastam pilum, phalaricam, semiphalaricam, solli ferream, gesam, lanceam, spatos, rumices, trifaces (sic enim emendat Iustus Lipsius) tragulas, frameas, mensaculas, cateias, rompheas, scorpionum, scribones, sicilices, veruta, enses, sicas, macheras, spatas, lingulas, pugiones, climaculas. Sed cum ex iis pauca admodum ad Romanam armaturam pertineant, de quibus vel iam antè diximus, vel paulò post dicturi sumus, in eorum explicatione hoc loco non immorabor. Exponuntur tamen passim à Grammaticis, qui de iis sunt consulendi.

C

De Expeditione. CAPVT XI.

STENDIMVS hactenus, qua ratione bellum hostibus sit indictum, quomodo delectus habitus, qui Duces belli, qui militarium munus præfetti, qui ordinum ductores, qui militum ordines, quæ arma eorum fuerint: iam exercitum educemus, & quo ordine expeditio facta sit, docebimus. Vbi dux imperium à populo acceperat, bellumque ipsi commissum erat, in Capitolium ibat, ibique solennia vota pro Republica nuncupabat, atque inde paludamento, licetoribus, insignibusque imperij cæteris assumptis, rectà ad portam vrbis ibat, ad quam salutatus, amicis officij causa aliquanto vix spacio prosequentibus, ac benè ominantibus, ad bellum proficiscebatur. Seruius doctissimus Grammaticus in 8. *Æneidos* annotat, moris fuisse, vt is, qui belli curam susceperat, sacrarium Martis ingressus, primò ancilia commoueret, post hastam simulachri ipsius, diceretque: Mars vigila.

Cæterum quo ordine incesserit exercitui, Polybius libro 6. docet, cuius verba ex versione Iani Lascaris hæc sunt: Plerumque, inquit, primi incedunt extraordinarij: hos sociorum dextram subsequitur cornu: quos deinceps sua iumenta sequuntur. Post eos it Romanorum primè legio, habens pone impedimenta sua: tum secunda incedit legio, sequentibus ipsam suis vehiculis, sociorumque impedimentis, qui agmen cogunt. Vltimum enim, dum incedunt, læuum sociorum cornu tenet locum.

F Equites interdum sequuntur à tergo suas quique parteis. aliàs iumentorum latera obequitant, stipantes ea, turumque præbentes incessum. Quod si qua sit à tergo suspicio, cætera quidem apud ipsos eodem se habent modo: ipsi verò sociorum extraordinarij à fronte ad tergum traducuntur, alternisque diebus legiones & cornua ea dem

ea dem

eadem præcedunt, rursùmque sequuntur à tergo, vt a quationis, frumentationis que integræ aequaliter omnes participes fiant, mutantes semper ordinem, vt alternatim primi incedant.

Uentur etiam alio genere incessus, temporibus parum tutis. Patentibus enim campis ducunt triplicem phalangem æquidistantem, hastatorum, Principum, triariorum: præponentes antecedentium iumenta omnibus. Post prima verò signa, eorum, qui secundi incedunt: post secunda, eorum, qui tertij: & ad proportionem sic alternatim ponentes iumenta, & signa. Hunc in modum ad iter instructi, cum aliquid grauius acciderit, modò ad scutum declinantes, modò ad hastam, & producent signa præter impedimenta ad hostium aspectum, breuique tempore, atque vna motione armatorum ordo accepit instructionis dispositionem: præterquam si aliquando hastatos euolutione vt oportuerit. Iumentorum autem cæterorumque ea sequentium multitudo, post instructos sese subducentes, locum obrinet in periculo competentem. Cùm verò incedentes appropinquauerint ad locum idoneum locandis castris, præcedunt Tribunus, & Principibus ordinum quicunque huic muneri assidue fuerint addicti: qui posteaquam conspexerint totum locum, qui optandus sit ponendis castris, deputant primum, vbi sit ponendum tentoriùm Imperatoris, post alia, &c. Hactenus Polybius. Quæ tamen non ita intelligenda sunt, quasi semper hic ordo in expeditione sit obseruatus. Is enim sæpenumero mutatus & varius fuit, vt vel ex solis Caii Iulij Cæsaris commentariis intelligere licet, qua de re, qui vult, legat Petri Rami librum de Militia C. Iulij Cæsaris parte secunda. Et hæc terrestris itinere ratio erat. Flumina autem quatuor traiciebantur modis, primum ponte, qui quomodo construi solet, Cæsar in Commentariis suis passim docet, & Petrus Ramus in eo, quem de Cæsaris militia scripsit, libello, vt interim de aliis taceam. Secundus modus traiciendi fluminis est, quando exercitus nauibus traducitur. Tertius est, cùm flumen in plures alueos diductum, transitum exercitui præbeat. Quartus, cum equitatus in flumine dispositus, vim illius infringit, vt peditatus tranare incolumis possit. Quorum modorum omnium exempla sunt apud Cæsarem.

Cæterum & illud hoc loco non est silentio prætereundum, vitarum fuisse, vt milites legionarij secum ferrent non solum arma, sed & vallum & cibaria, vnde Cic. lib. 2. Tusculanarum quæstionum: Nostri exercitus, inquit, primum vnde nomen habeant, vides: deinde qui labor, quantus agminis ferre plus dimidiati mensis cibaria, ferre vallum. Nam securum gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus. Arma enim membra militis esse dicunt: quæ quidem ita geruntur aprè, vt si vsus foret, abiectis oneribus, expeditis armis, vt in membris pugnare possint. Hæc Tullius de sui temporis militia. Li-

uius verò antea non dimidiati, sed integri mensis cibaria militem ferre solitum docet libro 44. His igitur rebus onusti milites, tamen singulis diebus vbi opus erat, viginti, aut viginti quatuor millia passuum emetiebantur, quemadmodum dunt. Atque de expeditione hæc hactenus.

Figura Castrametationis Romanorum.

Vetus

A De Castrametatione, & Castrorum motione.

CAP. XII.

VAE verò Castrorum forma fuerit, quomodo ea sit disposita, audiemus ex Polybio, scriptore accuratissimo & grauissimo, cuius locum hac de re integrum ex interpretatione Iani Lascaris (aliam enim videre mihi hactenus non contigit) adscribam. Genus Castrametationis eorum, inquit Polybius, est huiusmodi. Loci eius, qui maximè idoneus videretur ad Castrametandum, aptissimam partem an prospiciendum, præcipiendumque, Imperatoris tentorium occupat. Postòque signo, vbi illud fixuri sunt, metiuntur circa signum spacium quadratum sic, vt omnia latera distent à signo pedes centum, planum eius sit quatuor actuum. At huius figuræ semper vnum aspectum, vnumque latus, quod visum fuerit aptissimum aquationibus, pabulationibusque, locantur Romanæ legiones in hunc modum. Cùm sex Tribuni sint in vnaquaque legione, duæque Romanæ legiones vtrumque Consulem sequantur, perspicuum est, duodecim Tribunos necessariò militare sub vtroque Consule. Ponunt autem horum tentoria ad vnam rectam lineam omnia, quæ sit æquidistans lateri quadrati præoptato, distèrque ab eo pedes quinquaginta, equis pariter, iumentisque, ac reliquis Tribunorum sarcinis locandis idoneus locus. Tentoria auersa figurantur à prædicti quadrati latere, spectantia exteriorem aspectum, qui omninò dicendus, vocandusque semper à nobis est toti figuræ oppositus. Distant inter se Tribunorum tentoria æquali spacio, atque eò vsque extenduntur, vt totam Romanorum legionum tendentium latitudinem assidue occupent. dimenso rursus spacio centum pedum in anteriorem partem ab omnibus tentoriis: postea à præfiniente hanc latitudinem recta linea, qui sit æquidistans tribunorum tentoriis: ab hac inquam facere incipiunt legionum tabernacula, struentes hunc in modum. Cùm seuerint bifariam rectam lineam ab eo puncto rectis ad lineam angulis, equites vtriusque legionis oppositos inter se locant, pedes quinquaginta inter se distantes, sectione in medio interualli habita. Est autem equitum peditumque locatio tentoriorum similis: redditur enim tota species tam signi, quam turmæ, quadrata. Hæc autem respicit viarum interualla, habetque præfinitam longitudinem viæ adhaerentem: est enim centum pedum. Plerumque etiam altitudinem parem facere student, præterquam sociorum. Quod si maioribus vtantur exercitiis, tam longitudini, quam altitudini addunt ad portionem. Cùm autem accidat, vt respondeant equitum tabernacula mediis tribunorum tentoriis, efficitur quasi striga quædam (vel vicus) transuersa ad supradictam rectam lineam, & locum ante tribunos vacuum. Nam reuera strigis per similes sit tractus vniuersi species. Quippe cum ex vtraque parte hinc manipuli, indeque sint turmæ productim interpositæ: præterquam quòd post prædictos equites vtriusque legionis triarios ad singulas turmas singula signa: forma perquam simili collocant, figurisque sese inuicem contingentibus; sed respicientibus in alteram partem, auersis ab equitum aspectu dimidiata altitudine ad longitudinem signi cuiusque, eo quòd multitudine etiam dimidio pauciores plerumque sunt ij cæteris partibus. quamobrem cum inæqualis existat sepæ numero virorum multitudo, contingit vt seemper adæquentur secundum longitudinem partes omnes ob altitudinis differentiam. Rursus quinquaginta pedum interualla ab iis vtriusque distantes, oppositos triariis locant principes versis autem iis quoque in prædicta interualla, duæ hæc præficiuntur strigæ, initia quidem ab eadem recta linea capientes, aditisque sicut equites: ab distantia videlicet centipede, quæ ante tribunos est: desinantes autem in latus castrorum tribunis oppositum, quod ab initio

F proposuimus oppositum esse toti Castrorum formæ post principes similiter auersos contingentibus se figuris locant hastatos. Cùmque decem signa habeant ex prima diuisione strigæ omnes, contigit eas omnes etiam longitudine pares fieri, earumque sectiones, postremas inquam parteis ad latus valli oppositum adæquare ad quod etiam vltima vtentes signa castrametantur. Ab hastatis rursus quinquaginta re-

linquentes pedum spatium, sociorum equites iis oppositos locant, sumentes initium A
ob eadem recta linea, desinentesque in idem latus. Est autem sociorum multitudo
peditum, ut antè dixi, par legionibus Romanis extraordinariis duntaxat inferior,
equitum duplo maior ablata horum quoque in extraordinarios tertia parte, ob id
horum etiam altitudinem augentes pro portione, in castrametationum figura con-
nantur longitudinem quoque Romanis legionibus adæquare.

Confectis autem omnibus quinque viis, auersa rursum ab equitibus ponunt so-
cialium peditum signa, audentes altitudinem ad portionem, vallum respicientia B
transuersumque vtrunque latus. Per singula signa, prima, quæ sunt ab vtraque par-
te, tabernacula Principes ordinum capiunt, simulque prædictum in modum inter-
calantes per singulas parteis sextam turmam à quinta pedes quinquaginta submo- B
uent, itidem & peditum ordines, ad eò ut fiat hic quoque alius per medias legiones
transitus, transuersus vtiq; ad strigas, sed æquidistans tribunorum tentoriis via,
quam vocant quinctanam, eo quòd post quinque ordines traducitur.

Locus qui tribunorum tentoriis à parte posteriori subiaceret, atque vtrique parti
Imperatoris tabernaculo adiaceret, partim foro, partim Quæstori, cuiusque commeari-
bus deputatur.

Ab vltimo vtriusque partis tribunorum tentorio à parte posteriori quasi inflexum
tenentes ordinem versus tentoria extraordinariorum equitum electi, & quidam vo-
luntarij in gratiam Consulum militantes, versus transuersa valli latera locantur: spe- C
ctantes quidam ad Quæstorium commeatus, quidam parte altera forum versus. Ple-
runque autem contingit, ut ij non solum contubernia habeant propinqua Consulibus,
verum etiam vt incedente exercitu, atque in cæteris visibus circa Consulem
Quæstorémque diuersentur, eisque operam curamque impendant.

Apponuntur iis vallum spectantes, qui eundem præbent vsum pedites, quem
prædicti equites. deinceps verò peruium relinquitur spatium latitudinis centum
pedum, æquidistans tribunorum tentoriis vltra forum, Prætorium, Quæstorium-
que, productum per omnes antedictas valli parteis, ad cuius latus superius so-
ciorum equites extraordinarij castrametantur, spectantes forum Prætorium, Quæ-
storium.

Ad media horum equitum contubernia, & ad ipsum Prætorij locum transitus re- D
linquitur quinquaginta pedum, ducens ad posterius Castrorum latus, ordine ad re-
ctos angulos positus prædictæ plateæ. His equitibus rursus auersi ponuntur auxiliares
extraordinarij pedites, vallum spectantes, posteriùsque torius castrametationis latus.

Vacuus autem locus, qui ex vtraque horum parte superest, versus transuersa late-
ra datur externis, iisque qui pro tempore socij adtulerint.

His sic se habentibus, tota quidem castrorum forma efficitur quadrata æquis
lateribus.

Particulares autem figuræ tam sectionis strigarum, quàm reliquæ dispositionis,
vrbi simillimam speciem præ se ferunt.

Vallum à tentoriis per omnia. latera ducentos submovent pedes, quod vacuum E
multas ipsis commoditates præbet.

Est enim rebus in Castra importandis exportandisque valde opportunum, quan-
do singuli, ut quæque strigarum proxima est, in hoc vacuum egrediuntur, neque in
vnum concursantes subuertunt, calcantque se inuicem: quæque habent, aut abigunt
pecora, prædæque ex hostibus huc deducentes, tunc per noctem seruant. & quod præ-
cipuum est, si noctu hostis aggrediatur, neque ignis, neque telum peruenit ad ipsos,
præter admodum rara, atque ea innocua ferme propter magnitudinem distantia,
tentoriis præsertim circumiectis.

Data igitur multitudine peditum, equitumque vtrunque in modum, siue quatuor
seu quinque millium singulas legiones faciant: similiter & signorum altitudine, F
longitudineque, ac multitudine concessa: & adhuc distantis itinerum, platearum-
que, nec non omnibus alijs concessis, facile est volentibus considerare quàm sit lo-
cus capax, castraque quàm ampla.

Quòd si aliquando abundet sociorum multitudo, siue hi ab initio Castra fecuti
sint,

A sint, siue postea per occasionem accesserint: ij quidē qui per occasionem accesserint, ea etiam quæ circa Prætorium sunt, replent spatia, fortūque & Quæstorium contrahunt in vnum, cogente temporis necessitate: iis verò, qui vnà cum exercitu à principio exiuerē, si sit abundans multitudo, addunt strigam vnā ab vtraque parte Romanarum legionum, versus transfuersa latera.

Omnibus autem quatuor legionibus, Consulibusque ambobus in vna Castra coeuntibus, congregatisque, nihil aliud cogitare oportet, quàm duos exercitus, prout dudum exposuimus, pariter castrametatos auersos inuicem iunctos esse, contingentes semet ad contubernia extraordinariorum vtriusque exercitus quando sanè contingit, vt figura fiat oblonga, locus duplo priore maior circumferentia

B sequi altera.

Cùm igitur ita eueniat, vt Consules vnà castrametentur, sic semper vtuntur castrametationibus. Cùm verò seorsum, reliqua sanè similiter: forum autem, Prætorium, Quæstoriumque in medio statuunt vtriusque exercitus. Hæc omnia Polybius.

Ex quibus intelligi potest, quæ castrorum Romanorum forma fuerit. Nonnumquam tamen aliter constructa fuerunt. Cæsar lunatis Castris Thapsum (vt est in historia Africani belli) operibus circum munivit.

C Vegetius triquetram & semicircularem formam nominat, quem diligens lector de castrametatione etiam legere poterit. Illud hoc loco, antequam ad alia accedam, monebo, Romanos ante Camilli tempora tantum per ætatem militiæ esse consueuisse & domi suæ hymare: eo autem tempore, quo Veij obsessi primum cœpisse castellis ædificatis, castrisque munitis, in hostico hymem cum ætate continuare, Plutarchus in Camillo, Linius libro quinto.

Notandum & hoc est, tentoria siue tabernacula exercitus Romani ex pellibus fieri consueuisse, quod ex Valerio Maximo libro secundo, capite secundo, & aliis est manifestum: hinc etiam apud auctores legitur, sub pellibus milites habere, exercitum sub pellibus retinere, sub pellibus esse: quod nihil aliud est, quàm exercitum in tentoriis, quæ ex pellibus fieri solebant, habere, retinere, in tentoriis esse, in castris esse. Vide Carolum Sigoniam scholijs in Lium libro quinto initio, Iacobum Ræuardum libro quarto Variorum, capite tertio & alios.

D Neque hoc præmittendum est, Castra Romanorum vt plurimum portas habuisse quatuor. Prima erat Prætorica, quæ & Quæstorica dicta est: ea vel orientem solem spectare, vel è conspectu hostium dirigi solebat. Quod eò fiebat, vt si quando ad arma conelamatum foret, sine tumultu extra castra contrahi multitudo, & explicari ordines, signaque educi possent. Etenim vbi acie decernendum erat, illinc cohortes educi, & copiæ admoueri solebant.

Vbi etiam militum statio copiosa instructaque ad subitos conatus esse debebat, cui etiam Principali nomen datum.

E Altera à tergo Castrorum Decumana, eò, quòd ampla & patens: ex qua desertores & facinorosi, in quos iure militari animaduertendum erat, educebantur, & poenis coercerantur.

Via erat Principalis, ex qua Principes & summi duces velut ex postico, si quando opus esset, opem suis laborantibus ferebant ordines tendebant, & milites educebant.

Via quoque, quæ ad eam portam ferebat, Principalis dicta est. Quarta erat post Prætorium, & Quintana dicebatur, quippe per eam comeatus in castra conuehi, & rerum vrensilium copia venalis exponi: inde etiam merces ad vsum militaris multitudinis, quæque bello vsui essent, importari & exportari solebant. Vide præter Festum Alexandrum Neapolitanum libro primo genialium dierum, capite duodecimo.

F Præter quatuor has portas ait Turnebus libro aduersariorum trigésimo, capite vigésimoquarto, fuit etiam Extraordinaria, prope quam tendebant Extraordinarij. Linius libro quadragésimo: Erumpere extraordinaria, porta iustia. Quæstorica, quæ propinqua erat Quæstorio, Linius eodem libro: Quintus Fulvius Flaccus.

legatus cum dextera ala ad Quæstoriam portam positus. Sed & duæ Principales erant, A
Dextra, & Sinistra à Principibus nomen adeptæ. Livijs libro quadragesimo, ad dex-
teram Principalem hastatis legionis primæ instruxit, &c. Hæc illi.

Prætorium dicebatur tabernaculum, quòd Duces exercituum, vel Imperatores, si-
ue Consules, siue Dictatores, siue Prætores, siue Tribuni militum Consulari potesta-
te ij essent, occupabant.

Nomen autem inde habet, quòd initio Consules qui plerunque bella administra-
bant, Prætores dicebantur. Quæstorium erat tabernaculum Quæstorum. Tantum
de Castris, & eorum metatione.

De motione adhuc dicendum, de qua Polybius libro sexto, ita scribit: Castra mo-
uent in hunc modum: Vbi primum datum fuerit signum, detrahunt tentoria, com- B
ponuntque sarcinas: sed neque deponere, neque eligere licet cuiquam, antequam Tri-
bunorum, Imperatorisque tentorium erigatur, deponatur. Vbi secundum, impo-
nunt onera iumentis. Vbi tertium, procedere oportet primos, mouerique tota castra.
Incedunt verò eo ordine, qui paulò antè, cum de expeditione ageremus, à notis ex
Polybio est indicatus. Vt autem iis, quæ hoc capite de veteri Romanorum castra-
metatione dicta sunt aliquid lucis accederet, opere precium me facturum sum arbi-
tratus, si typum illius Castrametationis, ex libro quarto Commentariorum Reipu-
blicæ Romanæ Volfgangi Lazij hinc infererem, præsertim cum is eam descriptione
Polybij, quem nos secuti sumus, per omnia conueniat. Quod meum consilium vt
probes, te, beneuole lector etiam atque etiam rogo. C

De disciplina Castrensi & de vigilijs.

C A P. XIII.

QUAE porro Castrensis Romanorum disciplina, quæ vigiliarum ordinatio
fuerit, tuculenter explicat idem Romanæ historiæ scriptor diligentissimus
Polybius, cuius hæc in fragmentis libri sexti verba sunt: Vbi castrameta-
ti sunt, conuenientes tribuni, ab omnibus qui in castris sunt, liberis pariter D
seruisque, singularim iurandum exigunt. Iurant autem illi, se nihil è castris furto
ablaturus: imò si quis etiam inuenerit quippiam, id allaturum ad Tribunos. deinceps
ordinant signa, atque ex vtraque legione Principum Hastarumque duo ad loci cu-
ram deputant, qui ante Tribunos est. In hac enim platea maxima pars Romano-
rum quotidie versatur, idcirco studium adhibent, vt ea aspergatur, verratur, ne dili-
genter. Ex reliquis duodeuiginti tria, quisque tribunorum sortiuntur. Nam tot sunt
hastatorum principumque in singulis legionibus signa, secundum ante dictam diui-
sionem. Tribuni autem sex, tria signa, vicissim singularimque ministrant, Tribuno
ministerium huiusmodi. Castris loco assignato, tentorium erigunt ij, locumque
circa tentorium pauimentant: & si quid circum sepire oporteat ad vasorum custo- E
diam, id ipsis curæ est. Dant etiam excubias duas. excubia quatuor viris constat,
quorum pars ante tentorium, pars post tentorium iuxta equos excubant. Cum igitur
tria quisque signa Tribunos habeat, atque in iis singulis viri sint amplius ceterum,
exceptis triarijs, velitibusque, qui huiusmodi ministerium haud quaquam exhibent,
opus quidem leue fit, eo quòd quarto quoque die ad singula signa ministerium per-
uenit. Tribunis autem ex præfatis ministerijs vsus pariter necessarius: honor-
que atque obedientia exhibetur. Triariorum signa Tribunorum ministerijs exi-
muntur, sed turmas equitum singulis diebus ministerium præbet, vt quique proximi
sunt post turmas locati: qui custodiunt etiam alia, sed præsertim equos, ne aut
implicati vinculis lædantur, futuri inutiles ad opus: aut soluti, atque inuicem F
irruentes, turbas tumultusque excitent in castris. Cæterum vnum ex omnibus
signum excubat quotidie per vices ante Imperatorem, quod securitatem pariter
Imperatoris præbet aduersus insidias, ornâtque speciem magistratus.
Fossæ ac valli duo latera socijs curæ sunt, quibus proximum vitrumque
eorum

A eorum cornu locatum est. Romanis vtrique legioni vnum. Cúmque singula latera per signa diuisa distributáque sint, particularis sanè cura ordinum ductoribus incumbit præsentibus adstantibusque. Vt autem vniuersum latus benè se habeat, duobus Tribunis similiter, reliquam etiam legionis curam hi sunt qui gerunt. Bini enim inter se diuisi bimestre spacium semestris temporis vicissim imperant: vniuersoque, quibus fors obtigit, subdiali vsui præsumt. Idem modus principatus est etiam præfectorum inter focios, equites, ordinumque ductores omnes oriente luce accedunt ad Tribunorum tentoria, Tribuni ad Consulè: ille quod instar agendum, tribunis edicit: tribuni equitibus, ordinumque ductoribus: ij multitudinì promunt tempore oportuno. Nocturni signi traditionem tutam præstant, hunc in modum:

B ex singulis generibus equitum, peditumque decimi signi, quod vltimum castrametatur, ad extremitatem strigarum, ex iis vir vnus eligitur, qui excubiarum ministeriis non tenetur: verùm accedit singulis diebus occidente Sole ad tentorium tribuni, & accepta tessera (ea est tabella inscripta) recedit. Cúmque secesserit ad signum suum, tradit tabellam signumque adhibitis testibus proximi signi Principi, ille similiter proximi: idémque faciunt omnes deinceps, donec ad prima, ac prope Tribunos locata signa peruenierit. Hos autem oportet tabellam nondum obortis tenebris referre ad Tribunos: & si relaxata sunt omnes quæ data sunt, cognoscunt signum datum esse omnibus, perque omnes ad sese peruenisse: at si quid deseruit confestim, inquit Tribunus, quidnam commissum percipitque ex inscriptione,

C quam ex parte tabella venerit: atque vbi repertum fuerit impedimentum, conueniens inferitur multa. Vigiliis disponunt hunc in modum: Imperatorem, eiusque tentorium, accubans custodit signum: tribunorum tentoria & equitum turmas deputati, vt modò dictum est, ex singulis signis. Itidem per singulos ordines omnes, ex se ipsi custodias disponunt, cæteras Imperator, sicutque plerunque tres excubiæ: apud Quæstorem vna, binæ apud legatos, Consiliariosque exteriorem castrorum ad spectum velites complent, totum interdium vallum circumfidentes. Etenim hoc illis iniungitur ministerium. Portas singulæ ex ijs decades accubantes seruant eos qui sunt vigilijs deputati, ex singulis custodijs, qui primam vigiliam acturi sunt, vnus ex signis singulis tergiductor vespere ducit ad tribunum: is dat singulis

D taleolas per singulas vigilias, breuicis admodum, habentes characterem: illi cum acceperint, ad assignata recedunt loca. Fides circuitionis equitibus committitur. Oportet enim primum alæ ductorem per singulas legiones præcipere vni ex suis tergiductoribus summo mane præceptum huiusmodi, vt is edicat ante prandium quatuor adolescentibus alæ suæ, ad eos pertinere circuitionem noctis proximè accessuræ. Post hæc oportet idem præcipiat sequentis alæ ductori ante noctem, quòd illi incumbat cura circuitionis in sequentem diem: is cum audiuerit, oportebit vt similia faciat his, quæ prædiximus in sequentem diem, atque hunc in modum & cæteri deinceps. Qui verò præparati sunt per tergiductores ex prima ala quatuor, vbi sortiti fuerint vigilias, conferunt se ad tribunum, accipiuntque in scriptis, quotam, quotque vigilias circuire oporteat. Postea verò accubant ij quatuor iuxta primum signum triariorum, cuius princeps curam gerit, vt competens vigilijs signum tuba detur. Cum verò tempus accesserit, primam vixit vigiliam, qui eam visendam sortitus est. Circuit autem prædicta loca non solum circa vallum, aditumque, sed omnia per signa singula, turmasque: & si inuenerit vigiles primæ vigilantes, accipit ab ijs taleolam: sin autem offenderit quempiam dormientem, aut locum deseruisse, attestatus proximos abit. Idem fit etiam ab ijs, qui deinceps vigilias circumeunt. Dandi autem signum buccina (sicuti paulò antè dixi) per singulas vigilias, quod circuitoribus conueniat cum vigilibus, ductoribus ordinum prima signi triariorum vtriusque legionis quotidie cura incumbit. Circuitorum signi sub ipsam lucem referunt tessaras ad tribunum; & si omnes redditæ fuerint, sine delicto abeunt. At si quis pauciores attulerit, quàm sit custodiarum multitudò, inquitur ex characterè, quæ nam custodia defecerit, qua re cognita, vocatur ordinum ductor. Is autem ducit eos, quibus est commissa vigilia, ij disceprant cum circuitore: & si custodum fuerit delictum, confestim profert id circuitor,

adhibitis testibus, qui proximi sint: tenetur enim hoc facere, ac si nihil huiusmodi A factum sit, crimen recidit in circuitorem, statimque aduocato concilio, coram Tribuno dicit causam: & si condemnetur, fuste cæditur. Hactenus Polybius. His igitur expositis, tempus est, ut aciem tandem instruamus, quod faciemus capite proxime sequente.

Instructio aciei. CAP. XIV.

QUAE in genere de militia Romana scitu fuerunt necessaria, hactenus exposuimus, sequitur ut aciem tandem instruamus: quæ ipsa res paulò altius est repetenda. Quo die pugna erat cum hostibus committenda; signum in castris Romanis proponebatur, videlicet tunica purpurea, vel coccina supra Prætorium expansa, cuius meminit, Plutarchus in Fabio & alibi, Lilius, ac Polybius. Post, ubi iam ad bellum exeundum, & exercitus castris educendus esset, signa militaria, quæ in castris fixa erant, captatis auguriis euelluntur ex terra. Habebatur autem hoc inter felicitia auguria, si auellentem signa facile sequerentur. Ideoque Crassus in Arabis bello Parthico cum filio occisus legitur, quod iturus ad prælium auellere signa vix potuerit. Educto castris exercitu, acies instruebatur. Quod qua ratione fieri consueverit, ex Lilio aliquo modo intelligi potest, qui libro 8. multis verbis instructam aciem describit, quæ cum maxime huc faciat, non grauabor adscribere. Ita igitur Lilius: Clypeis autem Romani vsi sunt: deinde postquam stipendiarij facti sunt scuta pro clypeis fecere: & quod antea Phalanges C similes Macedonicis, hoc postea manipulatim structa acies cepit esse. Postea in plures ordines instruebatur. Ordo sexagenos milites, duos centuriones, vexillarium vnum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim, distantes inter se modicum spacium. Manipulus, leues vicenos milites, aliam turbam scutorum habebat. Leues autem, qui hastam tantum gestaque gererent, vocabantur. hæc prima frons in acie florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus Principibus est nomen: hos sequebantur securati omnes, insignibus maxime armis. hoc xxx. manipulorum agmen Antepilanos appellabant: quia sub signis iam alij quindecim ordines locabantur: ex quibus ordo vnusquisque tres partes habebat, earum vnamquamque primum pilum D vocabant. tribus ex vexillis constabat. Vexillum cxxcvi. homines erant primum vexillum triarios ducebat, veteranum militem spectatæ virtutis: secundum rorarios, minus roboris ætate, factisque: tertium accensos, minima fiducia: eò & in postremam aciem reiecebantur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant si hastati profigere hostem non possent, pede presso eos retrocedentes in interualla ordinum Principes recipiebant, tum principium pugna erat, hastati sequebantur, triarij sub vexillis confidebant, sinistro crure porrecto, secuta innixa humeris hastas suberecta cuspide in terra fixas, haud secus, quam vallo septa inhorreret acies, tenentes. Si apud Principes quoque satis prosperè esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur. Vnde E rem ad triarios redisse, cum laboratur, prouerbio increbuit. Triarij confurgentes, ubi in interualla ordinum suorum Principes & hastatos receperunt, exemplo compressi ordinibus velut clauderent vias: vnòque continenti agmine iam nulla spe post relicta, in hostem incedebant, id erat formidolosissimum hosti, cum velut victos insecuti, nouum repente aciem exurgentem, auctam numero cernebant. Scribebantur autem quatuor ferè legiones quinque millibus peditum, equitibus in singulas legiones trecentis. alterum tantum ex Latino delectu adiciebatur, qui ea rempestare hostes erant Romanis, eodemque ordine instruxerant aciem, nec vexilla dum vexillis tantum, vniuersi hastati cum hastatis, principes cum principibus, sed Centurio quoque cum Centurione, si ordines turbati non essent, coniecturandum sibi esse sciebat. Hactenus Lilius, qui vniuersum exercitum in tres partes distribuit. Primam aciem Hastatos facit, id est, leues milites, ac securatos, in eamque pubescentes ad militiam omnes coniecit. alteram Principes vnà cum securatis, quos Antepilanos vocabant, tertiam ex quindecim ordinibus constituit, quorum

A quorum vnusquisque tres partes haberet, earum vnamquamque primam pilum vocabant: ex tribus vexillis constabat, Triariorum, Rorariorum, & Accensorem, quorum Rorarij inter antepilanos primò procurabant. deinde etiam Accensi eò procedebant, vt tum denique viribus hostium vel exhaustis, vel debilitatis, integri & recentes Triarij pugnam capefferent. Polybius lib. 6. eundem ferè ordinem, sed clarius describit. Legionem enim quadrifariam diuidit in Pilarios, minimos natu, hastatos iis proximis ætate, principes florentissimis armis & Triarios maximos natu. Pilanos quidem, hastatosque & principes florentissimos ducentos, triarios autem sexcentos. Si maior fiat legio, proportione partes augeri dicit, exceptis Triariis, quos semper efficiant partes.

B Cæterum non vno semper modo acies instructa fuit, sed diuersis, quod videre est tum apud Cæsarem in ipsius Commentariis, tum apud Ælianum in libro singulari de instruenda acie, ad quos harum rerum studiosum lectorem remitto. Agellius lib. x. cap. 9. aliquot vocabula militaria, quibus instructa certo modo acies appellari soleat recenset: qualia sunt, frons, subsidia cuneus, orbis, globus, forfices, ferra, alæ, turres, eaque dicit inueniri in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt, tralatræque esse ab ipsis rebus; quæ ita proprie nominantur earumque rerum in acie instruenda, sui cuiusque vocabuli imagines ostendi.

Frons: * * * *

C Subsidia dicebantur illi milites, qui post aciem subsidebant, vel laboranti exercitui subuenirent.

Cuneus dicebatur acies cuneum representans, sicut orbis, globus, forfices, &c. quæ in modum globi, orbis, forficis instruebatur. Vegetius libro 3. ait, Cuneum peditum multitudinem vocari, quæ iuncta cum acie primùm angustior, deinde latior procedat, & aduersariorum ordines rumpat: quia à pluribus in vnum locum tella mittantur. Quam rem, inquit, milites vocare caput porcinum. Typum eius habet Ælianus in libello de instruendis aciebus.

Alæ dictæ sunt exercitus equitum ordines, quòd circum legiones dextra, sinistraque tanquam alæ in auium corporibus locabantur. Cincius libro sexto, de re militari, apud Agellium libro 16. cap. 4.

D *De deuotione sui ipsius pro exercitu, & de deuotione exercitus hostilis.* CAP. XV.

QUOD si periculum aliquod imminere videretur, & Aruspices nunciarent, Deos non placatos esse, tum vnus aliquis ex Romanis sese pro exercitu suo, & simul exercitum hostium deuouebat. Licebat autem, quemadmodum Liuius lib. 8. ait, Consuli Dictatoriq; & Prætori deuouere legiones hostium, & se vel alium, quàm velit ex legione Romana scripi, ciuem; Si is homo, qui deuotus esset, moreretur, probè factum videbatur:

Eni moreretur, tum signum septem pedes altum, aut maius in terram defodi, & piaculum hostia cædi oportebat: vbi illud signum defossim esset, eò magistratum Romanum descendere fas non erat. Qui verò sese deuouere volebat, ni moreretur, neque suum neq; publicum diuinum purè facere poterat. Addit deinde: Ei, qui sese deuoueret, Vulcano arma, siue cui alij Diuo votere vellent, siue hostia, siue quo alio vellent, ius esse: Telo, super quod stans Consul precatus sit, hostem potiri fas non esse: si potiarit, Marti suauerioribus piaculum fieri oportere. Quæ verò ratione, quibus ceremoniis; & qua verborum forma, sese deuouerent idem paulò, antè de Decio Consule loquens, ostendit, cum ita scribit: In hac trepidatione Decius Consul M. Valerium magna voce inelamat: Deorum, inquit, ope Valerij opus est agendum

Pontifex publicus populi Romani præi verba, quibus me pro legionibus deuoueam. Pontifex cum togam prætextam sumere iussit, & velato capite, manu subter togam ad mentum exerta, super telum subiectum pedibus stantem, sic dicere: Iane, Iuppiter, Mars Pater, Quirine, Bellona, Lares, Diui Nouensiles, dii Indigites, diui, quorum est potestas nostrorum, hostiumque, disque Manes, vos precor

precor, veneror, veniam peto, sero que, vti populo Romano Quiritium victoriámq; A
 prospereris, hostesque populi Romani Quiritium terrore, formidine, mortéque affi-
 ciantis. Sicut verbis noncupavi, ita pro Republica Quiritium, exercitu, legionibus,
 auxiliis populi Romani Quiritium, legiones, auxiliaque hostium mecum Diis ma-
 nibus, Tellurique deuoueo. Hæc ita præcarus, lictores ire ad T. Manlium iuber,
 maturéque collegæ se deuorum pro exercitu nunciaret, ipse incinctus cinctu Gabi-
 no, armatus in equum insiluit, ac se in medios immisit. Hactenus Liuius. Extr
 etiam apud Macrobius formula deuotionis vrbium, & exercituum hostilium, quam
 paulo post recitabimus. Cæterum de conflictu nihil hoc loco dicam, extrane eius
 exempla plurima: & varia hinc inde apud historicos, Liuium, Cæsarem, Polybium,
 Plutarchum, item apud Frontinum in libris de Stratagematis, vnde ea peti possunt.
 Hoc tamen notandum esse duxi, Romanos, cum classico dato, pugnam inirent, pri-
 mo occurfu ad ardorem excitandum, ardentissimo clamore concurrere, & signa in-
 ferre consueuisse: qui clamor si consona voce editus, neque impar, varius vel disso-
 nus foret, haud dubiè satis animorum ad certamen esse, & futuram victoriám spon-
 debat: namque iste erat index voluntatis & animi cuiusque. Si verò excitator, cre-
 briorque ab hoste sublatus esset, quo euentus prælij casurus foret, iudicium haud
 dubium præbebat: in qua quidem re ad ardorem animi excitandum, non solum
 acies, sed ipsa quoque signa militaria inferebant. Neque enim parui momenti fuit
 prima illa vis & congressio militaris, cum alacres & fiducia pleni, ardenti clamore
 simul in hostes ibant, & signa inferebant, intolerabili clamore, animorum vno im-
 petu consentiente, ac virtute: quæ res magnarum, victoriarum plerumque causam C
 dedit. Sed de his iam satis. Huc conferenda sunt exempla pugnarum, quæ passim in
 historicis occurrunt, & stratagemarum, de quibus diligentissime scripsit Frontinus.

De oppugnationibus vrbium, & ijs, quæ ad oppugnationes requiruntur. CAP. XVI.

DIXIMVS de ijs, quæ necessaria fuerunt, si in locis patentibus ad ma-
 nus veniretur, iam de expugnatione locorum clausorum & munitorum
 agemus. Qua quidem in parte omnium maximè de instrumentis & D
 machinis bellicis, quarum in oppugnationibus vsus fuit, dicendum erit.
 Locus clausus expugnatur ex itinere primo impetu, aut longiote oppugnatione ca-
 pitur. Illius exempla multa sunt passim. Vnum adferam, quod est apud Cæsarem de
 expugnatione Gomphorum libro 3, belli ciuilib. Gomphenfes, inquit, venienti Cæ-
 sari portas præcluserunt. Cæsari itaque castris munitis scalas, musculosque (quibus
 fossæ aggere, completæ solitum iter efficerent) ambulatoriis turribus, ad repentinam
 oppugnationem fieri, & crates parari iussit: quibus rebus effectis cohortatus mili-
 tes, docuit quantum vsum haberet ad subleuandam omnium rerum inopiam, potiri
 oppido pleno, atque opulento, simul reliquis ciuitatibus, huius vrbis exemplo infer-
 re terrorem, & id fieri celeriter, prius quam auxilia concurrerent. Itaque vsus singu-
 lari militum studio, eodem, quo venerat die, post horam nonam oppidum altissimis
 mœnibus oppugnare aggressus, ante Solis occasum expugnauit. Hactenus Cæsar.
 Quod si propter fossarum latitudinem, murorumque altitudinem, & munitionem
 repétino impetu vrbis expugnari non posset, vineis actis, aggere iacto, turribus con-
 stitutis oppugnabatur. Cuius rei exempla etiam multa passim apud scriptores vete-
 res extant. Nos hic vocabula quædam militarium instrumentorum & operum per-
 tinentium & ad munitiones castrorum & ad oppugnationes oppidorum exponem-
 us. Castra communicabant aggere, vallo, lorice, ceruis, cippis, liliis & stimulis. Ad
 oppugnationes requirebantur turres ambulatoriæ, testitudines, musculi, vineæ, plu-
 tei, & cuniculi.

Agger, inquit Vegetius lib. 4. ex terra lignisque extollitur contra murum, de quo
 tela iactantur. Frânciscus Hotomanus annotationibus in Cæsarem, Aggeris nomen,
 inquit, tripliciter ab antiquis vsurpari video: primùm pro mole ad mœnia oppidorum,
 deinde

- A** deinde pro munitione castrorum, postremo pro materia, qua moles, munitione extruitur, Molem intelligimus tumulum ex lignis & glebis, ac cespitibus extructum, vt in vrbium, aut castrorum muros vel militibus, vel turribus mobilibus ascensus præbeatur. Cesar lib. 2. belli ciuilibus, Lucanus lib. 3. ex quibus intelligitur, trabes à lateribus adhiberi solitas, quæ latera firmarent, ne terra diffunderet: interioriorem autem partem viminibus, virgulis & terra repleti, atque infarciti solitam. Tanta autem aggeris interdum altitudo erat, vt propè mœnia adæquaret, vt apud Cæsarem lib. 2. belli Gallici, Liu. libro 5. & alibi. Et ad hanc molem extruendam non modò fabri, verum etiam milites his ferramentis instructi erant: bidentibus, lignonibus, rastris, alucis, cophinis, qualis, vt Vegetius scribit libro 1. & 3. Reliquarum duarum
- B** significacionum, quod sumitur pro muro & munitione castrorum, item pro ipso aggeris materia, quæ triplex erat, trabium, quæ latera firmabant, frondium, & cespitum, multa extant apud Cæsarem testimonia, quæ non opus est adducere.

Vallus siue vallum dicebatur stipes ramosus in aggeris summa parte desigi solitus, ad aggerem confirmandum, & loricas extruendas. Hunc vallum legionarij milites vnà cum armis in itinere ferrebant, vti supra ex Cicerone audiimus, & alij etiam auctores attestantur. Nonnunquam accipitur pro superiore parte aggeris ex illis vallis, id est, sudibus & stipitibus, ac viminibus interiectis constante. Valli Romani elegans descriptio extat apud Polibium libro. 17. vbi id cum vallo Græco confert, & quidam inter ea sit discriminis, ostendit. Vallum, inquit, apud Romanos, duos, tresue, aut ad summum quatuor habet furculos, ex quo accidit, vt perfacilis eius sit gestatio. Itaque vnus tria, atque etiam quatuor simul fert. Et paulò, cum de Græcorum vallo eiusque vsu dixisset, subiicit: Apud Romanos dissimilima est ratio. Primum enim ita valla inter se circumplicant, vt neque facillè quorum ramorum in terram compactorum sint virgulta, neque quorum virgultorum sint rami, agnoscas. Præterea difficilè est, si quis euellere conetur, manum adiuuere: quoniam densissimè inter se contexta & conferra sunt. Eò accidit, quòd virgulta ita accuratè inflexa, & intertexa sunt, vt reuelli ab eo, qui prehenderit, facillè non possint: primum quia eminentiæ & furculi omnes suam & propriam in terra firmitudinem obrinent, Deinde cum vnum è virgulis trahitur, necessè est propter mutuam

C contexturam magnam simul propaginem educi, neque versò fieri potest, vt duo, tresue vnum, idèmq; vallum prehendere possint. Quòd si quis vnum aut alterum commoueat, ac reuellar, exiguum tamen interuallum patefiet. Ita Polybius.

Loricæ dicebantur eminentiæ illæ aggeris, siue etiam murorum, quæ pectus defendebant, fiebant autem plerumque ex craticibus & viminibus, interdum ex pluteis, id est, crassis asseribus & tabulis.

Cervi erant stipites, cornicula eminentia habentes, quibus ad commissuras pluteorum atque aggeris vrebantur, ad impediendum ascensum.

Lilia stipites erant seminis crassitudine, à summo præacuti, ad similitudinem floris eiusdem nominis, non aperti, sed adhuc compressi: & tegebantur viminibus ac virgulis.

Cippi erant stipites tripites, aut quadripites, delibratis & præacutis cacuminibus, ab infimo reuincti longurio transversario, ne auelli possent. Hæc omnia ad munitionem defensionem castrorum parabantur à Romanis.

Iam ea quæ ad oppugnationem requirebantur explicabimus. Turris mobilis, siue (vt Vegetius appellat) ambulatoria erat machina, instar ædificij ex trabibus & tabulis, interdum decem contignationibus extructa, intus erat aries, quem suspensum milites in hostium murum impellebant: ex superiore parte pons demittebatur in eundem murum, & scalæ confestim iniiciebantur. Tota autem machinatio subiectis rotis, à militibus circiter quinquaginta intorsus promouebatur, cum musculus aut

F vineæ præcederent, sub quibus fustores rastris & lignonibus viam muniabant: aggeremque de quo diximus, solidabant, vt mœnibus Turris propinquari possent. Hæc Hotomanus. In eandem sententiã scribit Vegetius libro quarto. Eius edificandæ rationem tradit Vitruuius libro decimo. De illius forma locus insignis est apud Cæsarem libro secundo belli Gallici. Altitudo eius tanta fuit, vt plerumque denum

tabularum esset, velut apud Cæsarem libro octauo belli Gallici & bello Alexan- A
drino, apud Iosephum libro sexto, capite octauo belli Iudaici. De pontibus, quos
iniungo solere diximus. insignis extat, locus apud Hircium libro octauo belli Galli-
ci: Turres, inquit, crebras excitari in altitudinem trium tabularum, pontibus tra-
iectis, constratisque coniungi: quorum frontes viminea loricula munitur. Mul-
ta etiam in eandem sententiam scribit Procopius libro primo Gott. & libro 2.

Testudo tabularum erat ex trabibus, plureisque factum, cortisque ac cilicis con-
tectum, aduersus flammam & incurrentia saxa, sub qua latebant milites qui viam
turribus, aut vineis munebant, saxa de via remouebant, solum æquabant. ac muros
rentabant. Vitruuius lib. 10. sublatris supra capita scutis protecti pedites sagittarum B
aut saxorum nubera vitabant.

Musculos Vegetius libro quarto interpretatur machinas, quibus tecti milites
aportatis lapidibus, lignis, & terra fossas complebant, vt turri ambulatoriæ viam
munirent. At Cæsar Musculorum tecto vsum tribuit, non viæ aggere supportato
muniendæ, sed muri subruendi, lapidisque vectibus subducendi, qui etiam interdum
subiectis rotulis impellebantur, cuiusmodi musculi descriptio extat apud Cæsarem
lib. 2. Belli ciuilis.

Vineæ Vegetius lib. 4. ait esse machinationem tabulatis, cratibusque constratam,
quæ subiectis rotulis impellitur, cuius tecto muniti obsidentes, murorum funda-
menta subruunt. Has Franciscus Horomanus opinatur inde dictas, quod, vt plerif- C
que locis vineæ sepibus vimineis: ita hæc tectis vimineis muniti soleant. Vsum vi-
nearum Lucanus libro 3. his describit versibus:

*Tunc adoperta leni præcedit vinea terra,
Moliri ima parant, & vertere ferro.
Incussus densi compagem soluere muri
Sub cuius plureis, & tecta fronte latentes
Mœnia, nunc aries suspensio fortior ictu
Tentat, impositis vnum subducere saxis.* D

Alium præterea, inquit Horomanus, vsum vinearum esse video, vt cum plures or-
dine impellerentur, milites post eas occulti sequerentur, veluti libro 7. belli Gallici.
Hinc sub vitem præliari dicebantur milites, cum sub vinea militari pugnabant
Festus.

Plureos, inquit Vegetius libro 4. esse machinas mobiles, & ambulatoria, ex tabulis,
vimine & corio costratas, trinisque rotulis adigi solitas ad muros, quarum vna in
medio, duæ in capitibus apponantur, ita in vt in quamcumque partem quis velit,
more carpentorum ad moueri possint. Quos, inquit, obsidentes applicant muris, eo-
rumque munitione protecti, sagittis siue fundis, vel missilibus defensores omnes de E
propugnaculis oppidi exturbant, vt scalis ascendendi facilius præstetur occasio. Plu-
rei etiam crebro vsurpantur pro tabulis, siue asseribus, cuius significationis exem-
pla occurrunt passim.

Cuniculus est meatus subterraneus suffossus. Festus Cuniculum, id est foramen
sub terra occultum, aut ab animali, quod simile est lepori, appellatur, quod subter-
fossa terra latere est solitum: aut à cuneorum similitudine, qui omnem materiam in-
trant findentes. Cuniculorum agendorum rationem qui primis inuenerit, Vegetius
lib. 4. his verbis docet: Cum Rhodiorum, inquit, ciuitas oppugnaretur ab hostibus, &
turris ambulatoria super murorum altitudinem ac turrim omnium pararetur: me-
chanici ingenio inuentum est tale remedium. Per noctem sub fundamento muri cu-
niculum fodit, & illum, ad quem die posteto turris fuerat promouenda, nullo ho- F
stium sentiente, egesta terra cauauit intrinsecus, & quum rotis suis mola impulsa
fuisset tanto pondere solo cedente subcedit, vt nec iungi muris, ac moueri ulterius
potuerit: ita ciuitas liberata est, deiectaque machina. Dc

*A De machinis bellicis ad oppugnationem vrbiū necessariis
& Romanis vsitatis, Balista Ariete, Scorpio.*

C A P. XVII.

VERUNT autem & machinæ quædam bellicæ quibus ad oppugnationes vrbiū vsi fuerunt, veluti, Balista, Arietes, Scorpius, siue onager, de quibus etiam non nihil dicendum nobis est.

B Vegetius libro 4. inter alia tormentorum genera balistam primo enumerat: eamque funibus, neruis, chordisque ita tendi ait, vt quanto maiora brachio-la haberet, hoc est quanto maior esset, tanto spicula longius mitteret. Deinde Onagram, quo lapides dirigebantur. Postremo scorpiones, idè sic dictos, quod paruis, subtilibusque spiculis mortem inferrent. Balistæ sicut & Arietes & Scorpij descriptiones extant apud Marcellinum, quas operæ præcium est huc referre. Ita verò in libro 23. Balistæ forma hæc est. Ferrum inter axiculos duos firmum compaginatur & vastum, in modum regulæ maioris extensum: cuius ex volumine teretis quod in medio ars polita componit, quadratus eminet stylus extensus recto carnalis augusti meatu cauatus, & hac multiplici chorda neruorum tortillum illigatus: eique cochleæ duæ lignæ coniunguntur aptissimè, quarum prope vnâ adhiit artifex con-templabilis, & subtiliter adponit in remonis cauamine sagittam ligneam spiculo maiore conglutinatam: hocque facto hinc inde validi iuuenes versant agiliter rotabilem flexum. Quam ad extremitatem neruorum acumen venerit summum, percira interno pulsu à balista ex oculis euolat, interdum nimio ardore scintillans: & euenit sapius vt antequam telum cernatur, dolor letale vulnus agnoscat.

Scorpionis autem, quem appellant nunc onagram, huiusmodi forma est: Dolantur axes duo quærnæ vel ilicæ, curuanturque mediocriter, vt prominere videantur in gibbas: hique in modum serratoriarum machinæ connectuntur, ex utroque latere patentius perforari, quos inter per cauernas funes colligantur robusti, compagne dissiliat, continentes. Ab hac medietate restium ligneus stylus exurgens obliquus, & in modum ingulis remonis erectus, ita neruorum modulis implicatur, vt altius tolli possit & inclinari, summitatque eius vnci ferrei copulantur, è quibus pendet stipea vel ferrea funda: cui ligno fulcimentum prosternitur ingens cilicium paleis confertum minutis, validis nexibus illigatum, & locatum super congestos cespites vel latericios aggeres. Nam maro saxo huiusmodi moles imposita dissecat quicquid inuenit iuster, coacussione violenta, non pondere. Quam igitur ad concertationem ventam fuerit, lapide rotundo fundæ imposito, quaterni altrinsecus iuuenes repagula, quibus inæorporati sunt funes explicantes, rerrorsus stylus impenes vnciam inclinant: itaque demum sublimis altans magister, claustrum quod totius operis continet vincula, referat malleo forti percussam. Vnde absolutus ictu volacri stylus, & mollitudine offensus cilicij saxum contorquet quicquid incur-erit, collisurum. Et tormentum quidem appellatur, quod ex eo omnis explicatio torquetur: scorpio autem, quoniam aculeum desuper habet erectus: cui etiam onagri vocabulum indidit ætas nouella, ea re quod affini ferri, quam ventibus agitantur, ita eminus lapides post terga calcitrando emittunt, vt perforent pectora sequentium, aut perfractis ossibus capita ista displodant.

Hinc ad arietem veniendus. Eligitur abies vel ornus excelsa, cuius summitas duro ferro concluditur & prolixo, arietis efficiens prominulam speciem, quæ forma huic machinamento vocabulum indidit: & sic suspensa vtrinque transuersis asseribus & ferratis quasi ex lance, vineulis trabis alterius continetur: eamque quantum mensuræ ratio patitur, multitudo retrò repellens, rursus ab obuia quæque rampenda protrudit ictibus validissimis, instar adurgentis & cadentis armati. Quæ crebritate velut reciproci fulminis impetu ædificiens scissis in rimas, concidunt structuræ laxatæ murorum. Hoc genere operis, si fuerit exerro, vigore discussum, pudato vallo defensoribus solutisque obsidiis ciuitates manissimæ recluduntur. Pro his arie-

tum machinamentis iam crebritate despectis conditur machina scriptoribus histo- **A**
ricis nota, quam helepolin Græci cognominant: cuius opera diuturna Demetrius
Antigoni filius Rhodo aliisque urbibus oppugnatis, Poliorcetes est appellatus. Edi-
ficatur autem hoc modo: Testudo compaginatur immanis, axibus roborata lon-
gissimis, ferreisque clavis aptata, & contegitur coriis bubulis, virgarumque recen-
ti textura, atque limo asperguntur eius suprema, ut flammeo detractet & missiles
casus. Conferuntur autem eius frontalibus trifurcæ cuspides præacutæ ponderibus
ferreis graues, qualia nobis pictores ostendunt fulmina, vel fictores, ut quicquid
perierit, acules exertis abrumpat. Hanc ita validam molem, rotis & funibus regens
numerosis intrinsecus miles, languidiori murorum parti viribus admouet concitis:
& nisi desuper propugnantium valuerint vires, collisis parietibus aditus patrefacit **B**
ingentes.

His addo etiam Malleolos & Falces murales. Malleoli, inquit Nonius, manipuli
spartei, pice contecti, qui incensi aut in muros, aut in testudines iaciuntur, de quibus
ita Marcellinus, Malleoli relii genus figurantur hac specie: sagitta est canna inter
spiculum & arundinem multifido ferro coagmentata, quæ in muliebris coli for-
mam, quo nenter lintrea stamina, concauatur ventre subtiliter, & plurifariam pa-
rens, atque in alneo ipso ignem cum aliquo suscipit alimento. Et sic emissa lentius
arcu inualido (ictu enim rapidiore extinguitur) si hæserit usquam tenaciter cremat:
aquisque conspersa acriores excitat æstus incendiõrum, nec remedio villo quàm su-
periacto puluere conspuitur.

De falcibus muralibus ita Vegetius libro quarto. De materia & tabulatis testudo
contexitur: quæ ne exuratur incendio, coriis vel ciliciis, centonibusque vestitur.
Hæc intrinsecus accipit trabem, quæ adunco præfigitur ferro: quod falx vocatur
ab eo, quòd incuruata est, ut de muro extrahat lapides. Meminit harum etiam Li-
uius libro 38. Cæsar, Orosius & alij.

Murices alio nomine triboli, siue tribuli dicti, machinule ferreæ tetragonæ erant,
aculeis extantibus infestæ, quæ spargi solebant aduersus eruptiones hostiles.

De euocatione Deorum tutelarium, & deuotione urbium atque exercituum hostilium **D**

CAP. XIIII.

LAM verò & hoc silentio non est prætereundum, quod Macrobius lib. 3.
Saturnal. cap. 9. notat, cum omnes vrbes in alicuius Dei essent tutela, mō-
rem Romanorum arcanum, & multis ignorum fuisse, ut cum obsiderem vr-
bem hostium, eamque iam capi posse considerent, certo carmine euocarent
tutelares Deos: quòd aut aliter urbem capi posse non crederent: aut etiam si posset,
nefas existimarent, Deos habere captiuos. Vnde & ipsi Romani tum Deum in cuius
tutela vrbs Roma est, tum ipsius vrbs Latinum nomen ignotum esse voluerint, ca-
uerintque ne quod ipsi sæpè aduersus vrbes hostium fecisse se nouerant, idem ipsi
quoque hostili euocatione paterentur, si tutelæ suæ nomen diuulgaretur, Euocatis
Diis tum ipsam etiam urbem, & exercitum hostilem deuocabant. Carmen autem,
quo Dij euocabantur, cum oppugnatione ciuitas cingeretur, eiusmodi ex 5. libro re-
rum reconditarum Sammonici Sereni Macrobius recitat lib. 3. Saturnal. cap. 9. Si
Deus, si Dea es, cui populus, ciuitasque Carthaginienſis est in tutela, teque maxime il-
le, qui vrbs huius, populique tutelam recepisti, precor, venerorque veniamque à vobis
peto, ut vos populum, ciuitatemque Carthaginienſium deseratis, loca, templa, sacra,
urbemque eorum relinquatis, absque his abeatis: ei que populo, ciuitati que metum,
formidinem, obliuionem iniiciatis, proditique Romam ad me, meosque venia-
tis: nostraque vobis loca, templa, sacra, vrbs acceptior, probatioque sit: mihi
quoque, populoque Romano, militibusque, meis præpositi sitis ut sciamus, in-
telligamusque. Si ita feceritis, voueo vobis templa, ludosque facturum. In eadem
verba hostias fieri oportet, auctoritatemque videri extorum, ut ea pomittant
futura.

- A** futura. Vrbes verò, exercitúsque sic deuouentur, iam euocatis numinibus. Dis pater, siue Iouis manes, siue quo alio nomine fas est nominare, vt omnes illam urbem Carthaginem, exercitumque quem ego me sentio dicere, fuga, formidine, terrore complearis: qui que aduersus legiones exercitumque nostrum arma telaque ferrent, vti vos eos exercitus, eos hostes, eosque homines, vrbes, agrósque eorum, & qui in his locis, regionibusque, agris, vrbibusque habitant, abducatis, lumine supero priuatis: exercitumque hostium, vrbes, agrósque eorum quos me sentio dicere, vti vos eas vrbes, agrósque, capita, & aratesque eorum deuotas, consecratásque habeatis, illis legibus, quibus quandoque sunt maximè hostes deuoti: eosque ego vicarios pro me fide, magistratúque meo, & pro populo Romano, exercitibus, legionibusque; nostris deo, deuotio: vt me, meamque fidem, imperiúmque, legiones exercitumque nostrum, qui in his rebus gerendis sunt, bene saluos sinatis esse. Si hæc ita faxitis, vt ego sciam, sceriam, intelligámque: tum quisquis vorum hoc faxit, rectè factum esto, ouibus aris tribus, tellus mater, & teque Iupiter obtestor. Cum tellerum dicit, manibus terram tangit: cum Iouem dicit, manus ad cælum tollit: cum votum recipere dicit, manibus pectus tangit. Hactenus ex Sammonico Sereno Macrobius, & addit in antiquitatibus se hæc oppida inuenisse deuota, Stronios, Fregellos, Gabios, Veios, Fidenas. Præterea Carthaginem, & Corintham. Sed & multos exercitus, oppidáque, hostium, Gallorum, Hispanorum, Astorum, Maurorum aliarumque gentium, quas præci loquantur annales. Atque de oppugnationibus hactenus.

C

De prælio nauali. CAP. XIX.

Sciendum est Romanos cum in omni reliqua militia clari essent, mari tamen sese non commisisse ante primum bellum Punicum. Tum enim primum, cum Carthaginenses plurimum mari pollerent, coacti & ipsi sunt classem comparare, & naualis belli periculum facere. Ne autem omnino nauigationis & rerum maritimarum expertes essent, prouidentia & cura Consulum factum est, vt milites paulatim ad remigium interea, dum tota classis pararetur, exercerentur per hunc, vt Polybius libro 1. docet modum. Subfelliis in arena per ordinem positis, remigas insidentes ad vocem præcipientis, qui in medio eorum erat, omnes vnà protendere brachia, ac reducere, remósque per arenam mouere pariter docebantur: ad illius vocem simul omnes incipiebant, simul desinebant, per hunc modum nauigandi artem edocti, & perfectis interea nauibus mare ingressi, post paucos dies verum in vndis periculum fecerunt. Hactenus Polybius. Hæc igitur prima rudimenta Romanorum, quod ad naualia prælia, fuerunt. Is cui imperium in copiis nauales mandatum erat, Præfectus classis dicebatur, Interdum etiam Duumviri nauales creabantur, de quibus diximus libro harum Antiquitatum septimo, cap. 40.

- Singulæ item naues suos præfectos habebant, de quibus non est necesse multa verba facere, Cæterum potissima pars huius tractationis consistit in explicatione nauium, earumque partium, & generum, quibus cognitis, reliqua facile intelligi, nullo etiam docente, possunt. Quare de nauibus quantum quidem huc pertinere arbitramur, dicemus.

De classe & nauibus, earumque partibus & generibus.

CAP. V. XX.

Vniuersus nauium apparatus classis dicebatur, hoc est, à lignis, vt docent Grammatici.

Nauis autem à Græco *ναυς*, quod suo significat, vel à Latino *Navis*, quod est natus, vel à nauo, quod rectorem nauium nauis exposcat, hoc est, strenuum & celerem, nomen habet. Nauium partes plurimæ sunt, quas, prout nobis occurrent, hic recitabimus.

Carina est pars nauis infima, à facili cursu, quasi eurrina vocata. Sallustius aluicem

vocat. Quidam totius navis compagem carinam esse optinantur, Hæ primum, sicut A & Itatumina, ex levi materia fiebant, reliquum corpus navium viminiibus contextum coriis integebatur. Capitu etiam carina interdum pro infima trabe, qua navis fundatur, vt est illud Ouidij:

Dum mea puppis erat valida fundata carina.

Stratumina, quæ & Itamina, & coitæ dicuntur, ligna sunt arrectata in interiore aluo, quæ latera navis suppingunt.

Pergula est ex curu per totam nauem apertus locus ad navis latera. Festus Ageam vocat, quod in ea quæque res maxime agi soleat, quo vocabulo vsus est Ennius:

Multa foro ponent, ageæque longa repletur.

Nonnulli ageam eam viam dictam putant, per quam ad remiges hortator accedit. Prora est navis pars anterior, sic dicta quasi *ægeia* quod reliquam navis partem præcedat. Hinc qui præest, prora, Græcè *προρῆς*, appellatur.

Rostræ, pars navis primore in prora exporrectior, & cunei in modum acutior, nomen habet à rostris auium, ad quorum similitudinem fiebant, vnde rostrata navis & rostrata corona, de qua infra. De rostris loco fori Romani, supra diximus.

Puppis navis pars est posterior, & est locus in naui honestior, quod ibi sedeat gubernator clauo regens nauigium.

Acroteria, siue picei nauales tigna ad ornatum proræ, puppique prominentia C

Turela navis, signum dicebatur in prora, vnde navis nomen accipiebat.

Oculus locus erat cui navis nomen inscribatur.

Fori spacia sunt in nauibus apertiora, alij latera concaua interpretantur, à ferendo onera dicta Virgilius.

Implessentq; foros flammis.

Seruius Honoratus nauium tabulata exponit, ab eo, quod incessus ferant, Idem tamen alio spacia esse ait in nauibus aperta, velut in gladiatoris ludis.

Stega navis est proscenium, id est, tabularum, super quod nauæ ambulat. Alij locum navis contextum, & perinde etiam rugurium.

Pons significat hoc loco scalas nauales, quibus excipiuntur, aut in terram exponuntur victores. D

Transtra sunt tabulæ, in quibus remiges sedent, dicta, vt ab aliquibus traditur, quod in transfuersum disposita sint, vulgò banchi dicuntur à nauitis, & transtræ Poetæ etiam iuga vocant. Festus tabulas nauium transtra appellari patet.

Columbaria in summis nauium lateribus loca concaua esse Grammatici quidam scribunt: quod sint similia columbarum latibulis, in quibus nidificant. Vitruuius libro 10. cum organa ad aquam hauriendam describit, columbaria vocat caua seu foramina, per quæ aqua concepta in tympano educitur. Lilius Gregorius Gyraldus putat, nauiculam esse, clausam vndique & obiectam, multis pertusam foraminibus, qua viuos pisces seruare piscatores consueuerint. Hadrianus Iunius ex Isidoro scribit, Columbaria esse foramina in nauis lateribus, per quæ remi prominent, similia latibus columbarum. E

Scasmus est lignum teres, cui alligantur pensiles remi loro, quod struppum vocat Isidorus, stropham Vitruuius. Hinc interscalmium locus vacuus & intermedius inter scalmos remigum.

Sentina est pars inferior navis, vbi fordes deslaunt, atque ideò, quod ibi teter odor sentiat, sunt qui dictam arbitrentur. Valerius Maximus libro secundo de Disciplina militari, pro ipsis sordibus accepisse videtur, cum ait: Hac turpi & erubescenda sentina vacuifactus exercitus noster Per translationem etiam pro malorum consortio sumitur. Hanc quidam Cumbam vocant, sed hæc vox denotat F locum navis imum, quod scilicet aquis incumbat.

Antlia, machina hauistoria, qua è sentina arrahitur, exaniturque nautea, sic appellabantur fordes putidæ, quæ in sentina erant.

Corbis signum quoddam nauium erat vnde corbitæ naues dicuntur onerariæ, quod

remiges non desinebant, si deponeret, conqueſcebant à labore. Hanc Plautus caſte-
riam nominat in Aſinaria. Nonius tamen Marcellus caſteriam locum eſſe, inquit,
vbi cum nauigatio quieſcit, remi & gubernacula reponuntur.

Huc pertinent & instrumenta illa, quibus in bellis duntaxat naualibus utebantur,
qualia ſunt, harpagoes, manus ferrea, catharacta, corui, falces.

Harpago dicebatur pertica ferro aduncò præpilata, qua nauis tenebatur.

Manus ferrea, harpago ferrea erat, pluribus uacis diuiſa, qua naues in conflictu
nauali colligebantur.

Catharacta uidetur ab Appiano accipi pro ponte, qui in pugna nauali in hoſtium
naues iniicitur, dum pugna conſeritur, & aſcenſum eis præbet.

Corui, Græcè *κρημύς*, munimenta quædam nauium erant, à Romanis excogita-
ta, quorum elegans deſcriptio extat apud Polybium libro primo huc referenda: Cum,
inquit Polybius, Romanorum naues tardæ nimis, & ad celeritatem parum commo-
dæ eſſent, ſingulis quibusque munimenta quædam aptabant, quæ poſtea Cornos ap-
pellauere: ea fuit machina huiusmodi: lignea columna prorsus intrat: longitudinis
quatuor vlnatum, latitudinis palmorum trium, in eius apice rotam conſtituerant:
huius præterea tabulæ in hærentes ſcalas conſciebant, quarum latitudo erat pedes
quatuor, longitudo ſex vlnæ: foramen tabulari per longitudinem erat: ſcalæ ab utro-
que latere vique ad genu manitæ: In ligni extremo ferrum erat inſtar mallei pera-
curum, præterea annulus fune alligatus, ita vt hæc machina machinis frumentariis
ſimilima videretur. Igitur ſimul ac nauis hoſtium aduentabat, laxo fune ſcalæ de-
mittebantur, ferrum pondere, ac vi ligni ſuper hoſtium nauium delapſum figebatur:
ſi aduerſa prora erat, bini milites per ſcalas descendebant, duo primi præferentes,
ſcuta reliqui latera ſcutis protecti: ſi verò obligata erat hoſtium nauis, in eam ex to-
ta parieter nani deſcendebatur. Haſtenus Polybius.

Falx dicebatur acutiſſimum ferrum, curuarum ad ſimilitudinem falcis, quod con-
tis longioribus inditum, coloratoribus funes (quibus antemna ſuſpenditur) repente
præcidebat, collapſiſque velis liburnam pigriorem, ac inuilem reddebat. Vegetius.
Aliæ erant falces murales, de quibus ſupra.

Funium etiam in re nautica multus uſus eſt, hi dicuntur rudentes nimio ſcilicet
ſtridore, & pro vario, quem præſtant uſu, varia fortiter ſunt nomina, quorum quæ-
dam hic recitabimus.

Eos funes quibus velum ſubducitur, meſurias vocant: & quibus ex utraque parte
proræ malum conſtringitur, protonos.

Pes, nauticus funis eſt, quo velum tenditur. Quidam tamen extremum veli angu-
lum eſſe opinantur. A pede propes dictus, funis quidam, quo pes velli alligatur.

Hypera funis eſt nauticus, à ſummo propendus, quo antemnarum cornua tradu-
cuntur.

Sunt & peſmata funes, quibus anchoræ alligatur. Quidam Prymneſia arbitratu ſunt.

Festus tamen prymneſium vocat tonſillam, palum, ipſum de quo religatur nauis,
non funem.

Verum funis iſte, qui nauim in alto, aut vado ſiſtit, etiam funis anchorarius, an-
chorale, & retina culum appellatur.

Camelus dicitur funis craſſus, quo naturæ alligandis anchoris vtuntur.

Epitonus, tori, vel vinculi genus eſt, quo antemna malo alligatur.

Protoni verò funes dicuntur, qui ex mali utraque parte à priora & à puppe ex-
tenduntur.

Connumerantur inter funes, & himonia, quæ ex loris conſciebantur ad aquas
hauriendas.

Sunt & tropi, qui & tropoteres, & epicopoteres, Latine ſtruppi vocantur, vincula
quibus ſcalmo reris alligatur. Videtur uero, eos ſtrophas uideri appellare.

Toras funis eſt à loris contortus, qui toro, id eſt, lecto ſubrendebatur.

Spira propria ſunt funium volubilitates, Seruius, ſive, vt Feſtus ſcribit, funis nau-
ticus in orbem conuolutus.

Tianenna, funis extensus.

Opifera,

A Opifera, siue opiferi funes, quibus cornua antennæ dextra, sinistraque tenduntur. Mira funis, quo naui media vincitur. Anquipa funis, quo ad malum antenna constringitur. Remulus funis est, quo religata naui maior minorem sequitur remis actam, vel quo deligata naui remi vice trahitur. De velis iam dicendum. Velum linteum quoddam est, ad nauium celeritatem repertum, quod quasi ala est naui.

Quis velorum auctor fuerit, à plurimis traditur. Conficiebatur ex diuersa materia ex lino, cannabe, scripo, sparto, & corio. Triplici autem forma fieri consueuere.

B Nam alia triangula, qua plurimum figura nunc vitur: alia quadrata, vt in minoribus nauigiis, & amnicis fieri videmus: alia rotunda, qualia se conspexisse nauæ Lusitani affirmant apud Indos.

Quia & in eorum maioribus nauibus ad duodecim vela habere traduntur. Cæterum vela vt libro decimo scribit Vitruuius, & ratio palam facit, cum sunt per altitudinem mediam mali pendentia, non potest habere nauis celerem cursum: cum autem in summo cacumine antennæ subductæ sunt, tum vehementiori progrediuntur impetu, quod non proxime calcem mali, sed in summo longius, & ab eo progressa recipiunt in se vela ventum.

Igitur cum vela per medium sunt temperata, minorè habent virtutè. Quæ autem in capite mali summo collocantur, discedentia longius à centro, nõ acriore, sed eodem flatu pressione, cacuminis vehementius cogunt progredi nauem. Hactenus ille.

Idem & Anneus Seneca: Nulla enim, inquit, res æquè adiuuat cursum, quàm summa pars veli illinc maxime nauis vtgetur: itaque quoties ventus increbuit, maiorque est, quàm expedit, antenna submittitur, minus habet virium flatas ex humili.

Vela tria facit Iulius Pollux, & eum secutus Isidorus, maius, quod accation appellant: quod à tergo est, epidromon: quod minimum dolona. Acation inquit Isidorus, velum maximum est in media naui constitutum. Epidromos secundæ amplitudinis, sed puppim. Dolon minimum, & ad proram defixum.

Est & artemon genus veli, quod Nicolaus Perotrus antemona appellat, sic scribens: Antemon velum est, quod potest facilius obligari, quod nauæ in summo tempestatis discrimine vtuntur & hoc ad dirigendam potius nauem, quàm ad celeritatem facit. Lilius Hyraldus: Antemnon est minus illud velum, quod velis maioribus appendi solet, vnde & illi nomen.

Suppara quoque inter velorum genera reponuntur. Est autem supparum genus veli, vnum habens pedem, quo iuuari nauigia solent in navigatione, quoties vis veti languescit. Orthia appendix est, quæ infimæ vel parti adicitur.

Nauium etiam ornamenta multa erant, quæ nequaquam hoc loco sunt silentio prætereunda.

Aplustria, ait Festus, nauium ornamenta, quæ quia erant amplius, quàm essent necessaria vsu, etiam amplustria dicebantur.

Segestria erant pelles nauticæ, quas Græci *δρεϊδας* vocant.

Alcoma pellis, quæ scalmio adhiberi solebat.

Sunt & nauium ornamenta aulæa, rapetes, peristromata, peritasmata, & eius generis cætera, quæ ad alia quoque referuntur.

Catastroma superius est. nauis tegumentum, seu pauimentum, è quo propugnatores pugnare solebant.

Corymbis etiam naues ornatas legimus. Corymbos, Suidas interpretatur ramorum summitates & partes extremas: alij corymba vocant acrostolia nauium, vel coryphas, id est vertices, quæ addi & adimi possunt. Sunt qui corymbos nauium hederae coronas interpretentur, quæ nauibus adhiberi solent, cum vela portum tenerent. vnde illud Poëta:

— *Et nauita lati imposuere coronas.* vel cum ex nauali pugna victoria parta esset. Sed de partibus, instrumentis, & ornamentis nauium hæctenus, sequitur, vt genera nauigiorum videamus.

Nauium multa esse genera, varia illa nomina, quæ iis passim tribuuntur, indicat, a quæ sumuntur vel ab iis officiis, in quibus exercentur, vt speculatiuæ, piscatoriæ, mercatoriæ, & quæ apud Plautum geratia vocata est: vel à locis, vbi vel ædificatæ, vel inuentæ, vel in vsu frequentius habitæ sunt, nomina sunt sortitæ, vt Egyptiæ, Liburnicæ, Naucratice, Salaminia, Tuderting, Rhodiæ, &c. vel ab artificibus, vt Argæ, Phereclea, Nicomedis, Paralus & aliæ: vel à magistratibus, & ab iis qui præfunt, vocatæ sunt, vt Prætoris, quæ & Nauarchis dicitur, & Imperatoriæ: vel à remorū ordinibus, vt biremis, tremeis, penteris, hexeres, hepteres, &c. non Græcis modò, sed & Latinis auctoribus, & in primis Litiò: vel à navigationis cursu, vt dromones, cursoriæ, celetes & celeriæ: vel à rebus quæ in ipsis deuehuntur, vt hippagines, & hippagogæ, sitagogi, saccaræ, annorinæ, quæ & frumentariæ: vel à vasis, vel eorum forma, vt pristis. Centaurus, miltopatria. Aliquæ à forma & specie, vt Cameræ, aulonæ, thalamegi, & quas hoc tempore Sandalos vocant. Aliæ ab animalibus, vt Crij, tragi, rauti. Aliæ à Diis ipsis præfidentibus, vt Isis, Apollinis, Tritoniæ, quæ insignia tamen putârim, vt etiam Crij & tragi: Aliæ ab eminentiori parte, vt rostratæ, Coronides turritæ: Aliæ à numero, vt Centenariæ, myriaphori, myriagogi: Aliæ ab instrumentis, quibus muniuntur, vt turritæ, delphinophori, falcatæ, & trocheliophora: qualis significatur à Dionysio Halicarnassæo libro 3.

Agellius libro 10. capite 25. aliquot nauium appellationes, quas se in veteri scriptis inuenisse ait, recenset. Sunt autem hæ: Gauli, coruitæ, caudicæ, longæ, hippagines, cercuti, celoces, vel vt Græci dicunt, *κέλεες* lembus, oxia, remunculi, actuariæ quæ Græci *ισόπυρος* vocant, vel *ισοπυρίδης*, profumia, vel gerosereta, vel orioles, catræ, saphæ, pontones, nuctucia, mediæ, phaseli, parones, myoparones, lintres, capilli, cameræ, placidæ (Sic legit Iustus Lipsius in Electis capite septimo) cibarium, xataria, catacopium. Hactenus Agellius.

Gaulus, air Festus, nauigij genus est penè rotundum.

Corbita est genus nauigij tardum & grande.

Caudicæ, siue caudicariæ, naues sunt ex caudicibus, id est, lignis crassioribus compactæ, quas Marcellus codicarias appellat. Varro lib. 3. de vita populi Romani, quod antiqui plureis tabulas conuinctas codices dicebant, à quo in Tiberi naues codicarias appellamus.

Longæ, naues sunt, quæ remis aguntur.

Hippagines, naues dicuntur, quæ equis aguntur, à Græco *ἵππος* quod equum significat.

Cercuti naues sunt Asiæ prægrandes.

Celoces naues sunt breues, sic dictæ à celeritate.

Lembus, nauicula breuis piscatoriæ.

Oxia etiam nauigia breuia sunt, à celeritate nomen habentia, nam *ὀξύς* Græcè velox dicitur.

Remunculi, fortasse mendosè ita dicuntur pro lemunculis, quæ sunt nauigia piscatoriæ apud Nonium.

Actuariæ nauiculæ celetes, quod citò agi possint: nam & remis & velis simul vtentur, vt Isidorus ait.

Profumia, inquit Festus, nauigium paruum, & speculatorium.

Gerosereta fortasse sunt naues onerariæ, vel mercatoriæ, quæ à Plauto dicuntur gerariæ, à gerendis & deuehendis mercibus.

Orioles, vel oriolæ, nauiculae sunt piscatoriæ. Nam oria naues piscatoriæ sunt apud Nonium.

Catræ etiam Pauigia dicuntur, qualia, incertum.

Saphæ sunt nauiculæ, quæ maiores naues sequuntur.

Pontones genus nauigij Gallici, quorum mentio apud Cæsarem libro 3. de bello ciuili. Qui dam naues interpretantur traiciendis amnibus aptas.

Nuctucia etiam nauium nomen apud Agellium, de quibus nihil prætere legere memini.

A Media sunt naues à Medis inuenta: Phafelus nauigium est Campanum, Nonio: Alij nauem velocem & oblongam esse scribunt. Viderur ex Horatio & Virgilio phafelus non abfimilis fuisse Lembo, aut Oriæ, quippe qua circumuehi sua rura solebant ditiores, vt agitatu. facili eadam & fragili. Adrianus Iunius in nomenclatore.

Parones, ait Festus, nauium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur, Ifidorus: Paro nauigium piratarum aptum, & ex his ita vocatum.

Myoparo est nauicula piratarum, Festus: Myoparo genus nauigij, ex duobus, dissimilibus formatum. Nam & mydion & paron per se sunt. Sunt & myoparones maiores, & minores.

B Lynthres naues fluminales, Nonio. Capuli, naues sunt, à capuli forma, vel à capiendò sic denominatae.

Camerae naues sunt arctæ & exiles.

Placidæ nauiculæ admodum paruæ, quibus mare non nisi placidum & à procellis quietum nauigari potest.

Cidarum, quale nauigium fuerit, incompertum.

Rataria, naues de ratibus composita.

Catafopium, nauis specularia.

Hactenus de nauium generibus, ex Grammaticis antiquis, quarundam icones ex vetustis monumentis expressæ videntur in libro Clarissimi I. C. Lazari Bayssij.

C de re nauali, qui multa de hac materia collegit lectu dignissima. Plura etiam habet Lilius Gregorius Gyraldus in libro de Nauigijs, ex quibus ego hæc ferè desumpsit: qui prolixior omnium explicationem, eorum etiam, quæ nos omisimus, desiderant, eosdem, de quibus dixi, libros consulant, & diligenter legant suadeo.

De congressu vel conflictu nauali nihil dicam. Petantur eorum descriptiones ex Liuiio, Plutarcho, Polybio, Cæsare, & alijs. Atque de re nauali hactenus. iam reliquæ quæ ad militiam pertinent, sequamur.

De animaduersione in deuictos hostes.

CAPVT XXI.

D VOMONO bella in dixerint Romani, qua ratione se cædera percussurint, qui magistratus militares, qui militum ordines, quæ eorum arma, quomodo acies instructæ, vrbes oppugnata, & naues apparatæ fuerint, hactenus diximus: restat, vt etiam de animaduersione in deuictos hostes, & milites etiam minus alacriter suum facientes officium, de strenuorum item militum, & ipsorum victorum præmijs quædam afferamus.

Nam & hæc ad Romanam militiam pertinent, & ab eius explicatione nullo modo separari possunt. De animaduersione igitur in deuictos hostes hoc capite agemus.

E Magnam clementiam Romanorum à Romulo vsque in deuictos hostes inuisse, præter alios Dionysius Halicarnassæus testatur, cuius libro secundò scribit: Romulum Regem vetuisse puberes omnes in bello, captis vribus, necari aut sub hasta venundari, nec agros eorum relinquere compascuos, sed in partem agri sorte diuidendi colonos Romanos mitti voluisse, nonnullos verò admisisse in ius ciuitatis etiata. Hæc Dionysius. Quod tamen non semper & vbique est obseruatum. Legimus enim in Liuiò & alijs plurimis, hostes deuictos non tantum parui agri nonnunquam multatos, aut colonias eo deductas: verum etiam vrbes siue oppida eorum direpta, aut iuris Romani facta, interdum pro suo in vrbes Romanam inire, aliquo aut sumo iure donata esse, vnde hæc diuisio ciuitatum Italia potissimum extitit, vnde aliæ essent

F Colonie, alia municipia, alia Præfecturæ, alia Fora, alia federatæ ciuitates, de quibus, quod ius singularum fuerit, & quomodo inter se distinctæ, capite proximè sequenti dicemus.

Integræ regiones deuictæ in Prævincia formam redigebatur, & à populo Romano, missis in eas Præsidibus gubernabantur. Quod si ipsi hostes traditis armis de-

tionem facerent, sub iugum mittebantur, de quo more Dionysius libro tertio ita scribit: Est Romanis mos, quoties hostes traditis armis deditonem faciunt, signa recta humi defigere, hisque tertium transversum superimponere, & sub eo caput transmittere, moxque dimittere, liberos. Hoc ipsi iugum vocant. Festus: Iugum, sub quo victi transibant hoc modo fiebat: fixis duabus hastis super eas ligabatur tertium: sub his victos discinctos transire cogebant. Et post: Sub iugum morti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, talisque cum hastis defixis in terra, tertiumque ad summum earum deligata, ipsi eam iubentur subeuntes transire.

Qui vero se te non dederent, sed caperentur, ij vel alia afficiebantur poena, vel sub corona veniant. de quo more Festus: Sub Corona venire dicuntur, quia captiui, coronati solent venire. Agellius lib. 7. capite 4. Antiquitus mandipia iure belli capta, coronis inducis veniebant, & iccirco dicebantur sub coronis venire: quia corona signum erat captiuorum venalium.

Est autem & alia rationis huius opinio, cur dici solitum sit captiuos sub corona venditari: quod milites, custodia causa captiuorum venalium greges circumstantent, eaque circumstantio militum Corona appellata sit. Sed id magis verum esse, quod supra dixi, Cato quoque in libro, quem composuit de re militari, docet. Verba sunt haec Caronis: Ut populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicari mereat, quam re gesta coronatus veniat. Haec tenet Agellius. De ciuitatum Italiae differentia siue diuisione, & iure, quae ipsa ex bellis iure nata sunt, item de Prouinciis dicemus capitibus.

Quid sint Coloniae, Municipia, Praefectura, Fora, & quae inter ea differentia. Item quid sit Prouincia.

CAPVT XXII.

COLONIAE oppida fuerunt, quo populus Romanus ciues suos ad incolendum deduxit. Coloniatarum duo genera fuerunt, Quaedam enim ciuium Romanorum, quaedam Latinae Coloniae erant. Coloniae Romanae, siue ciuium Romanorum fuerunt, quae donatae sunt iure Quiritum, hoc est, quae ius priuatum ciuium Romanorum habuerunt, quod consistebat in iure priuatae libertatis, connubiorum, iure patrio, iure legitimi dominiij, vt haereditatis, mancipij, & nexu, vsucapionis, & reliquorum, item in iure testamentorum & tutelaram. Iura vero publica ciuitatis Romanae non habebant. Quare qui eo adscripti coloni erant, nomine quidam erant ciues Romani, re vero Coloniae municipio erant.

Latinae Coloniae erant, quae ius habebant Latij, siue Latinitatis, quod in eo consistebat, vt suffragiorum potestatem, magistratu permittente, haberent: & si in Latina ciuitate, aut Latij iure donata, magistratum gessissent, ciues Romani vt fierent. Velleius Paterculus libro 1. alia duo Coloniatarum genera constituit, vnum earum, quae Senatus iussu deductae sint, & de quibus iam diximus; quod ipsae fuerint, aut Romanae aut Latinae: alterum earum, quae militares dicebantur, quaeque iccirco deduci solebant, vt veterani milites praetiorum diuturnitate, fessi praemium aliquod aliquando caperent suorum laborum.

Municipium oppidum erat iure ciuium Romanorum donatum. Festus: Municipium id genus hominum dicitur, qui, cum Romani venissent, neque ciues Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad magnum fungendum, vna cum Romanis ciuibus, praeterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo, si, vt fuerunt Fundani, Formiani, Cusani, Accerani, Lanuuii, Tusculani, qui post aliquot annos ciues Romani effecti sunt.

Alio modo, cum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venit: vt Aricini, Carites, Anagnini, &c.

Municipiorum, sicut & Coloniatarum, genera erant duo. Aliis enim ciuitas Romana cum suffragio, aliis sine suffragio communicata erat: Suffragium autem pro optimo

A optimo iure ciuitatis veteres scriptores acceperunt: nempe, quia nec suffragium est sine tribu, & qui suffragij ius habet, ferè magistratus etiam habet.

Primum municipium genus his verbis depinxit Agellius libro 16. cap. 13. cum dixit, Municipales esse ciues Romanos ex Municipiis, suo iure, & legibus suis vtentes, muneris ratum cum populo Romano honorarij participes, à quo munere capessendo appellatos videri, nullis aliis necessitatibus, neq; vlla populi Romani lege astrictos, cum nunquam populus eorum fundus factus esset. Primos autem municipales sine suffragij iure Carites esse factos, concessumque illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, sed negociis tamen, atque honoribus vacarent, pro sacris bello Gallico receptis, custodiri que.

B Hinc tabulas Carites appellatas versa vice, in quas Censores referri iubebant, quos notæ causæ suffragij priuabant. Quibus ex verbis perspicuum est, hoc genus Municipiorum neque ius Quiritium habuisse, neque alias populi Romani leges obseruasse, caruisse etiam suffragio, & negociis, atque oneribus ciuilibus vocasse, & muneris tantum honorarij cum populo Romano fuisse participes: hoc est, tantum honoris causa in ciuitatem Romanam venisse, & gradum aliquem dignitatis consecutos esse, vt & ciues Romani dicerentur, & in legione, tanquam ciues Romani, non in auxilijs, vt socij, militarent. Vnde etiam Festus: Municipales erant, qui ex alijs ciuitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem. At Seruius Silius aiebat, iniurio fuisse, qui ea conditione ciues Romani fuissent, vt Rempubliam semper à populo Romano haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui æquè ciues Romani erant, & in legione mererent, sed dignitates non capiebant, & quæ sequuntur, paulò antè à nobis citata.

C Alterum genus municipij fuit, quibus cum suffragij ratione ciuitas est data, quod intellexit idem Festus, cum ait: Altero modo municipium dicitur, cum id genus hominum deficitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venerunt, vt Armini, & Anagnini. Sicuti igitur prioris generis municipibus, quibus suffragium non dabatur, suæ leges permittebantur: ita posterioris generis municipales quia suffragio ornabantur, suis legibus spoliabantur, Romanis verò obstringebantur. Atque vt breuiter dicam, omnia iura hi habebant, quæ ciues Romani, domicilij iure ex-

D cepto.

Quid inter Colonias & municipia intersit, quàmuis ex iis, quæ dicta sunt, facile intelligatur, non tamen pigebit id ipsum etiam verbis Agellij lib. 16. c. 13. explicare: qui cum de Municipibus dixisset, eos esse ciues Romanos ex municipiis, suo iure & legibus vtentes & c. quæ verba nos paulò antè recitauimus, subiungit tandem: Sed Coloniarum alia necessitudo est. Non enim veniunt extrinsecus in ciuitatem, nec suis radicibus nituntur, sed ex ciuitate quasi propagatæ sunt, & iura institutaque omnia populi Romani, non sui arbitrij habent. Quæ tamen conditio, quum sit magis obnoxia, & minus libera, potior tamen, & præstabilior existimatur, propter amplitudinem, maiestatemque populi Romani, cuius istæ Colonie quasi effigies paruæ, simulacraque esse videntur: & simul, quia obscura, obliterataque sunt municipiorum iura, quibus vti iam per ignorantiam non queunt. Hæc-
nus Agellius.

E Inter omnes Italicas ciuitates Præfecturarum conditio fuit, ac fortuna, durissima. Sic enim à maioribus erat traditum, vt quæ ciuitates iniquæ, ingratae, erga populum Romanum fuissent, ac fidem datam semel, atque iterum fefellerent, vbi in potestatem, ditionemque essent adductæ, in Præfecturæ formulam refererentur. Formula verò Præfecturæ non longè à Prouinciæ formulâ videtur abfuisse. Vt enim quotannis in Prouincias Prætores Roma mitti soliti, sic in Præfecturas præf. Ci qui eas administrarent, ac ius dicerent vnde illæ quoque insigne hoc Præfecturæ nomen hauserunt. De Præfecturis ita scribit Festus: Præfectu e e appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & iudicium agebantur, & erat quædam eorum Respublica. neque tamen magistratus suos habebant. In quas legibus Præfecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent, quarum genera fuerunt duo: alterum in quas solebant ire Præfecti, qui auctor viginti sex virum numero, populi suffragio, (sic lo-

sephus Scaliger restituit) creati erant in hæc oppida, Capuam, Cumas, Casilinum, A
Vulturnum, Litemom, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calariam; alterum, in
quas ibant, quos Prætor vrbanus quotannis in quæque loca miserat legibus, vt Fun-
dos, Formias, Cære, Venafrum, Allifas, Priuernum, Anagninam, Erufinenem, Reate,
Saturniam, Nursiam, Arpinum; aliæque complura. Hæc ænus Festus, ex quibus ma-
nifestum sit, quænam Præfecturæ fuerint, & quod duo earum genera, quodque à
Coloniis & Municipiis discernantur. Licuit tamen nonnunquam idem oppidum &
Præfecturam, & municipium esse. Præfecturam quidem, quatenus eò Præfectus iu-
risdictionis causa mitteretur, nec in ea magistratus ad ius dicendum crearentur:
Municipium verò, quatenus iure ciuitatis, vel eum suffragio, vel sine suffragio vte-
retur. Quemadmodum etiam Coloniam in ciuitatem adscitam, & Colonia dictam
inuenimus, quia forma Reipublicæ Colonice, vtebatur & municipium, quia suffra-
gij ius Romæ ferendi erat adeptæ. vnde illa profecta sunt in Antonium: Lautissimum
oppidum, nunc municipium, honestissimorum quondam colonorum Suessam, for-
tissimorum militum sanguine repleuit.

Præter Colonias, Municipia, & Præfecturas erant etiam ciuitates federatæ, quas
si quis vult describere, non poterit commodius, quàm si dicat, esse eas oppida, quæ
neque Colonias, neque Municipia, neque Præfecturæ essent. Atque hæc ciuitates
aliquid ex fœdere populo Romano debebant. in cæteris liberæ erant, suamque Rem-
publicam, suas leges, & suos magistratus habebant. Itaque Senatus, populique in iis
oppidis, vt in liberis ciuitatibus memoriam vsurpari videmus: Caruisse autem fœ-
derata oppida omnia iure ciuitatis Romanæ, illud argumento est, quod multos ex
fœderatis ciuitatibus nominatim ciuitate donatos legimus. Cæterum federatarum
ciuitatum aliquanto vberior, quàm aliorum oppidorum, numerus extitit. Si quidem
omnia Italiæ oppida præter Colonias, Municipia & Præfecturas in hunc numerum
adscibenda sunt.

Occurrunt etiam frequenter in veterum scriptis hæc duo vocabula, Forum &
Conciliabulum; de quibus, vt rem breuiter expediam, hoc tenendum: Fora in Italia
& Prouinciis loca fuisse, vbi Prætores conuentum iuris dicendi causa habuerint. Sic
enim Nonius Marcellus: Fora loca fuerunt, in quibus ius dicebatur. Et Festus: Forum
tento modo intelligitur, cum is, qui Prouinciæ præest, forum agere dicitur, cum ci-
uitates vocat, & de controuersis eorum cognoscit. Significat enim forum agere,
conuentum in Prouincia iuris dicendi causa habere: Forum indicare significat lo-
rum iurisdicendi, qui conuentus dicebatur designare.

Conciliabula erant loca nundinationis, quæ Prætores in Prouinciis indicare, Ser-
nio teste, solebant. Dicebantur autem conciliabula, vt tradit Festus, quod eò in con-
cilium veniretur. Sed & hæc ipsa loca nundinationis causa instituta, fora nuncupa-
batur, si Festo credimus, cuius hæc sunt verba: Forum sex modis intelligitur. primo
negociationis locus, vt Forum Flaminium. Forum iulium, ab eorum nominibus,
qui ea fora constituenda curarunt, quod etiam locis priuatis, & in viis, & in agris
fieri solet, &c. Atque de varia oppidorum Italiæ differentia, eorumque iure hæc-
tenus de Prouinciis adhuc agendum.

Prouinciæ appellantur, inquit Festus, quod populus Romanus eas prouicit, id
est ante vicit. Nomen Prouinciæ tribus modis accipitur, primum pro regione, quam
aut armis deuictam, aut quocunque modo in potestatem adductam, populus Roma-
nus magistratui suo administrandam subiecit: secundo, pro quacunque regione, in
qua bellum Romanus Imperator administraret: tertio pro quacunque publici mu-
neris procuratione. Nos hic de prima significatione dicemus, quia Prouincia re-
gio fuit, quæ rum vectigalia populo Romano pendit, tum magistratui populi
Romani ex fœderis lege obtinuerat, exceptis ciuitatibus iis, quæ propter meri-
ta sua, aut immunitate, aut libertate donatæ, atque in amicorum formulas rela-
tæ essent. Cum enim vnus regionis populi ac ciuitates non eodem modo se aduer-
sus populum Romanum gessissent omnes, propterea neque eodem omnnes pacto
tractatæ sunt, verum pro suis cuiusque meritis leges acceperunt. Quo factum est,
vt aliæ ciuitates vectigales, aliæ immunes relictæ, aliæ seruitutæ, aliæ libertate af-
fectæ.

- A** fectæ sunt. Vectigales dictæ, quibus vectigal aliquod impositum est: immunes, quibus nullum. Seruitute affectæ, quas magistratui Romano parere voluerunt: libertate, quas magistratus Romani iurisdictione soluerunt. Vectigal porro ipsum aut certum fuit, aut incertum. Certum, definita ferè stipendij summa, & hoc tributum, siue stipendium, & qui hoc pependerunt, tributarij, siue stipendiarj nominati sunt, incertum quod portibus rebûsque venalibus pascuis, agrisque constitutum est, quod portorium, scriptura: & decuma dictum est. Tributum autem duplex fuit, vnum pecuniæ ordinarium, quod in caput, atque in solum impositum, quotannis exigebatur: alterum extraordinarium, quod aut ex lege, aut Senatusconsulto pro vsu prouinciæ aliquando imperabatur, veluti cum naues, nautas, milites, ac sumptum in eos dare prouinciæ iuebantur. Portorium autem fuit vectigal, quod ex importatione & exportatione rerum venalium capièbatur: Scriptura, quod ex pactione pascuorum publicorum: Decuma, quod ex agris, qui frumenti decumam, siue quamuis aliam partem darent. Frumenti verò, quod ex prouinciis extrahebatur, tria genera extiterunt: decumanum, emptum & æstimatum. Decumanum erat decuma, quam quisque arator sine pretio dare cogebatur: quæ summa pro copia, inopiæ frumenti in singulos annos erat incerta. quæque aut Romæ à Censoribus, aut in prouincia à magistratu Romano vendebatur Publicanis, qui ex eo Decumani dicebantur, vt pro ea certam pecuniam populo Romano repræsentarent. Emptum, summa altera, quam aratores vendere, accepto ex Senatusconsulto pretio, cogebantur, quod frumentum Romanam ad alendum populum à magistratu Romano mittebatur. Æstimatum summam alia, quam æstimabat magistratus in cellam suam, in vsum familiæ suæ, cum interdum pro frumento pecuniam acciperet. Quin etiam, emptum duplex fuit, vnum decumanum, quod ex alteris item decumis pretio persoluto aliquando accipièbantur: alterum imperatum, quod præter duas decumas æqualiter omnibus ciuitatibus, pretio item soluto imperabatur, quemadmodum perspicuè ex frumentaria cognoscitur. Nam fuisse etiam quoddam, quod honorarium diceretur, Cicero in Pisonem ostendit, cum dixit: *Qui modus tibi fuit frumenti æstimati, qui honorarij? si quidem potest, vt & metu extortum honorarium nominari.* Seruitus autem, quam dixi, ciuitatum, tota in eo posita fuit, vt legibus & magistratibus Romanis obtemperarent. Qua de causa in singulis prouinciis diuersæ dioceses, siue diuersi conuentus ac diuersa fora constituèbantur, eisque suæ cuique ciuitates attribuebantur, quæ eò iuris à magistratu Romano poscendi causa conuenirent.

Vt autem earum ciuitatum, quæ seruitute oppressæ sunt, stipendiaræ propriè dictæ, quæ aliquid populo Romano pependerunt: immunes, quæ nihil: sic earum, quæ libertate donatæ sunt, fœderatæ præcipuè appellatæ, quæ aliquid ex fœdere debuerunt: liberæ, quæ omninò nihil. Huius autem totius beneficij, atque honoris arbitrium ab initio penes Senatûm fuit vniuersum. Is enim acceptis ab Imperatore

- E** de superatis hostibus, & regione in potestatem adducta literis, secum de mûltis, ac primis eorum, qui vecti essent, consultauit, ac quid sibi fieri placeret, Imperatorem admonuit, decem aut quinque legatis Senatoribus ad eum missis, vt ex eorum sententiâ de hostibus & eorum regione statueret. Quibus mandatis acceptis, Imperator aut ex certa Senatus, si ita perscriptum fuerat, voluntate, aut de communi decem Legatorum sententiâ victis gentibus aut ignouit, aut in prouinciæ formam redegit. Ignouisse dictus est, cum liberos reliquit, ac suis vt legibus, suisque creare more patrio magistratûs permisit: in prouinciæ formam redigere, cum ademptis, aut immutatis legibus eos omninò magistratu Romano quotannis ab vrbè mittendo subiecit, ac vectigalia, conuentusque constituit. Quo in genere illud humanitatis adhibuit, vt non omnes eiusdem prouinciæ ciuitates eodem modo tractaret, verùm pro cuiusque meritis, aut maioribus, aut minoribus commodis ac detrimentis afficeret. Quæ verò cum de vniuersa regione, tum de singulis ciuitatibus, populisque constituta erant, ea in concione silentio antè per præconem facto Imperator ferè præconi prouincianda mandabat, ac postremo Romanæ

reliçtæ

relieto aliquo Præfecto Prouincię decedebat. Hęc in genere de Prouinciis, & quo modo ea confectæ sint. De differentiis, atque administratione earum & supra diximus, & paulo post quædam repetemus.

De ratione deducendarum Coloniarum.

CAPVT XXIII.

VOMODO Colonie fuerint deductę, explicauimus supra, cum de Triumuiris, Quinquuiris, Septemuiris, &c. earum deducendarum ageremus. Quid verò impedit, ea hoc loco iisdem penè verbis, quę ex Caroli Sigonij doctissimis Commentariis tum descripsimus, repetere, quędam etiam, quę omissa ibi sunt, addere: Cause cur Colonie deducerentur, sex potissimum fuerunt: vna, vt priores populi, qui cum locum, in quem colonia deducebatur, inhabitabant, coercerentur: altera, vt hostium incursiones, reprimerentur: tertia, vt stirps Romana augeretur: quarta, vt plebs urbana, exhauriretur: quinta, vt seditiones Romanę à plebe motę, sedarentur: sexta, vt præmiis milites veterani afficerentur. Quacunque igitur de causa deducerentur, Senatusconsulto opus fuit, aut rogatione aliqua populari, quorum vtrunque vno legis nomine comprehenditur, quę lex Agraria appellata est. Hęc & agrum definiuit, qui esset diuidendus, & quibus, ac quàm multis hominibus, & per quos, & quomodo, & quibus limitibus esset diuidendus, præscripsit. Cum itaq; de colonia deducenda ad Senatum aut populum relatum esset, tum ij, qui agri cupiditate tenebantur, nomina Coloniam dabant. Quòd si aut plures, aut pauciores, quàm lege præscriptum erat, nomina in Colonia essent professi, tum ad sortem confugiebant, vt ex omnibus educerentur, qui agro accepto exirent. Numerus autem Colonorum pro agri amplitudine in quem deducebantur, scribebatur: quo factum est, vt modò bina, modò terna, modò quaterna millia, atque amplius scriberentur. Deducebantur autem à Triumuiris, vel Quinquuiris, vel Septemuiris, vel Decemuiris, vel Vigintiuiris, qui ob hoc creati erant, vt libro 6. diximus, sub vexillo, quasi exercitus aliquis. Dux autem deductionis aliquis è Curatoribus agrariis erat. Signa cohortium quę fuerint ex antiquis nummis cognoscitur. Vbi verò Colonos in agris, quo deducendi erant, collocarunt, tum aratro urbem, & agrum circum scribebant: quo factò, agri diuisionem, ac suę cuique partis assignationem aggrediebantur. Quę omnia pluribus explicat, & veterum scriptorum testimoniis probat Carolus Sigonius libro 2. de Antiquo iure Italiae, cap. 2. ex quo hęc sumus mutuati.

De Republica Coloniarum, Municipiorum, Præfecturarum, & Prouinciarum. CAPVT XXIV.

POTERAM hinc ad alia transire, nisi mihi Rerum publicarum, quę in Coloniais, Municipiis, Præfecturis, &c. fuerunt, descriptio videretur maximeperè esset necessaria: quam, ne in his libris desideraretur, hoc loco inferere volui, quod vt beneuolus lector benignè interpreteretur, & boni meum studium consulat, vehementer etiam atque etiam rogo. Desumemus autem & harum rerum explicationem ex doctissimis, doctissimi Sigonij Commentariis, qui libro 2. de Antiquo iure Italiae, ista omnia luculenter & eruditè exponit. Ac de Coloniais primùm.

COLONIARVM Respublica in legibus, & legum curatoribus posita est. Leges vel à populo Romano acceperunt, vel ipsæ sibi per Senatum, aut populum condiderunt: Legum curatores aut magistratus, aut sacerdotes fuerunt: humanarum illi, hi diuinarum. Leges autem suas quęque Colonia habuit præcipuas, à Romanis quidem legibus separatas, sed tamen à Romanis Triumuiris, qui Coloniam deduxerant, datas. Et præter eas, alias à Colonia concilio, hoc est, Senatu, populoque solatas,

A *I*atas. Senatores in Coloniais, vt etiam in Municipiis Decuriones vocabantur, eam ob causam, quod Pomponio I. C. auctore, decima pars eorum, qui deducerentur, publici consilij gratia sit solita conscribi. Quorum numerus an in omnibus Coloniais idem fuerit, certo sciri non potest. Hoc quidem ex Plinio iuniore satis constat in iis legendis non aliter, atque in Senatore: Romano obseruatum esse censum, qui fuerit centum millium Magistratus Coloniae præcipui erant Duumiri, Censores, Ædiles, & Quæstores. Duumiratus Magistratus erat annuus, propemodum potestate Consulari, aut certe Prætoriae apud Romanos æqualis: quorum nomina in antiquis lapidibus, & numismatibus extant. Imò & iterati Duumiratus, vt apud Romanos consularatus notæ. Quos tamen in aliquot Coloniais, quarum memoria ad

B nostram vsque ætatem propagata est, Triumuiros quoque fuisse in Colonia Auximate, & Signina, ex lapidibus veterum constat, eosque I. D. hoc est Iuris dicendi causa cognouit ex officio habuisse, probabile est. Censores etiam in Coloniais fuisse, inque iis Censum egisse perinde atque Romani Censores Romæ, ex Liiio: vt iidem Ædiles & Quæstores ex marmoribus antiquis constat. Et hos Magistratus in Coloniais prætexta vfos fuisse idem auctor procedit.

Sacerdotes porro, vt Augeres, & Pontifices in Coloniais cooptatos, Ciceronis Agraria testatur. An verò certus numerus sacerdotum fuerit, an verò pro Coloniae magnitudine variauerit, parum explorata apud antiquos memoria est. Fuere & Præfecti in Coloniais, & præfecti Iuri dicundo, vt tum ex numismatibus antiquis, tum

C ex antiquo Fastrorum Municipalium fragmento, quod Hubertus Goltzius Augusto suo attexuit, constat. Præter eos, quos modò recensimus, Magistratus, etiana Patroni Coloniae fuerunt: ita Bononienses in Antoniorum clientela fuisse prodit Suetonius, vt puteolanos in Cassiorum, Cicero testatur, & eorundem varia amplaque in veteribus marmoribus mentio extat.

MUNICIPIORVM Respublica quæ fuerit, difficile est dicere. Vniuersum autem genus temperatum est ex omnibus propè Rebus publicis, & penè Romanæ simile videtur fuisse. Ordines in Municipiis, quemadmodum Romæ, fuerunt tres, Decuriones, Equites, & plebs. Consilia publica duo, Senatus & populi Magistratus, Dictator, Duumiri, Quatuoriri, Censores, Ædiles, & Quæstores. Sacerdotes, Flamines Municipiorum. Decuriones iidem erant, qui Romæ Senatores, in quibus legendis summam curam adhibitam fuisse, vel solus Cicero docet in epistola quadam ad Leptam lib. 6. vbi scribit, eos qui præconium facerent, vetari esse in Decurionibus: qui fecissent, non vetari. Ex decurionum autem ordine Decemiri legebantur, qui, vt scriptum est apud Hermogenianum, tributorum exactiōni ita præerant, vt si quid detrimenta fiscus mortuorum causa contraheret, ipsi suis sumptibus resarcirent. De Magistratibus res manifesta est, scribit enim Spartianus, Imperatorem Hadrianum per Larina oppida Dictatorem, & Ædilem, & Duumirum fuisse. Quatuoriratus & Duumiratus annuus magistratus erat, Ædiles, & Quæstores iidem in municipiis erant, qui in Coloniais. Arque his quidem magistratibus,

E vt in Coloniais, item in municipiis vt prætextis permissum, inquit Valerius aduersus Catonem differens de lege Oppia abroganda apud Liium. Equitum Romanorum celeberrimum ordinem in municipiis fuisse, ex Cicerone patet, qui in Cluentiana equitem Romanum quandam in municipio suo nobilem commemorauit. Iam populi siue plebis summum ius erat in legibus ferendis, & magistratibus municipalibus creandis, cuius rei apud Ciceronem in libris de Legibus, in oratione pro Cluentio, & in Epistolis testimonia aliquot extant. Ergò cum corpus quoddam esset municipalis Reipublicæ, etiam vnde aleretur, & sumptus in Republica necessarij suscinerentur, vinctigali publico opus fuit, cuiusmodi municipes Artellanos & Arpinates habuisse, Cicero in epistola ad Cluuium, item ad Brutum meminit.

F In PRÆFECTVRIS etiam tres ordines fuerunt, Summus, medius & infimus. Summus ordo conuentus dicebatur, medius Equitum erat, tertius populi siue plebis. Magistratus erant duplices. Alij enim Roma cò mittebantur, alij è Præfectura creabantur. Roma mittebantur, qui ius dicturi essent, quos Præfectos appellauerunt: creabantur, qui publicæ curationi alicui præessent, vt Ædiles, & Quæstores.

Ac Præfectos quidem Ecstus Quatuoruiros, aut Sexuiros dictos tradit. Qui fortasse A
 ij sunt, qui à Cicerone libro tertio de Natura Deorum dicuntur Sexprimi: an po-
 rtius hi Sexprimi in Præfecturis, Decemprimis Municipalibus respondebant. Ædi-
 lem autem ad publica vr̄bis loca facta, teſta tuenda, & Quæſtorem ad pecuniam Præ-
 feſturæ publicam curandam, in Præfecturis eſſe creatum, verosimile eſt.

FOEDERATARVM CIVITATVM Respublica in legibus & magi-
 ſtratis conſiſtebat. Quales verò leges, qualésque magiſtratus ſingulæ ciuitates
 fœderatæ habuerint, incertum eſt. Aliarum tamen alias leges, alióſque magiſtratus,
 pro rerum, ac temporum ratione, & cuiuſque Reipublicæ genere fuiſſe, non eſt diffi-
 cile intelligere. Nam Tuſculi Dictator, & Conſul, antequam Tuſculani in ciuita-
 tem reciperentur, fuiſſe traditur. Narrat etiam Liuius Capuæ, antequam deſiceret, B
 ſummum Magiſtratum Mediaſtuticum (pro quo tamen Iuſtus Lipſius in Episto-
 licis Quæſtionibus libro primo, epistoſa decima, Medixtuthicus legit (fuiſſe alioque
 loco Prætorem Capuæ Marium Bloſium proſitetur. Idem alibi etiam Præneſtinum
 Prætorem, quo nomine fortasse in bello Præfectum appellârunt, commemorat. Ha-
 buiſſe eaſdem & Cenſores, & Ædiles, atque Quæſtores, ex Liuió, & Strabone intel-
 ligitur. Caruerunt autem fœderata oppida omnia iure ciuitatis Romanæ. Quare
 multos ex fœderatis ciuitatibus nominatim ciuitate donatos paſſim legimus.

De Foris & Conciliabulis quid præter ſuperiora dicam non habeo.

PROVINCIIS primùm præpoſiti ſunt Prætoreſ, qui & ius Prouincialibus
 dicerent, & ſi res cogeret, bellum adminiſtrarent. Itaque Prætorem numerus ob C
 id creuit, quia Prouinciarum numerus creuit. Cùm enim iam tum duo Prætoreſ eſ-
 ſent, vnus qui inter ciues alter, qui inter ciues & peregrinos ius diceret, ac prouin-
 ciæ duæ eſſent, Sicilia atque Sardinia inſtitutę: viſum eſt faciendum, vt Prætoreſ alij
 in eaſ duo adicerentur. Inde duabus ad Imperium adiunctis Hiſpaniis, totidem
 alij acceſſerunt, qui quaterni quaternas in ſingulos annos Prouincias gubernarent.
 Quoniam verò in iſtis Prouinciis sæpè tumultus ac bella grauiora excitabantur,
 quæ bella iam inde ab initio geri per Conſules erant ſolita, hinc etiam Prouinciæ
 Conſulibus ordine ſunt commiſſæ. Quare duo potiſſimum ordinarij fuerunt Prouin-
 ciarum rectoreſ: Prætoreſ, qui in Prætura: & Conſules, qui grauiore vrgen-
 te bello, in Conſulatu Prouinciis præfuerunt. Qui ſi prorogato poſt Præturam aut D
 Conſulatum imperio, in Prouinciis remaniſſent, Proprætoreſ ſunt, ac Proconſules
 appellati. Poſt annum verò vr̄bis 100. noua Prouinciarum eſt ordinatio inſtituta,
 ita vt Prætoreſ ex Prætura, quam in vr̄be geſſerant, Conſules ex Conſulatu in prouin-
 cias mitterentur, qui & ipſi Proprætoreſ, & proconſules dicebântur. Hi verò Quæ-
 ſtores ſibi adiunctos habebant, & alios magiſtratus militares. Sub Imperatoribus
 Prouincię ita ordinabantur, vt aliæ eſſent populi, quas Proconſules à populo vel
 potiùs à Senatu miſſi: aliæ Imperatorum, quas Proprætoreſ ab Imperatoribus deſi-
 gnari adminiſtrabant, de quibus magiſtratus omnibus, & ratione adminiſtrandi
 prouincias ſatis, ſupérque diximus libro ſeptimo. Iam ad militiam reuertamur, atq;
 videbimus qua ratione in milites obedientiam detrectantes, aut parùm ſtrenuè rem E
 gerentes ſit animaduerſum.

*De animaduerſione Romanorum in milites obedi-
 entiam detrectantes, aut delinquentes.*

CAP. XXV.

NON in hoſtes tantùm, ſed & in proprios milites Romani graui-
 uerſeant: quinetiam in cohortes, & legiones, ſi quid deliquiſſent, exem-
 plo ad diſciplinam conſeruandam maximè neceſſario: quæ animaduerſio-
 nes duplices erant, pro cuiuſque delicti ratione: aliæ ſcilicet lenioreſ, aliæ
 verò

- A** verò acerbiores. Non enim, vt in vrbe lex Procia ciues Romanos à magistratum virgis & securibus : sic etiam in castris vindicauit. Aliam enim disciplinam militare esse voluerunt, aliam vrbanam. itemque alium ad parendum terrorem exerciuit, alium populo esse propositum : siquidem ab Imperatoris Imperio vlla erat prouocatio. Lenis autem animaduersio fuit, quæ ignominiam tantum inussit : vt ignominiose dimitti, stipendio legitimo spoliari, hastam dare, tendendi locum mutare, extra oppidum hibernare, cibum stantem capere, fossam fodere, diseinctum destitui, hordeo pasci, sanguinem mitti Grauior, quæ detrimentum intulit, vt virgis cædi, venire, fuste, & securi percuti, decimari, in cruce tolli, quarum omnium exempla, quàm maximè idonea referemus. De ignominiosa dimissione exemplum est apud Hirtium bello Africo : Cæsar de suggestu conuocatis omnium legionum Tribunis, Centurionibusque, C. Autiene, inquit, quod in Italia milites populi Romani contra Republicanam infligasti, rapinæque per municipia fecisti, ignominia causa ab exercitu meo te remoueo. De fraudatione stipendij satis notum est. Hinc enim ære diruti appellabantur, teste Nonio, milites, quibus propter ignominiam stipendium, id est, merces menstrualis, aut annua, quæ esset in nummis æris, subtrahebatur. Vnde Varro de Vita populi Romani : Stipendium appellabatur, quòd æs militi semestre, aut annuum daturum, cui datum non sit propter ignominiam ære dirutus esset. Et Liuius libro quadragesimo : Causa ignominia, vt semestre stipendium in eum annum esset, ei legioni decretum. Ære dirutum autem militem ab antiquis dictum tradit Festus, cui stipendium ignominia causa non erat datum, quòd æs diruebatur in fiscum, non in militis sacculum. Et idem alio loco : Resignatum æs dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu Tribuni militum, ne stipendium ei detur, in tabulas refertur. De hasta danda idem Festus in hunc modum : Censio hastaria dicebatur, cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, quòd hastas daret. De mutando tentorij loco narrat Polybius libro sexto, quos ignominia afficere voluerint, eos extra castra tendere iussos. Vnde apud Liuium libro vigesimoquinto Cannenses milites queruntur ita : Nunc detiore conditione sumus, quàm apud Patres nostros fuerunt captiui, quippe illis arma tantum, atque ordo militandi, locûsque in quo tenderent in castris, est mutatus, quæ tamen semel nauata Reipublicæ opera, & vno felici prælio recuperârunt. De hibernis Liuius libro vigesimo sexto. Additum vtrorumque ignominia, ne in oppidis hibernarent, neque hiberna propius vllam urbem decem milibus passuum edificarent. De cibo idem Liuius libro vigesimo quarto : Nomina eorum, qui detestate pugne memores secessionem paulò antè fecerunt, referri ad me iubebo : citatûsque singulos iureiurando adigam, nisi quibus moribus causa erit, non aliter, quàm stantes cibum, portumque, quoad stipendia facient, capturos esse. De fodiendo auctor est Plutarchus in Lucullo, antiquum militaris ignominia genus fuisse, vt tuacis interioribus solutis fossam fodere inspectante reliquo exercitu cogenterent. De reliquis Liuius libro vigesimo septimo : Cohortibus, quæ signa amisserant, hordeum dari iussit, Centurionesque manipulorum, quorum signa amissa fuerant districtis gladiis disinctos destituit. Hordeum item pro tritico ignominia causa datum narrat Polybius. De discingendis militibus, quo adimebatur, iis militare cingulum, Suetonius in Augusto capite vigesimo quarto. Frontinus libro quarto Stratagemarum, capite primo : & Barnabas Brissonius libro secundo Selectarum ex iure ciuili antiquitatum, capite septimo. De mittendo autem sanguine sic Agellus libro decimo, capite octauo : Fuit hæc quoque antiquitas militaris animaduersio iubere ignominia causa militi venam solui, & sanguinem dimitti. Cuius rei ratio in literis veteribus quas equidem inuenire potui, non exrat. Sed opinor hoc factum primitum in militibus stupentis animi, atque à naturali habitu declinantis, vt non tam pœna, quàm medicina videretur. Postea tamen ob pleraque alia delicta idem factitarum esse credo per consuetudinem, quasi minus sani viderentur omnes, qui delinquerent. Quocirca scriptum est etiam apud Frontinum M. Catonem memoria prodidisse, in furto deprehensis inter commilitones dextras esse præcisas : aut

silentius animaduertere voluissent, Principi sanguinem missum. M. Antonius Muræus libro decimotertio Variarum lectionum capite vigesimo, aliam huius moris causam affert: cum ait putare se, iccirco id factum esse, ut sanguinem, quem cum gloria fundere pro patria noluissent, eum ignominia amitterent.

De grauioribus animaduersionibus hæc erunt documento. Lilius de Scipione disciplinam militarem ad Numantiam corrigente: Quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset, vitibus: si extraneus, fustibus cæcidi & alibi: Pub. Nasica & D. Bruto Consulibus, delectum habentibus, in conspectu tironum res saluberrimi exempli facta est. Nam Caius Marienus accusatus est apud Tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset, damnatusque sub furca diu virgis cæsus est, & festerio nummo venit. Et Cicero tertia Philippica: Si consul ille: fustuarium meruerunt legiones, quæ Consulem reliquerunt. Fuste autem cædebantur, auctore Polybio libro sexto hoc pacto: Accepit fuste Tribunus vix tantum attingebat damnatum, quod vbi factum erat, omnes, qui in castris erant, cædentes fustibus, lapidibusque, plerisque in ipsis castris conficiebant, at si qui euasissent, ne sic quidem seruari poterant. Quippe quibus neque in patriam redire liceret, neque à propinquis domum recipi possent. Hæc pœna instigebatur custodiis, siue vigiliis in militia, qui tesseras non reddidissent, aut dormiuissent, aut locum vigiliæ deseruissent: item tergioductoribus & Præfectis alæ, qui negligenter vigiliis curassent, aut tesseras non propagassent. Fuste etiam cædebatur, qui furto fustulisset quippiam è castris, nec non qui falsum testimonium dedisset: & si quis flore ætatis abutens deprehensus esset. Ad hæc, qui ter ob idem crimen multatus esset. In hæc tanquam crimina animaduertebant. Probro autem ducunt, inquit Polybius, ignauia ad scribentes militi delicta huiusmodi, si qui strenuè se gessisse falso retulerint ad Tribunos honoris causa adipiscendi: itidem, si qui in Præsidio depositi, percussi metu datum ipsis locum deseruerint, similiter si quis telum aliquod ob meum abiecerit, in ipso conflictu: proinde nonnulli in Præsidiis manifestè perituri, multiplici manu circumuenti, locum semel datum deserere nolunt, pœnam metuentes delicto competentem. Alij in ipso periculo excusso clypeo, aut ense, aut alio quopiam eiusmodi relo, temerè irruunt in hostes: aut in potestate habituros se sperantes, quæ perdiderint: aut aliquid perpeffos manifestum opprobrium deuitaturos, conuiciæque suorum. Quod si aliquando hæc eadem circa plures fieri contigerit, & signa aliqua cunctim persuasionem ducta locum deseruerint, omnes fuste cædere aut interficere non opprobriant, sed rei solutionem inueniunt vtilem pariter, terribilemque. Quippe conuocato exercitu, Tribunos productos in medium desertores accusat, inuehiturque acerbè, denique quinque aut octo, interdum etiam viginti: atque in totum ratione habita multitudinis, ut decima ad summum existat pars delinquentium, hos ex omnibus illis qui timidè se gesserint, sorte eximit, & fuste cædit, ut supra dictum est, nulla deprecatione admissa, reliquos, hordeo eis pro tritico demenso, extra vallum munimentaque tendere iubet. Ergo periculo ac sortis formidinae æquè omnibus imminente, quandoquidem casus in incerto sit, exemplo autem dati hordei ad omnes pertinente, id quod est receptum consuetudine, facit insuper ad terrorem, correctionemque delictorum, Hactenus Polybius.

Antiquissimum decimationis exemplum extat apud Lilium, ab Appio Claudio Consule, ferocissimè ingenij viro, incertum, an primum editum, non multis post Reges exactos annis. Verba Liliij libro secundo sunt hæc: Appius Claudius Consul aduocata concione inuectus haud falso in proditorem exercitum militaris disciplinæ, desertorem signorum, vbi signa, vbi arma essent, singulos rogans, inermes milites, signo amisso signifetos, ad hoc Centuriones, duplicato: utque qui reliquerant ordines, virgis cæsos securi percussit, cætera multitudo decimus quisque ad supplicium lecti. Rationem autem huius exequendi imperij præter Polybium, cuius verba ex libro sexto modo fecitauimus, etiam Lilius exponit, vbi de Scipione pœnas de seditione exercitu apud Sacronem repente ita scribit: Præconis audita vox citatis nomina damnatorum in Consilio. nudi in medium protrahe

A traherentur, & simul omnis apparatus supplicij expromebatur, deligati ad palum, virgisque cæsi, & securi percussi. Cur autem decimatio instituta sit, rationem reddit Cicero elegantissimè pro Cluentio: Statuerunt, inquit ita maiores nostri, ut si à multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduertetur, ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perueniret. Nam milites, qui locum non tenuit, qui hostium impetum, vimque percipiuit, potest idem postea & ciuis esse melior, & vir bonus, & ciuis utilis. quare ne in bello propter hostium metum delinqueret, amplior ei mortis & supplicij metus est à maioribus constitutus. Ne autem nimium multi pœnam capitis subirent, iccirco illa sortitio comparata est. De Cruce Lilius libro trigesimo: De perfugis grauius, quàm de fugitiuis consultum. Nominis Latini, qui erant, securi percussi. Romani in crucem sublari sunt. Atque hæc quidem militarium animaduersionum genera sunt, quæ vsque ad extrema etiam penetrasse Reipublicæ tempora, satis idoneus testis est Suetonius, cum inquit de Augusto: Cohortes, si quæ cessissent loco, decimatas hordeo paut. Centuriones statione deserta itidem, ut manipulares, capitali animaduersione puniuit. pro cætero delictorum genere varijs ignominijs affectit, ut stare per totum diem iuberet ante Prætorium, interdum tunicas distinctosque, nonnunquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes. Tantum Suetonius.

C Atque hæc omnia ad hunc ferè modum collegit Carolus Sigonius libro primo de Antiquo iure ciuium Romanorum, capite decimoquinto, ex quo nos ea descripsimus. Pleraque etiam habet Alexander ab Alexandro Neapolitanus libro 2. Genialium dierum, capite 13.

De præmijs eorum, qui strenuè rem gesserant

CAP. XXVI.

D T contumacibus, & negligenter officium facientibus pœnæ, si strenuis & impigrè operam suam Reipublicæ commodantibus præmia proposita erant, quali sunt munera militaria, cohortes, Prætoriarum communio, stipendium, præda & dona Imperatoria. Munera militaria, erant Centurionatus, Præfecturæ, Decurionatus, Optionatus, &c. de quibus Cato in Oratione quam habuit apud Equites: Maiores seorsum, atque diuersum precium parauere bonis, atque strenuis decurionatus, optionatus, hastas donaticas, aliosque honores. Cohors Prætoraria nemini nisi ciui Romano permittebatur, ex qua, qui fuisset, in beneficijs ab Imperatore ad ararium deferrebat. Stipendium autem pro meritis ipsorum nonnunquam augebatur, nonnunquam minuebatur: quod quale **E** fuerit, & quando militibus dari cœptum, cum prius Romani ciues suis quique sumptibus milirarent, paulò antè ex Iusti Lipsij viri clarissimi. Electorum libro docuimus. Præda ex hostibus capta, partim ab Imperatore in publicam referebatur, partim militibus donabatur. Quinetiam sæpenumero euenit, ut Imperatoribus ipsis ob eam aut malignè diuisam, aut alio modo interceptam, dies ad populum diceretur. Dona militaria erant, qui militibus, singulis virtutis ergò ab Imperatore triumphaturo dabatur, ut coronæ, quarum multa erant genera, ciuicæ, militares, obsidionales, castrenses aureæ, rostratæ: ut torques, annilla, hastæ puræ, phaleræ, cornicula, & cætera generis eiusmodi. Erant etiam, quæ vniuersis, ut pecunia. De coronis dicemus capite sequenti.

F Memorabile est, quod ex veteribus Annalibus refert Agellius libro secundo, capite vndecimo, de L. Sicinio Dentato, qui vixit ante Decemuiros. Sic enim scribit: L. Sicinius Dentatus, pugnasse in hostem dicitur centum, & viginti prælijs, cicatricem auersam nullam, aduersas quinque, & quadraginta tulisse. Coronis esse donatum aureis octo, obsidionali vna: muralibus tribus, ciuicis quatuorde-

cin, torquibus tribus, & octaginta, armillis plus centum sexagiata, hastis duodeuiginti. Phaleris item donatus est quinque, viciesque. Hactenus Agellius. Apud Liuium etiam scriptum est, L. Papirium Consulem equites omnes ob egregiam in bello operam donasse corniculis, armillisque argenteis: & bello Persico, Sp. Ligustinus apud populum gloriatur, se quater & vicies virtutis causa ab Imperatoribus esse donatum, sex ciuicas coronas accepisse, viginti duo stipendia in exercitu emerita habere. Suetonius autem de Augusto refert, cum dona militaria aliquanto facilius phaleris, & torques, quicquid auro, argentoque constaret, quam valares & murales coronas, quae honore praecellerent, dedisset, has quam parcissime, & sine ambitione, & saepe etiam caligatis tribuisse. M. Agrippam in Sicilia post naualem victoriam caeruleo vexillo donasse. Caeterum, antequam ab hoc loco abeamus, vt & ipsa B militarium donorum vocabula intelligantur, explicanda paucis sunt.

Armillas, inquit Festus, ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, vnde arma ab his dependentia sunt vocata.

Hasta pura eadem est quae à Catone donatica dicitur, quod Romani fortes viros ea donarent: Pura autem appellatur, quod sine ferro esset, alio nomine graminea dicitur, quemadmodum Turnebus libro Aduersariorum 29. cap. 1. exponit.

Phalerae videtur esse equorum frontalia. Sic enim Suidas in voce *φάραρα*: τὰς ἀμεταπίδας, τοὺς ἰσπίθλους, τὴν ἕσθησιν τῶν ἡντιπὸ τὸ μέτωπον τῶν ἵππων, παρὰ δὲ Ἡρόδοτος γνάβους σκεπὰς κέλεται. —

id est, Frontis ornamenta, scutula, id quos frons equorum exornatur. Apud Herodotum verò circa maxillas tegumenta. Quod dixit Suidas *ἰσπίθλους*, formam ornamenti significauit scutum imitantem, vt à naribus ad frontem inter oculos ducta illustris lamina dilateretur in fronte, attenuata in imo, similitudine veterum scutorum, quae Virgilius ideò longa, libro octauo Aeneidos, nominauit. Seruius Honoratus neque frontem, neque maxillas, sed pectus phaleris ornari solitum ait, & esse idem, quod in mulieribus monilia. Sic enim interpretatur in eo Virgilij versu:

Aurea pectoribus demissa monilia pendunt.

Monile autem à collo præpendere, ex Festo, & aliis constat. Plinius quoque satis planè distinguit à frontalibus phaleras, & sentire cum seruius potius, quam cum Suida, aut etiam Herodoto, videtur. Ait enim sic libro 37. capite 12. de gemma quadam facta: Quondam tantam magnitudinis fecere, vt equis Regum in oriente frontalia, atque pro phaleris pensilia fecerent, &c. Sed Agellius Regum quinto, capite quinto. eas à monilibus distinguit. qua de re vide differentem Aldum Manurium Pauli F. libro secundo Quaestorum per epistolam, epistola decima, vbi in hanc inclinat sententiam, vt putet quicquid equorum frontibus, maxillis, pectoris ad speciem, adderetur, communi vocabulo Phaleras esse nominatas.

De Corniculis & torquibus nihil opus est monere.

Pecuniam militibus ante triumphum ab Imperatoribus distribui consueuisse, ex Liuiio patet, qui libro vigesimo octauo sic scribit: Pecuniam in ærarium tulerunt festertium tricies octoginta millia æris. M. Liuius militibus quinquagenos senos asses diuisit. tantundem C. Claudius absentibus militibus suis est pollicitus, cum ad exercitum rediisset, &c. Eiusdem rei testimonia extant apud eundem Liuium & alios plura. Atque de præmiis militaribus hactenus, de quibus etiam vide Alexandrum ab Alexandro Neapolitanum, Genialium dierum libro quarto, capite 18. & Carolum Sigonium libro primo de Antiquo. iure ciuium Romanorum, capite decimo quinto, ex quo hæc ferè descripti.

De coronis militaribus, earumque generibus,

CAPVT XXVII.

E præmiis qui distributa iis fuerunt, qui strenuè rem gessissent, superiori capite diximus. Inter ea verò etiam coronarum fuerunt, de quibus hoc capite agemus.

Agellius scribit, Militares coronas multifarias fuisse, præcipuas autem & nobilissimas esse triumphalem, obsidionalem, ciuicam, muralem, castrensem, naualem.

B Triumphales, inquit, Coronarum sunt aurearum, quarum Imperatoribus ob honorem triumphum mittuntur. Id vulgò dicitur aurum coronarium. Hæc antiquitus è lauro erant, post fieri ex auro cœptarum.

Obsidionalis est, quam ij, qui liberati sunt obsidione, dant ei duci, qui liberauit. Ea corona graminea est: obseruarique solitum, ut fieret è gramine, quod in eo loco generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsidebantur. Plinius lib. 22 cap. 3. & 4. obsidionalem omnibus aliis, gemmaris, & aureis, vallaribus, muralibus, rostratis, ciuicis, & triumphalibus præfert, quippe cum reliquis aus Imperatores militibus aut ipsi milites militibus dent hanc verò miles det Imperatori. Eam dicit vocari obsidionalem, liberatis obsidione, abominandoque exitio totis castris. Eandem

C etiam dicit datam fuisse è viridi gramine, decerto inde ubi obsessos seruasset aliquis. Namque summum apud antiquos signum victoriæ erat herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice ipsa humo, & humatione etiam cadere. Talem, accepit L. Sicinius Dentatus, & Decius, & Quinius Fabius Maximus, &c. Eadem de Obsidionali Festus.

Ciuica corona appellatur, inquit Agellius, quam ciuis cuius, à quo seruatus est in prælio, testem vitæ, salutisque perceptæ dat. Ea fit è fronde querna: quoniam cibus, victusque antiquissimus quercus capi solitus sit. Fit etiam ex ilice, quod genus superiori proximum est, sicuti scriptum est in quadam Comœdia Cæcilij:

D Adueruntur (inquit) cum ilignea corona, & chlamyde, Diu nos tram fidem. Masurius aurem Sabinus in 11. librorum memorabilium, ciuicam coronam tum dari solitam dicit, cum is, qui ciuem seruauerat, eodem tempore, & hostem occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat: aliter ius ciuicæ coronæ negat concessum. Tiberium tamen Cæsarem consultum, an ciuicam coronam capere posset, qui ciuem in prælio seruasset, & hostes ibidem duos interfecisset, sed locum, in quo pugnarat, non retinisset, eoque loco hostes portiti essent: rescriptisse dicit, eum quoque ciuica dignum videri: quod appareret, è tam iniquo loco ciuem ab eo seruatum, ut etiam à fortiter pugnantibus retineri non quierit. Hac corona ciuica L. Gellius vir Censorius in Senatu Ciceronem Consulem donari à Republica censuit, quod eius opera esset atrocissima illa Catilinæ coniuratio detecta, vindicaturque. Plinius lib. decimo sexto cap.

E quarto, ciuicam coronam, & murali & vallari, aurearumque, & rostratarum præponit, & ait, eam primò ilignam fuisse, postea magis placuisse ex Esculo Ioui sacra, variarumque & hoc cum quercu esse, ac datam ubique quarum fuerat, custodito tamen honore glandis. Deinde addit leges de corona ciuica, quibus ea dari debeat: Quisque, inquit, patriarum muros primus scandens, audentem irrumperè occidit. Quisque, ciuem maluit seruare, quam hostem occidere. Utque eum locum in quo sit actum, obtineret hostis eodie. Vtique seruatus fateatur, aliàs testes nihil profunt: Ut ciuis faciat. Auxiliis, quamuis Rege seruato, decus id non dant. Ne crescit honos idem Imperatore conseruatore, quoniam conditores in quocumque ciuem summum esse voluerunt. Accepta licet vti perpetuò. Ludos ineunt semper assurgit etiam à Senatu in more est. Sedendi ius proximo Senatu. Vacatio munerum omnium ipsi, patriarumque, & auro paterno. Quatuordecim eas accipit. Sicinis Dentatus &c. Et paulò post subiicit: Omnes æternos, qui tanta opera honore solo donauerunt. Et cum reliquis coronas auro commendarent, salutem ciuis ij in precio esse voluerunt: clara professione, seruari quidem hominem nefas esse lucris causa. Hactenus Plinius.

Muralis est corona, qua donatur ab Imperatore, qui primus murum subiit, inque A oppidum hostium per vim ascendit. Itcirco quasi muris pinnis decorata est.

Castrensis est corona, qua donat eum Imperator, qui primus hostium castra pugnans introiuit. Ea corona insigne valli habet, vnde vallaris dicitur.

Navalis est, qua donari solet maritimo praelio, qui primus in hostium nauem vi armatus transfliuit. Ea quasi nauium rostris insignata est. Et muralis autem, Castrensis & navalis fieri ex auro solent. De Ovali corona postea erit dicendum. Harum coronarum icones in veteribus nummis conspiciuntur, quarum vnam atque alteram subiiciam.

De premijs Imperatorum, supplicatione, triumpho, & ovatione. CAP. XXII.

DE premijs quibus milites ob egregia facinora ornati fuerunt, haecenus B diximus: sequitur, vt de iis etiam, quae Imperatoribus proposita fuerunt, agamus, Qui ergo imperium recte ac feliciter administrarunt, iis haec, quae maxima apud eos habita sunt, decora patuerunt: absenti nomen Imperatoris & Supplicatio, praesenti triumphus. De nomine Imperatoris diximus supra, capite 6. Supplicatio honos fuit, qui vna cum Imperatoris nomine decernebatur Victori, nempe cum Senatus populo Deum templa aperiri, ac gratias Diis Imperatoris nomine agi iubebat. Erat enim moris, vt Consules, vel Praetores postquam a militibus appellati Imperatores fuerant, lictores laureatos praerferrent, literasque ad Senatum laureatas de re gesta mitterent, quibus Imperatoris nomen ac supplicationes a Senatu postularent. In hac autem supplicationis pompa, quae

A qua aliàs plures aliàs pauciores dies continuabatur, Senatus ad templa Deorum solenniter se conferebat, ibique sacrificabat, & dabat in templis epulum. Omnis autem populus agebat dies festos, & agebat Diis gratias pro spe victoriæ, quæ affulgebat, & vota faciebat, vt *Dij hoc modo placati, quod ostenderent, beneficium, persiceret.* Quamuis autem primis temporibus in vnum, alterumque diem Supplicatio ægrè decernebatur, tamè ad postremum eò progressa res est, vt etiam in quinquaginta decretæ sint: Siquidem *M. Valerio, & M. Horatio Consulibus, anno vrbis cccxv. deuictis Sabinis supplicatio in vnum diem decreta est: Camillo Velis captis in quadratum, quot dierum nullo ante bello decretæ erant.* At verò *Cn. Pompeio Mithridatico bello confecto duodecim: Cæsari bello Gallico, primum quinde-*

B cim, post viginti: *Hirtio, Pansæ, & Cæsari Octauiano mutua colonia liberata, quinquaginta dierum decretæ sunt, in quo decernendo cum magnitudinis victoriæ, tum dignitatis hominis habuisse rationem videntur.* Hoc honoris genus Ciceroni quoque habitum fuit, quando *Catilinariam conuentionem represit, vt ipse meminit in 3. & 4. Catilinaria, in 2. Philippica & alibi.*

Triumphus eximius quidam honor fuit, quem is, qui auspicio suo hostes prælio deuicisset, in urbem cum incolumi exercitu rediens. Senatus primum decreto, post etiam populi iussu consequebatur. Erant autem duo triumphorum genera, vna maior, quæ præcipuè triumphus: alter minor, quæ Ouatio nominata est. Ex his autem alij terrestres, alij nauales: itèque alij in vrbe, alij in monte Albano acti sunt: *Terrestres dicebantur, qui terra nauales, qui mari rebus feliciter gestis agebantur.*

C Primus naualem triumphum egit *C. Duillius, anno vrbis cdxviii. de quo ita scribit Valerius Maximus libro tertio, capite sexto: Caius Duillius, qui primus naualem triumphum ex Pœnis retulit, quotiescumque epularurus erat, ad funalem cereum, præeunte tibicine & fidicine, à cœna domum reuertit solitus est, insignera bellicæ rei successum nocturna celebratione testando Meminerunt huius & Liius Epit. 17. L. Florus libro 2. capite 2. Cicero in Catone Maiore Eutropius, Orofius, Plinius, & alij.*

In Albano primus triumphauit *Papirius Maso, anno vrbis cxxxii. de quo idem Valerius Maximus libro 3. capite 6. Papirius quidem Maso, cum benè gesta Republica triumphum à Senatu non impetrasset, in Albano monte triumphandi & ipse initium fecit, & cæteris postea exemplum præbuit: proque laurea corona, cum alicui spectaculo interesset, myrtea semper vsus est. Meminit & huius Plinius libro 15. capite 29.*

D Ouans primus ingressus est urbem *Publ. Posthumius Tubertus Consul secundus, anno vrbis ducentesimo quinquagesimo, de quo in hunc modum Plinius libro decimoquinto, capite vigesimo nono: Bellicis se quoque rebus myrta inseruit, triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in Consulatu (qui primus omnium ouans urbem ingressus est: quoniam rem leuiter sine cruore gesserat) myrto Veneris victricis coronatus incesit, oprabilemque arborem etiam hostibus fecit.*

Quid autem ouatio sit, vnde nomen habeat, & quomodo à triumpho maiore, de quo capite sequenti agemus, differat, paucis explicandum est. Ouantes, scribit Festus, latantes esse, ab eo clamore, quem mittant redeuntes è pugna victores milites, geminata litera O, quod idem placet etiam *Dionysio Halicarnasæo: Quasi inquit, Romani *ὄναιον*, Græcorum vocem, quæ clamorem significat, ouationis nomine voluerint interpretari.* At *Plutarchus in Marcello hanc opinionem refellit, & ouationis nomen ab oue ductum putat: quam, qui hoc genere triumphi ornabatur, sacrificabat, quemadmodum qui maiorem triumphum agebat, taurum in Capitolium veniens, immolabat.* Differt autem Ouatio à Triumpho, vt ait *Dionysius Halicarnasæus, quod qui ouans ingreditur, is nec curru vectus, ne trabeam, nec togam pictam indutus pedibus urbem exercitū præeunte iniret: Plutarchus autem eundem nec quadrigis inuectum, nec laurea coronatum; nec tibus concinentibus: sed pedibus & calcæis myrtea redimitum, tibus modulantibus urbem iniisse scribit, cum quo & Plinius, Festus, & Agellius sentiunt.*

De causis huius decernendi honoris ita scribit *Agellius libro quinto, capite sexto:*

Quandi, non triumphandi causa est, cum aut bella non rite indicta, neque cum iusto hoste gesta sunt, aut cum hostium nomen humile, & non idoneum est, ut seruum, piratarumque, aut deditione repente facta, in puluere (vt dici solet.) incrementaque victoria obuenit: Cui facilitar apam esse. Veneris frondem crediderunt, quod non Marius, sed quasi Venerius triumphus quidam foret.

Hanc myrteam coronam Marcus Crassus bello fugitiuorum confecto, cum ouans rediret, insolenter aspernatus est, Senatusque Consultum faciendum per gratiam curauit, vt lauro, non myrto coronaretur. Adicit Plutarchus, cum verbis & comitate res cum hostibus transacta, & bene gesta esset, tum vt ouantes inirent & istam pompam, bellici apparatus expertem & festiuam ducerent, fuisse permittum. Nam & tibia, inquit, Pacis est, & myrtus Veneris arbor, quae Dea maxime violentiam & bella odit; His addit, cum aut in aliena Prouincia, aut alienis auspiciis, aut cum sine magistratu res gesta esset, Pedibus autem an equo vesti ouantes ingrederentur, magna quaestio est, de qua sic etiam Agellius libro 5. capite 6. scribit.

Prætereundum non est, quod ad ouationem attinet, super quo dissentire veteres auctores scio. Partim enim scripserunt, qui ouaret, introire solitum equo vehente, Et Sabinus Massarius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos, non militibus sed vniuerso Senatu. Hæc Agellius. Itaque Dionysius pedibus ingressos, Dio equo vectos intelligit: Etenim ouantem ingredi, equo vehi Dio appellat. Dionysius autem pedestrem triumphum ouationem vocat, dum de Aulo Manlio ouante anno ducentesimo septuagesimo nono loquitur. Hactenus de Ouatione. Sequitur Triumphus maior, de quo capite sequenti.

De Triumpho maiore, Spolijs optimis, Arcubus triumphalibus, & Trophæis.

C A P. XXIX.

DE triumpho maiore hoc loco afferemus, quæ olim à Præceptore nostro Magistro Ioanne Rosa, piz memoriz, viro immortalitate dignissimo accepimus, cum viri clarissimi Caroli Sigonij Fastos ac triumphos publice nobis prælegeret: pauca tantum interdum ex alijs scriptoribus, vbi opus fuerit, addituri. Sic autem his Triumphorum rationem nobis explicauit. Honor Triumphi fuit illud summum & magnificentissimum, & iucundissimum præmium, quæ præcellentium Imperatorum, qui res in bello præclare & feliciter gesserant virtus & fortuna apud Romanos ornari solebat.

Ad vocem quod attinet, communis est auctorum sententia, quod ea originem habeat ex ipsa acclamatione, à Bacchi cognomento sumpta. Sic enim Varro lib. 5. de Ling. Lat. scribit: Triumphare appellatum, quod cum Imperatore redeuntes milites clamitant per urbem in Capitolium eunti: Io triumphe, Io triumphe: idque à Græco Liberi patris cognomento potest ductum esse. Et quod Bacchus dictus sit *Dei*, habet etiam Plutarchus in Marcello. Fuit autem vulgaris opinio, quod pompa triumphalis Bacchum habuisset in Græcia primum auctorem, vt videre est apud Plinium lib. 7. capite 56. & Diodorum Siculum lib. 5. Acclamationes eas expressit Horatius Oda 2. lib. 4.

Teque dum procedis, Io triumphe, Civitas omnis: dabimusque diuis

Non semel dicemus, Io triumphe, Thura benignis.

Et Oda 9. Epodon.

Io triumphe tu moraris aureos Bello reporrasti ducem,

Currus & intactas boues. Neque Africano, cui semper Carthaginem,

Io triumphe, nec Iugurthino parem Virtus sepulchrum condidit,

Sic Linius quoque lib. 45. Militum quidem propria est causa, qui & ipsi laureatis & quisque, donis quibus donati sunt insignes, triumphum nomine cient.

Causam

Anti Causam instituti huius efficientem generalem ex illa lætitia, quàm vniuersaliter affert liberatio à bello terribili, & malis, quæ ab hostibus sæuis sunt expectanda, & ex favore, quo liberati liberatorem persequuntur, & qualicumque notitia, quod numini pro laço auxilio deberentur gratiæ solennes, faciliè potest intelligi. In specie verò primus auctor talis pompæ in vrbe Roma fuit Romulus, qui cælo sua manu Acronæ Cæninensium Rege, cum Ioui arma eius ex voto esset dedicaturus, quercum, quam in castris vidit, recidit, & instar trophæi adornauit, Acronisque armis aptè ex ea suspensis, ac veste ipse incincta, & fluente coma, laurea coronatus, stipitem illum dextro humero bauians, urbem est ingressus, carmen victoriale exercitui in armis sequenti præcicens, & ciuibus cum gratulatione & laudibus eum excitantibus, sese ostentans. Ab hoc exemplo triumphorum celebritatem initium Romæ sumpsisse, scribit Plutarch. Addidit aliquantò post Tarq. Priscus Rex curram, & alia, quæ ad speciem & magnificentiam maiorem erant comparata, quibus quantum splendoris postmodum accesserit, videre est in speciosissimis triumphis quos duxerunt L. Cæcilius Metellus, A. V. 10111. Marcellus anno 10331. P. Scipio Africanus, anno 10411. L. Æmilius Paulus, anno 10501. Scipio Africanus posteriori anno 10611. L. Mummius, anno 10711. Marius anno 10811. Sulla anno 10911. & Pompeius tertium triumphans, anno 11011. item C. Iulius Cæsar, & Augustus, & posterioribus temporibus Aurelianus.

B De Legibus triumphalibus his reperio: Quòd nemini, nisi qui Dictator, aut Consul, aut Prætor, res gessisset, licuit triumphare. Plutarchus in vita Pompeij. Difficillimum tamen ab hac lege fuit, quando Lucio Cornelio Lentulo Quatio anno 10111. & Cneo Pompeio Equiti tantum, & nondum in ordinem Senatorium adscripto, ac vix dum annum decimum quartum ætatis egresso, primus triumphus anno 10211. decernebatur. Triumphum petètes oportebat extra urbem subsistere, & ibi decretum Senatus expectare. Dandi autem huius honoris, sicut & Supplicationum & Quationum potestas erat penes Senatum, quem oportebat semper integrum conuenire, quoties de his summis honoribus erat consultatio. Facto autem à Senatu decreto, de eodem & ad populum ferebatur, ac præterea rogabatur, vt eo die, quò triumphus duceretur, imperium triumphanti populus daret: siquidem id nemo, nisi populus dare poterat.

C Erant autem multæ impediendi triumphi rationes: primum, cum Tribuni plebis Imperatori, qui triumphum peteret, aliqua de causa in sensu, de rogatione ferenda omnes recusarent: deinde cum rogationem quidem Tribunus, aliquis ferret, sed eam populus suffragiis antequaret: tertio vbi Tribuno rogationem ferente, vnus pluresue de collegio intercederent: postremò cum Tribuni Imperatori ob res in bello gestas, diem diceret, sicuti Caius Memmius Lucio Lucullo, qui duobus potentissimis Regibus Mithridate & Tigrane deuictis, tamen non nisi triennio post, accusationem remittente Memmio, triumphare potuit. Recitat Valerius Maximus libro secundo, capite octauo etiam has leges: Oblectia, inquit, prælia quidem Imperatores sibi triumphos decerni desiderabant, quibus vt occurreretur, lege cautum est, nequis triumpharet, nisi quinque millia hostium vna acie cecidisset. Non enim numero, sed gloria triumphorum excelsus vrbs nostræ futurum decus maiores existimabant.

D Ceterum ne tam præclara lætæ cupiditate laureæ obliteraretur, legis alterius adiutorio sulca est, quæ poenam Impmminatur, qui aut hostium occisorem in prælio, aut amissorum ciuium falsum numerum literis Senatui auisi essent referre: iubèturque eos, cum primum urbem intrassent, apud Quæstores Urbanos iurare, de vtrouque numero verè ab his Senatui esse scriptum. Hæc Valerius. Fuerunt tamen, qui inuito Senatu honorem hunc sibi rapuerunt: & cum in Capitolium pompam ducere non daretur, duxerunt eam in Albæ montem Latij prælitum, nec procul ab vrbe sitam: cuius rei primum auctorem fuisse reperimus C. Papirium Mafonem Cos. A. V. 10311. de quo superiori capite diximus. Legitur præterea in Valerio, libro secundo, ca. octauo, quòd triumphus tantum iis, qui Imperium Romanum auxissent, non autem qui amissa recuperassent, fuerit permissus. Non enim, nisi de hostibus.

triumphatum fuisse legitur, & quidem de iis, quorum aliqua esset dignitas. Nam **A** cum per crassum contra seruorum colluuiem feliciter res esset gesta, indignus hostis fuit habitus, de quo triumphus ageretur: quare coactus fuit Crassus Quatuor esse contentus. De ciuibus verò ita scribit Valerius libro 2. capite 8. Verum quamuis quis præclaras res, maximèque vtilis Reipublicæ, cui bello gessisset, Imperator tamen eo nomine appellatus non est: neque vllæ supplicationes decretæ sunt, neque aut Quans, aut curru triumphauit: quia, vt necessaria istæ, ita lugubres semper existimatae victoriæ sunt, vt potè non externo, sed domestico parte cruore. Et de Cæsare narrat, quòd Marsiliam urbem in triumpho ostentans, & de filiis Pompeij triumphans, maximo odio populi Romani sese onerârît. Vbi è contrario de Sulla prædicant, quòd cum stabilita sua potentia multas vrbes Græciæ & Asiæ in triump- **B** pho duceret, ciuium: tamen Romanorum ne vnùm quidem oppidulum vexerit. Sed & hoc moris fuit, vt quo die quis triumphabat, haberet, & deponeret imperium. Atque huc spectat quod à Valerio loco antè citato his verbis refertur: Moris erat ab Imperatore triumphum ducturo, Consules inuitari ad cœnam, deinde rogari, vt venire superfedeant, ne quis eo die, quo ille triumphârît maioris in eodem conuiuio sit imperij. Ex his legibus iudicari potest, qui triumphi regulares aut irregulares fuerint.

Ad ipsam pompam triumphi quod attinet in genere, hæc fuit ferè huiusmodi: Imperator, vt scribit Zonaras libro secundo, triumphali habitu ornatus, armillis sumptis, laurea redimitus, & ramum dextra tenens, populum conuocabat, & militibus **C** suis aliis communibus, aliis propriis laudibus oneratis, pecuniam & ornamenta diuidebat, cum armillas aliis, aliis hastas puras, aliis coronas aureas, aliis argentæas, expressum viri nomen, ac facinus ferentes, largiretur. Nam si quis murum primus ascenderat, muri: si castellum aliquod expugnârat, castelli speciem corona gerebat: si nauali prælio vicerat, rostris corona exornabatur: si equestri, equestre aliquid præ se ferebat. Qui autem ciuem in acie, aut in obsidione, aut in alio periculo conseruasset, cum summam laudem assequeretur, tum quernam coronam accipiebat, cuius honos argenteis & aureis omnibus excellebat.

Neque verò hæc dona singulis tantum virtutis causa dabantur, sed & cohortibus & exercitibus vniuersis: spoliiorum autem magna pars militibus distribuebatur. **D** Quin etiam quidam vniuersum populum donârunt, & sumptus in ludorum publicorum apparatus fecerunt, & si quid reliqui erat, in porticus, templa, aut alia eiusdem opéra publica consumpserunt. His rebus perfectis, atque sacrificio factò, triumphans currum conscendebat, ita præcatus.

DII, NVTV ET IMPERIO QVORVM NATA, EST AVCTA EST RES ROMANA
EADEM PLACATI, PROPITIATI QVE SERVATE.

Tum per portam triumphalem vehebatur. Præcedebant tubicines, canentes modos triumphales: aut etiam, quod in Æmilij triumpho factum est, classicum. Post hos ducebantur boues mastrandi in sacrificiis, vitis, fertisque redimiti, & aliquando auratis cornibus. Illis succedebat speciosa ostentatio spoliiorum, & manubiarum, **E** quæ singulari arte composita, partim plaustris vehebantur, partim gestabantur ab adolescentibus ornatis. Ferebantur & tituli victarum gentium, cum imaginibus denictarum urbium: ac fuerunt spoliis interdum mixta animalia, antea non visa, aut mirabiles plantæ ex locis captis asportatæ. Succedebant inde, qui ex hostibus capti erant, Duces vinciti carenis, & post illos ante currum Imperatoris portabantur coronæ aureæ, si quæ ipsi ab urbibus & Prouinciis fuerant summi honoris causa. quod sæpe accidit, per legationes exhibitæ. Ac tum demum ipse Imperator curru sublimi, magnificè exornato, vehebatur, fulgens veste triumphali, & redimitus corona laurea, ramumque lauri manu gestans. Vestis triumphalis erat purpura, auro intexto picta, de qua Plinius libro 9. capite 36. & libro 8. capite 48. Tali autem **F** veste extra hanc pompam vti nemini fas fuisse, docet historia Marij, in qua apud Plutarchum sic legitur: Peracto triumpho, indixit Senarum Marius in Capitolium, atque incertum, num prudens id, an fortuna sua elatus fecerit, insolentius egressus Curiam est veste triumphali. Verùm citò offensum animaduertens Senatum, surrexit,

- A** surrexit, sumptaque rediit prætexta. Et Dionysius Halicarnassæus libro 3. loquens de toga picta purpurea, qua Reges fuerint vsi, indicat, quòd Regibus exactis non licuerit vlli, etiamsi Consul esset, eam vsurpare, sicut nec coronam regiam. Nam hæc sola, inquit, de ornatu regio Consulibus adempta sunt, quòd inuidiosa viderentur, & libertati graua. Post victoriam tantum ex Senatusconsulto triumphantes ornantur auro, & amiciuntur togis pictis purpureis. De corona laurea Plinius libro decimoquarto, cap. trigésimo. Currum, qui neque bellicatum, neque ludicrarum quadrigarum, sed turris rotundæ instar, teste Zonara, constructus erat, vsitate traxerunt equi: quos cum albos iunxisset in suo triumpho Camillus, vehementer populum offendit, propterea quòd albæ quadrigæ Deorum Regi, & Patri sacræ, ac peculiariter dicatæ habebantur. Quidam ramen ceruus, quidam leones iunxerunt. Sub curru, eo loco, cui Imperator insidebat, suspensum fuit idolum fascini, de quo Plinius libro vigésimo octauo, capite quarto sic: Deus Fascinus Imperatorum quoque, non solum infantum custos, currus triumphantium, sub his pendens, defendit, medicus inuidiæ, iubetque eosdem respicere, Quod autem Plinius dicit, moneri triumphantem à fascino, vt respiciat, existimo esse illud Terulliani in Apologético: Hominem se esse etiam triumphans Imperator in illo sublimissimo curru admonetur. Suggestur enim ei à tergo: Respice post te; hominem memento te. Zonaras auctor est, in ipso curru ministrum publicum aduectum esse, qui ponè coronam auream, gemmis distinctam sustinens, admoneret eum, vt respiceret: id est, vt reliquum vitæ spacium prouideret, nec eo honore elatus superbi-ret. Appensum quoque fuisse curru tintinabulum, & flagellum, quibus notatum fuerit, ipsum in eam calamitatem incidere posse, vt & flagris caderetur, & capite damnetur. Nam, inquit, qui ob facinus supremo supplicio afficiebantur, tintinnabula gestare solebant, ne quis inter eundem contractu illorum piaculo se obstringeret. Testis est etiam Plinius libro trigésimotertio, capite septimo, triumphantium òræ minio illini solita, & sic Camillum triumphasse: quòd tamen posterioribus temporibus exoleuit. Moris item fuisse, vt triumphans secum in curru haberet filiolos pueros, patet ex Liuo libro quadragesimoquinto, cum de filiis Æmilij loquitur. Quin etiam cognatorum, si aliquos habebat, virgines & pueros in currum adsciscerat: natu verò grandiores in equis iugalibus imponebat. Si autem plures erant, equis singularibus veçti ipsum prosequabantur. Currum inde sequebatur equitum & peditum exercitus suo quisque ordine. Ex his, si qui peculiare coronas, aut alia dona ob egregium facinus ab Imperatore acceperant, ea præ se ferebant. Cæteri omnes laureati incedebant, cientes lætissima voce triumphum, & accipientes triumphalia carmina, quibus etiam iocos miscere licebat. Qui verò ad spectaculum confluxerant, ex vrbe & aliis Italiæ locis homines, omnes velut in publica eaque lætissima festiuitate, cum lætissima aggratulatione, & applausu, pompam spectant, induti vestitu mundo, & vt plurimum albo. Procedente etiam pompa in honorem Deorum omnes ædes sacræ fuerunt apertæ, atque coronis & sufficitibus repletæ. Sic igitur ad Copitolum ductus Imperator, simulatque de foro, versus illud currum flectere cœpit, hostes ante currum ductos, abduci mandauit in carcerem. Cicero Verrina septima, vbi vel detenti sunt perpetuò, vel illico securi percussi. Cum ventum fuit in Capitolium triumphans ita precatus est:

GRATIAS TIBI IVPITER OPTVME MAXVME, TIBIQVE IVNO-
NI REGINAE, ET CAETERIS HVIVS CVSTODIBVS, HABITA-
TORIBVSQVE ARCIS DII, LVBENS LAETVSQVE AGO, RE ROMA-
NA IN HANC DIEM ET HORAM PER MANVS QVOD VOLVISTIS
MEAS, SERVATA, BENE GESTAQVE, EANDEM ET SERVA-
TE, VT FACITIS, FOVETE, PROTEGITE PROPITIATI, SV-
PLEX ORO.

- F** Et immolatæ sunt cum maxima solennitate hostiæ, seu victimæ, & dicata Ioui corona aurea, & aliquot preciosæ manubiæ, clypei, & alia monumenta ibi suspensa. Datum etiam in ipso Capitolio epulum sumptibus publicis, & aliquantum pecuniæ viritum plebi distributum, cætera relata in ærarium publicum. Quòd si quis Optima

spolia fuisset consecutus, ea in templo Iouis Feretrii suspendebantur. Erant autem **A**
Opima spolia, quæ Dux hostium duci à se immediate interfecit detraxerat. Quo-
 rum, ut Festus, & cum eo alij tradunt, tanta raritas fuit, ut intra annos paulo-
 minus **10000**, tantum trima contingerint nomine Romano, una, quæ Romulus de
 Acrone: altera, quæ Cossus Cornelius de Tolumnio: tertia, quæ Marcus Marcel-
 lus Ioui Feretrio de Viridomaro fixerunt. Marcus Varro ait, Opima spolia etiam
 esse, si manipularis miles detraxerit, dummodo duci hostium detraxerit. Quod
 autem omnia solita non sint ad ædem Iouis Feretrii, poni, testimonio esse libros
 Pontificum, in quibus sit, pro primis spoliis boue, pro secundis solita aurilibus, pro
 tertiis agno publicè sacra fieri debere. Esse etiam Pompilij Numæ Regis legem Opi-
 morum spoliiorum talem: **B**

QVO IVS AVSPICIO, CLASSE PROCINCTA OPETIMA SPOLIA CAPIUN-
TUR. IOVEI FERETRIO BOVEM CAEDITO. QVEI CEPIT, ARIS DY-
CENTA DARIER OPORTETO.

SECUNDA SPOLIA IN MARTIS ASAM. IN CAMPO SOLITAVRILIA VTRA-
QUE VOLVERIT, CAEDITO.

TERTIA SPOLIA IANO QVIRINO AGNVN MAREM CAEDITO CENTVM
QVEI CEPERIT, EX AERE DATO.

Ita Festus quemadmodum eum restituerunt Carolus Sigonius, Antonius Augu-
 stinus, & Iosephus Scaliger. Atque hoc quidem modò Triumphorum pompa pera-
 cta fuit, cuius ut conseruaretur memoria, non modò honestissimus locus viris **C**
 triumphalibus fuit datus in confessibus publicis, & permillum, ut in spectaculis lau-
 ream coronam in capite gestarent, sicut & alij: qui vnquam coronas acceperant,
 tales tum soliti fuerunt gestare in capite: sed etiam erectæ fuerunt triumphales co-
 lumnæ, & statuæ, arcus triumphales, trophæa, atque alia monumenta. Quin & hoc
 vstitutum fuisse ait Plinius libro 35. cap. 1. Ut ædes ornamenta triumphalia circa li-
 mina acciperent. Sic enim scribit: **Aliz foris & circa limina, animorum ingentium**
imagines erant, affixis hostium spoliis, quæ nec emporij refringere liceret: trium-
phabantque etiam Dominis mutatis ipsæ domus: & erat hæc stimulatio ingens, ex-
probrâribus tectis quotidie imbellium Dominum intrare in alienum triumphum. De
Columnis triumphalibus, & statuis Plinius lib. 34. cap. 5. 6. & 7. & Valerius Maximus **D**
lib. 2. cap. 5. De arcubus triumphalibus ita scribit Georgius Fabricius in sua Roma,
cap. 15. Arcus olim honoris virtutisque causa erecti sunt ijs, qui externis gentibus
domicis, singulares victorias patriæ pepererant. Ij primùm rudes & simplices fue-
runt, cum præmia virtutis essent, non ambitionis lenocinia: sæculo insolentiore
monumenta victoriarum & triumphorum pompa in iis incisa. Erant aut latericij, ut
Romuli: aut ex rudi lapide quadrato, ut Camilli: aut ex marmore, ut Cæsar in fo-
ro: Drusi cum trophæis in via Appia: Traiani in eiusdem foro: Gordiani, in Vimi-
nali: Gratiani, item Theodosij non longè à via Triumphali: deinde etiam reliqui.
Arcuum forma primùm erat semicircularis, vnde & nomen fornicis accepit: fornix
enim Fabianus à Cicerone dicitur: qui à Victore arcus Fabianus nominatur. Postea **E**
quadrata, ita ut in medio ampla esset porta fornicata, & ex eius vtroque latere aliz
portæ minores additæ. Intra mediæ portæ fornicem Victoriæ alata pependunt,
quæ demissæ, victori transeunti coronam imponerent. In superiore arcus parte spa-
cia sunt, in quibus aliquot homines, vel qui tubis canerent, vel qui trophæa maximè
insignia ostentarent, steterisse existimantur. Huc magnificentia Augusti temporibus,
vel paulò antè cæpit. Nam de Cæsaris arcu, Seruius: de Drusi, Suetonius: de Ger-
manici, & Neronis, Tacitus Nouitium hoc inuentum ait Plinius, non quòd arcus
ante Cæsarum tempora non fuerint, sed quòd tali ornatu non fuerint. Antiquissimi,
de quibus extra aliquid, sunt tres: nouidij autem Plinio, nobis veteres, quinque.
Mactenus Fabricius. **F**

Trophæa erant corpora tranca cum spoliis. Sic enim idem Fabricius de Trophæis
 Marij scribit: Inter templa S. Eusebij, & S. Iuliani in Esquilino, moles, latericia, in
 qua bina trophæa ex marmore. Sunt autem tranca corpora cum spoliis, quorum al-
 terum thorace squamoso indutum, cum ornamentis militaribus, & clypeis, ante
 lat.

A se habens iuuenem captiuum , brachijs ad tergum reuinctis , & vndique alatas victorias. Alterum armis militaribus ornatum, inter quæ elypei inæqualiter rotundi, galea aperta cum cono & cristis, & altera sine cristis clausa. In eodem inest forma chlamydis, & alia quædam , quæ marmore detricto , & corrupto cognoscei satis non possunt. Locus ille hodie Cimbricum vocatur, quia de Cimbris à C. Mario trophæa illa sunt erecta. Arcuum triumphalium , & trophæorum , icones tum in Antiquitatibus Gamuccij, tum in veteribus nummis cernuntur, quorum vnam atque alteram subieci.

B Insculpta quoque in arcibus triumphalibus erant posterioribus præsertim temporibus, tum alia multa, tum causæ & merita, pro quibus arcus isti essent ipsis extructi, vt cognoscitur ex inscriptione arcus triumphalis Seueri quæ hæc fuit.

IMP. CAES. LVCRO SEPTIMIO M. FIL. SEVERO PIO PERTINACI AVG. PATRI PATRIAE, PARTHICO, ARABICO, ET PARTHICO ADIABENICO. PONTIF. MAXIMO, TRIBVNIC. POTEST. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVRELIO, L. FILANTONINO AVG. PIO FELICI TRIBVNIC. POTEST. VI. COS. PROCOS. PP.

C OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBVS OB REM PVBLICAM RESTITVTAM, IMPERIVMQVE POPVL. ROMANI PROPAGATVM. INSIGNIBVS VIRTVTIBVS EORVM DOMI FORISQVE S.P.Q.R.

Item ex inscriptione arcus, triumphalis Constantini Max. quæ talis est:

IMP. CAES. EL. CONSTANTINO MAXIMO P.F. AVGVSTO S.P.Q.R.

QVOD INSTINCTV DIVINITATIS, MENTIS MAGNITVDINE CVM EXERCITV SVO TAM DE TYRANNO, QVAM DE OMNI EIVS FACTIONE VNO TEMPORE IYSTIS REMPVBLICAM VLTVS EST ARMIS ARCVM TRIVMPHIS INSIGNEM DICAVIT. VOTIS X. VOTIS. XX.

LIBERATORI VRBIS FVNDATORI QVIETIS.

In trophæa etiam Alpium, Elogium Augusto dicatum tale est:

D IMP. CAESARI DIVI F. AVGVSTO PONT. MAX. IMP. XIV. TRIBVNIC. POTESTAT. XVII. S.P.Q.R.

QVOD EIVS DVCTV AVSPICIIQVE GENTES ALPINAË OMNES QVAE A MARI SVPERO AD INFERVM PERTINEBANT, SVB IMPERIVM P. R. REDACTAE SVNT.

Hæc igitur merces & gratia apud Romanos Imperatorum virtuti & fortunæ fuit habita, cuius fuit partim vt animi tanta proposita gloria ad clarissimorum facinorum studium excitaretur, partim vt viderentur Deo exhibere gratitudinē pro euentibus prosperis. Ac memorabile est, quod apud Valerium Maximum lib. 2. capite 3.

de Cn. Fulvio legitur: Eum, qui triumphi honorem sibi à Senatu ob res gestas decretum speruerat, & repudauerat, fuisse exilio multatum. Causa huius decreti fuit, quòd indicauerunt insolentiam, quæ gradus publicorum honorum superbè contemneret, spectare ad virtutis perniciem, dum scilicet, quæ multos ad studium eius accendere solent, ita proiicerentur. Tantùm de Triumphis, de quibus etiam lege Dionysium lib. 5. Iosephum lib. 7. cap. 23 de Iudaico, Ioan. Zonaram Historiæ tom. 2. Plutarchum in vita P. Æmilij, Appianum Alexandrinum in Lybico, Seruium super Virginium, M. Tul. Ciceronem in Pisonem, Flauium Vopiscum in Aureliano, Pomponium Lætum in Philippo & Diocletiano, Alexandrum ab Alexandro Genial. diæ. lib. 1. cap. 22. & lib. 6. cap. 6. Carol. Sigonium lib. 2. de Antiq. iure Prouinciarum, cap. 10. & singularem de Triumphis librum Onuphij Panuinij Veronensis: cum quo etiam confer Triumphum maiorem æneis formis expressum à Gerardo de Iode. B

De missione exercitus. CAP. XXX.

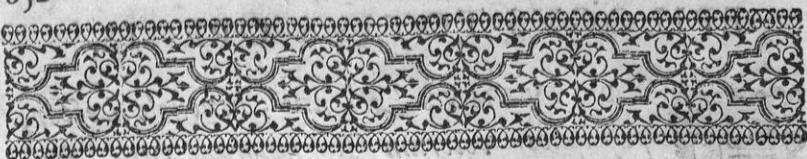
LXPPLICATIS hætenus ferè omnibus, vel saltem plerisque, quæ de re militari fuerunt scitu & obseruatione digna, de missione tandem militum dicemus, atque ita hunc librum concludemus. Missionem verò duo fuerunt genera, honesta & caussaria, honesta fuit eorum, quibus iusta militiæ vocatio esset. Caussaria, quibus necessaria. Iusta fuit, cum quis aut legitima confecisset stipendia, aut maior esset annis quinquaginta: Necessaria cum aut morbo, aut imbecilla valetudine impeditus in castris esse non posset. Cuius rei multa passim apud Liumum extant exempla, quorum vnum atque alterum adducemus. Sic autem libro 7. scribit: Consul ducto in æstiuam militem, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit, aliis emerita dicendo stipendia esse, alios graues iam ætate, aut viribus parum validos. Et libro 24. Nonnihil omnium ex iuniorum tabulis excerpta, qui quadriennio non militassent, quibus neque vacatio iusta militiæ, neque morbus causa esse. Et libro 40. Senatum veteres Centuriones quam plurimum ad id bellum scribere censuisse: nec vlli, qui non maior annis quinquaginta esset, vacationem militiæ esse. Præter hæc fuerunt alia quoque vacationes extra ordinem gratiæ causa, vel à Senatu, vel ab Imperatoribus data. A Senatu, vt idem Liumi libro 39. Senatusconsultum factum est, vt Consul cum Tribunis plebis ageret, vt P. Æbutio emerita stipendia essent, ne inuitus militaret, neve Censor equum publicum assignaret. Et libro 23. Prænestinis militibus Senatus duplex stipendium, & quinquennij vacationem decreuit. Ab Imperatore, vt in Epitoma Liumiana quinquagesima quinta, Tribuni plebis, quia non impetrarent, vt sibi denos, quos vellet, milites eximere liceret, Consules in carcerem ducere iusserunt. Nonnunquam Imperatores in castris pro suo arbitratu, militibus perentibus concesserunt commeatum, vel domus reuiscendæ, vel negotij priuati gerendi causa, cuius hæc formula extat apud Liumum libro trigesimo: Si quis vestrum suos inuisere vult, commeatum do: primo vere aditis edico. Quin etiam senes, & sacerdotes perpetuam militiæ vacationem habuisse, excepto Gallico tumultu, memoriæ prodidit Appianus lib. 2. de Bellis ciuilibus, & Plutarchus in Camillo. Est autem illud memorabile, vacationes has à Censoribus fuisse cognitatas, quod ostendit Liumi libro quadragesimo tertio, cum de Censoribus verba faciens, ait: In sensu accipiendo populi milites ex Macedonio exercitu, qui quam multi abessent à signis, Censuræ docuit, in Prouinciam cogebant. Causas stipendiis missorum cognoscebant, & cuius nondum iusta missio visa esset, ita iusurandum adigebant: EX TVI animi sententia, ex edicto Caij Claudij, Titi Sempronij Censuræ in Prouinciam Macedoniam redibis, quod sine dolo malo facere poteris. Hæc Liumus. De qua præter eos, quos supra commemorauimus, plurima collegit Vvolfgangus Læzius lib. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. Commentariorum Reipublicæ Romanæ. Atque de re militari hætenus. F

Libri decimi & ultimi Finit.

EPILO

XPOSVIMVS haecenus, beneuole Lector,
 praecipuos veterum Romanorum ritus, mo-
 res & consuetudines, tum quae ad Religionem,
 tum quae ad Politiam, disciplinamque urbanam,
 ac militarem pertinent. Qua ex re, si tibi, tuisque studijs
 aliquid utilitatis accedet, praclarum nostrorum laborum
 fructum nos consequutos esse arbitrabimur: quippe qui in
 vniuersa hac scriptione nihil aliud quaesiuimus, quam tuum
 Candide & beneuole Lector, commodum: sin assequi quod
 volumus, non potuimus: voluntas tamen nostra apud equos
 Iudices in aliqua saltem laudis parte ponetur: ut qui, quan-
 tum tenuitas ingenij, atque laboriosa conditionis ac vitae ratio
 permisit, de Republica literaria bene mereri voluerimus.
 Erit autem fortasse aliquando, vt haec ipsa, quae iam in publi-
 cum emittimus, diligentius atque accuratius persequamur.
 Interim haec aequi bonique consules, nobisque sicubi non ubi-
 que officio nostro, vt quidem par erat, functi fuerimus, huma-
 niter condonabis: quod si feceris & humanitatem tuam de-
 clarabis, & nos ad reliqua in te officia & studia reddes prom-
 ptiores. Caeterum vt praclara aliqua coronide hos libros con-
 cluderemus, operae precium nos facturos putauimus, si hoc loco
 elegantem Clarissimi eruditione atque virtutibus ornatissi-
 mi viri Ioannis Thomae Freigij, &c. orationem, qua ea, quae
 his diffuse à nobis tractata sunt, ferè omnia breuiter & per-
 spicue persecutus est, adijceremus: atque simul etiam cum ea
 alias quatuor Declamationes, in quibus de Antiquitatis lau-
 de, dignitate atque utilitate variè disseritur: quod ipsum, vt
 & tu quoque probes, vehementer te etiam atque etiam rogo.
 Vale, optime Lector, nostrisque conatibus faue.

ORATIO

DE ANTIQVITATE,

RĒCITATA IN CELEBRI GYMNASIO ALTORFIANO A MAGNIFICO DOMINO Rectore viro Clarissimo, D. Ioanne Thoma Freigio, LL. Doctore in secunda Panegyri, anno CIRIO LXXIIX. celebrata.

HTS I, Illustrissimi & Generosissimi Comites, viri amplissimi, generis nobilitate, eruditione, prudentiaque præstantissimi, Scholarchæ dignissimi, vosque cæteri Auditores & Hospites gratissimi, vobis non ignotum esse sciam, quid hæc nostra secunda Panegyris sibi velit: ideoque causas ex alto repeti non necesse sit, præsertim cum mens & voluntas amplissimi Senatus, & legum nostrarum satis aperta, & omnibus in promptu sit: argumenti tamen, quod mihi in hoc conuentu amplissimo, & ad agendum ornatissimo, tractandum suscepi, rationem reddendam existimaui, propterea quod quæ me ratio excitârit ad id deligendum, eadem vos quoque erigere debet ad audiendum. Nam me, cum studiorum meorum ratio, tum eorundem quoque professio ad hoc argumentum hortata est: at verò ut id, alacrius, lubentiusque susciperem, vestra quoque, Auditores amplissimi, auctoritas, & in omni doctrinarum genere eruditio propemodum coëgit. Non enim ex inimis Philosophiæ penetrabilibus, aut acutissimis L. C. disputationibus, spinosam aliquam, aut obscuram declamationem, sed popularem & toto tractationis genere illustrem, omnibusque (ut quidem spero optoque) gratissimam materiam desumpsi: non ut vos docerem, aut me ostentarem, nihil à me longius ista populari venditione abest, sed ut delectationem aliquam, si modò id consequi possem, animis vestris afferrem, & per iucundissimos Antiquitatis campos vos mecum si non corpore, at cogitatione saltem circumducerem. Dicam igitur aliquid hoc loco, quantum quidem angustia temporis patietur, cum de totius, tum verò præcipuè de Romanæ antiquitatis studio. Sed ut per immensa illa & retrusa vetustatis spacia ordine & via progrediar, varia duntaxat Antiquitatis genera recensero: cætera quæ de Antiquitate dici possent, nimirum quantum illi tribuendum, & credendum sit, & antiqua nouis vbique & semper præferenda sint: adolescentibus illis committam, ut *εὐχρηστον*, hoc est, in vtramque partem Aristoteleo more differant, quò ad veritatem facilius aditus inueniri possit. Ut igitur rem paulò altius repetam, néve in illo latissimo amplissimoque campo, erroris, aut dispendij potius, quam rectæ breuiorisque viæ dux & monstrator sim: monstrandi causa quasi in duplicem viam Antiquitatum diuido, alteramque Religiosam, alteram verò Profanam appello. Et in religione quidem illa veterum Ethnicorum gentili, varia capita video, ut de infinito Deorum numero, de Sacrificiis, de Sacerdotibus, de Templis, de Statuis, seu Simulacris, de Imaginibus, de Ludis, de voris & aliis. Quod igitur ad illam *πολυθεΐαν* attinet, præter Ciceronem, qui ex professo de sui seculi Diis Gentilium in libris de Natura Deorum disputauit, & præter religionis nostræ

A stræ antistites Arnobium, Lactantium, aliosque qui eos errores refutarunt: Pli-
nius ipse in summam quandam veteres Deos versisse videtur libro secundo.
Nam Genibus, inquit, Dij fuerunt virtutes & vitia, vt pudicitia, concordia,
mens, spes, honor, clementia, fides: item pœna & beneficium: quinetiam in-
feri in genera descripti: ad hæc morbi & pestes, dum esse placaras trepido me-
ru cupiunt: ideoque etiã publicè Febri & malæ Fortunæ sana dicata fuerunt.
Pro Diis item culti fuerunt Genij & Iunones, quos quilibet sibi adoptabat: ani-
malia quoque, vt Ibides: aliqua etiã obscœna, vt Priapus: cibique fœtidi per
quos iurabant: astra denique & fortuna, quæ toto mundo inuocatur, & sola
vtramque paginam facit. Hæc eadem numina Iuuenalis Ægyptiis quoque ascribit,

B cum ait:

Quis nescit, Volusi Bithynice qualia demens

Ægyptus portentâ colat? Crocodilon adorat

Pars hæc: illa pauet saturam Serpentibus ibim.

Effigies sacri met aurea cercopitheci.

Porrum est: cepe nefas violare ac frangere morsu.

O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis

Numina.

C Inuita in hoc loco Oratio nostra versatur: sed Antiquitatem inquirenti hæc ne-
gligenda non fuerunt. Et gratiæ summæ agendæ sunt Domino nostro IESU CHRIS-
TO, verò Deo, veròque homini, hoc est, Θεω, ἁνθρώπῳ, quòd has tam crassas tene-
bras à Christianorum animis Euangelij sui clarissima luce dispulit, dissipauit, ex-
tinxit. Sed illis gentilitiis Diis, quos Sacerdotes & quæ sacrificia, nisi consimilia fa-
cta existimabimus? Sacrificiorum itaque varia genera fuerunt. Erant quædam, qui-
bus utebantur in ludis secularibus: erant & ambarualia; quibus arua & fruges por-
calustrabant: erant alia gentilia, familiarumque propria: alia votiuia pro votis pu-
blicis: alia Vestalium virginum, ignem perpetuum conseruantium: alia soteria pro
salute principum. His accedebant varia genera instrumentorum, vt acerræ, thurri-
bula, præfericula, sympula seu symponia, & quas Cicero in paradoxis capedines &
fictiles vrnula vocat: item candelabra, pateræ, disci, fecespiræ, seuæ, enclabria, do-
labræ, ollæ.

D Sacerdotum item species plurimæ, vt fratres Aruales, qui ea sacra Ambarualia,
de quibus diximus, procurabant: vt Augures, quorum tanta auctoritas fuit, vt sine
Augurii nec extra, nec intra urbem quicquam gereretur. Horum erat cauea pulla-
ria: horum tripodium solistimum: horum angularis baculus, qui lituus dicebatur.
His adde Flamines, quorum tot fuerunt, quot Deos Romani habuerunt: hinc Fla-
men Dialis, Martialis, Quirinalis, Vulcanalis, & inter hos vnus præcipuus Archifla-
men. Adde Sacerdotes Sarios, à saliendo dictos, cum suis Ancilibus. Adde Septemu-
iros epulones, Daumuiros, Decemuiros, & Quindecimuiros, & ipsum summum
pontificem. Accesserant autem postea sodales Augustales, Antoniniani, Aureliani,
Faustini, Sibyllini, Lupercales, quibus addere licet Victimarios & Popas: & ex mu-
lieribus Vestales & Bacchas, quæ etiã Minallonides dicte sunt.

E Quid de Templis dicam, quæ varia religione tam variis Diis substruebantur?
Hinc primò templum omnium Deorum, ideoque phanteon dictum: hinc templa Ia-
ni & Iouis, & Iouis quidem partim Vltoris, partim Olympii, partim Feretrii, partim
Tonantis: item templa Iunonis, Libertatis, Dianæ, Æsculapii, Concordiæ, Mercurii,
racis, Veneris, Bacchi, Virtutis, Felicitatis, Victoriæ, Pietatis, Sanitatis, Solis, For-
tunæ, Martis, Vestæ, Romæ, Honoris, Æternitatis, Fidei, Herculis: vnâ cum omnium
illorum statuis & imaginibus. Ne omittam interim literas Hieroglyphicas, quibus
suorum numinum maiestatem, si Diis placet, velabant, ni tam augusta mysteria
aliquid in vulgus manarent: quæ tamen postea Otus publicauit, & ad posteritatem
prodidit.

His adde varia ludorum genera, vt sunt Megalenses, Apollinares, Augustales, Capitolini, Castrenses, Circenses, Conuales, Compitalitij, Funebres, Gladiatorij, Iuuenales, Martiales, Plebeij, Equiria, Scenici, Seculares, Taurij, Theatrales, Troici. Ad iice Feras partim proprias familiarum, partim publicas, easque vel stas, statiuasque, vt fuerunt Agonalia, Carmentalia, Lupercalia: vel Conceptiuas, quæ quotannis à Magistratibus concipiebantur, vt Latina, Sementina, Paganalia, Compitalia: vel Imperatias, quas Consules & Prætores pro arbitrio indicebant: vel Nundinas, quæ erant paganorum & rusticorum. Accedunt ad extremum & vota publica, eaque vel quinquennalia, vel decennalia, vel vicennalia, vel tricennalia, vel quadricennalia. Sed vt è continuo isto quasi cursu interspirandi spacium sit: ista pauca de antiqua religione sufficiant.

Sequitur vt de Antiquitatis altera specie dicamus, quam Profanam appellauimus: quæ in duas partes rursus separari potest: in politicam & bellicam. In politica antiquitate sunt hæc: status Reipublicæ, comitia, classes, iura, leges, iudicia, magistratus, Fasti & alia. Quod ad statum Reipublicæ attinet, constat Rempublicam Romanam omnes politiarum formas expertam esse. Regia enim principio fuit, paulò post in tyrannidem conuersa. Tyrannis verò expulsus, Aristocrata in partibus secuta: sed eadem repente per auariciam & libidinem in Oligarchiam mutata est. Hinc plebis secessione tribunatu constituto, Democratia species quædam exiit. Tres verò ordines populi fuerunt, Senatorius, Equester & plebeius: ipse verò populus in triginta Curias, trigintaquinque Tribus, & quinque Classes diuisus.

Comitiorum genera duo fuerunt, Curiata & Centuriata. Curiata, cum populus curiatim calabatur per listorem. Centuriata, cum centuriarum per cornicinem: quæ ipsa quoque Calata vocabantur, si pro Collegio Pontificum, aut Regis sacrorum aut flaminum maugurandorum causa haberentur. Fuit & tertium genus Tributorum Comitiorum, in quibus plebs per triginta quinque Tribus distributa, suffragia ferebat. Iura autem alia ciuium Romanorum, alia Italorum, alia Prouinciarum. Leges item alia de libertate, vt leges sacratae: lex Valeria, Porcia, Sempronia: alia de testamentis, vt Furia, Voconia, Falcidia, Fufia, Caninia, Antonia: alia de ambitu, vt lex Perilia, Calphurnia, Tullia, Pompeiana: alia theatralia de speculis, vt Roscia & Iulia. De quibus omnibus, sicut & de iudiciis, nostra ætate omnium elegantissime scripsit vir clarissimus Carolus Sigonius, quo vno hodie Italia doctiorem non habet.

Magistratus verò Romanorum vt & ipsi varij erant, sic & varia insignia habebant. Reges trabea utebantur & sella curuli cum duodecim listoribus, qui præbant cum securibus & fascibus: ipsi stipati interim Celerum cohorte. Senatores (quorum numerus primò centenarius, postea ad trecentos, tandem ad mille creuit) lato clauo, & calcæis lunatis à reliquis ciuibus distinguebantur: sicut Equites annulo aureo: diuisique erant Senatores in patricios, conscriptos, allectos & pedarios. Consules bini erant, iisque annui: quam dignitatem qui petebant, candidati dicebantur, iique Tribus circumibant, singulosque prestantes, gratiam & suffragia colligebant, vno quoque plebeiorum & popularium benignè & nominatim appellato, quam ad rem nomenclatores habebant, qui singulorum nomina tenebant, candidatisque suggeriebant. Consules ipsi in bellum protecturi, paludati erant, id est, paludamento (quæ chlamys erat Imperatoria) induti. Præfectorum quoque non vnum fuit genus: hinc præfecti annonæ, præfecti vigilium, præfecti legionum, alarum, cohortium, castrorum, fabrorum: præfecti vrbis, præfecti prætorio. Erant item prætores tam vrbanum quam peregrinum: dictator & magister equitum: Tribuni plebis, militum, æriarum: censores, ædiles, quaestores, decemviri & alij.

Ad hanc politicam antiquitatem Fastos aggregauimus, quibus Magistratum Romanorum annuam descriptionem cum rebus illorum gestis accuratè annotaram habemus: quo in genere olim Cassiodorus, hodie noster Sigonius felicissimè utilissimèque elaborarunt. Vestes item veterum vel muliebres fuerunt, vt stola: vel viriles, vt toga: & rogarum alia prætexæ, alia puræ, alia pictæ, aliæ regie, alia candidæ, aliæ pulle: aliæ bellicæ, vt paludamentum, sagum, caligæ, lacina: aliæ

contra

A contra tempestates comparata, vt penula & scortea. Vasa verò & ipsa varia extiterunt, vt gabata, parophsides, sicutule, lances, catini, sympula, magides, vine parum cinerum, partim lachrymarum: fictilia item, quibus Porseoa delectatus dicitur, vnde fortasse illa, que hodie Porsebena vocantur. De quibus omnibus, sicut & de vestibus Lazarus Baysius accuratè scriptit. Ampla quoque & latè peruagata est res numaria: quot enim nummi, tot ferè formè inueniuntur. Nam vt Vvtilhelmus Brallicanus Gallicus auctor amplissimè deduxit, veteres in nummis sculpebant, fundebantque, templa, prouincias deuictas, caduceum, dexteras inter se iunctas, Ianum bifrontem, quadrifrontemque, naues, manipulos, cornucopie, capram Amalotheam, fulmen, honorem & virtutem, pauonem, aquilam, noctuam, struthionem, formicam, quadrigas, bigas, matrem Cybelem, apros, canes, ceruos, damas, tauros, leones, delphinos, hippopotamos, serpentes, pileos cum pugionibus, libras, elephantos, lynces, tigrides, Mercuriolos petafatos, lupam geminos alentem, Solem, Lunam, Romam septicollem, Italiam, Victoriam, clauam Herculis, Cerberum, citharam, Marsyam excoriatum, tripodes, Cupidines, crocodilos, agnos, Pegafos, & alia propemodum infinita. Edificioium item magnum discrimen fuit: hinc theatra, amphitheatra, circus maximus, agonalis & alij: & in his obelisci ac mete; hinc arcus triumphales, odea, orchestre, thermè, naumachia, museola, hippodromi, colossi, basilica, gestationes, aggeres, aquaductus, castella aquarum, pilæ in mare iacta, crypta, piscina, armilultria, pontes, naualia. Accedunt his inscriptiones antiquorum marmorum & lapidum: elogia item, epitaphia, & similia. Nec minima pars antiquitatis in Notis sita est, quæ vel priuatæ erant, vel publicæ. Priuatæ in monumentis & sepulchris, vt I. O. M. S. Ioui Optimo Maximo sacrum. D. M. S. Diis manibus sacrum. H. M. P. Hoc monumentum posuit. T. P. I. Testamento poni iussit. H. M. D. M. A. Huic monumento dolus malus abesto. H. S. E. S. T. T. L. Hic situs est: sit tibi terra leuis, & his alia similia. Publicæ notæ erant in nominibus Magistratum, vt DICT. R. G. C. Dictator rei gerendæ causa. S. S. C. Seditionis sedandæ causa. R. P. C. C. Reipublicæ constituendæ causa. Item in officiis reliquis, vt I. L. Vir. A. A. A. F. F. auro, argento, ære stando feriendo: hoc est, Triumuir Monetalis. II. Vir. I. D. Duumuir iuri dicendo. Q. I. H. H. M. E. Qui in hoc honore mortuus est. L. F. Lustrum fecit. quod ad Censores tantum pertinebat. Item in legibus ferendis vtitæ erant notæ hæ: Q. D. E. R. F. P. Quid de ea re fieri placeret. D. E. R. I. C. De ea re ita censuerunt. S. Q. R. E. Q. R. I. N. S. E. H. L. R. E. Si quid rogatum est, quod rogari ius non sit, eius hac lege nihil rogatum esto.

His & similibus notis veteres populos plurimum in scribendo vfos fuisse, multorum auctorum testimoniis comprobari potest. Nam vt de Hieroglyphicis, quas vocant, literis taceam, sic de vtitata apud Ægyptios pingendi scribendique consuetudine Ammianus Marcellinus. Non enim, ait, vt nunc literarum numerus præstitutus & facilis exprimit, quicquid humana mens concipere potest, ita prisca quoque scripturarunt Ægyptij, sed singulæ literæ singulis nominibus seruiabant, & verbis nonnunquam significabant integros sensus. Quem etiam scribendi morem à Græcis celebratum fuisse, cum aliis argumentis & iudiciis multis, tum etiam ex Solino comprobari potest. Refert enim ex Marco Tullio olim quendam fuisse, qui vniuersum Homeri poemata subtiliter in membranis descriptum haberet, vt illud totum leui puramine nucis concluderet: nimirum quod signis atque notis, & iis quibus valdè exilibus depictum esset. In quibus effingendis Mirmecydem Milesium & Callicratidem Lacedæmonium potissimum excelluisse refert Ælianus, quos fama fuit in sesamo (quod minutissimum genus seminis est, milio panicòque simillimum) distichum elegium literis aureis inscripsisse, hoc est, notis quibusdam

F & signis. Rarò enim veteres integris in scribendo literis vtebantur: vnde memoratur apud Galenum libro 7. de Compositione medicamentorù, Meneeratis quondam Medici liber *ἰλαρομφοταν*, quod integris literis exaratus esset. Receptus etiã aliquando est apud Romanos scribendi per literarum compendia mos, auctore potissimum Meccæate, quem scribit Dion inuenisse primum quasdam literarum

notas, quibus cellerrimè scribi posset, easque per Acilium libertum publicasse. Hæ A
Iustiniani tempore siglæ vocatæ fuerunt, vt scribit idem in Græca constitutione,
auctoritatem legis Pandectis tribuentes. Quarum intelligentia cum paulatim ob-
soleuisset, nec ea minus difficultatis legentibus exhiberet, quam res ipsæ notis
descriptæ: Iustinianus, ne quis deinceps notis & siglis (sic enim appellat) in de-
scribendis luris ciuilibus vteretur, magna comminatione prohibuit. Sed de
notis satis.

Ad istam Antiquitatem politicam ad extremum referenda sunt exercitia vete-
rum, & Gymnasia, de quibus Hieronymus Mercurialis lautissimus Patavinæ Scholæ
Medicus scripsit. Hic erant porticus, xysti, exedræ, peristyllia, diaulon, ephebæum, co-
rycum, conisterium, hypæthra, ambulationes: item arthleræ, quorum alij stadiodro- B
mi, alij diaulodromi, alij dolichodromi, alij palæstritæ, alij pancrociastæ, alij disco-
boli, alij saltatores, alij pentarhli, seu quinquertiones. Exercitiorum quoque ge-
nera non eadem: vt harpastum, sciamachia, phennis, acrochirifimus, alteres, & cu-
pæphæum, & polyallæum. Verùm satis opinor de politica Antiquitate: veniamus ad
bellicam, quæ tota est in disciplina militari, eaque vel terra, vel mari: de qua Vegeti-
us, Frontinus, Ælianus, & alij multi. Hic igitur Imperator exercitus, hic genera
militum, legionis numerus, castrametatio, signa prælij, instrumenta bellica occurrunt.
In Prouinciam duo Magistratus mittebantur, Præses & Quæstor. In Præsidis co-
mitatu erant Legati, Tribuni militum, Centuriones, Præfecti, Decuriones, Co-
hors prætoria. Officium autem eius erat, non solum in Imperio, & bello gerendo, C
ac disciplina militari: sed etiam in potestate prætoria: quæ tum in cognitione &
conuentibus indicendis, & iurisdictione: tum in curatione rei frumentariæ & tribu-
torum, ac vectigalium versabatur. Quæstor autem propria administratione curabat
pecuniam, prædã inque publicam, & conscribat earum rerum tabulas. Constabat
autem exercitus ex auxiliis sociorum & legionibus ciuium. Numerus legionum
primis Romæ temporibus trium millium fuit, ait Varro: postea quaternum millium
& ducentum peditum: deinde quinquies millibus peditum, trecentis equitibus constitit:
& Polybius (qui fuit Africani comes) non amplius quinque millibus attribuit. Ge-
nera autem armorum duo erant: pedites & equites. Pedites erant aut iuniores,
qui dicebatur Velites: aut seniores, & hi rursus vel antepilani, vt hastati & principes, D
vel pilani, qui iidem & triarij erant. In loco autem pro castris delecto, designabatur
punctum pro prætorio, & summo Ducis tentorio: circa id punctum quadratũ tanto
interuallo, quantum exercitus requirebat, ducebatur. In eo quadrato anguli qua-
tuor erant portæ: ex quibus prætoria ad Orientem, decumana ex diametro opposi-
ta, quæstoria ad Meridiem, quintana ad Septentrionem erat. Tentoria legatorum
erant à prætorio hinc atque illinc, secundum quadrati dimerientem, latera duo op-
posita bifariam secantem.

Militum verò legionariorum erant ad portam aquationi & pabulationi aptissi-
mam, cum Tribunis & Centurionibus. Equites ad oppositã reliqui quadrati partem
dispositi erant, inter quos medij erant socij. Area verò parallela quadruplex erat à E
legionum tentorijs ad vallum: prima vacua pro extraordinarijs, secunda latio pro
foro rerum venalium, duæ reliquæ totis castris circumducebatur. Signa autem bel-
lorum & prælij erant partim vocalia, partim muta. Vocalia erant tubæ, cornua, li-
turi. Muta erant aquilæ, dracones, vexilla, seu tabarum & manipuli. Instrumenta bel-
li in alia antiquitate & varia & ingeniosa fuerunt, de quibus Hero Mechanicus, Vi-
truuus, Vegetius, & alij, vt sunt vineæ, arietes, muscoli, turres ambulatoriæ, vallum,
testudo, seu phalanx, catapultæ. Atque hæc terrestria.

In mari verò naues vsui potissimum sunt, quarum & figuræ & species antiquis va-
riæ fuerunt: vt longæ, actuantæ, onerariæ, liburnicæ, pontonos, phaselli, & Græcis
ἄγκυρα, ἑλκιδες, ὀλιγκίδες, διχοστια. Prima nauis longa fuisse dicitur Argo, qua vecti sunt E
Græciæ Principes illi Argonautæ cum Iasone in Colchidem ad vellus aureum: cuius
meminit Herodorus in initio suæ historiæ, & Apollonius Græcus Poëta in li-
bro secundo Argonauticorum. Habuerunt autem naues sua quoque insignia, à qui-
bus nomina fortiebantur, Græcis πτεροειδῆς dicuntur: inde aliquæ naues vocaban-
tur.

A tur *αἰετός*, id est, arietes: alia *αἰετῶν*, id est hirci, quòd vt Baysius ait, id genus animalium *παρδαλίαις* habent.

Nec ab simile verò est, ea ratione centaurum, pistimq; à Virgilio in *Æneide* appellatam: & hodie *Venerorum* buccentaurum. Sed de religiosa, profanâque Antiquitate, deque politica & bellica iam satis dictum est: quæ præterea de eadem dici possunt, adolefcentes isti, quos in cathedram deduximus, in veramque partem differunt: tu itaque, Philippe Reitere in hanc palæstram primus progredere, & de Antiquitatis iucunditate cum vtilitate coniuncta, nobis ediffere reliqui tui astites alternatim re insequentur.

B ORATIO PRIMA

DE ANTIQVITATIS LAVDE

RECITATA PER PHILIPPUM

Reiterum, Patricium Noribergensem.

C **V**EMENTER multumque gaudeo, Illustrissimi & Generosissimi. Comitibus, viri amplissimi, generis nobilitate, eruditione, prudentiâque præstantissimi, vósque Auditores: mearum partium esse, de Antiquitatis cognitione, eiuſque iucunditate cum vtilitate coniunctæ, verba facere.

Esti autem Antiquitati tantum tribuendum existimo, vt quantum quisque in eius cognitione consecutus & adeptus sit: tantum quoque in historiarum notitia eundem consecutum & adeptum existimem: alius tamen suum iudicium liberum, assentiendique necessitate solutum relinquere volo. Nec enim nobis vllam iudicandi sentiendique libertatem assumere, aut vindicare debemus, quâ non eadem etiã aliis libenter concedere debeamus, præsertim cū nos homines, imò pueros, non deos, esse meminimus: ideòque sæpius in iudicando errare & labi: nec nostros errores, & lapsus corrigi emendarique, Reipubl. perniciosum esse sciamus. Quanquã in Antiquitatis laude errare, aut ab omnium hominum consensu aliena abhorrentiâque dicere qui possumus? Ego itaq; non modò iucundissimam & maxima cum voluptate coniunctã esse Antiquitatis cognitionem: sed etiam ad historiarum intelligentiam plurimum facere ac prodesse, ex meis præceptoribus me audire memini. Etenim quid iucundius aut gratius esse potest, quàm superiorũ seculorũ memoriã cum nostra ætate coniungere, & quasi in tabella, ab Apelle aliquo depictã, sic intueri res antiquissimas veterum temporum, vt ex non legi, sed in re præſenti poni & collocari videantur? Summa sanè voluptate nos perfundi sentimus, cū alicuius animantis noui, aut in nostris regionibus non conspecti, formam insolitam intuemur: & vix satuari, vixque à contemplandi studio deduci possumus: at quantò plus delectationis ex iis rebus, in quibus ipsa antiquitas cum nouitate certare solet, percipere debemus: Est enim animus hominis ita affectus & comparatus natura, vt semper aliquid ex omni memoria videre & spectare, & retrò quasi ad primam originem redire cupiat: quæ ipsa animi blanda cupiditas, à natura nobis est frustra iocita. Nam vt noster animus, æternitatis quadam cognatione inductus, præſcire cupit, quid illi, qui post nos futuri sunt, acturi tractaturi que sint: ita & quid illi, qui ante nos fuerunt, egerint tractarintque, studiosè cognoscere desiderat. Exemplum in Aristotele (Peripateticorum, vt quidam Academicis volunt, principe) illustrissimum celeberrimũque habemus. Nam cū Alexander M. fortissimus Macedonum Rex, Herculeã quadam audacia totum terrarum orbem esset aggressus, nouumque imperium, & nouam Monarchiam comparare & acquirere constituisset: Aristoteles, magister eius, eodem impetu incitatus, omnia veterum antiquissima monumenta sibi acquirenda & comparanda cogitauit: & vt discipulus ipſus

Asiam,

Asiam, totumque Orientem opibus, gemmis, auro, argentoque, incredibili in rege A cupiditate: ita ipse magister eundem antiquis doctrinarum & eruditi instrumenti monumentis, inexplebili in philosopho avaritia spoliandum proposuit. Quis igitur iucundum, quam gratum illi philosophico animo existimamus fuisse, cum in ea monumenta incidit, ad quæ toto animo ferebatur, quæ infinito illo antiquitatis studio, & omni contentionis labore ac diligentia opravit, affectu atque? Sic enim nominatim capta per Alexandrum M. Babylone, anno Mundi conditi ter millesimo sexcentesimo trigesimo quarto, quasunque Chaldaeorum antiquitates & Astronomicas obseruatione poruit, eas omnes conquiri mandauit, ac quasi optima spolia Feretrio alicui Ioui, sic suæ bibliothecæ inferendas curauit. Quis Liuium, summum illum inter Latinos, Romanarum rerum historicum, lacteo eloquentiæ B fonte manantem, non diligit? Quis Cæsaris in rerum narratione vel fidem vel purissimam & tersissimam proprietatis sermonem non excolerit? Quis Cornelium Tacitum prudentissimum & rerum humanarum callentissimum historicum, qui Reipublicæ Romanæ arcana, principum vitia, vnus ferè omnium optimè antè oculos posuit, non admiretur? Quis cæteros tam Græcos quam Latinos historiæ principes non religiosa quadam pietate veneretur? At in his cognoscendis miserè operam ponent, qui ad eos Antiquitatis illius liberali cognitione non instructi accedent. Nam quod Plato scribit de illis, qui doctrinam aut disciplinam, illustribus exemplis non adhibitis, se docere aut profiteri posse putant: idem his accidet, vt nimiram omnia scire & intelligere sibi videantur, & omnia econtrà se nescire fateri cogantur. Nec verò in historiis solum mirè hallucinabuntur, qui Antiquitatis nullam cognitionem habent: sed & in summis Oratoribus, Cicerone, Demosthene, Æschine, Ilocrate aberrabunt, ac Andabatarum more pugnabunt, qui illam Antiquitatis lucem secum non attulerint. Vix enim dici potest, quantis ex Antiquitate monumentis, Ciceronis, Demosthenis, Æschinis & aliorum antiquorum & omni memoria consecratorum authorum orationes & scripta abundent. Vt interea de pœtis, Virgilio, Homero, Horatio, Persio, Iuuenale & aliis taceam. Quæ cum ita sint, siue dubio & in confesso esse existimo, magnum studium & multam operam in Antiquitatis cognitione ponendam esse, vt non tam historicos illos heroes, sed etiam Principes hos pœtas & Oratores faciliore intelligentia consequi cuius promptum paratumque sit: & studiorum dulcissimos fructus hoc quasi condimento suauiores gratiorèque reddere possit, Dixi.

SECUNDA ORATIO.

NON VBIQUE CREDENDVM
ESSE ANTIQVITATI: RECITATA

per Thobiam Hallerum, patricium

Noribergensem.

V D I O quidem magnam esse iucunditatem & utilitatem in Antiquitatis cognitione: & libenter audio. A multis enim & persæpè laudata est illa sacerdotis Ægyptij increpatio: qui (sicuti Plato refert) Soloni respondit, Græcos nihil aliud quam pueros esse: res enim antiquas eos ignorare. Sic Diodorus quoque Siculus, cum historicam scribere instituisset, sese propterea in Ægyptum traiecisse, & Alexandrinæ bibliothecæ, sacerdotumque *ἀρχῆν* excussisse commemorat. F Sed in hoc Antiquitatis studio diligenter cogitandum animaduertendumque censeo, quousque amor iste in Antiquitate illa veneranda progredi, & vbi acquiescere debeat, nec imprudentiæ aut temeritatis vitium incidamus, quod vtrumque sapienti homini diligenter cauendum: operamque dandam censeo, vt non tam rō

- A** *περὶ τῆς* quam *ἡ αἰγυπὸς ὀργατοί*, effugiat. Quis enim vel mediocriter, & (vt aiunt) leui brachio in rebus humanis & literis versatus, ignorat, quod & quanta veterum *ἡ γνώμη* & *ἡ ἰσθμία*, posterioris seculi experientia & cognitione deprehensa sint? Nam vt ex multis pauca proferam: sapientia antiquorum philosophorum, oratorum, poetarum, censuit de mundi partibus tres inhabitabiles esse: mediam propter æstum, duas extremas propter glaciem & frigora. Antiqui enim philosophi (præter Posidonium & Auicennam) omnes, hominum sedes & habitationes Tropicis & polaribus circulis definiuerunt, rati vterius nullum salutis aut habitandi locum esse, Eosdem philosophos secutus Cicero, terram quasi quibusdam redimitam & circumdatam cingulis dixit: è quibus duo, maximè inter se diuersi, & cæli verticibus ipsis ex
- B** utraque parte subnixi, obriguerint pruina: medius autem & maximus Solis ardore torreretur. Duos verò habitabiles esse: quorum vnus, noster scilicet, Aquiloni subiectus sit: alter Australis, in quo qui insunt, aduersa nobis vrgent vestigia. Eodem errore inductus Virgilius, vates aliqui doctissimus, & rerum naturalium peritissimus, in Georgicis sic cecinit:

*Quinque tenent cælum Zona: quorum vna cornusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni.*

*Quam circum extrema dextra laeuæque trahuntur,
Cærulea glacie concreta, atque imbribus atris.*

Has inter, mediàmque duâ mortalibus agris

Munere concessa Diuùm, & via secta per ambas,

Obliquus qua se signorum verteret ordo.

- C** Hic tantorum Philosophorum, Oratorum & Poetarum error, à Plinio & Ptolomæo refutatus est, qui gentes in eis Zonis (quas illi inhabitabiles putabant) habitantes descriperunt: & hodie nautarum & mercatorum vulgus, libros & literas, illasque philosophorum disputationes, ignorantium nescientiumque rotam illam bellam sapientiam, vel potius doctam ignorantiam, oculis corporis & nauigationum suarum periculis, id est, experientia & vfu duce refutauit. Nam contra veredum illorum persuasionem, hodie in zonis illis temperies summa pernoſcitur, equatis dierum caloribus cum noctium frigoribus. Sub Æquatore siquidem æquinoctia perpetua, & saluberrimæ regiones sunt: sub Tropicis verò regiones incredibili æstu flagrant: & quidè ratio est in præptu. Nam in Æquatore Sol altius euehitur, & multò celerius refertur propter circuli magnitudinè, quàm in Tropicis. Quinetiâ Aluarcus scribit, aquas illic Iunio mèse cõcrescere gelu, modò flauerit Auster. Accedit imbrũ magna vis, montiũ incredibilis altitudo, ac syluarũ copia. Contrà verò sub Tropicis vehementes ætus, nulli imbres, nullæ syluæ: rara flumina, perpetua planicies arenarũ, præterquã in Arabia felici & quibusdã Indiæ locis, propter oriētis & montanæ regionis naturã. Hic ergo primus Antiquitatis terror de zonis terrãq; cingulis fuit. Quid dicã de Antipodibus, quos eadè Antiquitas esse negauit? Luber hic ea de re ridiculã historiam, & nisi summorum autorum monumentis consecrata & attestata esset, vix credibilem, in medium afferre, eãque Antiquariis illis diiudicandã relinquere. Nam circa annum CHRISTI septingentesimum quadragesimum quintum (vt Auentinus in Annalibus Boiorum memoriæ prodidit) Virgilius Episcopus Salæburgensis pro concione dixerat Antipodes esse. Bonifacius Episcopus Moguntinus (homo tam *ἀρεωμύτης* quàm Aristippus quàm Epicurus) Virgilium imperatoris accusauit, hæreticũque publicè proclamauit, quòd Antipodibus inductis, alius etiam Christus induceretur. Studio partium oritur lis & controuersia ingens, iudiciũque tandem defertur ad Vtilonem Regem Boiorum, tanquam ingentis eius certaminis arbitrium & sequestrem. Sed quid sit? Bonifacius à Pontifice Zacharia (cuius nempe legatus esset) literas impetrat ad Vtilonem regem, quibus Virgilius victus, & vt in causa inferior, condemnatus est. Tanta videlicet opinionis femel cõceptæ & in animis hominum infixæ vis fuit, vt Antæpos & Antipodes statuere, hæresis esse putaretur omnium hæreseon maximè detestandã, maximèq; abo-

minabilis: donec tandem & hic error nostri seculi navigationibus detectus, refuta- A
 tus & omnino sublatus est. Quid dicam de antiquis & barbaris legibus, simplicibus,
 rudibus & anilibus: qualis olim illa fuit apud Cumanos lex homicidij, in qua ac-
 cusatori reus condemnabatur, si modò accusator multos testes adduxisset: quales
 etiam illæ Longobardorum, Ripuariorum, Frison & Francorum fuerunt: quas om-
 nes posterioris seculi elegantia repudiavit. Quid dicam de erosis vetustate marmo-
 ribus, de cariosis tabulis, de numis oblitterata interdum effigie & inscriptione vetu-
 statem emententibus, interdum adulterinis & subditicis? Quis enim neget, in his
 & similibus prætextu Antiquitatis multos elenchos fallaciæque & fraudes plurimas
 committi, dum multa à nostri seculi ingeniosis hominibus artificiosè confinguntur,
 & ad alios decipiendos affabrè concinnantur: vt interea taceam de antiquis marmo- B
 rum epitaphiorumque inscriptionibus, quòd ex sæpè ab idiotis artificibus, & in suo
 etiam seculo peregrinis temerè insculptæ sunt. Videant igitur etiam atque etiam
 ij qui ex his rebus, nescio quos Fastos Capitolinos, ex variè confusis & temerè con-
 gestis frustis coagmentatos, nobis pro Antiquitate venditant. Plurima adhuc eius-
 modi Antiquitatis ἀγνοήματα recensere possem, sed hæc pauca pro multis sufficiat:
 quæ nos admoneant, ita admirandam esse Antiquitatem, vt eam non omnino sine
 exceptione laudemus, sed vbique iudicium adhibeamus: existimemusque hic etiam
 superiorem ætatem posterioris disciplinam fieri posse. DIXI.

TERTIA ORATIO.

QVOD ANTIQVITAS NOVITATI PRÆFERENDA SIT: RECITATA

per Conradum Mullerum
 Altorfianum.

ST quidem aliquid, quod ἀγνοήματα Antiquitatis ad imminuendam de- D
 terendamque eius auctoritatem afferuntur: sed nequaquam in illa sunt
 omnia. Rectum enim decorumque est, ob multas ac præclaras Antiquita-
 tis dotes & virtutes, aliquos eius natos oculis conuiuentibus præterire.
 Itaque planè in ea sum sententia, vt Antiquitatum nouitati multis modis, & vt pro-
 uerbio dicitur, parafangis præferendam existimem: rectèque facere eos credam, qui
 in cognoscenda inquirendaque Antiquitate omne studium suum, omnemque dili-
 gentiam ponunt. Quod vt facilius intelligi animaduertiq; possit, exemplis aliquot
 rotam illam quæstionem illustrandam existimo. In nostra & Gallica lingua Banni
 vocabulum frequens est: at quid veteribus id significarit, pauci norunt, nisi qui illud E
 ex antiquitate reperrum habent. Qui enim Antiquitatem diligenter inquirat, is in
 legibus Longobardorum bannum multam pecuniariam significare inuenit. In
 Francorum quoque legibus reperiet dici bannitos eos, qui à principe ad bellum vo-
 cantur: bannum quoque pœnam esse eorum, qui principis vocationi, aut ad bellum
 euocationi parère contempserint. Vnde videri potest, bannum ipsum à bando di-
 ci, quod est signum Ducis aut Imperatoris, à quo bandophoros dictos Procopius
 scribit libro quarto belli Vandalici, & Paulus Monachus libro primo historię Lō-
 gogardiæ capite 13. Suidas quoque ait, βανδὸν καλεῖσι βανμοῖο τὸ σημεῖον ἐν πολέμῳ.
 Quæ interpretatio rectior & verior videtur illa, quam Stephanus ἀεὶ πόλεων tra-
 dit, Romanos scilicet βανδὸν victoriam dicere. Banni etiam verbo pro signo mili- F
 titari vsus est Iustinianus in libro ἀεὶ πρᾶξι ἀδικῶν κατὰ τὴν ἑστέραν καὶ ἐπιμειῶν, & Cedre-
 nus Constantiniæ donationis tabellio. Idem est de verbo Litare, cuius significa-
 tionem rectè aperiet qui ex antiquitate eius vim reperet. Nam apud veteres sacri-
 ficij ritè peragendi quatuor dicebantur esse partes, Libatio. Immolatio, Redditio
 Litatio.

A Litatio. In sacrificij enim primò libabant, hoc est, leuiter & tanquam primoribus labris Diis prabebant. Vnde Virgilius 5. Æneidos:

Et pateras libate Ioui—

Sacerdos enim, antequàm vinum funderet, prius simpulo ligneo, vel fictili propinabat, quod Simpuuium vocat Iuuenalis Sat. 6. Vltima autem sacrificij pars erat litatio, hoc est, eius, quod à Diis petierant, impetratio. Litare enim ritè sacrificare est & impetrare. Vnde Suetonius in Cæsare ait, Deum pluribus hostiis cæsis cum litare non posset, intravit curiam, spreta religione: & Martialis inquit:

Non quæcumque cadit hostia cæsa, litat.

- B** Sed quid hæc vulgata & omnibus nota exempla repeto? sumamus nostri seculi elegantiora & domesticæ propemodum. Vt igitur ad funebrem illam Maximiliani secundi Imperatoris Augustissimi pompam veniamus: missilia illa, pyramidis, capricorni, & aquilæ figuram præferentia, & in vulgus ad æternam laudatissimi principis memoriam sparsa, quid sibi volunt? quid loquuntur? cuius elogij speciem referunt? Pyramis quidem inter solidas figuras prima est, ex qua reliqua corpora omnia oriuntur. Hac figura veteres sibi monumenta extrui curabant, certo omine concepto, fore ut æternam sui famam ad omnem posteritatem hoc opere conseruarent. Pyramis igitur illa & meta, cuius conus lunam attingit, Maximiliani famam, quæ altris terminetur, & spretis contemptisque caducis rebus, tantòque heroe indignis, in alto & sublimi collocetur, designat. Augustus Imperator in ipso genituræ suæ horoscopo Capriconi felix astrum, mirabili conspirantium siderum aspectu irradiatum habuit: itaque in aureo suo Capricornum, qui globum prioribus pedibus teneret, sculpi curauit: ut significaret felicibus astris genitum esse debere eum, qui ad gubernacula orbis sedere velit. Hoc ipsum Horatius quoque voluisse intelligitur, eum Capricornum Hesperia tyrannum appellat: quem tamen locum nemo ex interpretibus assuetus est. Eodem Capricorni sidere nati feruntur Carolus quintus, Imperator laudatissimus, & (vt Cardanus scribit) Carolus Borbonius, Cosmus Medicus, & Selymus Turcarum Imperator. Quid ergo in Maximiliani nostri nummo Capricornus? quid aliud quàm Fortunam & perpetuam illius felicitatem nobis tacitè loquitur? & antiquorum illorum Principum prosperitatem, cum nostri heros beatissimo seculo componit? Sed illud tertium de Aquila memorabilis est, idèoque ex antiquitate diligentius & prolixius repetendum. Nam vt Herodianus grauis historicus, & Dion quoque in Augusti Imperatoris *ἀναγιγνώσκω* refert: Imperatore, qui in Deos referendus & consecrandus erat, vita functo, pyram in tabernaculi formam construebant: idque auro & ebore, signisque & rabulis pictis exornatum mirificè, alio desuper breuiori, vsque ad tertiam conignationem erigebant, Aquila cum omniũ odorũ aggestu in summo culmine locata: lectòq; auro & purpura còstrato, in quo defuncti effigies iacebat. Hũc lectũ senatus, equester ordo, ac viri & triũphales, quique amplissimos honores gesserant, in pyram cum carmine & hymnis deferebant: omnibus omnis generis honoribus, diuinis & humanis aggestis. Tandem incensa pyra: cum vapore & fumo Aquila agitata, è summo culmine tabernaculi aëra petiisset: religio incussa fuit, ipsius Imperatoris animam per inane cælum petiisse, ipsumque omni eo, quod mortale & caducum erat, deposito & quasi defæcato, in numerum cœlestium & Deorum concilium receptum esse. Quam consecrationem *ἀποθεωσις* & *ἀθανάτωσις* Græci nuncupant: eumque qui sic inter diuos relatus erat, pro Deo deinceps coluerunt. Aquila igitur in Maximiliani nostri Augustissimi nummo, anima illa beata fuit, quæ relictis terreni corpusculi compaginibus, æternam illam Dei beatarumque mètium sedem, cælum scilicet petiisse piè à nobis creditur, sui desiderio maximo toti Europæ & Christiano orbi relicto. Ex his itaque omnibus apparet, quàm necessarium, quàm iucundum Antiquitatis studium esse debeat. Quod cum extra controuersiam sit, dicendum mihi nunc quoque esset, quantoperè è contra nouitas fugienda sit? sed quoniam & res minimè dubia est, & temporis breuitas longiorem orationem non admittit, contenti hæc quoque in parte

antiquo prouerbio erimus, quo Africa quoque, quæ semper aliquid noui afferret, in A odio fuisse perhibetur. Illud etiam Iureconsultorum, opinor, satis fidei affert, qui nequaquam cenfer antiquis legibus sublatis, nouas temerè introducendas. Sic enim Vlpianus in capite secundo, de constitutionibus Principum ait: In rebus nouis constituendis, euidentis esse, utilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est. Quamobrem vt rem breuiter comprehendam, reiecta nouitate, solum Antiquitatem pro omni veritatis, utilitatis, perfectionis norma: pro Lebia, vel potius pro Polycletea regula habendam existimo. Sicut enim Polycletes statuarius canonem, vt vocant, fecit, ex quo velut à lege quadam artifices lineamenta artis peterent: & in quo solus hominum artem ipse, operis arte fecisse iudicatus est: ita pro omni quaestitionis lege Antiquitas nobis esse meritò debet, ad quam tanquam certissimam amul- B sim posteritas omnis, nouitasque examinetur. sic enim & poeta Romanus antiquissimus de Romanæ politix antiquæ amplitudine differens, ex eadem antiquitatis regula causas amplitudinis repetit, cum inquit:

Moribus antiquis res stat Romana, viresq̃.

QUARTA ORATIO.

ANTIQUITATEM NON VBIQUE PRÆFERENDAM NOUITATI: recitata per Iacobum Pomerum Patricium Noribergensem.

QUAE est ista de antiquitatis infano amore tam insolens oratio? Omninò-
ne & sine exceptione nouitati Antiquitas præferenda est? O Deum immor-
talem: egone me hoc seculo nõ natum gaudeam? Antiquitas pro omni ve-
ritatis, utilitatis perfectionis norma, pro Policletea regula habebitur. Quid
si falsa sit, quid si inutilis, quid si imperfecta? Quam multa enim in Antiquitate falsa
sint, satis opinor in secunda oratione auditum est. Nunc age quam illa utilis, quam
perfecta sit, audiamus. Sed vnde eius rei fidem potius quam ex nostræ ætatis inuen-
tis requiremus? Age igitur, quandoquidem tantoperè Antiquitatem tanquã filiolam
quandam tuam deofcularis: dic mihi, cui vsui esse possint illa antiqua belli instru- D
menta, quæ veteres tantopere commemorant, catapultæ, arietes, balistæ, & id genus
alia, quibus saxa iaciebant, propugnacula oppugnabant, turrets & mœnia pulfabant,
Nõne illa hodie pumilionum aut pygmaeorum cum gruibus, aut porius murium
cum ranis certantium tela esse dices? At compara cum his è cõtra nostra illas is Vul-
cani officina informatas bombardas, quas vocant: an non illas Gigantum, Iouem cœ-
lo deturbare conantium, machinas dixeris? Vbi verò aut quando has tua illa anus
vidit, vbi de his audiuit? Planè enim ridiculi sunt (inter quos & Robertus
quidam Valturius est) qui æneorum tormentorum vsum antiquis vindicare au-
dent: cum bombardæ, id est, æneæ illius machinæ, Iouis tonitrua imitantis, mentio-
nem apud veteres nullam constet esse factam. Reuera enim bombardica seu tor-
menorum bellicorum mechanica, nostræ ætatis inuentum est: cuius vsu bello Ve-
neto contra Genuenses ad Fossam Clodiam, circis annum Christi millesimum tre-
centessimum octogesimum, mundo primùm innotuit, à Germano quodam nominis
ignoti primùm repertus. Sunt qui scribant Monacum Chymistam fuisse, cum forte
fortuna nitro, sulphuri, carbonibus, varia fomitem genera commiscendo, igne ad-
hibito cognouisset, quanta vis eius materiæ esset. Sed quicunque tandem auctor fue-
rit, Genuenses certè, qui primi illarum machinarum vim perpeffi sunt, se quidem in-
terfici sentiebant, quo tamen est genere, non anima duerbebant. Iam enim tum pri-
mum nouum hunc partum mundus hic pepererat. Ex eadè nostri seculi officina prodiit
Typographia, quæ videtur in Purbachij tabulis ad Regimonjanum referri, inter cuius F
opera ars illa mirifica literarum formatrix tentata saltè appellatur: neq; Chronologia
repugnat, cum primùm Typographiæ exemplum Mogutiæ editum sit anno 1466. à Petro
Gernshemio puero Ioannis Fustei, vt constat è Cicer. Offic. quæ prima omnium li-
broꝝ typis æneis impressa sunt. Exemplar Officiorum istorum in membrana impressorū
adhuc

- A** adhuc in Bibliotheca Augustana conseruatur, quæ ad finem hanc inscriptionē continent. Præsens M. Tullij clarissimum opus Ioannes Fust. Moguntinus ciuis, nō atramento, plumali cāna, neq; ærea: sed arte quadā perpulchra, manu Petri de Gernsheim pueri mei feliciter effeci. Finitū anno 1466. die quarto mensis Februarij. Ita ars omniū artiū conseruatrici Typographia nostri seculi, non antiqui inuentū est, Sibyllino carmine iā olim prædicta, in quo vates illa Antichristam lino periturum cecinit. Et quemadmodū Valturiū in bombardarum mechanica: ita Iouiū in Typographia Antiquitati asserenda audiendum non censeo. Quamquam enim ille non aperit, clam tamen libro 14. historiariū Indis Typographiæ vsū antiquiorū prædidiū ad nos peruenisse. Hæc ille, sed quā verē, aliorum esto iudicium: Germani certē hanc laudem nunquam sibi extorqueri patientur. Quid dicā de nautica, atque in omnes vniuersi orbis oras nauigatione, quæ tertia ætatis nostræ laus est? Hæc enim magnetis & pyxididis nauticæ beneficio (de quo veteres nihil nefando quidē audierunt) renouata à Colūbo anno 1491. à Vesputio anno 1501. Antipodes terrarūq; atq; Oceani tractus omnes Vtilonibus & Bonifaciis aperuit. Tres igitur hæc singulares artes, Bōbardica inquam, Typographica & Nautica, nostræ ætatis non antiquitatis inuenta sunt. Sunt autē & alia infinita, ferē à recentioribus reperta. Nā vt omittā saccari ex arundinibus excoquendi artem: speculorum vitreorum planorum *μαλύδων*, seu plūbaturam ex argento viuo & stanno: machinam item pistorum cribatoriam: ignis per pyritem scloppetis additum excussionem: vt inquam hæc omnia & his similia præteream, quā artificiosa est recens illa ars separandi aurum ab argento per aquam chrysulcam: quæ cum antiquitati ignota fuisset, factum est vt Vlpianus lib. 5. de rei vend. diceret, Si plumabū cum argento mixtum sit, quia deduci possit, in rem actionē dari: sed si deduci non possit (vt si æs & aurū mixtum fuerit) pro parte esse vendicandum.
- D** Huic itaq; Vlpiani rationi cum hodie locus non sit, propter chrysulcam aquam, cuius vi aurum à quocunq; alio metallo separari potest: de hac specie idem iudicandū est, quod de superiore, vt rectē Alciatus lib. 6. parergon cap. 2. scripsit. His addenda sunt, quæ in Astrorum doctrina recentiores adiecerunt. Nam cum veteres octauæ spheræ motum nondum deprehendissent, ac Ptolomæus tardissimum vnius gradus in annis centenis motum, postea verò Albategnius in annis 66. per vnum gradū ferri animaduertisset: ibi Tebitrius, vt huius varietatis & maximarū Solis declinationum rationem afferret, trepidationis motum primus est commentus: Alfonso verò siue obseruatione siue calculi coniectura inductus, trepidationi longitudinem adiecit. Nicolaus quoque Copernicus noua quædam in Astronomia commentus, sed à ple-
- E** risque in eo genere reprehensus est. Nam cum Solem in centro mundi immobilem & fixum, terram verò circa Solem moueri finxisset: scutica hunc potius aut flagello quā reprehensione dignum iudicauit Maurolycus. Et vt nostri seculi præstantissimam laudem ad extremum subiiciam, nihil est quod antiquitati prolixius aut superbius propemodum opponere possimus, quā Methodi lucem, quæ ab imperita Methodorum multitudine vindicata, artes omnes hodie in illustrissimo clarissimoque lumine locauit. Sed de Methodo, eiusque luce his extremis temporibus accensa, alibi commodior dicendi diserendique locus est. Vt igitur tandem contra illos Antiquitatis insanos affectatores (qui lunatos calceos & Articas cicadas, è capillis prominentes, breui reuocabunt) concludam, eosque extremis diris deuonem: cum Erasmo illis ipsis admiratoribus imprecor, vt nūquam nutens veteres calceos, aut putre subligar: sed semper vescantur putribus ouis, nec aliud bibam quāmapam. D I X I.

133

EPIGRAMMA AD LECTOREM
IOANNIS VVOLFII RECTORIS
Gymnafij Ratisbonenfis.

*Quæ variis libris monstravit clara vetustas,
Et paucis doctis nota fuere prius,
Hæc nunc in lucem producit cuncta Rosinus,
Et præbet cuius conspicienda palàm.
Thesaurus vetus est precio preciosior omni,
Quem nullo precio tu superare potes:
Ara licet Cræsi nunc proferat aurea dona
Diuitis aut Crassi, quæ tenuere manus.
Ergo legas; relegas manibus versato diurnis,
Nocturnisq; simul lector amice, Vale.*

RERVM ET VERBORVM
 MAXIME INSIGNIVM ELENCHVS,
 SVMMA DILIGENTIA IN VSV ANTI-
 quitatis amantium conscriptus, ac in
 ordinem digestus.

- A** B O L L A qualis vestis 298.b
 Aborigenes quis docuerit agriculturam ibi.b
 Aboriginum rex fuit Saturnus 54.b.c. sub illo nemo seruauit, neque quicquam rei priuatæ habuit ibid.
 Abicio pro abicio antiquè 470.b
 Abrogare propriè populus dicebatur, Senatus autem staturbar vt abrogaretur
 Absolutionis formula quæ 438.d
 Absolutionis nota A. 583.d
 Acation velum 627.c
 Acca Laurentia qualis Dea 99.b
 Acca Laurentia Romuli & Remi nutrix 99.b
 Accensu magistratuum ministri sunt qui dicebantur accire 428.b. 605 .f. 607. a. b.&c
 Accensorum officium quòdnam fuerit 428.c
 Accensorum vsus prætori quis fuerit 392.a
 Accensos faciebant veteres suos libertos 426.c
 Acceptilatio erat acceptæ pecuniæ in tabulis relatio 545.c
 Acclamatio militum quando instituta fuerit 603.f
 Acclamatione aliquando populus significabat legem, quæ proponebatur sibi gratam esse, vel ingratham 531.c
 Accumbendi modus quisnam apud veteres 290.c.f.& 291.b
 Accumbendi vsus non erat apud veteres 290.d.e
 Accusatio in Comitibus ceteriatis trinundino promulgabatur 351.e
 Accusatio quarta trium nundinũ. 589.a
 Accusatio quomodo instituta fuerit 581. 2. quid ibid.d.e
 Accusatio triplex. 588.c
 Accusationis munus quibus laudi & quibus probro fuerit. 577.b
 Accusationi magistratus intercedere potuit. 588.c
 Accusationem cum sibi duo aut plures petierint, iudicium factum est, vter deberet nomen deferre 577.c
 Accusationes & defensiones per multos dies traducebantur 582.c
 Accusator dictus est is qui ex multis accusatoribus primas egit 577.f
 Accusator dum agebat, reus, sub rostris adolescentum cõuiciis expositus erat 588.d
 Accusator & reus citari poterant 578.f
 Accusator & voce & libello omnia quibus reus legem erat transgressus complectebatur 578.b
 Accusator in comperendinatione posteriore loco dixit 582.e. in domum iudicis ingressus in legè ambitus committit 519.e. petere vel reperere multam dicebatur in publico iudicio 578. b. reo absolute quibus iudiciis oppugnare poterat 583. a. vbi primũ Quæstor cum iudicibus assedit, quæ seruos rei in quæstione postularit. 79 f. viginti dies habebat ad acculandum 581.e
 Accusatoris principia, narrationes, contentiones, perorationes quales fuerint 581.d
 Accusatori ad dicendum horæ duæ datæ 527.a
 Acerra ara quæ ante mortuum poni solebat

I N D E X.

lebat	158.f.328.b.453.c	Adscriptitij milites qui	607.e
Acerat thuraria	158.f	Adscriptiui milites quinam sint	ibid.
Acciei instructio apud Romanos.	616.a.b	Aduersario optionem eripies quare plus dicatur petere	561.d
Accilia Calpurnia lex vt qui ambitus damnati essent magistratum non possent capere	530.a.b	Adulterij lex, eius capita	523.b
Aclia lex de coloniis deducendis	502.c	Aduocatus qui fuerit	558.b
de repetundis	533.b	Æbutia lex de xij. tabulis	500.b
Acquiri res quomodo dicebatur	542.e.f	Ædes sacræ qua verborum figura fuerint dedicatæ	48.e
<i>Ακροβω</i>	289.f	Ædícula quid	ibid.c
<i>Ακροβω</i> omnes arborum species appellatur	478.f	Ædificiorum Romanorum discrimina	655.a.b
Acroteria quæ pars nauis	624.b	Ædilis qui ædes sacras & priuatas curaret	406.e
Actiaca victoria	345.b.c	Ædiliū creandorum gratia consules habuerunt comitia tributa	638.b
Actiaci ludi quare sic dicti	549.d	Ædilibus negotium Augustus dedit, ne quem paterentur, in foro circoue, nisi positis lacernis, rogatum consistere	303.f.a
Actio est ius persequendi quod sibi debetur in iudicio	554.c	Ædiles Cereales dicuntur, qui frumento præsumt	408. c. à quo primum creati ibidem
Actio vindicationis duplex	558.e	Ædiles Curules adeundi prius illis qui aliquid scribere volebant	408. c. anno 37. creabantur 407. d. fabulas Scenicas emebant, & vt agerentur publice curabant 408. b. ludos magnos curabant 254. a. ludos sua impensa faciebant.
Actionis instituendæ ratio apud Romanos quæ	576.c	Ædiles Curules primi à Dictatore creati	368.b
Actiones de ventre cognoscendo	562.e	Ædiles Curules qui & vnde sic dicti	408
Actiones in rem, personam, in vtrumque erescundæ familiæ, finium regundorum	554.e.f	ibidem	
Actonium diuisionis variæ ex Iustiniano	554.c	Ædiles Curules vbi Kalendis Ianuariis magistratum inierant, edictum proponerant, in quo, quemadmodum de singulis controuersis ius dicturi essent, populum præmonebant.	407. d. ius quando vendendæ atq; habuerint 30.c
Actonium omnium cum populo quodnam commune principium	354.a	Ædiles plebij, deni Curules ludis Romanis præfecti	277.d
Actor in iudicio priuato dicebatur petere & repetere pecuniam	578.b	Ædiles plebeij ludos plebeios curabant	254.b
Actuariæ nauiculæ celeres	628.e	Ædiles plebis, & Curules Tributis Comitii creabantur	365.d
Actuarij limites qui	506.f.a	Ædiles plebis quib. Comitii creati fuerint. vnde dicti 407. d. e. quot creati, ibid. qua occasione creati ibidem	
Actus in Comædiis quidnã	265.b. 477.a	Ædiles vitio creati quod sint quomodo intelligendum	384.c
Actus neque plures neque pauciores quàm quinque in fabula esse debent	265.c. quare non habeant scenas definitas	ibid.	
Actus quintus interdum non est pars Catastrophes, sed ei æqualis	ibid.	Ædiliū Curulium gratia quæ nã leges latæ	499.e
Acum inuenisse Bellona dicitur	75.f	Ædiliū Curulium origo 407. e. officii quodnam	
Addicere iudicia quid	558.c		
Addictio iudicium contra reum	570.f		
Addictio prætoris erat	551.c		
Adduo antiquum pro addo	453.e		
Addicio pro adiciio	470.a		
Adolescentibus summo honori fuit accusare	626.b		
Adonis Veneris minister	79.d		
Adoptio qualis actus fuerit, & vbi locum habuerit	542.b		
Adoptionis formula quæ nã fuerit	551.e		
Adorare apud veteres idem quod agere	482.e		
Ad pileum vocare quid	42.d		
Adrastia etiã Nemeus appellata fuit.	76.d		

I N D E X.

- quodnam ibid.f.g
Ædiliū officium fuit ludos curare 254.a
Ædiliū plebis officia plurima fuerunt 254.c.d.e
Ædiliū plebis potestas à Claudio & Nerone Imperatoribus accisa 407.c
Ædilitatis summa dignitas 407.a.b
Ædilitati definitus est xxvij. annus 495.b
Ædilitatem inter & præturam interponebatur ad minimum spacium biennij 387.e
Ædilitatem multi vt vitarent sumptus non petebant 408.a
Ædilitatem qui gesserant Ædilitij dicti 388.e
Ædilitium edictum apud Iurifconsultos vnde manarit 408.c.d
Ædilitia Comitia quæ 252.b
Æditum non Ædituus dicendum 157.c
Ædituus vnde dicatur 157.d
Ædium fores & fastigia Lycurgus cur ferra & securi, nullo alio adhibito instrumento fabricari iusserit 344.c
Ægeria Nympha Numæ Pompilij vxor 86.c
Ægyptij prisca quomodo scripserint 655.a
Ægyptiorum Dij quisam 653.a
Ægyptiis quinam literas & leges tradiderit 72.c
Ægyptus in potestatem populi Romani redacta mense Sextili 230.a
Ægypto quinam præfecti nomine præfuerit 424.c
Ælia Catula nobilissima filia saltavit 284.b.c
Ælia lex de coloniis deducendis de obseruatione & obnūciatione 502.c
491.e
Ælianum ius quodnam fuerit 239.e
Ælia Sentia lex de manumissis 510.c
Ælij veri ludi natalitij quando celebrati 284.d
Æmilij lex de censura Semestri 496.c. de clauo pangendo 497.b. de modo & genere ciborum 509.a
Æmilia tribus vnde nomen habet 32.d
Æneas Latij hæres relictus 2.b
Æneas quomodo in Italiam peruenit ibidem
Æneæ simulachrum patrem humeris gestantem, & filium Iulum manu ducentem 85.b.a
Æneam Iouem Indigetem quare nominarint 59.b
Æneas Syluius quamdiu regno Albano præfuerit 12.c
Ærarij plebeiij quando & à quibus facti 38.e
Ærarios fieri quid sit 347.e
Ærarium populi, Fiscus populi 414.e
Ærarium militare Augustus instituit 411.d
Æsculapius cur bacillum nodosum habeat 99.d. cur laurea coronetur ibid.
Æsculapius nobilis medicus incertis parentibus natus 97.b. qua ratione coli ceperit ibid.
Æsculapius primus specillum inuenit, vulnus obligauit 98.c
Æsculapio capris & gallinis litabatur 162.d.
Æsculapij tres fuerunt 98.f
Æs militi resignatum quid
Æs primus Rex Seruius significauit 514.e
Æris nota ex altera parte Ianus geminus ex altera rostrum nauis 516.b
Æris octauam partem argento miscuit Lilius Drusus 516.c
Ære diruti milites quidam dicti 637.a
Ære graui non signato primū veteres vsi sunt 463.d
Æstimatio litis erat iudicium quo lis æstimabatur 584.a.b. fuit præcipue in causa repetendarum & peculatus ibidem
Æstimatum frumentum quodnam 633.b
Æstimia pro æstimatione dixerunt veteres 474.b
Æuitas senium significat 601.d
Ægea quæ pars nauis 604.e
Ægenoria Dea quæ ad agendum incitabat 110.b
Æggeris altitudo quanta 619.a
Æggeris nomen tripliciter ab antiquis vsurpatum ibid.b.c
Ægredi pro aggredi antiquè 464.b
Ægi cum populo non nisi horis intra ortum solis & occasum licebat, reliquis autem non 438.a
Ægna præcidanea quæ ante alias mactabatur 161.c
Ægnati & cognati per virilis sexus congnationem coniuncti sunt 460.b
Ægnati & gentiles quid differant ibid.
Ægni subrumi vnde 106.d
Ægonalia 197.f. quare sic dicta ibidem
Ægonalia quando feruentur 174.d
Ægonalis mons etiam Quirinalis dictus 151.f
Ægonensis porta 6.a
Ægonij antiqui hostiam vocabant 181.b

I N D E X.

Agonia sacrificia	6.a	Alma Ceres propterea quod nos alar	63.b
Agonium dies quo rex hostiam immola- bat	181.b	Altaria superiorum tantum Deorū erant	48 f vnde 50.c
Agonius Deus qui præerat rebus agendis	110.b	Alta semita	6.b
Agonius mons	5.f	Alui purgationem primus Esculapius	tertius inuenit 98.c
Agon semper Romæ mansit	277.c	Altor cur Orcus nominatus	90.a
Agones qui	162.b	Amalthæ	153.b
Agones Capitolini quales Iudi 276.b. quā- do & à quo instituti.	ibid.	Amazonius mensis	238.d
Agonibus Capitolinis omne genus artifi- cum certabat	277.a	Ambaruale sacrificium quomodo institu- tum	245.f
Agraria lex quænam dicta	634.b	Ambaruales hostiæ quæ pro aruis à duo- decim fratribus sacrificabantur	161.c
Agrariæ leges dictæ fuerunt, quod de agris populo diuidendis latæ fuerint	ibidem	Ambeguar	161.d
Agrariarum legum causa leges latæ 502.e		Ambegeni quales hostiæ	ibid.
Agrippa annos 33. regnavit	2.c	Ambidens quis appellatur, quæ superio- ribus & inferioribus est dentibus	161.e
Agrippæ captiui Iudæorum regi bubo re- gnum promisit	129.f	Ambiegnæ	ibid.
Agros patresfamilias quomodo lustrarint	246.b	Ambignæ	ibid.
Aius locutius qualis Deus 226. eius tem- plum, ara	ibidem	Ambire est petere & impèsius quàm mo- res atque leges ferant	387.b
Alæ 456.a qui milites	ibidem	Ambire vbi nam Candidati soliti fuerint	ibidem
Alba longa à quo condita, quare sic nomi- nata 2. à diruta	ibid.	Ambitus capitalis	529.d
Alba quot annos regnarit	2.c	Ambitus crimen est quo quis se in am- biendo magistratu obstrinxit 529. a. so- lis testibus confirmatus	580.a
Albani diruta Alba longa montem Cæ- lium à Tullo Hostilio traditum inha- bitarunt	3.c	Ambitus causæ inficiatione defendeban- tur	589.b
Albani regni initium quando cœperit 2.c		Ambitus flammam quomodo C. Iulius Cæsar restrinxerit	531.c
eius reges quot & qui	ibid.	Ambitus formula quænam. 570.a. leges quæ fuerint	529.a
Albogalerus dicebatur Flaminis Dialis pileus	137.d	de Ambitu quinam accusati fuerint. ibid. c. d. c	
Albunea Sibylla quæ Tiburi colitur 153.c		Ambitus propriè dicitur inter vicinorum ædificia locus duorum pedum & semi- pedis ad circumeundi facultatem reli- ctus	477.f. a
Albus color narius lanæ est, candidus propriè splendens ille & qui ab arte est	302.d	Ambrosia festum	238.c
Alecto	90.e	Amburbales hostiæ quæ	161.d. 247.d
Alexandria Romam statuæ à Constanti- no translata	6.a	Amburbia ab Ambarualibus Scaliger non distinguit	ibidem
Alexandri Magni duas statuas marmoreas Romam Alexandria trāstulit, Constanti- nus Imperator	ibid.	Amphitapæ vestes vtrinq; villos habentes	296.d
Alfonfus trepidationi longitudo ad- iecit		Amphitheatra circulari forma integra construebatur, aut ovali & oblonga	256.f
A. litera tabulis impressa quid significat	355. b. 436. c	Ampia Labiena lex de Cn. Pompeij di- gnitate	500.e
Alladius qui etiam Romulus Syluius di- ctus quamdiu regnarit	219. b. c	Ampliario ex incerta iudicium sententia nata 583. d. quidnam fuerit	ibid.
Allienfis dies qui	ibid.	Ampliationis & comprehendinationis di- scrimen	ibid. d
Allienfis pugnæ tempus	381. a	Amplia	
Alligati qui	238. c		

I N D E X

Ampliationis formula quæ 583. d. nota N.L.	ibidem.e	Annam Perennam quidam Lunam esse putant ibid. alij eam vnam ex Atlanti- bus esse, quæ Ioui vbera præbuerit ibi- dem. alij Themim putant ibidem. non- nulli vetulam quandam Bouilis oriun- dam	ibidem
Amplustria nauium ornamenta quare sic dicta	627. d. ibidem	Annæ præfecti Tributis comitiis creati	366. b
Ampruaræ quid	147. f	Annus ætate Imperatorum in multos Consules diuisus	389. d
Amula	161. a	Annus decimus septimus Tyronici annus dicitur	301. b
Amulius interficitur 2. c. regnum quod Numitorii fratri debebatur fraude oc- cupauit	2. d	Annus Lunaris mensis est	167. b
Anarchia in Republica Romana quando fuerit 370. c. quæ politix contraria, quid sit	376. a	Annus Romuli quot menses & dies ha- buerit	165. a
Anchorale	626. e	Annus solaris quot diebus colligendus sit	167. c. d
Anchora quid, quare sic dicta	625. e	Anni Iulij Cæsaris descriptionem adhuc hodie sequimur	ibid. b
Anchorarius funis	626. e	Anno triplici Romani diuerso tempore vsi	165. a. b
Anclabria qualia vasa	171. a	Annum cur Romani à Ianuario incœpe- runt	179. 2
Anclabris mensa ministeriis diuinis apta ibidem	ibid.	Annum Iulius Cæsar ex 355. diebus & quadrante constituit 165. b. Numa au- tem ex 254	ibid.
Anclare antiquum pro haurire	ibid.	Annum Romani à Martio ordiebantur	165. b
Anclare antiquum pro ministrare	107. e	Annua solare cur annus vertentem dixerint 167. c. item magnum	ibid.
Anculi siue Anculæ Dij Deæ quæ ancilla- rum	ibid.	Anquina funis	626. f
Ancus Martius fossas circum urbem fe- cit 3. c. Ianiculum vbi addidit	ibid.	Anquirere pecunia 585. f. capitis ibi- dem	588. d
Anycle scutum breue	148. a	Anquisitio quid	587. d
Ancyliæ cur piura facta sint	ibidem	Anquisitionis & irrogationis differentia	588. d
Ancyliæ quænam arma dicatur	ibid.	Anquisitionis formula qualis fuerit	588. d
Andronicus primus dedit fabulam	263. e	Ansa	625. d
Angeroualia	240. e	Anser in lectica stragula veste preciosa sedes cur solenni pompa certo die Romæ quotannis circumferretur	247. e
Angerona silentij Dea	111. a	Anseres sacri in sacello Junonis alean- tur	621. a
Anguem per impluuium decidere de te- gulis infaustum	144. a	Antecessores qui apud Romanos	440. b
Anguem pro Æsculapio Epidauri colue- runt	98. e	Antecessora quid	293. d
Augustus clauus insigne Equitum Roma- norum	306. b. c	Antemna	625. a
Augusti clauij Tribuni	ibid.	Antemnon genus vestis	627. b
Auientis tribus vnde	364. a	Antestari, id est, testem sumere	469. a
Animaduersio fuit multa pœnæ legiti- mæ persecutio	584. b	Antestari auriculam imam actor in an- testatione memoriæ causa tangebatur	469. a
Animaduersionis species	ibid.	Anteuerta Dea	109. a
Animaduersiones militum duplices, quid singulæ	637. a		
Animæ gradus summus est animus	55. c		
Animæ gradus tres in omni natura ibi- dem d	ibid.		
Animales hostiæ quibus sola anima Deo sacrabatur	161. e		
Animus cur mundi Deus	55. c		
Anna Perennæ à Romanis culta	100. b		
Annæ Perennæ festum quando celebra- tum 195. c. cur lætitia magna celebra- tum	ibid. e		
Annæ Perennæ Lavinia insidias fruit 100. c. d. e			

Antia lex ne qui in magistratu, vel eodem caprus esset, ad coenam aliquo irer, nisi ad certas personas	507. e. f	Appianus quando vixerit	301. b
Antichristum. Ino petiturum cecinit Sibylla		Appio Claudio vnde cognomentum Cęci	123. c
Antiquitas religiosa alia , alia profana	652. e	Appiolas oppidum vi caprum	277. d
Antiquitatis vtilitas	637. e. d	Appius Cęcus primus Senatam libertinorum filiis inquinavit	39. b
Antius Restio, quare, foras non coenauerit quamdiu vixerit post legem Iuliam	597. f	Appius Claudius primus omnium aquam arcuato opere in urbem introduxit	30. f
Antilia machina haustoria in nauis	624. f	Appulcia lex de Maicestate	655. a
Antoniana lex	493. a	Aprilis vnde dicatur variaz opiniones	200. a. d
Antonia lex de iudicibus § 19. a. de non creando Dictatore	497. e	Aqua balneis data perpetuo mansit	30. d
Antonini ludi natalitij quando celebrati	284. d	Aqua cadauca quę	30. g
Antonius Ciceronis occisi caput præcisum inter duas manus pro Rostris ponitur curauit	337. e	Aqua Chrysulca aurum ab argento separatur	663. d
Antonij lex Cęsaris legi obrogat	527. a. quare non fit lex	Aqua pluuia manu nocens quę	477. e
Antonius Vacca iurisconsultus Imolensis	41. d	Aquę dandę aut vendendę ius Cenforum fuit, aut Aedilium Curulium	301. e
Anulus cur quarto sponsę digito inferatur	313. b	Aquę impetratę ius neque hæredem, neque emptorem, neque vllum nouum dominum sequebatur	ibid. d
Anulus ferreus sponsę mittebatur	ibid.	Aquam arcuato opere primus omnium Appius Claudius in urbem introduxit	30. e
Apere comprehendere vinculo antiqui dicebant	137. d	Aquę in urbem Romam deriuatę	ibid.
Aper militare, signum apud Romanos	602. e	Aquarum tutela locabatur	ibid. f
Apes quid portenderint	ibid. f	Aquis operam præbentes familię duę erant 30. b. eadem familię in aliquot species ministeriorum diuisę	ibidem
Apum examina quacunq; se demississent, polluere locum credita sunt	130. c	Aquis non ventibus vt leges iubebant grauis pœna constituta	30. f
Apex sacerdotum insigne	137. d	Aquis Romani quas ex Tiberi aut puteis hauriebant, quam diu contenti fuerint	ibid. d
Apollinares ludi in honorem Apollinis celebrati 274. d. victorię non valetudinis ergo facti	ibid.	Aqueductus quid 477. a. b. c. qui violabant grauitur puniebantur	30. f
Apollinares ludi non fuerunt statuti	275. c	Aquila quando præbuerit omen futuri boni 129. a. Rom. quid 649. c. f. & in nummo Maximiliani quid notet signum militare fuit	602. e
Apollinarium ludorum forma	274. e. f	Aquila militaris signi materia & forma	ibidem e
Apollinaribus ludis quinam præfuerint magistratus	275. b	Aquilam C. Marius proprię Romanis legionibus dicauit	ibid. a
Apollo quibus artibus præfectus	69. a	Aquilam Tarquinius Priscus in summitate sceptri eburnei habuit	379. c
Apollinis simulachrum, & cognomina	ibid. c	Aquilę præpetes aues	129. a
Apollines quatuor Corta apud Ciceronę statuit	ibid. b	Aquilę vel pauones expressę, videntur in nummis quibusdam defunctos Imperatores vel Augustos in cœlum ferentes	144. a. b
Aπιδροπι quęnam saga dicta	302. d	Aquilifer quinam fuerit apud Romanos	603. f. 608. 4.
Aποθηωσες, apud Romanos quomodo instituta	396. c	Aquiminarium	162. b
Apparitores magistratuum Romanorum quinam fuerint 41. d. 427. f. ex quo genere hominum electi fuerint	ibidem		
Apparitorum ordo ex libertinis	427. f		

INDEX.

Ara quid & vnde	ibidem	Argumenta aut verisimilia sunt aut signa	581.d
Ara qua figura verborum fuerint dedicata	48.d	Argus à quo interemptus	52.f
Aras diis superis & inferis cōsecratas fuisse, altaria tantum superis diis	ibid.e	Arguta sacrificia quæ	135.a
Ara quid Græci nominent	ibid.d	Artes quando subici dicatur	446.d
Arbiter dicitur, qui totius rei arbitrium habet	565.d	Aringa	161.d
Arbiter index quod totius rei habeat arbitrium & facultatem	466.b	Aristander augurio aquilæ traicientis in hostes Alexandrum victorem portendit	129.a
Arbiter quas causas cognouerit	565.d	Aristocratia quando in Republica Romana fuerit	377.b
Arbitrium adigere vel sumere	ibid.e	Aristocratia quid & vnde dicatur	ibid.c
Arbitrorum genera duo	564.c	Arma militis membra sunt	610.f
Arbitratorum actionum formulæ	564.c	Armorum genera apud veteres Romanos quænam fuerint	608.d
Arbitratoris Iouis templum quare pentapylon	65.b	Armati qui nam propriè dicantur	528.a
Arbores quomodo viuant	55.c	Armorum genera pedites & equites erant	656.d
Artera plostrum tectum vndique & munitum	468.b	Armatura grauis & leuis quæ sit	598.b
Archiflamen præcipuus flaminum	653.d	Armatura Romanorum quæ fuerit	608.e.f. quinam ea vti
Archigallus summus sacerdotum Cybeles	155.d	Armille quæ qualia dona militaria	640.a
Archimimi qui	261.a	Armilustrium ab eo quod in Armilustrio armati sacra faciunt	246.f
Arcuato opere qui primus aquam in urbem Romam perduxit	30.e	Armenis tribus vnde	367.c
Arcus Fabianus cur fornix Fabianus	648.e	Arrogatio quid	341.b
Archus Triumphalis quare nomen fornicis acceperit	ibid.d.e	Arrogationum lex curiata	ibid.
Arcus Triumphales ibid. d. eorum materia & forma	ibid.d.e	Artificum conuentus à Numa instituti	534.e
Arcuum triumphalium & trophæorum icones	649.a	Artium omnium professores Romæ in templo Pacis ad disputandum conuenere	104.c
Arcubus triumphalibus quænam posterioribus temporibus insculpta fuerint	ibidem c.d	Aruales fratres quales sacerdotes	123.f
Arduitor pro adduitor antiquè positum	453.e	Aruales fratres Ambaruali sacrificio præerant 246.b de Terminis motis cognouerunt	123.e
Arduo antiquè pro Ado	ibidem	Aruales sodales	ibid.f
Area quid propriè 15. f. Metaphoricè loca in vrbe pura, id est, non ædificata	ibidem	Ascanius Albam longam vbi condiderit	Ascanio filio Aenæ regnum paternum incolume manet, ad puberem vsque ætatem
Arena in amphitheatris cur fuerit sparsa	256.f	Ascia ab ascindendo dicta	451.b
Argei loca in vrbe vbi sacra fiebant à Numa consecrata	198.a	Asconia	627.e
Argeorum sacra 27. fuisse	198.b	Asini floribus ornati quando Romæ circumditi	220.a
Argentum quando signatum	516.b	Aspergillum	161.a
Argenti nota bigæ atque quadrigæ	ibid.c	Asperforium	ibidem
Argento æris octauam partem miscuit Liuius Drusus	ibidem	As vsurarius	483.a
Argento signato populus Romanus ante Pyrrhum Regem deuictum vsus non est	ibid.b	Asses quando vnciales facti	516.b
Argo prima naus longa	656.f	Asses semunciales facti	ibidem
		Assiduitas Candidatorum in quibus consistat	387
		Assiduus pro locuplete & facile munus faciente sumitur	474.d
		Atellanæ fabellæ	260.e. 264.e

I N D E X.

- A**rteria lex de mulcta 572.d
Ateria Tarpeia lex de mulctis 520.b
Ateriam legem Tarpeiam Festus nominat 572.c
Aϑενάτων Romanorum quomodo instituta
Athenienses diei initium sumpserunt ab occidente sole 37. d. suos ciues in patricos, & plebeios, distribuerunt 36.c.d
Atheniensium Rempubliam legibus instruxit Solon 431.c
Athletarum discrimina 654.c
Atilia lex de deditiis 534. d. de Tribunis in senatum cooptandis 499. d. de tutelis 712. f. abrogata quando, à quo ibidem
Atilia Marcia lex. de. Tribunis militum 508.c
Atinia lex de vsucapionibus 515.d
Atque pro statim antiquè dicitur 467.f
Atrari quinam & vnde dicti 303.a
Atri dies qui & cur sic appellati 176.c
Atropos quanam Parcarum 90.c
Atrius Labienus cur Sullæ legem abrogarit, & sacerdotij mandandi ius ad populum transfulerit 125.c
Atym etiam Capetum nominant 2.c
Auctionariæ tabulæ quid 181.a
Auctores iuris qui 440.c
Auctoritas per scripta quid differat ab eo quo dicitur Senatusconsultum per scriptum 385.c
Auctoritas quid differat à Senatusconsulto ibid.
Aucupes syllabarum cur Iurisconsulti 440.b
Auertuncus Deus qui pericula auertebar. 111.a
Auentinus mons celebris fuit secessione plebis Romanæ in eum montem facta 7. c. cur sic dictus fuerit 7. d. id nominis habuit ante Euandri & Herculis in Italiam aduentum ibidem. idè quare Marcius dictus idem
Auentinus mons xiiij. regio vrbs 8. b. laurerum habuit 8. f. plebi vt ad ædificia concederetur lege sancitum 534. c. quare pomerio vrbs non fuerit inclusus 7. c. vrbi quare non inclusus 3. b
Auentinum montem Romulus fratri factum esse voluit 7.c
Auentinus quot annos regnarit 3.c
Auertuncare antiquum pro auertere 111.a
Aues sinistra quæ 128. f. funebres ibident; arculæ ibidem Cliuia. Remores. Inebra. Enebra. Altera. Volstra. Superuacaneæ 129.a
Ausidia lex de ambitu 530.f
Auguralis baculus 653.d
Auguralis lex quænam 125.b
Augur fuit Romulus 124.e
Anguris vocabulum nõ honoris nec magistratus, sed scientiæ atque artis cuiusdam nomen 125.a
Augures dum viuerent, licet maximorum criminum conuicti, sacerdotio tamen potiebantur, neq; vnquam priuari poterant 145.a. b. cur hoc factum fuerit ibid.
Augures necessario adhibebantur ad Comititia 338. c. nomen habent ab auiibus, gerendoque 536 d. nunciationem solam habebant sine spectione 338. e. primi à Romulo instituti 124. e. f. xv. à Sulla instituti, totidemque pontifices 125. b. quomodo Auguria captauerint 126. c. quomodo creati fuerint 125. d. si vlcera haberent, inaugurandi causa sedere prohibiti sunt 125. f
Augures tres quare comitiis adfuerint 338. 6. Tributis Comititiis creati 366. f.
Augurum autoritas quanta 653. d. cœtus vniversus collegium dicebatur 125.a
Augurum cœtui qui præfuerat, Magister collegij dicebatur ibidem
Augurum collegium vixit Romæ vsque ad tempora senioris Theodosij Imperatoris 125. b. dignitas vnde appareat ibidem disciplina à Caldeis & Græcis vsurpata 124. f. in Hetruria floruit ibidem. quomodo ad Latinos & Romanos peruenerit ibidem
Augurum & Magistratum auspicia quid differant 338.d
Augurum numerus vltra quaternarium progressus 149. f. officium quodnam fuerit apud Romanos 125. b. c. trium collegium à Romulo institutum 124. f. ix. collegium obtinuit plebs ibid. g. infelix M. Crassi 128.b
Augurium quasi auigerium 126. e. quid sit 37. vnde 124.c
Auguria ex cœlo quomodo fuerint data 127. b. oblatia qualia, qualia etiã impetra.

I N D E X.

petratiua 126. f. prospera quænam fuerint, quæque aduersa ibid. speciatim sumpta quid sint	ibid.f	Aurum ab argento chrysulca aqua separatur	
Auguriorum genera quinque fuerunt 127.a		Aurum coronarium quid	641.a
Auguria ab ouis & piscibus petebant veteres	131.c	Ausonij locus	38.a
Auguria ex pullis quomodo captarint Romani	131.c	Ausonij poetæ statua in foro Traiano	549.d
Augustæ mulieres quomodo consecratæ	144.b.c	Auspices olim nuptiis interponebantur	317.b
Augustales ludi	278.c	Auspicium coactum quodnam sit, & ex acuminibus	603.c
Augustalia dies reditus Augusti Romam	236.b	Auspicia augurum & magistratum quid differant	338.d
Augustalis præfectus Ægypti dictus	424.f	Auspicia in castris duo adhibita fuerunt	603.f. pedestria quæ
Augustus Cæsar mense Sextili primū Consulatum iniiit, & triumphos tres in urbem intulit 243. d. sextante bibit, eumque sexies tantum ori admouit in conuiujs publicis 294. d. voce admonitus	131.c	Auspicia priora obnunciatione	338.f
Augustus intermissos ludos sæculares restituit 280. c. post excessum è vita pro Deo habitus fuit 278. c. quinam primò dictus, & quid significetur ea voce 393. c. Romam in quatuordecim regiones descripsit	1.b.9.c	Auspicioium genera tria	118.a
Augusti consecratio quomodo peracta	110.d.e.natalis	Auspicijs suis vel alienis militare quidnam sit	603.d
Augustus mensis in Cereris tutela fuit 243.f. quare Sextilis & Augustus dictus	243.c	Auxilia & legiones quid differant	598.b
Augustum montem quare Cælium nominarint	6.d	Auxilia illi milites dicebantur, qui à socijs vel fœderatis gentibus mittebantur 599.a. deteriore conditione fuerant quàm legionarij milites	ibidem
Auis incendiaria quæ	129.c	Axamenta quid sint	147.c
Auium alix oscines, aliæ præperes	128.c.	Axare est nominare.	148.a
inspectio ad Curiata & Centuriata Comitia adhibebantur	338.a		
Aurem memoriæ sacram veteres voluerunt	111.e	B	
Aure in ima memoriæ locus, quem tægentes antestantur	469.b	B abilonij dici initium sumpserunt ab Oriente sole	173.c
Aurelia lex de Iudicibus	518.c	Bacchus Dionysius & Liber pater dicitur	80.e. cur autem Dionysius ibid. vnde dicatur Bacchus
Aurelia lex quòd Tribunus plebis liceat alios magistratus capere contra legem Corneliam	499.b	Bacchus deus	604.d.e
Aureus nummus quando percussus sit	516.c	Bacchi simulacrum quale fuerit 81. a. eius templum	81.b
Aureus Romanus nostræ monetæ valet autes duos	500.c	Bacchi tres vel quinque	80.b
Aurigantium factiones quatuor	259.a	Bacchanalia quæ fuerint, & quo luxu, atque amentia & furore celebrata 245.a quomodo in Italiam & urbem Romam irrepserint	ibidem
Aurigatio forma Circensium ludorum	258.d	Bacchanaliorum festum Romæ abolitum Senatus consulto	245.b
		Balantium mons Palatinus quare dictus	4.c
		Balineu vel Balinea dixerunt veteres	31.a
		Balista qualis machina bellica	621.a.b
		Balixta forma quæ	ibid.
		Balocum dicitur & balnea in genere feminino	31.a
		Balnearum Romæ plurimæ fuerunt, & priuaræ & publicæ	ibidem
		Balnearum sola quomodo strata fuerint	31.d

Balneas

I N D E X.

- Balneas penfiles instituit Sergius Orata
 ibidem
- in Balneis libertinorum gemmas calcari
 Seneca indignatur ibidem
- Balneis Romani quando & quare vsi sunt
 ibidem
- Balneis semel data aqua perpetuo mansit
 30.d.
- Bandophori 660.d.e
- Banniti qui ibid.c
- Banni vocabulum quid significet ibid.
- Bartholomæus Marlianus 1.d
- Basilica Ioannis Lateranensis 6.d
- Basilica Argentariorum 549.c
- Basilicæ qualia ædificia Romæ fuerint
 ibidem
- Basilicarum Romanarum descriptiones
 ibidem
- Basilicas Romæ 19. vel 21. fuisse ibid.d in
 his erant centum virorum quatuor tri-
 banalia ibidem
- Bellaria quænam dicantur 294.b
- Bellona prius Duellona, vnde 75.a
- Bellonæ sacrum 218.e
- Bellonarij, sacerdotes Bellonæ 75. b. sci-
 ppos cultris feriebant & proprio sangui-
 ne numen placabant ibid.
- Bellum minus graue esse quàm tumultum
 187.a
- Bellum per Fetiales concipiebatur 148.d
- Belli Dea Minerua 76. b eadem belli in-
 uentrix 58.b
- Belli Italici vel Gallici tempore qui erat
 ducturus exercitum, ibat ad capitolium
 duo vexilla proferens, equites & pedi-
 tes uocabat 596.b
- Bellum indicebant Fetiales quatuor 594.
 b quo ritu & quibus formulis conce-
 ptis 194.c.d.e
- Bellum Romani nullum nisi tardè susci-
 piebant 194.b
- Bella consulibus mandabantur 139.b
- Bellorum causa leges promulgatæ 377.b
- Benignitas Candidarum in quibus re-
 bus perspecta fuerit 38.c
- Berecynthia dicitur Tellus à Berecyntho
 monte 57.b
- Bibentes veteres, diuo alicui libabant, &
 in dominæ aut amicæ honorem cya-
 thum ebibebant 295.c
- Bibendi ordinem quemnam obseruauit
 veteres Romani ibidem
- Bibendo à minoribus peculis incipien-
 dum: sic enim copiam quamlibet maxi-
 mam sustinere poterimus 259.c
- Biberūt veteres primò ex cornibus bouum
 292.a
- Bibuli locus in Cæsarem apud Suetonium
 98.b
- Biclinium quid 291.a
- Bibens ouis appellatur, quæ superioribus
 & inferioribus est dentibus 161.e
- Bidentes hostiæ quales ibid.
- Bifrons quare dicatur Ianus 51.c
- Bigarum certamen aut quadrigarum in
 ludis Circensibus institutum 258.d
- Bigatum argentum & quadrigatum 518.c
- Blanditia candidatorum quænam fuerit
 387.a
- Bœbia Æmilia lex de ambitu 529.c
- Bebia lex de non diuidendis agris 503.c
 de quaternis prætoribus creandis 496.c
- Boiæ genus vinculorum 572.e. tam lignæ
 quàm ferreæ ibidem
- Boiam propriè esse collocare ibidem
- Bolis 625.e
- Bombardæ quando primum inuentæ, & à
 quo 662.e
- Bona Dea mulieribus Dea fuit 109.c. qua
 lis fuerit, & quare culta à matronis Ro-
 manis 154.d quomodo colatur ibidem
- Bonæ Deæ sacra à Clodio poluta 154.f
 sacra cum matronæ peragunt omnes
 mares domo exterminant, ibidem. sac-
 cra fiebant in ædibus pontificis Maxi-
 mi 212. a. sacra quomodo celebrata
 110.a
- Bonæ Deæ sacra violauit Clodius ibid.
- Bonam Deam cur interdum appellent Fau-
 nam, Opem, Fatunam, &c. ibid.
- Bonam Deam nemo mas vidit quamdiu
 vixit præter virum 154.c
- Bononienses in clientela Antoniorum
 620.f
- Bonorum emptor quis 557.e
- Bonorum possessio quale ius 543.e eius
 genera quot ibidem
- Bos locus 130.d
- Bouum cornibus præsci illi primò potarunt
 291.a
- Bromius dicitur Bacchus 238.d
- Brumalia Dionysij fuerunt ibid.
- Brumus Bacchus dicitur ibid.
- Brutiani qui & vnde dicti 429.a
- Brutus & Cassius de pugnae euentu admo-
 niti 130.f
- Bubo captiuo Iudæorum regi Agrippæ
 regnum promisit 129.f
- Bubo dirum ostentum præbuit ibid.
- Bubonis vox exercitus Romani ad Nu-
 maniam

I N D E X.

mantiam oppressionem portendit 129.f	confessus 197. a. laxiore cinctura vsus 299.c
Bubona Dea, quæ bobus præerat 114.c	Cæsar Octavius à C. Iulio Cæsare adoptatus 294. f. patris sui cædem vicisci vult ibid.
Bubus Italia primis temporibus abundavit 572.d	Cæsar uxorem suam non modò peccato, sed etiam peccati suspitione carere voluit 323.a
Buccina quid 602.e	Cæsaris monarchia quando cœperit 234.a
Bulla aurea cum toga cui purpura prætexitur parriciorum liberi ex instituto Tarquinij visi 301.b	Cæsaris statua loricata in quo foro collocata 547.f
Bulla pro decore cur libertini lorum in collo gestarint 302.c	Cæsares & Cæsares nobilissimi qui 395. c.d.e.f
Bullam auream cum prætexta non omnibus concessit Tarquinius 301.b	Cæsares Germani poëtas Laureatos coronarunt 276.f
Burrana qualis porio 243.e	Cæsarum appellatio non familiaris, sed dignitatis fuit 396.a
Bustiarj quinam dicti fuerint 328.a	Cæsium linteolum purum & candidum 298.d.vnde ibid.
Bustum quid ibidem	Cæstus quid 258.e.f
Bustum, Rogus, Pyra quid differant 454.b	Caia Farratia populo campum Martium dono dedit 348.c
Buteones felicitatis auspicij aues 129.b	Caia vocatas fuisse mulieres, quæ cœmptionem faciebant 317.a
Buteones præpetes aues 129.a	Calantica quid 309.e

C

C aballus mons collis Quirinalis quare dictus fuerit 6.b	Calare pro vocare ibid.
Cacia Dea qualis 117.a	Calata Comitia proprium & peculiare genus non efficiunt ibid.
Cacus Herculi boues abigit 59.d	Calatorum Comitiorum nomen in quibus retentum fuerit ibid.
Cadaver septem diebus in ædibus servatum octavo efferebatur 325.b	Calceus pedem magis astrinxit quam solea 308.d
Cadavera lauare proximis concedebatur 324.b	Calceus totum pedem texit ibidem
Cadavera quibus ceremonijs elata fuerint 325. c. non eodem modo elata ibidem	Calcei albi coloris fuerunt nonnunquam Imperatorum 226. e. coccinei fuerunt quorundam delicatiorum hominũ ibi. nonnunquã lapillis & gemmis fuerunt exornati ibid. patricij quales. 311.a
Caduca aqua quæ 30.c	Calceos vrbanos gestabant patricij forma literæ rho ibid. a
Cæcilia Didia lex de ratione legum ferendarum 500.a	Calceis luteis aut galbi vsi fuerunt feminæ 311.e
Cæcilia Gabinia lex de scœnore 516.f	Calciamentorum genera quæ 310.c
Cæcilia lex de fullonibus 334. f. de iure Italiae, & tributis tollendis 334. f. de repetendis ibid. de restituenda potestate ipsi Censoribus 497.a	Calendæ in ditioe Iunonis 51.d. 68. d
Cæcilia lex, qua ratio poliendarum vestium fullonibus præscribatur 508.a	Calendaris Iuno quare 68.d
Cædere pignora quid 385.b	Calo pro voco, prisce Latini vsi 178.d
Cædes iure defendebatur 581.f	Calones militum serui 608. c. quare sic dicti ibid.
Cædes quæstionibus & testibus fuit probata 580.c	Calonum proprietates quod ligna militibus subministrant 608.d
Cælia lex de perduellionis iudicio 492.c	Calpar vinum nouum 232.a.b
Cælius mons à Tullo Hostilio pomerio additus 3.c. Quercetum habuit 8.f	Calpetus quamdiu regnavit 2.e
Cæsar cum plurimis beneficiis deberet Magistratibus & Sacerdotiis collaris eis satisfecit 155. cur Pompeiæ nunciũ remiserit 322.f	Calpurnia lex 491.b. de prætore Quæstionis repetundarum 532.b
Cæsar in Curia Pompeij 23. vulueribus	

INDEX.

- Calua Venus vnde 578.a.b
 Caluitur, id est, frustratur 469.b
 Calumniæ iudicium cum accusator fal-
 sum crimen intulerat 534.c
 Calumniæ iusiurandum quale 568.b
 Calumniæ poena frontis iniustio & nota
 534.c
 Calumniam iurare quid 578.a
 Calumniari est falsa crimina intendere
 534.c
 Calumniatori in fronte litera imprimeba-
 tur qua significabat illum calumnia-
 tum esse 519.c
 Calumniatores erant qui accepta pecunia
 litem falso intenderant aut prætermi-
 serant 571.a
 Cautella 243.f
 Cautelus funis 626.d
 Cameræ naues arcta & exiles 629.b
 Cameræ vsus cum ignorabatur, vela ad
 excipiendum puluerem, ne super men-
 sas spargerentur, suspensebantur in tri-
 cliniiis 291.c
 Camillæ quæ 157.a
 Camillus ab exilio reuocatus lege Curia-
 ta 336.a
 Camillus dictus Mercurius, quod esset
 minister Deorum 73.b
 Camillus siue Casmillus quid 218.f
 Camilli quid 157.a
 Camillos antiqui ministros dicebāt ibid.c
 Camillos veteros ministros sacrorum ap-
 pellabant 73.b
 Campanam legem quam nominet Cicero
 504.f
 Campus Martius à templo Martis anti-
 quissimo nomen habet 74.d. consulari-
 bus auspiciis consecratus 348.c. fuit ex-
 tra urbem ibi. quare sic dictus ibidem.
 à Caia Tarratia populo donatus ibid.
 schola militiæ Romanæ ibid.c
 Campi Martij insigne horologium quale
 fuerit ibidem f. ornamenta quam varia
 fuerint ibid.d
 Campum Martium ab Acca Laurentia
 non à Caia Tarratia testamento popu-
 lo Romano donatum ibid.b. etiam Ti-
 berinum nominarunt ibid. Tarquinius
 contempra religione suis opleuerat
 segetibus 349.b
 in Campo Martio quam varia exercitia
 iuuentus Romana habuerit 348. c.
 Comititia centuriata semper habita
 349.d
 in Campo Martio Reges & Magistratus
 creati 348. c. in hoc ornamenta il-
 lustrium virorum & statuar erectæ
 ibidem
 Canarium sacrificium quo mense & qua-
 re celebratum 229.f
 Candelabrum à candela 160.a
 Candelabrum locus in quo figerent can-
 delam 48.a
 Candidati aliquando non qui honores
 petunt, sed ordinis honestioris ciues
 303.b. ante Comititia quoque sunt au-
 spicati 352. d. dicti à candida toga,
 quam induebant honores petitori 302.
 e. iidem sumpra candida toga nundinis
 in Comititium veniebant, & in colle
 confidebant, vt coram possent ab om-
 nibus videri ibid. in colle Hortulorum
 se sistebant, vt ab omnibus videri pos-
 sent, & inde in Capū Martium descen-
 debant 82.b
 Candidati iuris apud Romanos qui 440.b
 Candidati multis donis & muneribus po-
 pulo dandis vt illorū gratiā consequen-
 rentur, patrimonia ferè consumpserunt
 387.c. non omnes admittebantur à ma-
 gistratu ad professionem 386. e. nulli
 seipso, aut collegas, aut cognatos, aut
 affines lege Eburia creare poterant 587.
 c. nundinis in Comititium veniebant, &
 in colle confidebant, vt ab omnibus
 possent videri 487. b. postremis tem-
 poribus pecunia populi suffragia eme-
 runt 387. c. qui fuerint, vnde dicti
 386.a
 Candidati vel ipsi supplicabant vel alios
 præclaros viros adhibebant ibid.f. vnde
 dicti 520.c
 Candidatorū benignitas in quibus 387.c
 consiliatio voluntatis populi quasnam
 partes habuerit 386.f. mos quinam fue-
 rit. ibid. professio apud populum fiebat
 ibid.b.c. quamdiu duraret ibid.d
 Candidatis qui aliqui voluntatis ostende-
 rint, quomodo nominati ibid.d
 Candidatos Seneca cur pexos nominavit
 303.b
 Candida toga induebantur illi qui hono-
 res petebant 302.d
 Candidum plus quam album ibid.c
 Candidus proprie est splendens ille color
 qui ab arte est, albus autem natiuus la-
 næ ibid.
 Canis in cruce actus cur soleni pompa
 quotannis Romæ circumferretur 422.c
 prægnans occurrens quid 130.d
 Cancm

I N D E X.

Canem atrum eades alienas introire infautum ibid. cur flamen Dialis non potuerit tangere	150.e	tamen extra vrbs moenia	ibid.
Canes cur templo Æsculapij adhibiti	99.a	in Capitolio præter templum Iouis Capitolini fuerit etiam aliæ duæ ædes	62.b
Cantibus attrahi & repelli non posse imbres etiam gentibus notum fuit	626.a	à quo votæ & dedicatæ eadem	ibid.
Capedines	160.a	capta morbo comitiali obnoxia	140.f
Capedunculæ	ibid.	nunquam sine febre	280.d
Capetus 26. regnavit 2. c. eundem alij Atym nominant	ibid.	capram aut canem cur flamen Dialis non potuerit tangere	140.b
Capilli quem animæ gradum habeant	55.b	capram Veiovi immolare solebant	663.c
Capis genus poculi	160.a	Capricornus in nummo Maximiliani quid	489.f
Capital facinus est, quod capitis pœna luitur	479.f	capricornum Hesperia tyrânûm cur Horatius nominet	ibidem
Capitalia iudicia vel non capitalia quæ, quare sic dicta	573.e	capratina Inno	67.b
Capitalis appellatione quid intelligendum ibid. f		caprotinæ Nonæ	227.c.d
Capitalis rei diem dicere	586.a	Captiui in sepulchris mortuorû necabantur	327.f
Capitales causæ non omnes criminales	573.e	capulæ	160.a
Capitum ab eo quod capit pectus	309.b	capuli naues à capuli forma	422.e
Capita, capitum tegmina	ibid. b	caput humanum Ioui deferebant	111.d
Capitolinus Iupiter à monte Capitolino dictus	61.a	capitis diminutio prioris status mutatio est	542.b. hæc maxima, minor, minima & quid singulæ
Capitolinus mons dumetum habuit	8. f.	capitis iudicare, aut acquirere	180.a
quibus nominibus insignitus sit	5. c	capitis iudicia quæ	ibid.
Capitolini Iouis templum à quo primum extructum, quomodo conflagrauerit, & à quibus sit restauratum	61. b. c. d	capitis meatus coacti minus vaporû à vino & cibis sursum elatorum recipiunt	211. f. nomê vsurpatum cum quem exilio, morte, aut seruitute affecterû
Capitolini Agones quales ludi	276. b. quâdo instituti ibid. à quo	pœna cum pecunia lege non potuit coniungi	583. c
Capitolini ludi dicti, quod in honorem Iouis Capitolini præseruato Capitolio ab hostibus Gallis instituti essent	275. f	capys 28. annos regnavit	2. c
siiebant à vicinis pretextatis	270. b. quinam	carbassus quale pallium sit	298. d
per Capitolinos Agonas aliquando Romæ supputarunt	276. f	carceris cura Triumuiris commissa	591. a
Capitolinis Agonibus omne genus artificum certabat	270. d	carceris partes Tullianum & Robur ibidem	
Capitolinis Iudis quæ nam fierent ibidem a		carcerem ædificauit Ancus Rex	572. f
Capitolium eum nimis angustum esset propter ornamentorum multitudinem plurima in campum Martium illata sunt	347. e	Carceres in circo primum ex Topho & ligno fuerunt	255. b. hos marmoreis permutauit claudius Imperator ibidem
Capitolium, mons Tarpeius, & Saturninus dictus	5. c. ratio nominis	ibid.	
Capitolij ænea limina à quo & quando posita	62. a	carcheson	625. a
Capitolium Quirinalem & Cælium colles quare Romulus muro firmavit	3. a. ij	cardea Dea	107. b. 117. c
		cardo limes quis	605. e
		catina quæ pars nauis & vnde dicta	624. a
		carinam alueum Sallustius vocat ibidem	
		carinarij	310. d
		carmenta Dea	97. vnde
		carmenta mater Euandri	182. a
		carmentalia ibidem. quare instituta	182. e
		carmentalia quando sint celebrata	174. e

I N D E X.

Carmentalis Flamen	141.e	Catapiscopium nauis speculatoria	629.a	
Carmentalis porta	97.b	Catastasis quid sit	565.a	
Carnæ Deæ sacrificium	217.f	Catastroma superius nauis tegumentum	627.f	
Carnæ Dea vitalibus humanis præesse putabatur	107.a	Catastrophe quid	265.a	
Carnæ Deæ pulte fabacea & larido sacra faciebant	ibid.	Catharacta pro ponte	626.a	
Carnem crudam cur Flamen Dialis non potuerit tangere	107.c	Catius Deus qui homines catos, id est, acutos faceret	110.c	
Carnifex vnus fuit 429. d. non modò non eius, sed ne domicilium quidem in vrbe habuit	ibid.	Caro vociferatur Orchiam legem non obseruari	506.f	
Carnificis officium apud Romanos	ibid.	Catonem Floralibus ludis à theatro discedentem cur populus ingenti plausu persecutus sit	273.b	
Carolus Sigonius antiquitatis instaurator & illustrator	540.f	Catulliana Minerua vnde nomen habeat	74.d	
Carthaginenses plurimum mari pollebāt	623.b.c	Caudicæ siue caudicariæ quales naues	628.a	
Carthaginenses Romanos ad naualia prælia impulerunt	ibid.e	Cauca medius locus depressior in affluentibus turba hominum	256.b	
Carthago deuota	ibid.d	Cauiores hostiæ quæ	161.c	
Cassia lex de agro Hernicis diuidendo	502. e. de iis quos populus damnasset 493. e. de libertate suffragiorum 492. e. de Paulo Anicio & Octauio 509. c. de sublegendis in numerum Patriciorum qui Senatui decerent	493.f	Causæ rerum quæ sint apud veteres	400.a
Cassiodorus Fastos diligentissimè conscripsit	654.f	Causas agentes in subfelliis cedebant	550.a	
Cassius & Brutus de pugnae euentu admoniti	131.c	Celebritas sacra quid	174.e	
Cassius quare capite punitus sit	55.c	Celebres in tres centurias distincti eorum præfectus centurio dictus ibid. quinam dicti fuerint apud Romanos	379.f	
Castellarius castellorum custos	166.f	378. f. vnde sic nominati ibid. eorum officium ibid.g.	379.f	
Castellum locus qui aquam publicam recipiebat	30.c	Celerum centurii & centurionibus earum centuriarum qui præerat, præfectus seu Tribunus celerum dicebatur	ibidem	
Castoris & Pollucis fabula	97.c.d	Celerum custodiam Numa Pompilius deposuit	ibidem	
Castoris templum Iouis	98.b	Celerum præfectus vel Tribunus quis	379.e	
Castramentationis genus quale fuerit apud Romanos	611.a	Celoces naues breues	428.e	
Castra Romanorum portas habebant	613.d	Censio hastaria qualis multa	637.b	
Castrorum forma quadrata æquis lateribus	612. c. locus quomodo designatus	696.a. motio apud Romanos quænam fuerit	613. f. præfecti quinam fuerint	
606.d.e	606.d.e	Censorem bis fieri non licuit	ibid.	
Castra quomodo veteres munierunt	518.c.f	Censores à consulis comitis centuriatis creabantur	345. d. 343. e. de magistratu maiore fuerunt	
Castris lunatis Cæsar Thapsum muniebat	612.f	389.d. designati statim magistratum inibant	350.a. id quænam censoria auctoritate animaduertent	
Castrensis corona quæ	642.a. hæc insignie valli habet	389.d. 390.a. in coloniis quoque fuerunt sicut Romæ	469. e. ius habuerunt populi vocandi in capum Martium lustrandi condendi causa	
Castrensis disciplina quæ fuerit apud Romanos	614.d.e	347.d. mores & vitam etiam Senatorum & equitum obseruabant, necnam singulorum	hominum	
Castrenses ludi erant quibus milites in castris exercebantur	270.a. 288.b			

I N D E X.

- num 389.d. neque magistratum, neque legum, neque iudiciorum comitia habuerunt 347.d. quare morum Magistri dicti 389. e. qui & quot fuerint lecti 290. d. quinto quoque anno creabantur ibid. c. quo anno & quare constituti 389.c. vnde dicti ibid. e. Romanæ Reipublicæ propter disciplinam admodum salutare ibid.
 Censuram causa leges late 486.d
 Censuram fuit ius vendendæ aquæ 30.c
 Censuram munus quoque erat tueri vrbis templa, vias, pontes, aquarum ductus, vestigalia elocare, &c. 390.c
 Censuram officia quænam fuerint 389. d 390. per totum
 Censuram tribunal sub Augusto Cesare cum prima magistratus die conscenderent Censores, corruit & contractum 391.a
 Censuram seuera disciplinæ custodia siue prouocatione commissa fuit 389.d
 à Censuribus notari non per omnem vitam infames 390.b
 Censuram auctoritate quomodo cognouerint Romani qui nam moti Senatu, aut ex ordine Equestri ibid. a
 Censuram comitia quæ 345.d
 Censuram leges quid sint 347.c
 Censuram potestatis ius lege Clodia imminutum 447.a
 Censuram de officio Ciceronis lex 590.d
 Censuram annua & semestris à quo nam facta ibid. e. quando, quare, & quandiu intermissa ibid. f. seruata fuit vsque ad Decij Imperatoris tempora ibid.
 Censuram magistratus solis patriciis communis quando cum plebe communicatus fuerit ibid. e
 Censuram nimis seueræ gestæ nomine damnatus 344.d
 Censuram Reipublicæ restituit Metellus 391.a
 Censuram annos 17. totos non fuit habitus 389.c
 Censuram in Senatore cur laudatus fuerit ibidem
 Censuram in legendo Senatu quantum spectant 381.d
 Censuram cœnas quasnam intellexerint veteres 507.c
 Censuram vsura quæ sit 484.f
 Censuram iudicia in Basilicis exercebantur 546.d
 Censuram diuisi in quatuor consilia 300.b. iudicia fecerunt de iis. controuerſiis in quibus non de facto, sed de æquitate certatū est 565.d. quas controuerſias iudicantur 411. b. quinam dicti ibid. b. quamuis quinque, amplius tamen vt facilius nominarentur, Centum uiri dicti ibidem
 Centuriam in contubernia diuidebantur 602. c. Iureuocata quænam fuerint 354.b
 Centuriam quænam sint 602.c
 Centuriam auctor quis 371.d. iustus numerus est centenarius 602.c
 Centuriam singulis singula vexilla constituta 603.b
 Centuriata comitia antequam ordinentur hostias immolabant comitia habituri 352.d
 Centuriata comitia de Manlio Capitolino quare ex campo Martio in Lucum Perilinum translata 349.c
 Centuriata comitia ex auctoritate Senatus fiebant 350.c. in campo Martio regulariter habita 351.f
 Centuriata comitia legum quemnam peculiarem modum habuerint 351.f
 Centuriata comitia quænam auspicia habuerint ibid. f. qui hæc habere volebat, parendum erat obnunciationi ibidem
 Centuriata comitia vnde sint dicta 341.c. quid fuerint ibid. f
 Centuriatorum comitiarum tempore, si consules bello impediti, dictatorem comitiarum causa creabant 345.c
 Centuriatis comitiis locus destinatus erat campus Martius 348.a
 Centuriata comitia habiturus primo aspiciabatur adhibito augure 302. b. Augurem non tam Deos consulere iubebar, quam bona esse auspicia pronunciare ibid. b. in loco inaugurato heredi oportebat 348.a. nisi imperato exercitu haberi non poterant ibid.
 Centuriata comitia quæ nam personæ habere potuerint 345.a
 Centuriata comitia quomodo inchoantur 252.d
 Centuriatis comitiis absolutis quid nam factum 356.c
 Centuriatis comitiis exercitum extra urbem imperari oportebat intra urbem ius non erat 348.a
 Centuriatis comitiis iudiciorum accusatio triundino promulgabatur 351.f

I N D E X.

- Centuriatis comitiis legum & iudiciorum
quot & quales tabellæ datæ 355.a
- Centuriatis comitiis legum quid obser-
uarum fuerit 353. e. iudiciorum quid
ibidem
- Centuriatis comitiis Magistratuū crean-
dorum quinam ius habuerint 345.b
- Centuriatis comitiis magistratuū is qui
comitia habebat, bene precari solebat
illi qui creatus erat 356.d
- Centuriatis comitiis multi sæpè creati
sunt qui non petebant 353. d. non
omnes magistratus obnunciare poter-
ant 352.b. postquam populus conue-
niebat, habebat Magistratus concio-
nem ad populum 253. a. quid ea postu-
lant à populo ibidem. quænam perso-
næ suffragium tulerint 347.c
- Centuriatis comitiis quando non sem-
per trinundinum interici potuerit
351.a
- Centuriatis comitiis suffragia non fere-
bant qui à censoribus ignominia causa
notabantur 327.d
- Centuriatis comitiis suffragia quomodo
fuerint lata 355.a
- Centuriatis comitiis tria peracta fuerunt
342. f. vexillum erigebatur donec co-
mitia essent finita 352. e. huius moris
causa quænam fuerit ibidem. vexillo
hoc sublato nihil amplius statuere cui-
quam licitum ibidem
- Centuriatæ leges quænam 345.b
- Centurio dicitur qui præfectus est centu-
riis celerum 379.f
- Centuriones quinam fuerint 609.d
- Centurissis Fannia lex quare dicta 507.a
- Cercuri naues Asianæ
- Cereales ludi à pridie Idus Aprilis per
dies octo in circo, proximo post circæ-
ses die fiebant 272. a. b. à solis matronis
fiebat annis singulis 271. f. ij diis grati
iudicabantur, qui à læris & nullo fune-
re pollutis celebrabantur ibid. cur post
cladem Cannensem intermissi 272. a.
quinam sint 271.c
- Cerealibus ludis Ædiles præfuerunt
272.b
- Cereales ludos præter ædiles etiam alij
Magistratus curabant ibidem f
- Cerealibus in ludis cur ante noctem epu-
lari nefas fuerit 271.c
- Cerealibus in ludis representabantur à
matronis luctus Cereris ob raptâ Pro-
serpinam, & eius peregrinatio cū facere
quærantis filiam 271.e
- Cerealibus ludis ædiles plebis ludos gla-
diatoris exhibuisse malum omen fuit
272.b
- Cerealibus ludis certamina equestria ex-
hibebantur 272. d. nuces, cicer & alia in
vulgus spargebantur ibid. b
- Cerealia quæ sacra, cui & quando cele-
brata 206. a. eadem cur sacra Græca
ibidem
- Ceres vnde dicta 223.a
- Cereris sacerdos Græca quæ fuerit 122.e
- Cereris simulachrū quale 82. a. templum
ibidem
- Ceritum in tabulas referri quid sit
347.b
- Certatio multæ 587.c
- Cerui quid 619.c
- Cessio in iure quidnam fuerit 543.a
- Cessiones honorum nomine leges latae
515.d
- Cessionis in iure formula 551.e
- Cessionum dies 550.e
- Charistia quale conuiuium solemne fue-
rit 189.b
- Chlamys vestis militaris 296.e
- Chlamydem Vlpianus inter vestimenta
puerilia refert ibid.
- Chorus quid 262. a. 265. c
- Chorus tam viris quàm mulieribus con-
stabat ibidem e
- Chori argumentum quale fuerit ibidem.
præcipuæ partes fuerunt lædere quos
libuit 263. c. non habent certum nu-
merum personarum 265. c. quando
præcipuè viris & quando mulieribus
constarent ibidem
- Christiana religione Romæ omnia obri-
nente, Imperatoribusque antiquæ su-
perstitioni repugnantibus, vno edicto
sacerdotum omnia reditus, fisco ap-
plicari sunt 150. e
- Christiani edicto Antonij à crudelitate
pœnarum liberantur 549.a
- Christiani Martyres in esculeo cruciati
591.f
- Christianorum delator viuis crematur in
foro Traiano 549.a
- Chrysulca aqua aurum ab argento sepa-
ratur
- Cibaria dimidiari mensis olim milites se-
cum ferebant 610.f
- Cibariæ leges quæ 307.d
- Cibeles sacerdotibus licebat stipem pete-
re 133. e
- Cibum.

I N D E X.

Cibum apud veteres non omnes, sed aliqui tantum quater vel quinque sumpserunt 289.d. liberaliter educari apud veteres semel tantum aut bis sumpserunt ibidem. veteres quater in die sumpserunt 289.a	Cinctum veteres Marti consecrabant 111.d
Cicero Aedilis designatus 277. e. de natura Deorum quid tractet 652. d. explicatus in epist. ad Atticum 440. a. Mineruam custodem domi suae priuatum coluit, quae in exilium abiturus in Capitolium derulit 74. d. quare Ciuica corona donatus 641. c	Cineres cadaueris vstulati in vnam colligebant 328.a
Ciceronis consobrinus Vifellius Varro 511. c	Cingulum militare militibus ignominiae causa ademptum 637. d
Ciceronis libri sine iudiciorum Romanorum cognitione non facile intelligi possunt 540. b	Cingulum & cinctus quid differant 309. d
Ciceronis 2. in Verrem locus explicatus 383. b. locus libro quinto Actio 2. in C. Verrem explicatur 272. b. ex Orat. 2. in Rullum explicatur 601. f	Cingulo noua nupta cingebatur quod vir in lecto soluebat ibid.
Ciceronis locus pro Muræna explicatus 356. b. in oratione pro Domo explicatus 353. f. 378. b. in Vatinius explicatus 384. c. ex epist. 1. lib. 1. ad Atticum explicatus ibid. b	Cinna vrbe pulsus, consulatus ei abrogatus 490. c
Ciceronis occisi caput praecisum Antonius inter duas manus poni curauit in ipsis Rostris 337. f. optimi senis caput cum manu dextra Popilio legionario milite in Rostris positum 403. d. e	Cinxia qualis Dea 108. a
Ciceronis oratio pro C. Rabirio perduellionis reo in capto Martio habita 521 oratio pro Domo sua apud Pontifices habita 138. c	Cinxiae Iunonis nomen cur sanctum habitum in nuptiis 321. b
Ciceroni quare supplicatio decreta vitaturae insidias ab Antonio structas eorum garritu ingrato imminencia pericula significarunt 129. f	Cippi stipites tricipites, aut quadricipites 619. e
de Cicerone ab exilio reuocando Senatusconsultum factum in templo Ioui Martiano condito 65. a	Circenses ludi dicebantur, quod exhiberentur in circuitu ensibus positis 253. d. ferè per seruos tantum agebantur 259. d. e
Cicerone in exilium profecto domum eius Clodius Libertari consecrauit 105. d	Circenses ludos Gymnicos etiam appellant ibidem d. olim in litore agebant ab altera parte gladiis positis 253. d
Ciconiae concordiam ferebant 129. b	Circensium ludorum quae fuerit forma 259. d
Cidarum quale nauigium fuerit 620. b	Circensibus in ludis quinam tractarint ibidem
Ciere & ciscere pro diuidere 466. b	Circumscribere pro decipere 512. f
Cincia lex de donis 520. c	Circumscriptio pupillorum 572. a
Cinctura asfrictior quae 299. b. laxior quae ibidem	Circus Flaminius & Martialis 270. b
Cinctus Gabinus ibid. c	Circus vnde dictus 269. b
Cinctus quomodo à cingulo differat 309. d	Circi magni forma, latitudo, &c. 254. d. e ornamenta quae 254. e. f. sedilia quare cancellis separata 255. d
	circum extruxit primus omnium Tarquinius 254. d
	in Circo ornamenta causa Deorum imagines gypsea, & hostibus spolia detracta suspendebantur 155. d
	Circo sub Maximo in atris habitabant, quae corpore quassum faciebant ibidem
	circi praeter Maximum etiam alij fuerunt, extructi ibid. a
	Cispius collis 7. d
	Citatio accusatoris & rei 578. c
	citatio rei quomodo instituta 588. .
	Citationem rei par aut maior magistratus impedire potuit ibid.
	Citum, id est, diuisum à ciendo 466. a
	Ciuica corona I. Gellius ciceronem consulem quare donare voverit 641. b
	Ciuica corona quae ibidem, vnde facta ibidem
	Ciuicæ coronæ leges ibid. e
	Ciuicam

- Ciucam coronam quibus coronis Plinius
praferat ibidem.d
- Ciucas coronas quatuordecim L. Sicinius
dentatus accepit ibid.e
- Ciucile imperium quid, & quibus comitiis
datum 335.c
- Ciucilis dies spacium est 24. horarum
173.c
- Ciuis Romanus cuiuscunque esset ordinis
vnam ex triginta quinque tribubus ha-
bere cogebatur 365.a
- Ciuis Romanus quis optima lege 36.a
- Ciuis de capite non nisi comitiis centu-
rariatis agebantur 344.d
- Ciuis Romani de capite consules iuius
populi sententiam ferre non potuerunt
489.c.455.b
- Ciuem ab hoste qui seruabat, quercea co-
rona dabatur 509.c
- Ciuem Romanum in crucem tollere con-
tra ius liberatis, aut securi percute-
re perduellionis crimen 344.e
- Ciuem Romanum necare, aut virgis ca-
dere Porcia lege cautum 359.a
- Ciues omnes qui in vrbe domicilium ha-
buerunt, in Tribus & curias fuerunt
descripti 336.e
- Ciues Romani annos decem, cum vsus Rei-
publicae postulabat, militare cogeban-
tur 508.d. quamdiu extra urbem viue-
bant, in curias non referebantur 336.d
- qui nam in curias descripti, & qui non
ibidem, quomodo aliter atque aliter di-
uisi sunt 36.b. vt essent quos cn. Pom-
peius de consilij sententia ciuitate do-
nasset, cornelia lege sancitum 491.b
- Ciuium alij candidati, alij pullati 303.b
- Ciuium Romanorum alij optimates alij
populares 38.f. alij patricij alij plebeiij
36.d. nomina in aede Saturni in libris
elephantinis descripta asseruabantur
55.a
- Ciuitates foederatae quanam fuerint 632.
b. non omnes fuerunt eadem conditio-
ne apud Romanos 468. a. vestigales,
immunes, seruitute, aut libertate affectae
quae ibidem. victae pro arbitrio Senatus
Romani aut liberae, aut foederatae, aut
immunes factae 633.d
- Ciuitates victae quando & quomodo in
provinciae formam redactae ibid.e
- Ciuitatum seruitus in quonam posita
fuerit apud Romanos 633.d
- Ciuitatibus victus quando Senatus igno-
uisset dictus fuerit ibid.
- clauata tunica fuit quae clauos purpureos
intextos habuit 306.a
- clauatam tunicam gestabant senatores &
Equites ibid.
- claudia lex de adimenda ciuitate Noui-
comensis 502. d. de magistratum
comitiis 492.a. de scribarum negocia-
tione 534.e. de senatorum quaestu 493.
e. de sociis 489. d. de Tutelis 513.b
- claudia lex ne creditores in mortem pa-
rentum filiis familiarum pecunias for-
nori darent 517. d. ab Atheniensibus
sumpta ibid.
- claudia tribus vnde nomen habeat 361.a
- clausius seu clusius quare Ianus 52.a
- clauus augustus insignae Equitum Roma-
norum 306.b
- clauus aut latus aut angustus ibid.b
- clauus & gubernaculum quid differant
625.c
- clauus latus fuit Tunica latus clauos
purpureos intextos habens 306.b
- clauus latus senatorum insignae 38.c
- clauus quid proprie & per metaphoram
625.c
- clauo Augusto Equites à Senatoribus di-
stincti 38.e
- clauus fuerunt quasi flores panno intexti
386.b
- classis dicitur vniuersus nauium appa-
ratus 623.f
- classis praefectus quis 623.d
- classis dicitur τὸν ἰσθμὸν deriuant 623.f
- clientum erga patronos quoniam officia
fuerint 37.a
- clientibus & patronis quae fuerint com-
munia ibidem b
- clientes plurimos habere maxima laus
nobilitatis erat ibid.c
- cloacam fodere primus cepit Tarquinius
Priscus 412. b.c
- cloacas curare apud Romanos quorum
fuerit ibid.d
- cloacina qualis Dea 116.b
- clodia lex altera de cypro & aliis 501.f
de collegiis 534.e. de comitiis 492. a
de frumento populo gratis dando 506.d
de Gabinio 501.f. de intercessione 500.
b. de nemine praeterendo à censoribus
in legendo 496.f. de vi 526. d. haec lata
ob ciceronem & alios à quibus necati
erant catilinarij ibid.e
- clodia vel claudia lex de Victoriato
515.f
- clodius Bonae Deae sacra violauit 110.a

I N D E X.

- 144.e. Censuram sustulit 351.f. mulie-
bri veste domi Cæsaris cum sacra Bo-
næ Deæ pro populo fierent deprehen-
sus 122.f. Murciam C. Cæsaris vxorem
adamauit 154.e.f. Pompeiam adamauit
323.a
- Clodium muros tranquillitatis euertisse
492.b
- Clotho euocatio 90.c
- Glaciina Venus quæ 60. d. eius templum
vbi ibidem
- Cluere antiqua lingua pugnare est ibi-
dem
- Clypeus non fuit quadratus, sed rotundus
609.c
- Clypeis Romani vsi antequam stipendia-
rij facti fuerint 616.b
- Cælimontium regio vrbis secunda in mô-
te Cælio
- Cælisplex cur Apollo dictus 69.c
- Coemptio quibus solemnitatibus fuerit
peracta 316.c.d
- Coemptionem imaginariis venditionibus
fuisse peractam ibid.d
- Cæna nobis quod est, veteribus vesper-
na dicta erant 290.a
- Cæna quasi quare 289.f
- Cæna, vespera 289.d
- Cæna caput præcipuum ferculum 293.d
- Cæna hora erat diei nona 290.b
- Cæne initium lactuca, oua, lucanici 293.e
- Cæna initio ponenda mora esse ibid.d
- Cæna Metelli Pontificis luxuriosa de-
scriptio ibid.e
- Cænam antiqui in tres partes distribu-
erunt ibidem a
- ad Cænas veteres conuiuas vocabant
290.c
- Cæna Centenaria 607.c
- Cænabant veteres largius, parcius pran-
debant 289.f
- Cænaturi quare tempora laneis vel
lineis vinculis vinciri soliti fuerint
292.f
- Cænitabant veteres foris, nec mensas
omnino tollebant, sed semper aliquid
super eam relinquere consueuerunt
394.c
- Cognati & Agnati quomodo sint coniun-
cti 460.b
- Cognitionum dies qui 550.d
- Cohors milliaria quæ 502.a
- Cohors quid 601.f
- Cohortes in vna legione decem erant
602.a
- Cohortes C. Marius primum instituit
ibid.b
- Cohortium nulla fit mentio apud Liuium
ibid.m
- Collatina tribus vnde dicta 359.e.f
- Collatina tribus meminit Iosephus ibi-
dem e
- Collegium quibus permittitur, is quoque
ad exëplar Reipubl. licet habere arcam
communem & Syndicum 476.d
- Collegia primum à Numa fuere instituta
ibidem a
- Collegiorum constituendorum causa &
nomina ibid.a.b
- Collina collibus præsidebat 108.a
- Collis hortulorum quis & vnde dictus 8.a
- Comerio inclusus ibidem
- Collis Quirinalis colles particulares 5.f
- Collocatio quid proprie 324.c
- Coloniz deductio aratro demonstrata
426.b
- Coloniz cur deducerentur, sex causæ
fuerunt 634.a
- Coloniz & Municipia quid differant
631.b
- Coloniz Latina quæ fuerint 631.a
- Coloniz militares quæ ibidem qualia
oppida fuerint 630. d. qua occasio-
ne fuerint deduci cœptæ 426. c. Ro-
manæ quæ 630. d. suos habuerunt
Sacerdotes, Augures, & Pontifices
635.b
- Coloniarum certi fuerunt patroni ibi-
dem
- Coloniarum deductionis causa leges lata
6302.b
- Coloniorum duo genera 630. d. ma-
gistratus præcipui qui 435. a. Res-
publica qualis fuerit ibidem c. Se-
natores Decuriones dicti fuerunt ibi-
dem d
- Coloni à quibus in prouinciam ducti fue-
runt ibid.b. nomine ciues Romani fue-
runt 330. d. sub vexillo in prouinciam
ducti 634.c
- Colonorum dux qui nam fuerit ibid. nu-
merus pro agri amplitudine in quem
deducebantur, scribebatur ibidem
- Colores ab initio duo tantum 259.a
- Colossus quid 65.b
- Columba augurium felix significabat
129.c.d
- Columbaria quid in nauibus 624.d
- Columna altitudine 140. cubitorum in
quonam foro Romæ sita 548.b

I N D E X.

Columnæ triumphales	648.d	Comitiis curiatis illirantum ciues, qui in curiis descripti erant, suffragia tulerūt	337.d
Comassari	290.b	Comitiis Magistratum creandorū causa institutis, nemini Magistratum licuit de cælo seruare & comitia impedire	338.f
Comedebant Romani sedentes	ibid.c	Comitiales casu tantum, non propriè Facti erant	176.c
Comedebant veteres communiter & in propatulo, ne singularitas luxuriam gigneret	a.b	Comitiales dies erant quibus cum populo agi licebat 175.f. quinam sint	349.d
Comes aliquando dictus fuit legatus	604.c	Comitialibus diebus comitia curiata habita sunt	338.a
Comica scena quomodo ornata	266.e	Comitialibus diebus & lege atq; cum populo agi licebat 406. c. quare. Senatus non fuerit habitus	384.b
Comissatio, non comessatio	289. f. vnde dicatur	Comitialis morbus vnde dictus sic fuerit	352.f
Comissationes antiquis probatæ non fuerunt	290.c	Comitatus maximus	435.c
Comitia à coëundo 241.e. cenforum quid discriminis habuerint à comitiis consularibus & prætoribus	350.c	Comitium foro coniunctum, & pars fori	337.c
Comitia cæturia antequam haberentur, editū premittebatur, vt ad quam diem populus conuenire deberet, multo ante intelligeret	ibidem e	Comitium locus fuit, in quo si aliquid quod ex vsu Reipubl. esset decernendum foret, decernebatur 337. c. in hoc non creabantur Consules, sed in campo Martio ibid. sicuti & Tribuni non in comitio, sed plerunque in campo Martio, vel etiam in Capitolio	ibid.
Comitia centuriata, curiata & Tributa quid differant	ibid.c	Comitium multis annis caruit tecto ibid. c. nomē habuit à comitiis curiatis, quod populus illic conueiret 337.b. pars fori Romani in quo Rostra	546.d
Comitia consularia ante prætoria habebantur	349.d	Comitij vsus.	337.c
Comitia & Concilia quid differant	332.f	Comitio fossa circumducta	4.b
Comitia fuerunt conuentus populi ad ferendum de aliqua re suffragium	ibid.	Commentariensis custos carceris dictus fuit	573.a
Comitia indicta in comitio sæpè ob tempestatem ingruentem peragi non potuerunt, sed dissoluta fuerunt, caruit enim tecto	337.d	Commentariensis in castris quinam fuerint	607.b
Comitia Magistratum aut legum haberi non poterant nisi Augures adessent	338.f	Commodatum quid	544.a
Comitia nulla nisi diebus comitialibus haberi poterant	349.d	Commodus in die octies lauit	31.b
Comitia vt impedirentur Magistratus de cælo obseruabant	338.f	Communia vestimenta quæ	296.c
Comitiorum causa leges latæ 492. per totum		Comœdia à Græcis ad Romanos transit 262.f. antiquior Tragœdia	262.c
Comitiorum dirimendorū rationes quænam fuerint	356.d	Comœdia verus quid	263.a
Comitiorum genera tria	333.b	Comœdiæ & Tragœdiæ discrimen	264.c.c
Comitiorum ius pristinum reduxit Iulius Augustus		Comœdiæ nouæ atque veteris discrimen	263.e. 264.a.b
Comitiis Augures tres quare interfuerint	338.c	Comœdiæ siue Tragœdiæ partes primariæ quæ item accessorix	263.e
Comitiis futuris, institutis, aut iam habitis Augures obnunciare poterant, magistratus autem priusquam haberentur	338.f.a	Comœdiæ variæ definitiones	191.f
Comitia quænam dissoluerint	ibidem c	Comœdiarum partes variæ	264.f
Comitiis centuriatis exercitum extra urbem imperari oportebat, intra urbem imperari ius non erat	348.a	Comœdiarum species variæ	262.a
		Comœdi focco pedes induebant	261.a
		Com	

I N D E X.

- Compedes** quid 572.e.ab impediendo di-
 cti ibidem
Compedes pedum vincula ferrea 273.z
Comperendinatio quid 567.d
Comperendinatio & Ampliatio quid dif-
 ferant 584.f
Comperendinatio dicta quòd perældino
 die perageretur 582.d. quid fit ex Afco-
 nio ibid.
Comperendinationis exemplum quinque
 libri in Vetrem ibidem
Comperendinatione instituta prius De-
 fensor, posteriore loco Accusator di-
 xit ibidem
Comperendini dies quibus vadimonium
 licet dicere 176.f
Competitores consulum aut prætorum
 per id tempus quo Consules & præto-
 res creati, priuati manebant, inquirebāt
 de ambitu in designatos 360.a
Compitalia quando habita 174. d. 212.c.
 qualia sacra ibid.
Compitalitij ludi quinam sint 278.b
Concapes tignum quid 484.d
**Conceptiuz feriz annales & non anna-
 les** 243.f.a
Conceptiuz feriz quznam 114.d.242.a
Concidere pignora quid 385.b
Conciliabula loca nundinationis, quæ
 prætores in prouinciis indicebant
 658.e
Concilia & Comitia quid differat 333.a
Conciliorum & comitorum discrimen
 non est perpetuum ibid.
concordia qualis Dea apud Romanos
 103.d
concordia Romanorum maxima sub Ro-
 mulo 37.e
concordiæ ædes ænea à Cn. Flauio extru-
 cta 103.f
concordiæ templum vbi & à quo extru-
 ctum 103.d
concupia nox quale dici tempus 173.f
condemnationis formula quæ 583.e
condemnationis in formula aliquando
 & crimen, & poena fuit comprehensa
ibidem
condemnationis nota c ibidem d
condemnationem sequebatur, aut litis
 æstimatio, aut animaduersio 584.b
condictio est in diē tertium eius rei quæ
 agitur denunciatio 567.d. & 555.a
condictio quæ nā fuerit 563.e. quadruplex
 fuerit ibid.
confarreatio 316.d
confarreatio solis Pontificibus conuenie-
 bar 335.d. 316.d
confessor passiuè pro de quo reus est con-
 fessus 474.f
confinium locus quo se possessores attrin-
 gunt 478.b
conflictus initio quid Romani fecerint
 518.b
coniciō causæ quid 588.e
coniicere est rem breuiter narrare 470.a
conitio pro conicio antiquè ibid.
coniuratio qualis militia fuerit 596.c
connubia inter patricos & plebeios quæ-
 do connubia facta sint 314.b.c
connubia tribus modis soluebantur
 321.e
connubiorum causa leges lata 511.f
connubiorum ius plebi cum patribus cō-
 cessum lege canuleia ibid.
consecrata prima omnium Leuia Augusta
 144.b.c
consecratio Augusti quomodo peracta
 ibid. d. Imperatorum Romanorum 342.b.
mulierum qualis fuerit 144.b.c. quibus
 caremoniis instituta, producta & ab-
 soluta fuerit 142. b. 343. per totum &
 144
consecrationis honor affecti inter Diuos
 relati 142
consecrationis mos à cæsare Augusto
 primum institutus, & à Tiberio instau-
 ratum ibid.
consertio manus in fundo, aut domo quo-
 modo facta 559.c
consertio manuum in re atque loco de
 quo disceptaretur præserti facta 470.
 f.a.b
conseruator Iupiter quare 64.d
constantinus castro Prætorio diruto no-
 uam quandam orbis Romani diuisionē
 commentus est 412.f
constantinus Imperator Alexandria Ro-
 mam duas statuas marmoreas transtu-
 lit 6.b
constantinus passus est se appellari Ponti-
 ficem Max. 251.b
Constantinus Magnus Decennalia cele-
 brauit 284.a
constantini Magni ludi natalitij quando
 celebrati ibid.
constantinus passus est se appellari Ponti-
 ficem Maximum 151.b
constituere est tabulas in cistas ponere
 583.c
consuales ludi quinam 269.f.

Consualia, ludi in honorem Conſulū 232.
 b.c.d
 Conſularia Comitia quæ 345.d
 Conſularis annus fuit quadrageſimus ter-
 tius 387.e. dignitas initio cum particiis
 rātum fuit communicata poſt cum ple-
 beis quoque 388.a. poteſtas quomodo
 reſtrieta 388.f
 Conſularem eſſe maximæ dignitatis ſym-
 bolum ibid.f
 Conſulares facti fuerunt Dictatores, Ma-
 giſtri equitum & Cenſores ibid.
 Conſulares leges quæ 386.e
 Conſulates quatuor quinam à quo inſti-
 tuti primum 311. iudicium tantum ha-
 buerunt, rem autem militarem non at-
 trectarunt ibid.
 Conſulares qui Conſulatum geſſerant
 388.f
 Conſulatus raro bis aut ter in vnum col-
 latus fuit 387.e
 Conſulatuſ definitus annus eſt xliij. 495.b
 Conſulatum inter & præturam interpo-
 nebatur ad minimum ſpacium biennij
 388.a
 Conſulatum ſepties geſſiſſe vnus Marij
 eſt proprium 387.e
 Conſul bella indicturus quo genere ve-
 ſtis vſus fuerit 299. f. in Senatu quem
 rogandarum ſententiarum ordinem
 Calendis Ianuariis tenuit eundem to-
 to anno obſeruauit 384. nemo crea-
 batur niſi ſibi prius per Quæſturam,
 Edilitatem & Præturam aditum feciſ-
 ſet 388.b. quod vniuerſum fuerit apud
 Romanos, maximè erat dignitatis ibid.
 c. ſi quis ante legitimum tempus factus
 extraordinarium proſus fuit honoris
 & præmij ornamentum ibid. d. vnde di-
 ctus 387.d
 Conſulis de poteſtate lex Ciceronis 388.e
 Conſulem creati non licebat
 388. a. duodecim ſecures præcedebant
 399. f. fieri anno ſequenti fas non erat,
 qui præcedente anno fuerat 388.a
 Conſulem ordinarium quem intelligant
 ſcriptores 389.d
 Conſules ambo plebei quando fuerint ele-
 cti 388.b. bini erantq; annui 607. d. cē-
 turiatis comitiis creati 343. b. designa-
 ti Calendis Ianuarij conſulatum in-
 bant, frequenti populo comitati in ca-
 pitoliū aſcendentes 179. d. etiam lu-
 dos exhibuerunt 153. f. grauiore vrgen-
 te bello in Conſulatu prouincijs præ-
 fuerunt 134. b. habuerunt Comitia tri-
 buta Quæſtorū & Œdiliū creandorum
 gratia 368. a. Honorarij qui 388. f. 389.
 a. magiſtratum inuentes Iunoni hoſpi-
 ræ ſacrificare ſolebant 68. f
 Conſules niſi in interregno, aut in lo-
 cum demortui creati eſſent, non ſtatim
 magiſtratum inibant 206. d. e. non ante
 paludati in prouincijs exire conſue-
 uerant quàm ferias Latinas indixiſſent
 242. c. noui antequam designari pro-
 uinciæ duæ conſulares à Senatu futuris
 Conſulibus decernebantur, vt finito
 annuo magiſtratu vrbano in eas itent
 418. b. nuper creati domum de campō
 deducebantur à populo & propinquis
 356. d. populum ad comitia curiata
 vocare potuerunt 336. b. poſt Reges
 ſummum imperium obtinebant 519. a.
 præſentis anni de cōſulibus in ſequen-
 tem annum legendis comitia habe-
 bant 345. c. primis temporibus præto-
 res & iudices dicti fuerunt 387. d. quo
 die Magiſtratu inibat, ex templo Iouis
 capitolini, ſinguli ſingulos boues im-
 molabant 62. b. & ex eo togam ſume-
 bant ibidem. ſortiebantur de comitiis
 habendis 346. c
 Conſulibus bella mandabantur 139. c
 Conſulum alter plerunque fuit patricius,
 alter plebeius 387. c
 Conſulum cauſa leges quænam late 495. e
 Conſulum creandorum quænam fuerit oc-
 caſio 387. d. inſignia quænam fuerint ibi-
 e. poteſtas quanta fuerit. 388. b. e
 à conſulibus ad plebem prouocatio lege
 Valeria conſtituta ibid.
 conſulti legum ſacrarum 150. d
 conſul conſiliorum ſecretorum Deus
 277. b
 conſul quis Deus ſit 66. d. & vnde dictus
 ibidem
 conſul Deum aram habuiſſe ſubterra-
 neam ibid. ratio huius rei 277. e
 conſurgere in conſilium 583. c
 contentio accuſatoris quid complexa
 fuerit 681. a. d
 conteſtari litem quid 567. c
 conticinium quid 132. a. tertium tempus
 diei 567. d
 contractus intentio quænam fuerit 562. e
 inſiciatio quæ ibidem
 contractus quid, ſpecies eius, & quid ſin-
 gulæ 544. a
 Contractuum monumenta in æde Satur-
 ni in

ni in libris elephantinis descripta, asseruabantur	55.a	Cornelia lex 491.b. de municipiis ibid. de crimine falsi 526.a. eius capita ibid. de honoribus ante tempus petendis, & prescriptorum liberis 495. d. e. de iis qui legibus soluantur 500. d. de inferendo bello Regi Antiocho 509. d. de Iudicibus 518. d. de Iusu. 535. a. de Maiestate 521. a. de Prætorum iurisdictione 496. c. de reperendis 353. b. de retinendo imperio quoad in urbem quis ingressus 502. b. de Sicariis 524. c. de Testamentis eorum qui in hostium potestate sunt 514. f. de viginti Quæstoribus	498. b. c
Contractuum nomina quænam	562. e	Cornelia lex Genutiam repetit & confirmat	495. c
Controuersia iuris quomodo disceptata	582. a	Cornelia lex quæ repetiuit Semproniam	505. a
Controuersia ciuiles quare priuata appellata	541. c	Cornelia lex quæ Tribunis omnem potestatem ademit	499. b
Controuersia priuata ad res, vel personas, vel obligationes spectant	ibid.	Cornelia lex qua minora precia rebus imposta	507. c. d
Controuersiarum ad personas spectantium quæ sint capita	ibidem	Cornelia tribus vnde nomen fortiauit	361. d
Contubernales Adolescentes fuerunt, qui rei militaris percipiendæ & prouinciæ cognoscendæ gratia Magistratus in prouinciam sequuti	419. a	Cornelia lex vt prescriptorum agri publici essent	503. e
Contubernium quodnam fuerit	602. c	Cornelius Tacitus Reipublicæ Romanæ arcana, principum vitia ob oculos posuit	658. b
Contus	625. c	Cornibus boum prisca illi primò potarunt	291. f.
Conuicia nec loquaces nec muti esse debent	294. b	Cornicularij qui fuerint	607. b
Conuiciarum numerus incipiendus est à Gratiarum numero, ad Musarum progrediendo	ibid. a	Corniculo merere dicitur cornicularij ibidem	
Conuicias veteres ad cœnas vocabantur	290. c	Cornu quid	602. e
Conuiciales leges quisnam præscripserit	295. d	Corolla plumbea quare milites Romani ornati	609. a
Conuiciales sermones quales esse debeant	293. b	Corona graminea maximæ honorationis in re militari	75. a
Conuicium quibus rebus quatuor constat	ibidem	Corona myrtea & non lauro quare quatuor coronati	643. f
Cõuicij dominus qualis esse debeat	293. b	Corona redimiri nouæ nuptæ consueuerunt	317. e
Conuicij domino Scheda dabatur, simul ac decubisset, quæ descripta ordine obsonia omnia habebat, vt iam sciri posset, quid primum, quid secundum coquus appositurus	293. e	Corona signum captiuorum venalium	630. b
Conuicium ornant ea quæ delectant	293. b	Corona sub corona venire quid	ibid. a
in Conuicio quænam infausta habita	130. e	Corona triumphalis, obsidionalis, ciuica, muralis, castræsis, naualis quæ sit	641. a
Conuiciis in publicis in principio minoribus populis, in filiis verò grandioribus vsi sunt veteres	295. a	Coronam myrteam Crassus aspernatus	644. f
in Conuiciis veteres solebant saltare & canere ante triclinia	294. b	Corona quercea donabatur, qui ciuem ab hoste seruasset	508. e. 646. b. c
Copernicum scutica potius quàm reprehensione dignum iudicauit Maurolycus	664. a	Coronæ aureæ duæ in cella templi Iouis Capitolini	61. e
Copernici Astronomia	ibid.	Coronæ longæ quænam	455. b
Copiarum pedestres & equestres quomodo diuisæ fuerint	601. e		
Corbita quale genus nauigij	625. c		
Corpitæ naues dicuntur onerariæ	626. f		
Corbis signum nauis erat	ibid.		
Corinthus deuota	623. e		

Coronæ militares multifariæ	461.a	Cuneus	610.f
Coronæ præcipuæ quænam sint	ibidem	Cuneus acies cuneum repræsentans	621.a
Coronarum icones	642.a	Cuniculus meatus subterraneus est subfossus	620.e. vnde dicitur ibidem
Coronas Ianus primus inuenit	51.b	Cuniculorum agendorum primus inuentor	620.f
Coronas, nau g'ra & tumultuarios portes primus	ibidem	Cusina Dea quæ cunas infantium administrat	106.6
Coronarum aurum quid	641.a	Cupiditas opes desiderat	90.e
Coronæ res in iure quæ sint	542.d	Cupido vnde sit dictus	79.b. tres finxit Cicero ibidem. pingitur nudus, alatus, arcum & sagittam gestans ibid. ratio huius picturæ
Corporis humani singulis partibus singuli Dij præfedi	111.e	Cupressus excisa non renascitur	324.e
in Corpore humano affectiones quædam momentaneæ mali ominis quænam fuerint	130.f	Diti sacra ibid. serò Romam aduecta	325.a
Corui qualia nauium munimenta	626.a.b	Cupressos cur mortuorum domibus apposuerint	324.e
Corui quid prætenderint Alexandro, Ciceroni	119.e	Curatio in prouincia in quibus posita	419.f
Corymbis naues ornatae aliquando	664.a	Curator primus Messala Corninus	30.c
Cothurnus quale fuerit calciamentum	264.e.f	Curatores aluci Tiberis, & cloacarum	412.a
Cothurno utebantur in Tragœdia	ibid.	Curatores omnium Tribuum qui nam fuerint	408.d. regionum qui 414.c. viarum singularum extra urbem qui, & quare constituti, cum huius rei cura primum Censoribus esset demandata
Couella	178.e		412.b
Couum veteres cœlum appellarunt	ibid.	Curia Hostilia ab Hostilio primò ædificata	333.e
Crassus à Parthis quando cæsus	221.a.b	Curia Hostilia quæ, vbi sita	6.e
in Parthico cum filio occisus	491.b	Curia Hostilia Pompeia & Iulia cum loca profana essent, templa per Augures fuerunt constituta vt in iis Senatusconsultâ iusta fieri possent	534.a
in Parthos iturus admonitus voce inopinata	131.b	Curia pro ædibus quas singulæ triginta partium habuerunt, & in quibus sacra peregerunt	333.e. pro triginta partibus in quas populum Romulus distribuit
Crepidulæ quænam	311.f		333.f
Crepusculum vnde dicatur	174.c	Curia vocis significationes tres, quarum mentio fit in historia Romana	ibid.
Criminales causæ non omnes sunt capitales, & contra	573.e	Curiam à Curia esse dictam	ibid.
Crimina omnia ferè pro magistratus arbitrio ad populi iudicium fuere translata	585.c.d. qualia maleficia	Curia apud Romanos tales populi partes fuerunt, quales sunt in urbibus quibusdam parœciæ	334.f
	521.a.	Curia dicuntur aliquando ædes, in quibus senatus est habitus	333.a
	571.e. quænam Reipublicæ directò facta sint, & quæ priuatis	Curia non tantum erant triginta illæ partes populi, sed etiã singularum partium ædes dicebantur, in quibus quæque Curia sua facta publica faceret	136.c.d
	572.a	Curia seu partes populi fuerunt triginta	ibidem f
Criminum publicorum causa leges latae	521.d.		
Crucis maior pœna quàm patibuli	591.b		
Crustumina tribus vnde	362.e. ante Clustumina dicta		
	362.f		
Cuiacius Iuriscôsulorum facile princeps	44.c		
Culpa qualis læsio sit	461.d		
Cultranij qui	162.b		
Cultris seipfos Bellonarij feriebant, & proprio sanguine numen placabant	7.f		
Cumæa Sibylla	153.b		
Cumana Sibylla	ibid.		
Cumba quæ pars nauis	124.e		
Cumerum vocabant antiqui vas quoddam, quod opertum in nuptiis feriebant, in quo erant nubentis vtenilia	318.f		

I N D E X.

- Curia singule singulos sacerdotes habebant, qui pro sua curia sacra faciebant, feriâque obseruabant ibidem
- Curie Tribuum partes fuerunt 335. f. unde nomina traxerint 334. c
- Curiarum triginta nomina nulla amplius supersunt præter octo ibid. d
- Curiales eiusdem curiæ 334. a
- Curia lex de modo comitiorum 492. a
- Curia comitia auspicato habebantur 338. a
- Curia comitia Flaminis Dialis qualia 341. c
- Curia comitia legum ferendarum antequam habeantur, oportebat leges trinundino ante proponi 340. a
- Curia comitia non poterant auspicato fieri nisi intra pomerium, idq; in foro 337. a. b
- Curia comitia omnium prima 333. d
quid fuerint ibid.
- Curia comitia quanam præcesserint 337. f
- Curia comitia ultimis temporibus duabus tantum de causis haberi cœpta 335. d. 336. a
- Curiatorum comitiorum auctor Romulus 243. b. locus & tempus 337. f. modus quidam fuerit ibidem. ratio quænam fuerit 239. d. e. f
- Curia comitia quænam personæ conuocauerint 336. b
- Curiatibus comitiis illi tantum ciues suffragium tulerunt, qui in curias descripti fuerunt ibidem
- Curiatibus comitiis iudicium peractum præter Horatij nullum reperitur 333. e. populus per triginta lictores conuocabatur 338. a. quâdiu suffragia uocalia fuerint 339. f. quando omnia quæ ad rempublicam pertinet, peracta sint 335. a. singulis curiis singuli lictores adfuerunt non suffragiorum ferendorum, sed officij causa 337. a. b
- Curiatibus comitiis tempore Ciceronis nonnunquam triginta tantum lictores Curiarum, non ipsas curias suffragium tulisse ibid. a
- Curia lex arrogationum 341. b
- Curia in lege ferenda Augures tres adesse oportebat 338. f
- Curia leges quænam 344. b
- Curia leges sex quænam 335. f
- Curio maximus curiatibus comitiis creatus 336. a
- Curio sacerdos qui sacra pro sua curia curauit 508. d. à quo confirmatus ibidem
- Curionem maximum nominabant eum qui omnibus curionibus præsedebat 136. c. eum comitiis curiatibus creabant ibidem
- Curiones à curiis dicti ibid.
- Curiones non comitiis, sed à suis curiis eligebantur 336
- Curiones propter triginta curias fuerunt quoque triginta 136. c. singuli à singulis curiis eligebantur ibid.
- Curiones qui sacris curiarum præerant 335. a
- Curionia sacræ dicebantur, quæ in curiis fiebant 136. c
- Curionum quod dabatur curioni ob sacerdotum curionatus ibidem
- Curis Sabinis est hasta 99. c
- currus triumphales quibus coronis ornati 453. b
- currum Triumphantium quales equi traxerint 647. a
- curules magistratus qui 40. a
custodia reorum duplex Romæ fuit 573. a
- custodiæ libere quænam fuerint ibid.
- custodias in liberis ante confessionem rei coniecti ibid.
- cybele quæ Dea dicta sit, & unde 57. d. e
- cybeles Deæ sacerdotes Galli dicti fuerunt 141. e
- cybeles sacerdotes quare castrati esse debuerint. ibidem e. f
- cybeli porca litabatur 161. a
- cyllenius cur Mercurius dictus 73. c
- cytharæ pilei Saliorum 147. e
- cytharæ dorum Deus Apollo 70. e

D

- Dalmaticus cur Metellus appellatus 71. c. adem castoris & Pollucis refecit ibidem
- Damia Dea 212. c
- Damiatrix sacerdos Damia ibid.
- Dammum iniuria datum à furto & rapina quid differat 545. d
- Danium sacrificium 212. c
- Dapalis Jupiter quare 66. a
- Deæ muliebri quæ Bonam nominantur, matronæ domi suæ sacellum adornant, nec myrtum inferebant 154. d

I N D E X.

December vnde dictus 238. d. eius nomi- na	ibid.	dendum	581.d
Decemvirales leges centuriatæ	344.c.d	Defensoris principia, Narrationes, Con- tentiones, &c. quales fuerint	582.a
Decemviri Coloniae deducendæ qui	426.a	Defensori argumeta aptiora fuerunt quam testimonia	581.d
Decemviri Epulones	142.c	Defunctis præferbantur insignia bono- rum arma, dona militaria & similia	326.c
Decemviri quâdo creati 152.e. eorum of- ficium ibid. ex plebe partim, partim ex patribus creati	ibid.	Defuncti corpus per interualla cõclama- batur	324.b
Decemviri stitibus iudicandis qui eorum officium	411.a	Defuncti tenuioris fortunæ à Vespis, aut Vespillonibus portabantur	325.e
Decemvitorum creâtorum quosnam primam occafionem dederit	401.c.d	Defunctos qui fequuti qua voce extrema vfi	328.a
Decemvitorum officium quod 152. f. po- teftas in vniuerfum sublata, tertio an- no postquam in Rempubl. effer intro- ducta 400. f. prima Comitia consules habuerunt	746.c	Dei definitiones gentilium ridiculæ	46.c
Decennales ludi à quo sint instituti	283.e	Dei Etymologia eruditorum varia ibi- dem a	
Decennalia Constantinus Magnus. cele- brauit	284.a	Deiectio è Saxo Tarpeio per carnificem facta	591.c
Decennalia vnde	330.c	Deiurare calumniam quid	577.f
Decia lex de Duumviris naualibus	508.d	Delatio nominis quomodo facta ibid. e. f. eius formulæ	ibid.
Decimatio qualis ignominia militaris fuerit	638.e	Delegatio alterius debitoris in suum lo- cum fubftitutio.	545.e
Decimationem quare instituerint Imp- ratores in militia	ibidem	Delphica Sibylla	183.a
Decimatus	198.f	Delubrum quid, & vnde dictum	47.f.a
Decores siue Decutes cur togæ trita di- cantur	303.d	Democratia quid fit	336.f
Decumanus limes quis	505.a	Democratia quandiu fuerit & quando in Repub. Romana	837.a
Decumani cur publicani dicti fuerint	633.b	Demophile	153.a
Decumana porta	613.d	Demophilus Cererem nominant, quafi regis	81.b
Decumanum frumentum erat decuma, quam arator sine precio dare cogeba- tur	633.b	Demophilus	36.c
Decumanus frumentum publicanis ven- ditum à quibus fuerit	iaid.	Denarius femper pro decem assibus datus in militari stipendio	516.c
Decuriæ dictæ quod fingulæ decem Equi- tes continerent	602.c	Denates pro Penates quare vfurpatum 107.a	
Decuriones quinam	607.f	Denicales feræ quoniam	330.a
Decuriones quare coloniarum & munici- piorum Senatores dicti fuerint	636.b	Denris euulfionem primus Æsculapius inuenit	98.c
Dedititius libertus quinam factus apud Romanos	42.d	Denunciatores regionum quodnam offi- cium habuerint	414.c
Deductores qui	386.f	Deorum euocatio in oppugnationibus vr- bium quare instituta	613.e
Defensio quomodo instituta fuerit	581.d	Deorum internuncius quare Mercurius existimatus	32.f
Defensiones & Accusationes traduceban- tur per multos dies	582.c	Deorum iram quomodo placauerint Ro- mani	238.a
Defensor in comperendinatione priore loco dixit	ibid.f	Deorum tres classes Cicero in Nomothe- fia sua fecit	68.f
Defensor viginti duo habebat ad defen- dendum	ibid.	Deorum tres ordines Cicero statuit	46.f
		Deos alios certos, alios incertos quosnam Varro intellexerit	ibid.d
		Deos plurimos, qui tamẽ non fuerunt eius- dem honoris Romani coluerunt	ibid.

Deos

I N D E X.

- Deos primus timor in orbe fecit 461.a
 Deos quosdam vt prodescent, celebrabant, quosdam ne obessent placabant 63.b
 Deos veteres in summam quandam retulit Plinius 653.a
 Depectus turpiter factus 571.b
 Depositorum quid 544.a
 Desertor quinam habitus apud Romanos 509.a
 Designator apud Romanos qui 158.b
 Designatores qui 287.d
 Despondebatur absenti absens per epistolam 313.a
 Deuerra 84.a
 Deunce bibaces apud veteres potarunt 294.d
 Deuotio sui ipsius pro exercitu quando suscepta 617. d. qua forma orationis ibidem f
 Deuotionis vrbium & exercituum hostilium formula ibid.e
 Deuotiones vrbium atq; exercituum quomodo instituta 623.a.b
 Deus à dando, vel quòd ei nihil desit 46.a
 Deus est æterna mens, causa boni in natura 46.c
 Deus tutelaris vrbis Romæ quare ignotus 622.c
 Dextram Fidei sacram esse voluerunt 111.c
 Dextræ tibie acutum sonum reddebant 268.c.f
 Dextræ tibie quæ 195.d. funcribus dicata ibid.e. materia earum ibid.
 Dialis Flamen maximæ dignitatis inter quindecim Flamines 138.d
 Dialis Flamen quis & vnde dictus ibid.e. à quo constitutus ibid.
 Dialis Flaminis carimonie plurimæ recensentur 139.f. 140.a
 Diana soror Apollinis, vnde dicta, quæ eius figura 70.c
 Dianæ cerna litabatur 162.d
 Dianæ templum Romæ in Auentino 70.c
 Διὰ τῶν αἰώνων scribere quid apud Ciceronē 440.a
 Dicendi diei formula quæ fuerit 588.a
 Dicere diem ibidem
 Dicere multam 187.d
 Dicere multam vnde natum 586.a
 Διέχομαι 657.a
 Dictator postquam creatus, eligebat sibi Magistrum equitum 400.c
 Dictator postremus fuit Iulius Cæsar ibidem b
 Dictator qualis magistratus 398.d. quis primus fuerit ibid. quare primo creatus ibidem
 Dictator vnde dictus ibid.
 Dictatoris causa leges constituta 497.a
 Dictatoris eligendi quæ fuerit occasio 398.a.b.c
 Dictatoris potestas 399.c.d
 Dictatori non licebat equum concedere ibidem a
 Dictatorem vigintiquatuor secures præcedebant ibid.a.b
 Dictatores populum ad comitia Curia vocare potuerunt 336.d
 Dictatores raro sine magistris Equitum creati 400.f
 Dictatura post necem Iulij Cæsaribus sublata 401.c
 Dictatura Syllæ crudelis ibidem b
 Dictatura tantum semestris fuit ibid.a
 Dictatura viro spectata virtutis à Consule viua voce conferebatur 400.f
 Dictio diei quid 588.a
 Didia lex de sumptibus vniuersæ Italiae 507.c
 Didia legis ferendæ causa quanam fuerint ibid.
 Didonis soror Anna Perenna 100.a
 Dies ciuilibus est spatium 24. horarum 173.c
 Dies festi, profesti, & intereisi qui sunt 174.b
 Diei dicendi formula qualis fuerit 588.a
 Diei dictio quid ibid.
 Diei initium Babyloni ab oriente sole sumpserunt 173. c. Vmbri à meridie ibidem
 Diei partes variæ apud Romanos 173.d
 Diem dicere 588.a
 Diem rei capitalis dicere 586.a
 Diem Romani à media nocte inceperunt 173.c. Athenienses ab occidente sole ibidem
 Diespiter Iupiter quare 63.b
 Diffarreatio dissolutio matrimonij 316.d
 Diffarreatio quid, & vnde dicta 586.a
 Diffarreatio quomodo dissolutum matrimonium ibid.
 Digitus medicinalis quis 313.a
 Digiti Mineræ consecrati 111.f
 Dij consentes duodecim erant, quibus velut consiliariis Iupiter utebatur, sex mares & sex foeminae 50.d

I N D E X.

- Dij Fidei ædes 117.c.f
 Dij Deæque parturientibus prærant 108.d
 Dij indigetes qui sint dicti 108. a. 59. a.
 maiorum & minorum gentium qui-
 nam 59.d. nuptiales 107.f
 Diouis 139.c
 Dij peregrini qui 90.d. rustici qui 112. a.
 selecti qui, quot, & vnde nomen ha-
 beant 60.e
 Diis singulis suæ victimæ deputatæ fue-
 runt 101.b
 Diluculum quintum diei tempus 177.e
 Diminutio capitis quid, quotplex 542.a
 Dimissionis ignominiosæ exemplum
 637.c
 Dimittere in consilium Iudices quid
 583.a
 Diceceses quare diuersæ in singulis pro-
 uinciis fuerint 633.d
 Dionisæ quando & cui celebrata 197.a
 Dionysius 5.a
 Dionysio Syracusano quare Augurium
 regnum abrogarit 129.b
 Dioscuri Castor & Pollux dicti 97.c
 Diribere quid propriè significet 436. a.
 quorum hoc officium fuerit ibid.
 Diribitores fuerunt, qui populo in suf-
 fragium inituro tabulas ministrabant
 355.c.d
 Dirimere suffragia quid fuerit, & suffra-
 giorum diremptio 435.e
 Diruti ære milites qui dicti 637.a
 Discedere quid in legû promulgatione si-
 gnificet 436.a
 Disciplina militum Romanorum qualis
 636.f
 Disciplinæ custodia seuera Censoribus si-
 ne prouocatione commissæ fuit 239.f
 Discumbebant viri, sedebant mulieres
 290.e
 Discumbentium numerus in epulis publi-
 cis, & cœnis nuptialibus propter ma-
 gnâ hominum multitudinem obser-
 uari non poterat 291.d.e
 Dis cur Pluto appellatus 90.d
 Discus quid 258.e.f
 Discus lans in quo asse, carnes ponebantur
 160.f
 Diualia feriæ Diuæ Angeronæ 240.c
 Diuinatio Ciceronis in Verre quare sic di-
 cta 577.d
 Diuinatio quale sit iudicium, & vnde di-
 catur ibid.c.d
 Diuinationibus quantum detulerint Ro-
 mani 135.a
 Diuiores qui 387.d
 Diuortium & repudium quomodo disse-
 rant 322.d
 Diuortium post Caruilianum diuortium
 admodum commune factum ibid.
 Diuortij formula ibidem
 Diuortium nemo fecit ante annum se-
 ptuagesimum ibidem
 Diuortium primus fecit Sp. Caruilus Ru-
 ga ibidem
 Diuus Fidius qualis Deus 47.c.f
 D. litera vsi veteres sunt pro P. antequam
 illud esset inuentum 188.d
 Doctoris titulo qui ornantur, cur pileum
 accipiant 42.d
 Doctores sacri 150.d
 Dolabella legem tulit vt ille dies quo Cæ-
 sar interfectus, natalis vrbs haberetur
 197.a
 Delabra 161.a
 Dolon velum 627.c
 Dolus malus quid 461.c.d
 Domiducus Deus 320.a
 Domiducus Deus qui colebatur, cum do-
 mum ducenda erat, quæ nubebat 108.a
 Domitianus orbis monstrum 287.c
 Domitius Athenobardus ius Sacerdotum
 subrogâdorum à Collegiis ad populum
 quare transtulerit 125.c
 Domitius Deus 320.a
 Dona militaria varia militibus virtutis
 ergò data 639.e.f. 640.a
 Donorum causa leges latæ 517.f
 Donatica hasta quæ 640.a
 Deorsum Plutoni consecratur 111.e
 Draconarij qui 603.a. 608.b
 Draco Atheniensis legislator 484.a
 Draco quare in tutela Æsculapij 99.a
 Dracones signa militaria apud Romanos
 603.c
 Duces exercitus apud Romanos quinam
 fuerint ibidem
 Duillia lex de non creando magistratu si-
 ne prouocatione 498.e
 Duillia Mœnia lex de fœnore 516.e
 Duillia Mœnia lex de illegitimis concio-
 nibus 493.d
 Duit pro det 446.b
 Duodecim tabularum leges centuriatæ
 119.b
 Duo, duis, pro quo nos Do 459.a
 Duplicati milites qui 608.a
 Duplionis voce veteres pro duplo vsi, &
 signifi

I N D E X.

significarunt duplicem pecuniæ vel capitis multam	461.c	Emptio bonorum publica quomodo facta	443.d
Duumviri ædis locandæ, faciundæ, dedicandæ	156.a	Eratio quid	434.c
Duumviri ædium sacrarum locandarum, ædificandarum, consecrandarum Tributis Comitibus creabantur	367.e	Emptor bonorum quis	557.e
Duumviri nauales cur & quando instituti	416.c	Emptum frumentum quod nam fuerit	468.e. duplex
Duumviri nauales Tributis Comitibus creati	366.e	Enclabria qualia vasa	161.a
Duumviri perduellionis qualis magistratus, eius origo antiquissima	114.f	Enclima	625.d
Duumviri quamdiu fuerint creati	152.e	Encombomata quales vestes	310.d
Duumvirorum numerus quando auctus ibidem		Endoiacito manum antiquè pro iuicito manum	469.c
Duumvirorum officium quod	ibide	Endo pro IN antiquè	473.b
Duumvirorum primum officium	ibide.c	Èddy quid & vnde	289.f
Dux postquam imperium à populo accipit, quibus cærimonis adhibitis in bellum profectus sit	609.c.d	Endorcisci quinam dies sint	174.e
Dyovis Iupiter quare	63.b	Epicopotes	626.e
		Epidauri anguem pro Æsculapio coluerunt	98.f
E		Epidromos velum	627.c
E Brietatem vt compescerent veteres Romani, tempora lateis vel lineis vinculis vinciebant	202.a	Epilogorum dies fuerant. in quibus ad concitandam misericordiam parvuli filij reorum producebantur	583.b
Eculeus quam horrendum torquendi instrumentum fuerit	591.e	Epitafis quid	265.a
Eculeum extorquendæ veritatis causa è seruis fuisse adhibitum	ibide.f	Epitonius Iori genus	627.e
Edictum in tabella publicè proponebatur, antequam Comitibus centuriata fierent	350.a	Epulæ geniales quæ	320.a
Editio iudicum	579.c	Epulones qui antiquis	238.b
Edufa Dea quæ escam infantibus præbebat	106.f	Epulo in magnifico vix bini vnum lectum occuparunt	291.b
Effectio rei quam vim habuerit	542.f	Epulones septemviri	155.e
Egeriam Deam quare mulieres coluerint	108.e	Epulones Triumviri aut Septemviri, aut Deumviri quale officium habuerint	150.
Egypci	310.d	a. hi ante legem Domiciam à collegiis subrogabantur, post eam verò legem populi suffragiis is honor mandari ceperunt	ibide.
Eignovixes Græci FERIALES nominarunt	148.d	Epulonum sacerdotum collegium	ibide.
Elacate	625.b	Epulonum Triumviri aut Septemviri Epulo Iouis indicendo præfuerant	239.b
Elicius Iupiter fuit ab eliciendo dictus	60.d	Epulum Iouis	239.c
Elicio Ioui Numa Pompilius aram extruxit	ibide.	Equester ordo Senatorio dignitate proximus fuit	281.d
Elugere & lugere, quid differant	180.e	Equestris census sestertium quadringentorum millium	38.c
Emancipationis formula	551.c	Equestris ordinis fundamentum ibidem princeps quis	390.b
Ementes & vedentes veteres non precium numerarunt, sed appenderunt	442.e	Equestris ordinis probandi recognoscendiq; gratia Fabius transuersione quadam Equitum instituit	218.e
Empanda Ceres in paganalibus vocata	243.c	Equestris ordinis quinam fuerint	38. c. à censoribus legebantur ibi. quinam lecti ibidem
		Equestres copię in Turmas & Decurias diuisæ	601.c
		Eques Romanus quando impolitix damnatus	390.a
		Eques Romanus quinam sit	38.e

I N D E X.

Equiti equum adimere potuerunt Cenfores, si quid deprehenderent honestati contrarium	389.e	eius templum vbi	ibid.
Equites à populo quando & quibus legibus distincti	259.a	Erythræa Sibylla, eius vaticinia	153.b
Equites dum generum fuerunt	38.c	Eschia vnde & Vesta & est ignis Dei	83.c
Equites esse desierunt, si vel in senatorium ordinem cooperati, vel magistratû gefissent, vel patrimonium consumpsissent, vel propter flagitia insignia illius ordinis amisissent	38.d	est Latinis Vesta	ibid.
Equites in spectandis ludis separatas sedes à Senatorum & plebeiorum sedibus habuerunt	ibid.f	Esquilias mons quare sic dictus	6.f
Equites quomodo aliquando plebeij facti	ibid.d	Esquilina tribus quæ, & vnde	359.e
Equites Romani Senatoribus oppositi	ibidem	Esquilinus mons quasi Excubinus	6.f. syluam fageam habuit
Equites Tunicam clauatam gestabant	306.a	Esquilini montis colles	7.d
Equitum loci à populi sedibus discreti in spectandis ludis	442. c. Magister quis	Etrusca gens vnde sit orta	276.b
Equitum magister vnde nomen habuerit, & quæ eius potestas	400.c	Etrusci montem Cælium habitauerunt	6.c
Equitum Romanorum insigne angustus clauus	306.b	Etrusci quare ciuitate donati	490.e
Equitibus emeritis Censores vacationem dederant	396.e	Etruscorum reges quò cultu incedant	276.b
Equitibus equus publicus, & annulus aureus assignatus	38.d	Euander à quibus cultus	97.d
Equites à plebe annulus aureus distinxit	ibidem	Euentus bonus qualis Deus	116.e
Equiria quando & vbi celebrata	195.b	Euocatio Deorum tutelarium antequam vrbes expugnarentur	622.f
Equitandi ars primò à Neptuno tradita	85.c	Euocatio quodnam genus militiæ fuerit	596.c
Equus militare signum	102.d	Euocationis formula Deorum tutelarium ante oppugnationem	622.f
Equus publicus mille assarium	38.d	Excubiæ apud Romanos quales fuerint	615.a
Equo publico in Capitolium qui transfuehitur, in ius vocari non potest	228.f	Excusationes legitimæ, quibus rei iudicium effugere potuerint, quænam fuerint	378.b
Equos hinnitu alacriore victoriam omninari prælium iniruris, etiam nunc multis est persuasum	131.b	Exercitia veterum	654.e.f
Ereisci veteres dicebant pro partiri & diuidere	466.a	Exercitor quis	556.a
Ereiscundæ familiæ actio	ibid.	Exercitus apud Romanos quinam duces fuerint	603.c
Ereiscundæ ab ER vel EREDITATE & ERISCUNDÆ, id est diuidundæ, vel diuidendæ	ibid.a	Exercitus armatus centuriatis Comitibus lustrari solitus	237.a
Ereum citum	ibid.a	Exercitus quo ordine incesserit	609.e
Ereum, id est hæreditas à coërcendo dictum	ibid.b	Exercitus Romanus constabat auxiliis sociorum & legionibus ciuium	656.c. in legiones & auxilia diuiditur
Ereitas veteres scripserunt pro hæreditas	ibidem	Exercitus vniuersus Romanorum in quot partes diuisus fuerit	616.f
Ereina Venus vnde cognominata	78.d,	Exercitus missio quortuplex	650.c.d
		Exercitum sub pellibus habere	613.e
		Exilium quid	573.c
		Exilij obeundi exemplum	584.b
		Exilio ciues iure ciuitatis nudati sunt	423.d
		Eximia ostiæ quæ & vnde	161.d
		Extraordinaria porta quæ	613.f
		Extraordinarij Magistratus quinam fuerint	396.f. 397.a
		Exueræ quid	330.a
		Exules Romani toga non poterant vti	300.e
		Exuperatorius mensis	237.c
			Fabæ

F

F abæ in flore luctus literæ apparere videntur	140.d	Familia vox tum de rebus, tum de ipsæ personis accipitur	465.d
Fabam nec tangere nec nominare Flaminii Diali licebat	ibid.	Familiaria vestimenta quæ	296.c
Fabariæ cur Calendæ Iuniæ dictæ	107.a	Famosi libelli prohibiti apud Romanos	528.b
Fabia lex de numero sectatorum	529.f	Fana sistere	47.c
Fabia tribus vnde	361.d	Fannia lex de modo sumptuum in conuiujs 507.a. centussis quare dicta	ibidem
Fabij trecenti cæsi	225.c	Fanum vnde dictum	48.f
Faborum præfectus quis	606.e.f	Fariari profari antiquum	464.b
Fabula omnis neque plures neque pauciores quàm quinque actus continere debet	265.b	Farinam aut fermentam cur flamen Dialic non potuerit tangere	140.b
Fabula quænam dextris & sinistris tibijs acta esse dicatur	268.c	Farracia dicta nuptiæ lacræ	316.d
Fabulam primus Andronicus dedit	263.f	Farre quomodo conueniatur	ibid.
Fabulæ palliatæ in quibus Græci inducebantur	300.d	Fartorem quem nominet Festus	387.a
Fabulæ togatæ dictæ in quibus Romani inducebantur	ibid.	Falces quid fuerint 379. a. regi præferabant lictores ibidem. quid significarint	ibidem
Fabulas scenicas Ædiles curules emebant, & vt agerentur curabant	408.b	Fascini idolum sub curru triumphantium quare suspensum	647.b
Fabulinus Deus qui colebatur, cum pueri fari auspicarentur	106.f	Fasti primò qui dies sint	175.f. & 176.a
Facès cur adhibita fuerint cum noua nupta domum deducebantur 318.c. cur nõ plures nec pauciores quàm quinque accensæ fuerint	ibid.	Fasti dies propriè & toti qui, & non propriè nec toti sic dicti	175.f
Facès nuptiales poetæ tædas, facès iugales, facès legitimas, tædas geniales, & festas appellant	318.c	Fasti dies trium generum sunt	ibid.
Facti nomen quomodo tractatum	582.a	Fastorum dierum nota in Calendario & numerus	ibidem
Factiones maximè post Appij dictaturam exarserunt	39.a	Fastos quinam conscripserint	654.f
Fagus Ioui sacra	64.d	Faucia Curia	334.c
Fagutalis Iupiter quare	ibid.	Faunus iunior suos ciues mitiorem vitam docuit 95.a. primus loca numinibus, & ædificia ac lucos sacrauit	ibidem
Fagutalis mons Viminalis fuit dictus	7.a	Faunos primus Deorum cultum iniecit, lucos sacrauit, templa constituit, sacrificiorum ius ordinauit	121.d
Fagutal facellum Iouis Fagutalis	64.d	Fauni templum vbi	96.e.f
Falacer flamen	141.d	Fauno agna vel hœdo litabatur	162.f
Falces murales quid	622.a	Fauni duo fuerunt 96.d. quo anno mundi vixerint	ibidem
Falcidia lex de hæreditatibus	513.d	Faunos à fando dictos esse	ibid. e
Falcones si apparuissent, futuri boni spem certam faciebant	115.c	Faunos esse Cotta apud Ciceronem omnino negat	ibid. e.f
Falerina tribus vnde	354.d.e	Faustuli regij pecoris magistri coniunx Romulum & Remum educauit	2.f
Falsi crimen quid antiquis fuerit	326.a	Fax prima quodnam tempus diei	173.f
Falsi leges	ibid.	Febbris Dea quare culta à Romanis	116.c
Falx	625.b	Februarius mensis quare omni intercalationi deputatus 166. d. totus attributus fuit legationibus exterarum gentium audiendis 384. c. vnde dictus	184.d
Falx Saturni insigne	239.b	Februario mense ciuitatem lustrari oporterebat	ibidem
Familia rem hæreditariam quando significet	466.a	Februario mense Iunoni sacra fiebant	68.f
Familie appellatione bona patrisfamilias, & in his seruos, seruasque aliquando significantur	462.c		
Familie emptor quis	ibidem		
Familie mancipatio quomodo facta	ibid.		

I N D E X.

Februata vel Februalis Iuno quare	ibid.	fungantur	ibid.
Februus cur Oricus nominatus	90.a	ferialium, consuetudo in bello indicendo	
Feciales tributis Comitibus creati	366.f	& ritus 594. d. e. f. officia quænam fuerint	148. d. e. f. vnus pater patriatus dicebatur
Felicitas qualis Dea	105.a		ibid. e
Felicitatis simulachrum quale	ibid.	fidei ædes in Capitolio fuit	102. c
Felicitati quisnam templum construxerit	ibidem	Fidei bonæ actiones ab arbitriis quid differant	565. b
Fenerator Romanis peior habitus quàm fur	485. b	fidei bonæ formulæ	564. d
Feneratorum Romani quadruplo puniuerunt, furem autem duplo	ibidem	fidei commissæ quænam appellata sint	543. b. eorum genera quot
Fenus dictum à feui	484. f	fidem Romani tanquam Deum coluerunt	102. d
Feralia quædo & quibus celebrata	187. f. 188. a	fidei iussio formula quæ fuerit	544. c
Feralia vnde originem traxerint	330. b	fidei iussio quis	ibid.
Ferarum conclularum venationis in Amphitheatris exhibebantur	256. e	fiducia qualis contractus	ibid. e
Ferentarij quinam milites	607. c	vnde dicta sit	ibid.
Feretrius quare Iupiter dictus	59. c	fiduciaris pater	551. c
Feretrum deferebat virilis sexus	325. d.	fines agrorum termini	479. a
Pauli Æmilij legati Macedonum efferebar	ibid. Sulæ Senatores & sacre virgines extulerunt	fines regere, idem discriminare	ibidem
Feretrum defuncti quænam præcesserint	326. b	fiscellæ quid	413. c. d
Feria propriæ familiarum	248. b. ad nubendum cur viduis magis quàm virginibus sint apæ	fisci aduocatus vel patronus	ibid. d
Feria stulorum cur Quirinalia	187. b	fiscinæ quid	413. c. d
Feriarum elenchus elegans	507. a. leges 858. f. varia discrimina	fiscus quid	ibid. d
Ferias publicas singulis mensibus Rex sacrorum aut prætor proclamauit	175. a qua formula	flagitium facere apud veteres est conuiciis alicuius existimationem lædere	480. a
Feris quid fieri debeat	ibid. b	flamæ sacræ infulæ olim dictæ fuerunt	137. c
Feriatibus quidnam agere licitum fuerit, & quid non	ibid. d. e	Flamen Carmentalis quis	141. d
Feris fontes in area obiecti	286. f	Flamen Dialis, Martialis, Quirinalis, Vulcanalis	653. d
Fescennini versus quinam & vnde dicti	320. d	Flamen Dialis maximæ dignationis	138. d
Fessonia dea fessos iuyabat	111. a	Pomonalis minimæ	ibid.
Festi dies diuidantur in sacrificia, epulas, ludos, ferias	174. d	Flamen Martialis Marti institutus	140. b
Festi dies qui diis dicati	ibidem	Flamen Dialis quis, & vnde dictus	139. b. à quo constitutus
Fetiales bellum indicentes hastam ferratam, aut sanguineam præstant in fines hostium emittebant	593. b	Flamen Dialis vsque ad finem imperij Augusti Cæsaris nullus inauguratus	140. d
Fetiales dicti quod fidei publicè inter populos præerant	348. c. per hos bellum concipiebatur	Flamen Quirinalis Quirino sacra fecit	140. b
Fetiales quatuor aut fœdus cum hostibus feriebant, aut bellum indiciebant	504. b	Flamen si vxorem amittat, Flaminio decedat	139. f
Fetiales selecti è præstantissimis familiis	148. d. deo sacerdotio per omnem vitam	Flamen vnusquisque sua sacra habebat, quæ per se curabat	138. d
		Flamen Vulcanalis, Furinalis	140. b. Falacer
		Flaminis Dialis plurimæ cæremonia recensentur	139. d. f. & 140. a
		Flaminis matrimonium nisi morte dirimius non fuit	140. a
		Flamini Diali magistratum perere non licuit	139. a
		Flamini	

INDEX.

- Flaminii Diali uti lictore & sella curuli cur
 permissum fuerit ibid.
 Flaminum ministri Flaminij ibid. b. mini-
 stræ Flaminicæ ibid.
 Flaminum pileus flammeum dicebatur
 137. c. vxores Flaminicæ dictæ 139. b
 Flaminum singuli nomen habent ab eo
 Deo, cui sacra faciunt 141. b
 Flaminum singulorum officium quodnam
 fuerit ibid. e
 Flamines ad xv. aucti 138. d
 Flamines alij ex patriciis, alij ex plebeiis
 creabantur ibid., à populo comitiis cu-
 riatis creabantur 138. c. à Pontifice
 Max. inaugurabantur ibid. Curiatu comi-
 titiis creati 336. a. maiores & minores
 quinam 138. d
 Flamines Plutarchus à Pileo Pileamines
 primò dictos putat, post Flamines
 137. c
 Flamines Pontifici Max. erant subiecti
 139. a. quamdiu durarint 140. d. quam-
 vis quindecim qui nomine connènter,
 collegæ tamen non erant, neque eorum
 quoddam collegium vocabatur 138. d.
 quâdo creati coepti 138. a. quasi Flami-
 nes 137. b. ratio ibid. quinam sacerdotio
 privati 139. a. tamen nō essent Pontifi-
 ces, ita tamen erant ascripti in collegiū
 Pontificum, ut si quando de re alia a-
 pud Pontifices agerentur, ipsi vna iudi-
 ces sederent ibidem. tot fuerunt, quot
 Dij apud Rom: 653. d
 Flamines tres Dialem, Martialem & Qui-
 rinalem Numa Pompilius instituit
 188. b. c.
 Flaminica assiduo utebatur flammeo
 310. e
 Flaminica quibus cæremoniis uti coacta
 fuerit 138. f
 Flaminicæ Flaminum vxores 139. c. iis di-
 uortium facere non licebat ibid.
 Flaminea ædes domus Flaminis Dialis
 ibidem
 Flaminia lex de Piceno diuidendo 503. a
 Flaminia sacerdotula fuit, quæ Flaminicæ
 Diali præministrabat, quæque patrima
 aut matrima erat 157. a
 Flaminij Flaminum ministræ 139. d
 Flaminus Camillus puer dicebatur in-
 genus, patrimus & matrimus qui Fla-
 mini Diali ad sacrificia præministrabat
 157. a
 Flaminium sacerdotium ita perpetuum
 erat, ut ob certas causas sacerdotio pri-
 uari possent 139. c
 Flaminij ministri flaminum ibid. d
 Flaminio abire quid ibid. c
 Flaminus circus qualis locus fuerit
 370. c
 Flaminium in circum Senatus sæpè con-
 sultandi gratia ex Capitolio descendit
 ibidem
 Flaminio in circo Comitua Tributa habita
 ta ibid.
 Flaminio in circo Iudi Apollinæres, eque-
 stris que celebrabantur ibid.
 Flammæ in sacrificiis quænam faustæ, quæ
 infastæ 135. a
 Flammarij quales opifices 311. a
 Flammeus vestis, vel tegmen, quo capita
 matronæ tegunt 310. c
 flammeum feminis idèò imponebant, ut
 nouissent maritis semper se subditas
 esse debere ibid. d
 flammeum vocabatur velum, quo nouæ
 nuptæ caput obnubebant 318. a. hoc lu-
 tecum erat ibid.
 flammeo amiciebantur nubentes omnis
 boni causa 310. c
 Flauia lex de agris diuidendis plebi 504. c
 Flora Dea florum 112. f. 113. a
 floralia Iudi Floræ instituti ibid. c
 floralis flamen 141. c
 florales Iudi qui 272. c. quâdo instituti
 & cur ibid.
 floralibus Iudis Carone spectante, popu-
 lus ut Mimæ nudarentur, postulare eru-
 buit 142.
 floralibus Iudis formiæ impudicæ de-
 nudatis pudendis discurrebant 144. f.
 funambuli & elephantes introduceban-
 tur 273. c. f. Seianus prætor ad ridendum
 Tiberium qui caluus erat, omnia cal-
 uorum ministerio ad noctem usque pere-
 git ibid.
 floreales Iudi impudici 273. a
 Flamina quatuor modis traiciebantur
 610. b
 Fluoniæ Iunonem mulieres colebant,
 quod eam sanguinis fluorem in coe-
 ptu retinere putabant 68. f.
 foculum ignitabulum 197. a
 fœderatæ ciuitates caruerunt iure ciuita-
 tis Romane 632. c
 fœderatæ ciuitates quæ ibid. b
 fœderatarum ciuitatum conditio quæ-
 nam fuerit ibid.
 fœderatarum ciuitatum vberior numerus
 quàm aliorum oppidorum ibid. c
Fœdus

Fœdus porca cæsa firmabatur	603.a	Forum quintum Romę constituit Traianus, in quo columna altitudine 140. cubitorum	148.b
Fœdus quomodo Romani percusserint	595.c	Forum Romanum vbi fuerit, & quę eius nomina	547.d
Fœderum formula	64.d	Forum Sallustij in monte Quirinali fuit	549.a
Fœdera Feriales percusserunt	595.c	Forum tertium adiecit Augustus	547. f
Fœderibus in feriendis Romani per Iovem lapidem iurarunt	595. f. & 596. a.	Forum Traiani forum Vlpium dictū fuit	548. c. d.
qua formula vfi sint	ibid. a. b	eius fori elegans descriptio	548. d. e
in Fœderibus fiantendis iuranti lapidem filicem tenebant	64. d	Fori Cæsaris area constituit supra sesterium millies	654. b
Fœminarum pugnas Domitianus edidit	137. b.	Fori loca qualia sint.	277. c
Fœnebres leges	516. d	Fori Romani descriptio ex Plauto	547. b
Fœnerare apud Romanos lege Genutia prohibitum	ibid. e	Forum sex modis intelligitur	632. d
Fœneratorum crudelitas in egenos multas turbas in Republ. dedit.	405. d.	Forum transitorium quodnam, & à quo exædificatum	547. variis columnis & statuis exornatum
ibidem	416. a.	ibidem	ibidem
Fœnus aliquādo apud Romanos fuit quarta pars fructuum creditoris	516. d	in Foro vndequaq; fuerunt tabernę, per pilas distinctę	ibid. c
Fœnoris causa leges late	516. f	Fora loca fuerunt in quibus ius dicebatur	632. b
Fontinalia fontium sacra	236. c	Fora negotiis ciuilibus tractãdis quęnam fuerint comparata	548. c
Fontinalis porta Romę	ibidem	Fora varia quę Romę fuerint, & quę nominent boni scriptores	549. a
Forculus Deus	117. b	Fori quid sint	546. c
Forficis acies in modum forficis instructa	617. c. d	Fossa veteribus quid	4. a
Foriensis curia	334. d	Fossam fodere tunicis interioribus solutis, ignominia militaris fuit	637. c
Formulę à Iurifconsulis compositę notis, hoc est literis singulis integrum verbum designantibus, ne à populo intelligerentur	439. f	Francisci Polleti libri de Iudiciis veterum Romanorum omni eruditione re-ferti	540. e
Formularum notis scribendarum ratio ad Constantini tempora seruata fuit	ibidem	Frangere subsellia quid	266. e
Fornacalia quando & cui instituta	186. e	Fratres Aruales qui 123. f. à suis collegiis cooptabantur	366. f
Fornax qualis Dea	117. a	Fratrum Arualium insigne quodnam	123. f
Fornix Fabianus dicitur etiam Arcus Fabianus	648. d	Frons	617. b
Fors Fortuna 93. b. à quibus culta	ibid.	Frontem veteres Genio sacram voluerunt	111. d
Forticidia	202. a	Fruentaria tessera quę	413. e
Fortuna diei qualis	93. b	Fruentum aut Decumanum, aut emprum, aut æstimatum	633. a
Fortuna quid, quàm potens	91. c	Fruentum populo diuisum	413. d
Fortunę qualia templa extructa fuerint	91. e. f. & 92. a	Fruentis ratio in prouincia quę fuerit	420. b
Fortunę Seizę festum	222. a	Fruento qui Dij præfecti	113. f
Fortunę Seizę in templo eur Seruij Tullij simulachrum relictum fuerit	ibid.	Fruenta in pila comminuebantur ante vsus modulatum	35. e
Fortunę varia cognomina	92. totum	Fuat pro Fiar antiquę	469. a
Forum agere quid	632. d	Fugia qualis dea fuerit	116. d
Forum appellarunt antiqui, quod nunc vestibulum sepulchri dicitur	454. c	Fulgoram coluerunt ne fulgura fierent	314. a. b
Forum indicare quid	632. d		
Forum quare à ferendo dictum	546. f. sex modis sumitur		
	ibid.		

Fulgura

Cenius qui animę gradus in nobis dicatur 55.c	à nobis auerſa, alię duę ad nos conuerſa ibidem b
Genius qui Deus ſit, varię doctõrum opi- niones 87.d.e	Graminea haſta quę 648.a ibidem b
Genius ſacri lecti quem intelligat Iuue- nalis 509.c	Gratianus Imperator primus edicto pro- poſito vetuit ſe appellari Pontificem Maximum 151.b.c
Genio ſimulachrum quale ſit 88.a	Gratianus Pontifex Maximus appellatus ibid.e
Genio quomodo res ſacrę factę ſint ibid. a.b	Gratulationis cauſa victimas in templo Iouis Capitolini maſtabant 62.b
Gentiles & Agnati quomodo differant 460.b	Gubernaculum & clauus quid differant 490.d
Gentilia ſacra quę 450.a	Guſtus quęnam Cœnę pars 293.d
Gentium ius à iure naturę quid differat 433.e	Guſtatio quęnam Cœnę pars 293.e
Genua miſericordię ſacra voluit antiqui- tas 111.f	Gymnaſia veterum 654.e
Genutia lex de clauo pangendo 494.b. de creandis conſulibus ex plebe 496. b. de non capiẽdo magiſtrato eodem intra decennium 495. b. de non exercendo ſcœnore 316.f	Gymnaſtica qualis ſit ars 258.b
Geometriam inuenit Mercurius 73.a	Gymnici ludi quinam dicantur ibid. a. vn- de quoque ibidem
Georgius Fabricus 1.f	Gymnicos ludos quidam ipſos etiam Cir- cenſes vocant ibid.a
Gararię naues vnde dictę 628.f	Gyraldi error à Mercuriale declaratus 104.c
Germani inuenerunt Typographię arti- ficiũ 663.c	H
Geforetę quales naues 628.f	H Adriani ludi natalitij quando cele- brati 184.d
Gigas Cretę Milinus 58.d	Hæredes & legatarij quid differant 462.f
Gigantes à Ioue ſublati ibid.	Hæredum nomine leges latę 519.b
Gladiatores ante ſepulchra digladiaban- tur 327.f. 328.a	Hæredum tria genera, & quid ſinguli illi hæredes 464.c.d
Gladiatorum magiſtri Laniftrę appellati 287. a. eorum vſus à Theodorico Go- thorum rege ſublatus ibid.	Hæreditas quid, eadem quõrtuplex 543.a
Gladiatores in defuncti patris honorem primus Iunias Brutus dicitur dediſſe 286.f	Hæreditas ſcripſerunt veteres Ereditas 466.a
Gladius inſigne fuit magiſtratus publi- cum iudicium exercentis 576.d	Hereditatum & legatorum lex 462.c
Gladiatorum vocabula 609.d	<i>Airelin</i> 475.f
Glandis appellatione aliquando omnis fructus continetur 478.f	Harpago 626.a
Glicia lex de ratione inducendę querelę inofficioſi teſtamenti 515.d	Haruiga 161.d
Globus qualis acies 617.a	Hatuſpices à victimis in ara aſpiciendis 133. b. à Romulo primũ inſtituti ibidem
Gordianus iunior ſepties lauit in die 31.a	Haruſpices omnes Hetruſci fuerunt 133.b
Gordiani ludi natalitij quando celebrati 484.d	Haruſpicum officium quõdnam ibid.d
Gothi Pantheum iniectis ignibus frange- re non potuerunt 64.b	Haruſpicinę doctrina à quo primũ tra- dita 136.a
Gradius quare Mars 75.a	Haſta antiquis Quiris dicitur 230. b. cur Iunoni ſacra ibid. inſigne fuit Prætoris vr bani, priuatũ iudicium exercentis 575.d
Græci vtebantur pallio 296.c	Haſta pura, graminea, donatica quę 640.a
Gratię veneri additę 80. a. cur nudę pin- gantur ibid. cur connexę ibid. cur vna b. 17.c.d	Haſta cuspide cur diſcriminari nõ nouę nuptę coman 317.c.d

INDEX.

Hastam Sabini Curim vocant	52.a	mae habita	230.f
Hastaria censio qualis multa	637.b	Hispani quare Togati	300.d
Hastati milites qui	607.c	Hister Tusco verbo Ludio vocabatur	259.f
Hecate Graecorum Dea	110.a	Histrionis nomen vnde fuerit inditum	ibidem
Hedera cur Flamini abstinendum	140.d	Histriones non nisi dubiis in rebus Reipublicae ad arma vocati sunt	699.f
Hederę inesse spiritum, qui de statu rationis derurbet, multi opinantur	140.d	<i>Ὁμιος</i>	656.f
Hederam ebrietatem à nullo vino ortam inducere	ibid.	Homeri poema subtiliter descriptum vt in putamine nucis includeretur	655.b
Hederam esse sterilem	ibid.	Homerum medacia esse scripturum varicinata est Sibylla Eithraea	196.a
Helepolis qualis machina	621.f	Hominem antiqui Hemonem dicebant	106.a
Hellispontica Sibylla	553.d	Homines omnes aut liberi sunt, aut serui	541.f
Herculeano nodo cur nuptae nouae cingulum vinctum fuerit	321.b	Honorariae actiones	555.b
Herculeo morbo laborans si subito ceciderit, comitia diremit	552.f	Honorarium frumentum quod nant	633.b
Hercules septuaginta liberos relinquit	321.a.b	Honorarium ius	534.c.d. 433.a
Herculis sacerdotes 122. f. templa varia	95.b.c.d	Honoris. & virratis templa ita suere extracta, vt ad Honoris templum ingressus esset per virtutes	101.f
Herculi aedes in circo quando posita	219.a	Honori quis primus aedem Romae extruxerit	ibid.e
Herculi Cacus boues abigit	59.e	Horae quibus cum populo agi liceret, omnes erant intra ortum suos & occasum	438.a
Hercules plurimos numerarunt veteres	93.f. 94.a.b	Horarum nomen trecentis annis Romae ignoratum	270.b
Hermes supposititius	287.b	Horaria lex de Caia Taratia virgine Vestali 500.e. de non nocendis Tribunis	498.f
Herodes quosdam ludos instituerit & celebrarit	283.d	Horatia tribus vnde	361.e
Heroes mira proceritate fuerunt	264.e	Horatia Valeria lex de plebiscitis	499.f
Herophile	153.c	Horatius condemnatus ad populum pro-uocat	586.d
Hetruriae populis principum filij sex in disciplinam traditi	133.c	Horatius curiarum suffragiis liberatus	335.c
Hetruscorum cerimoniae	4.b	Horatij iudicium Curiatis comitiis administrarum	586.d
<i>Ἐξ ἀπεικείης</i> cur praetores nominet Appianus	421.d	Horatij iudicij sub Tulio Hostilio exercitarum	335.c
Hieroglyphicis literis Romani suorum numinum maiestatem velabant	653.e	Hordeum pro tritico aliquando militibus ignominiae causa datum	637.e
Hieronica lex de frumento	506.f	Horologium insigne fuit in campo Martio	349.b
Hierophantae qui sint	150.d	Horrea Sempronia	506.e
Hierosolymae à Vespasiano quando captae	234.a	Horta Dea quae ad honestas actiones excitabat	110.e
Hierosolymitani templi vasa à Tito Vespasiano in templum Pacis reposita	104.e	Hortae Deae templum cur semper aperitum	ibid.e
Hilaria	2.a.b	Hortensius Dictator reuocauit plebem ex Ianiculo	84.e
Himonia	627.b		
Hippagines quales naues	628.c. vnde dicitur		
Hippius cur Neptunus appellatus	85.e		
Hippona Dea equorum	114.d		
Hircia lex de Pompeianis ad dignitatem non admittendis	495.e		
Hirundinum circumuolutiones quid significarint	129.c.d		
Hispaniensis ensis	609.a		
Hispanica de victoria triplex pompa Ro-			

I N D E X.

Horticidia	202.b	vouerunt	179.e
Horti Sallustiani	549.b	Ianux à Iano dictæ	50.f
Hortulorum collis vnde dictus 8.b. quando pomerio inclusus ibid. in hoc Nero sepultus	ibidem	Ianus apertis in sepulchro pictis animæ immortalitas significabatur veteribus 329.d. clausis autem interitum eiusdem ibidem	
Hofsem quem nos dicimus, antiqui nominarunt perduellem	545.c	Ianus cur Pan dictus	115.b
Hofes in deuictos quomodo Romani animaduertent	465.d	Ianus Deus Deorum in carminibus Saliaribus dictus	57.f
Hofes veteres perduelles appellabant	250.d	Ianus Italos primus docuit vinum & far ad religionem 50.f. primus valuas, feras, & clauas ad sanctimoniam domorum excogitauit ibid. quare bifrons, & quadrifrons atque geminus. item pater Iunonius: Consiuius: Quirinus: Patulcius, &c.	51.d. 52.c
Hostia quid	161.a	Ianus septimianus ædificiũ fuit peruium	52.c
Hostia ab hostio quod est ferio, dicta ibid. a		Ianus vnde dictus 50.f. quis fuerit ibidem	
Hostiæ genus fuit, quo sola Dei voluntas per extra disquirebatur	161.f	Iani ædes ab Horatio quare extructa fuerit	52.c
Hostiæ minora sunt sacrificia quam victimæ	161.a	Iani cognomina varia 51.c. templum in foro Romano 52.c. ad forum obliorum	ibid.
Hostiæ præcidanæ quæ	ibidem b	Iani templum quare belli tempore apertum, pacis autem tempore clausum fuerit	52.b
Hostiarum immolationibus in omnibus sacris vti solebant	352.d	Iani templa tria	ibidem
Hostiarum multæ differentiæ	161.a.b	Iano duodecim aræ pro totidem mēsisbus consecratæ	52.f
Hostilia curia ab Hostilio ædificata	333.f	Iano in omni sacrificio quare præfatio præmittatur	51.a
Hostilia lex de furtis	535.e	Iani duo ad arcum Fabianum	53.b
Hostilibus cum Ioui Elicio non ritè sacrum fecisset, fulmine ictus cum tota domo conflagrauit	61.a	Iani in plurali numero dicuntur ædificia quadriformia	ibid. a
Hostilio Mancino vox obiecta, quæ illum vt domi maneret, admonuit	131.b	Iaphet qui in sacris literis dicitur, fuisse Iantum	51.a
Hostio idem quod Ferio	161.a	Icilia de Tribunis non contradicendis	633.a
Hostis ab hostio dictus	466.c	Icilia lex de monte Auentino	694.d
Hostis apud antiquos peregrinus	ibid.	Icrion	625.c
Hylem esse fecem omnia elementorum	115.c	Idæ mater dicitur etiam Tellus]	57.a
Ἰλλω quid intelligant Græci	ibid. g	I.D.T.S.P. apud Probum quid	567.e
Hymenæum Græci in nuptiis inclamabant	305.f	Iduare diuidere	178.e.f
Ἰνδῆς quos Græci nominant	38.b.c	Idus Iuniæ aptissimum tempus nuptiarum	315.a
Hypera funis nauticus	626.d	Idus quot in mense quolibet 179.e. & vnde dictæ	ibidem
I		Ientraculum quid & vnde	289.e
I aculorum vocabula	609.d	Ientare quid	ibidem
Ianiculum Esculetum habuit 8. f. vnde sic dictum 8. d. hodie Monterius ibid.		Ientatio	289.a
Ancus Manius vrbi addidit	2.f	Ignis sacrificiorum qualis esse debuerit	162.b
Ianiculum in montem plebis Romanæ secessio	8.d	Ignis sacer qui à Vestalibus custoditur, Vesta	
Ianiculo ex monte propter altitudinem Roma maximè conspicua 8. d. cæteris montibus hic quare infrequentior	ib.		
Ianual festum Iani	180.b		
Ianualij versus qui	147.f		
Iauarius cur sic dictus	179.a		
Ianuarium Romani in Iunonis tutela esse			

Vesta est	84.a	deducebantur	62.c
Ignis subtilior est Iupiter, crassus, verò quo nos vtimus, Vulcanus	83.a.b	Imperatores nisi scripsissent ad Senatum de hostium occisorum & ciuium amiforum numero, triumphum non impe- trabant	528.b
Ignis Vestaliũ negligentia extinctus, quomodo incensus fuerit	146.a	Imperatores posteriores quare, quoties decimum imperij annum attigissent, festum celebrarint	284.a
Ignis colendi cõsuetudo defluxit à patri- bus & remansit inter Ethnicos	83.c.d	Imperatores qui nam dicti & quibus de causis	393.c.603.f
Ignis inuentor Vulcanus	82.d	Imperatores Romani qui superstitionibus filiis mortui sunt, consecrabantur	142.b.c
Ignis maximam curam habuerunt Ro- mani	454.a	Imperatorum præmia quænam fuerint	642
Ignem qui negligentius habebant, Augu- stus fustibus castigabat	ibidem	Imperatorum quanta fuerit potestas, & eorum insuper appellationes	393. f.
Ignobiles apud Romanos qui	30.f		394.a.b.c
Ignobiles apud Romanos, quorum nec maiores nec ipsi Magistratus gesserunt	40.c	Imperatum frumentum quodnam	633.b
Ignominia fuit infamia	573.a	Imperium aliud ciuile, aliud militare	243.
Ilex Vaticana vetustissima	8.b	c.f. quid vnumquodque	ibid.
Iliceta curia	334.d	Imperium fuit facultas imperandi exerci- tui	419.d
LICET significat ire licet	327.d	Imperium, id est rei militaris administra- di facultas	335.c
Imago quid	39.f. & 40.a	Imperium merum aut mistum quodnam	575.b
Imaginem sui tantum illi ponere pote- rãt, qui Magistratus Curules gessissent	39.f. & 40.a	Imperium militare quomodo datum fue- rit in vrbe & extra vrbe magistratibus	341.a
Imaginum ius, est ius nobilitatis	39.f	Imperium per quot annos Reges habue- runt	379.c
Imagines Romani, festis diebus exorna- runt	40. b. in funere extulerunt ibidem	Imperium quibus Magistratibus datum	335.f
quibus vestibus exornarint	ibid.	Imperium triumphantis solus populus da- re poterat	645.c
Imagines Romani quare in prima parte ædium posuerint	40.c	Impetrationis vis quæ nam fuerit	551.b
Imbres cantibus attrahi & repelli non posse etiam philosophi animaduerte- runt	456.f	Imperatiua Auguria qualia fuerint	127.b
Immolatio qualis ritus	162.a	Im pro eum	446.d
Immunes ciuitates quæ nihil pepend- erunt populo Romano	633.c	Inaculum virgula erat ex malo punico incuruata, quam Regina sacrificans in capite gestabat	137.f
Imperatiuæ feræ quæ	174.c	Inaugurandis vox quale sit verbum	378.c
Imperator constitutis prouinciis relicto præfecto Romano rediit	633.f	Inauguratus sacerdos qui dicatur	ibid.
Imperator in prouincia quæ de ciuitati- bus victis constituta erant, præconi in concione pronuntianda mandauit ibi- dem		Inauguratus oportebat esse cuiuscunque sacerdotij candidatus	ibid.d
Imperator Iupiter quare	62.c	Incendiaria auis quæ	129.c
Imperatoris paludati icona	297.a	Incorporeæ res in iure quænam	542.d
Imperatoris vox quale nomen	603.f	Indictiuum funus	325.b
Imperatoris voce quidnam Romani in- tellexerint	393.a	Indictiua funera quæ	330.a
Imperatores ab bellum ituri in templo Iouis Capitolini vota inuocabant	62.c	Indigetes Dij qui fuerint nominati	59.a
Imperatores etiam ludos exhibuerunt	254.b	Indigetes quales Dij	91.a.b
Imperatores ex bello reuersis triumphali pompa in templum Iouis Capitolini		Indigerare	93.c
		Indu manus iactio pro manus iniectio antiquè	473.a

I N D E X.

Induperator pro imperator	74.c	verbo Veto	435.e
Indusium alij scribunt Intusium	298.a	Intercidona	106.a
Indusium & subucula quid differant	309.a	Intercisi dies qui sint	174.c
Indusium qualis vestis	ibid.	Interdictum de locis sacris & religiosis	553.c. de liberis personis ibidem. de locis publicis ibid. de adipiscenda possessione ibid. de retinenda possessione ibi.
Infames lege & edicto prætorio facti	573.c	Interdicta quales formulæ fuerint	553.e
Infamium cura Censoribus mandata	584.c	Interdictorum vsus quis	544.a
Infamia ius numerum & honorem ademit	573.c	Interpretes qui nam fuerint	428.e. fuerint ex numero apparitorum & libertinorum
Infantibus nascensibus quinam diij præfuerint	106.b	Interregnum quid	397.f
Inferiæ qualia sacra	327.f	Interrex qui dicatur	ibidem
Ingenuus erat, qui statim vt natus erat, liber fuit	542.a	Interreges non nisi Patricij eligebantur	398.b. populum ad Comitia Curia vocare potuerunt 336. d. quando creari desierint 398.b. qui nam Comitia habuerint
Ingenuus Ingenui filius Eques Romanus esse potest, sed aditum in Curiam non habet	51.f	Interregum origo antiquissima	397.f
Ingenuus libertinam ducere non poterat	314.c	Intersealmu qualis locus in nauis	624.d.e
Ingenui libertinorum filij suffragium tulerunt in Tribu rustica, non tamen magistratus caput, & est tertij ordinis	40.d	Intestabilis proprie cui ius non est dicendi testimonij	464.c. post etiam is cui testimonium non dicitur
Ingenui quinam	ibidem e	Intestabilis qui nec testamentum facere nec ad testimonium adhiberi potest	479.c
Inguina Veneri sacra	111.e	Intestatus quatuor modis quis dicatur	465.b
Iniuges hostiæ que nunquam iugo subditæ	164.f	Intestatus qui fuerit dictus	543.c
Iniuria quid, vnde dicta, quot modis fiat	480.a.b. 545.d	Intestatus si quis mortuus, cui nam lex hæreditatem attribuerit	ibid. b
Iniurarum lex 528.e. eius capita	ibid.	Ioannis Lateranensis Basilica	5.b
Innominales dies qui	576.c.d	Iocum & ludum Grammatici quomodo distinguant	253.a
Insulæ dicuntur etiam, quæ non iunguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico, aut priuato cinguntur	35.e	Iouij error de Typographiæ antiquitate	663.c
Instructio aciei apud Romanos	616.a.b	Iouis ædis cum fundamenta foderentur, in Capitolio caput humanum inuentum	4.c
Intempestam noctem quare veteres appellarint	177.a	Iouis Capitolini in templo quæ & qualia pacis & belli tempore peregerint Romani	62.b
Intempestiuum est, cum tempus agendi est nullum	173.f	Iouis Capitolini templum in monte Capitolino exædificatum 4. d. à quibus ibidem	
Intercalatio ad sacerdotum officium pertinet 359.e. de ea lex à quo lata	ibid.	Iouis cognomina	58.f. 59.a
Intercalatio omnis quando nonnunquam omissa sit	167.b	Iouis colendi prima origo quænam fuerit	53.e.f
Intercalationi omni quare Februarius mensis deputatus sit	166.f	Iouis nomen vnde	57.f
Intercedebant inter se consules, Prætores, Tribuni	354.a	Iouis ortus quis	58.b.c
Intercessio nunquam locum habuit ante suasionem aut dissuasionem	316.a	Iouis plurima cognomina	66.a
Intercessioni paris aut maioris potestatis parendum	354.a	Iouis statoris templum Neronis tempore exustum, nunquam restitutum	60.e.
Intercessionem Tribunalium factam esse		in hoc nonnunquam Senatus habebat	

I N D E X .

cur & Senatus consulta fiebant ibidem		Iudicum nomine leges latae	157.f
Ioui Inuentori Romae ara extructa	59.c	Iudicum reiectio sub sortio quomodo instituta	579.a
Ioui pistori quando ara posita	221.a	Iudicum sortitio quomodo instituta	ibid.
Ioui prodigali thure & mola falsa litabatur	162.e	Iudices iu consilium mittere aut dimittere, est iubere illos ad urnas ire, atque in eas tabellas, sententias continentes, conicere	583.a
Iouem indigetem appellatum fuisse Aeneam Liuius ostendit	59.a	Iudicare qui minor viginti annis non cogebatur	519.e
Iouem lapidem Romanis in feriendis fœderibus iurabant	595.f	Iudicatum significat sententiam praetoris de re controuersa	473.a
Ioues trecenci apud veteres culti	58.b	Iudicium in petitorum quale fuerit	571.a
Ioues tres numerat Cicero	ibid.e	Iudicia ad solos Equites translata	517.f
Ira vindictam cupit	90.e	Senatorio ordini rursus communicata ibidem	
Ire in consilium	583.b	Iudicia à iudicando dicta	541.a
Irrogare est legibus infligere	455. a. aliquando pro rogare vel introducere sumitur.	Iudicia inrer Senatores, Equites & Tribunos ærarios communicata	518.d
ibidem	ibidem	Iudicia multæ alicui indicendæ exercebantur Comitiiis Tributis	367.e
Irrogare multam vnde natum	386.a	Iudicia non omnibus diebus exercebantur	550.a
Irrogatio multæ vel pœnæ	587.d	Iudicia populi aut priuata aut publica, & quid singula	585.a
Irrogatio quod aduersus reum conscripta ibidem	ibidem	Iudicia priuata fuerunt decreta de priuatis controuersis	541.b
Irrogationis & acquisitionis discrimen ibidem	ibid.	Iudicia publica non fuerunt omnia illa, in quibus crimen verlatum est	572.b
Irrogationis formulæ	ibid.	Iudicia publica quanam fuerint ibidem e. quare sic dicta	ibid.
Isis Dea	317.e.f	Iudicia quanam habita fuerint Comitiiis centuriatis	343.d
Isis legifera	ibidem f	Iudicia Romanorum quid sint	541.a
Isis primò leges & iustitiam inuenisse ibidem	ibidem	Iudicia sub regib. Curiatii Comitiiis exercitata	335.c
Italia ciuitatem Romanam multis laboribus meruit	491.b	Iudiciorum comitia centuriata quanam magistratus habuerint	347.b
Italia quare Saturnia terra dicta	5.d	Iudiciorum comitia non tantum habita sunt in Comitio, sed in aliis quoq; locis	375.a
Italici Iuridici qui fuerint dicti	423.d	Iudiciorum comitia tributa à quibus personis habita	369. in Comitio habita
Italici belli causa	490.b	370. e. quomodo fuerint administrata	374.d. 374.f
Italico vel Gallico bello duobus vexillis roseo & cœruleo milites euocabantur	596.c	Iudiciorum Comitiiis Tributis si damnatus reus, illico prædes dare soluendæ multæ cogebatur	375.f
Itali non omnes pari iure ciuitatem consequebantur	347.d	Iudiciorum forma in prouinciis quanam	419.e
Iter quid	477.a	Iudiciorum in comitiis quanam personas interesse conuenerit	369.e
Iudex aliquando stans iudicauit	568.b	Iudiciorum nomine leges latae	519.c
Iudex in arbitriis liberior erat, quam in iis quæ stricti iuris	570.c	Iudiciorum priuatorum causa quanam fuerint	541.b
Iudex quas causas cognouerit	565.c		Iudicium
Iudices ex lege ad iudicandū adhibiti quomodo lecti	397.f. quo numero		
Iudices ex ordine Equestri lecti	38.f		
Iudices iudicaturi quare iurandum susceperint, & eorum nomina inscripta in arsis reposita	579.d		
Iudices Quaestionum principes Quaestionum dicti	575.b		
Iudices quomodo lecti fuerint	579.a		
Iudicum ex numero Tribuni Aerarij sublati	515.f		
Iudicum munera quæ nam	576.b		

INDEX.

Iudiciis publicis Quæitores præfuerunt	392.b	Iulius Cæsar mense Julio natus fertur,	vnde & mensis ille Iulius dictus
Iudicia publica post constitutas perpetuas			226.f
Quæstiones Prætores reliqui quatuor		Iulius Cæsar militibus stipendium dupli-	cauit
exercuerunt	392.b		600.b
Iuga Iuno quare	68.c.d	Iulius Cæsar sacerdotio & vxoris dote	mulctatus
Iugarius vicus	ibidem		140.e
Iugatinus Deus	320.a	Iulius Cæsar viginti tribus vulneribus cõ-	fossus
Iugatinus Deus iugis montium præside-	114.c		403.b
bat		Iulij Cæsaris ludi natalicij quo die cele-	brati
Iugatinus Deus qui coniuges coniunge-	108.a		284.c
bat		Iulio Cæsari quinam honores decreti fue-	runt
Iuglandes cur nuces dictæ fuerint	320.c.d		393.a
Iugum apud Romanos quid fuerit	630.a	Illum Cæsarem in anni constitutione ad-	huc hodie sequimur
sub iugum mitti quid sit	ibid.		167.a
Iulia Caducaria lex	514.f	Iulius mensis à C. Iulio Cæsare cur sic di-	ctus
Iulia lex de cessione bonorum ibidem e.	516.		217.a
		Iulius mensis Quintilis cur fuerit dictus	ibidem
Iulia lex de ciuitate	490.e		226.f
Iulia lex de diuidendo agro Campano &		Iulij mensis Kalendæ primus dies condu-	ctionum apud veteres
de ducenda colonia 502.d de forma iu-			ibidem b
diciorum 519.c. de maritandis ordini-		Iumentum vectabulum quod à iunctis	pecoribus traheretur
bis 512.a. de non imponenda vindicta			468. c. à iungendo
manumissis 510. e. de peculatu 528. f.		dictum	ibidem
capita quæ fuerint ibid. de prouin-		Iunia lex de abrogando imperio Tarqui-	nio
ciis prætoris ne plus quam annu aut			496.a
biennium obtinerentur ibid. d. de repe-		Iunia lex de peregrinis	480.d
tundis 533. d. e. 532. d. quando lata ibid.		Iunia Licinia lex de Trinundino	500.a.b
eius capita quæ sunt ibid. de vi 547.a.b.		Iunia Norbana lex de manumissis	511.b
c. de vicesima 514. d. omnes in suas le-		Iunia Petronia lex de iudiciis	519.f
ges iurare debere	500.c	Iunia Velleia lex de Testamentis	514.b
Iulia lex quæ repetiuit Semproniam		Iunia sacra lex	498.d
	505.a	Iuniam legem vt inhumanam Cicero re-	prehendit
Iulia lex sumptuaria	509.c		495.a
Iulia lex vt ager Stellas plebi diuideretur	504.f	Iuniarum Calendæ cur Fabiarum	107.a
		Iunius Brutus autor fuit eiciendi Regis	379.c
Iulia lex vt Tribuni ærarij ex numero E-		Iunius Brutus primus in defuncti patris	honorem gladiatores dedit
quitum tolerentur	518.f		287.a
Iulia lex de maiestate capita	522.b.c	Iunius Brutus quando Hispaniã vltio-	rem subegerit
Iuliarum legis de repetundis capita quæ sint	533.c.f. 534.a		221.a.b
Iulia Miscella lex 514.f. quare sic dicta sit	ibidem	Iunius mensis vnde dictus	216.e.f
		Iunonius quare Ianus	51.e
Iulia Plautia lex	415.c	Iunonij versus qui	147.f
Iulia Titia lex de tutelis	513.a	Iuno soror & vxor Iouis 52.b. dicta quod	vna cum Ioue iuuet
Iulius Augustus comitorum ius pristinum			ibid.
reduxit	531.d	Iuno cur Dea Quiris dicatur	317.d
Iulius Cæsar ab Iulo Æneæ filio videri vo-		Iuno vnxia	319.a
lebat se ortum ducere	79.a	Iunonis apes	66.f
Iulius Cæsar ante pugnam Pharsalicam		Iunonis in ditione omnes Calendæ	51.e
Veneri Genitrici templum cur vouerit	ibidem	Iunonis in Sacello anferes sacri alebantur	61.f
		Iunonis nomina varia	66.f
Iulius Cæsar Decemuiros Epulonum in-		Iunoni agna litabatur	162.c
stituit	115.e.f	Iunoni hasta sacra	317.e
		Iunoni	

INDEX.

Inhoni Lucinæ ærarium à Seruio Tullio institutum, in quod pro singulis nascētibz parentes certi precij nummum inferrent	68.b	à naturali qui differat	ibidem
Inhoni mense Februario sacra fiebant	68.f	Ius locus vbi magistratus consistit iuris dicendi gratia est aliquando	433. a. & 546.d. 471.a. 473.b
Iunonem lucem tribuere putabant	111.f	Ius naturæ & gentium quid differat	433.d
Iupiter ante pugnam Gigantum sacrificat Soli, Cælo ac Terræ	58. d. cur Elicius dictus 60.c. lacte capræ quæ Amalthea dicta, mellēque educatus 58.c. primus docuit iustitiam inter mortales seruare ibidem. pro diuersa illius potestate variè affectus 59.a. propter beneficia optimus, propter vim maximus appellatus 61. a. quare inuentor dictus 59.c. quare Latialis, Sponsor, Imp. Pistor Capitolinus, Elicius 61.62. per totum. quare stator dictus 60.a. quasi iuuaus pater 58. c. sustulit Gigantes ibidem d	Ius naturæ quid sit ibidem b. c. hoc sæpe ius gentium nominatur	ibid.
Iurare calumniam quid sit	578.a	Ius non scriptum quid	434.a
Iurare in litens quid	568.b	Ius Papirianum quod	452.d
Iuratus quomodo sententiam dicere debeat	569.c	Ius priuatum quomodo diuidatur	433.d
Iurgium quid	613.c	Ius quibus in locis dictum fuerit	546.c
Iurisconsulti apud Romanos qui	440.b	Ius Quiritum in quos fuerit	630.d
Iurisconsulti cur aucupæ Syllabarum dicantur	ibid.c	Ius quot modis dicatur	433.a
Iurisconsulti qui appellati	434.e	Ius triplex	ibid.b
Iurisconsultorum apud Romanos differentia	440.b	Iuris auctores qui	440.b
Iuridici Italiæ quinam & à quo instituti	425.c	Iuris ciuilis scripti species quæ	434.a
Iurisdicctio est iudices dandi licentia	575.b	Iuris ciuium Romanorum causa leges lata	488.d.e.f
Iurisdicctio prouincialis	410.c	Iuris controuersia quomodo disceptata	582.a
Iurisdicctio qualis potestas	546.a	Iuris Romani origo & processus	438.f
Ius Ælianum quodnam	440.a	Ius apud Romanos quinam dixerint	546.a
Ius aliud priuatum, aliud publicum	541.b	Ius dicere	433.a
Ius ciuile fluxit ex duodecim tabulis	438.f	Ius dicere dicuntur illi, qui ius reddunt	546.a
Ius ciuile Papinianum quodnam, quare sic dictum	439.a.b	in Ius de domo sua nemo vocari poterat	557.b.c
Ius ciuile quid 433. honorarium ibid. &	434.c	Ius dixerunt prætores aut ex superiore loco aut ex æquo	550.d
Ius ciuium Romanorum quo sese aduersus nimium magistratum imperium munierunt, multis legibus est confirmatum	488.e	Ius imaginum primo soli patricij habuerunt 40.a. plebi communicatum ibid.	
Ius cognationis, affinitatis	433.a	in Ius postulare aut postulari quinam poterint	576.f. 577.a
Ius & Lex quid differat	ibidem	in Ius quomodo aduersarius vocatus fuerit	576.d
Ius humanum quid sit ibid. e. idem positium, ciuile & scriptum dicitur ibid.		in Ius vocandi modus	557.b
		in Ius vocare quid 557.a. non omnes vocari poterant	ibid.
		in Ius vocatio quomodo locum habuerit	576.d
		Iure manum cõserere quid 470.c.f. 471.a	
		Iura alia ciuium Romanorum, alia Italorum, alia Prouinciarum	654.c
		Iurandum Calumniæ quale	568.b
		Iuristiaradi religio in qua fuerit auctoritate apud Romanos	485.d.e
		Iusti dies qui	176.c. 473.a
		Iustitiæ filia Nemesis	76.c
		Iustitiam inter mortales seruare primus	
		Iupiter docuit	58.c
		Iustitium quidnam	473.a
		Iuturna ex fonte aquam ad omnia sacrificia Romani sumebant	86.e

I N D E X.

Iuturna sic dicta quòd iuuaret	86.d	Lar familiaris quomodo efformatus fuerit ab antiquis	ibid. f	
Iuuenales ludi qui, & à quo primum instituti	284. d. e	Lares cur pelle canina vestiantur	89. a	
Iuuenales ludi tantum per domos & hortos acti	284. d	Lares permarini qui sunt	ibid. b	
Iuuenalis explicatus	276. c	Lares sunt dii domestici	88. f	
Iuuentas Dea est, iuuenilis ætatis exordia excipit	107. b	Largitione qui primus populum corrupit, non constat	529. d	
Iuuentas potius quàm Iuuentus	ibid. b	Laribus gallo litabatur	162. d	
Iuuentatis ludi	284. f	Latialis Iupiter vnde dictus	62. b	
Iuuentus Romana vbi omnis generis exercitia habuerint belli & pacis	348. d	Laticris collis	6. a	
Iuuentutis princeps quis, & vnde electus	287. d	Laticlauij Tribuni	306. c	
K		Lati clauij omnium fuerunt qui vel patre Senatore, vel Equite nati	ibid. e. sed ab eo anno quo virilis toga sumebatur ad annum ætatis Senatoriæ	ibid.
K alendæ omnes in Iunonis tutela erant	114. a	Latinus rex socer Æneæ	2. b	
Kalendæ primus vniuersiuiusque mēsis dies	178. a. cur	Latinus Syluius quādiu regnarit	2. c	
Kalendas à καλῶ deriuarunt	ibidem	Latini quare ciuitate donati	490. e	
Kalendis Ianuarij Cōsules designati consularum inibant	179. c	Latiniæ feriæ quæ à quo institutæ	242. b	
Kalendis Ianuarij cur quilibet omne genus operis in sua arte inchoarit	ibid.	Latinas ferias nisi prius Consules indixissent, non exibant paludati in prouincias	ibid. c	
Kalatores	157. b	Latitantis bona nisi euocatione Tertia ad sui defensionem venisset, prætor possideri & vendi iubebat	157. c	
Καλιόνη quid & vnde	292. a	Latitare qui volebat, quomodo in ius euocatus	ibid.	
Κάμμη cum venticula rusticorum	262. e	Latius quare Saturnus dictus	54. a	
Καμίζιον est ebriorum more lasciuire	290. b	Latio sententiæ quomodo instituta	583. a	
Κόρδαξ	267. a	Latus clauus tunica fuit latos clausos inextros habens	306. b. senatorum insignis	
Κεῖοι quales naues	657. a	ibidem		
L		Lato clauo deposito augustum sumebant qui senatoriam dignitatem non fuerant affecturi	ibid. f	
L abith Horchiam appellatam esse Vestiam	84. a	Laudationes quomodo habitæ sint	582. d. e	
Lacerna vestis militaris	297. a	Laudatores quot & qui reis concessi fuerint	ibid. d	
Lacernam vestem per bella vīratā factam fuisse Romanis	ibid. a	Lauere pro Lauare antiquè	473. a	
Lachesis fors	91. d	Lauernalis porta vnde	111. c	
Læna ex plebe consul factus	286. e	Lauernam Deam caput tantum faciebant sine corpore	ibid. b	
Læna vestimentum militare	297. c. etiam in sacrificiis sumptum	Lauernam Deam Romani fures precabantur	ibid.	
Lætoria lex	572. a	Lauerniones quare fures antiquis dicti fuerint	ibidem	
Lætoria lex de curatoribus dandis furiosis vel prodigis	513. b	Lauinalis flumen	141. f	
Lanceam veteres Quirim vocabant	100. b	Lauiniam in matrimonium accepit Æneas	2. a	
Lancea donabantur illi qui fortiter pugnabant	ibid.	Lauras Græci vicos cognominant	89. a	
Lanificij vsum Minerva instituit	73. e	Laurea cur coronetur Æsculapius	96. a	
Lanistæ quinam fuerint	287. a	Laureatorum poetarum mos vnde manat	276. f	
Lapis Iupiter quare	63. d	Lauren		
Lapis Manalis	247. e			
Lara siue Larunda qualis Nympha	88. f			
sur ei lingua abscessa à Ioue	ibid.			

INDEX.

laurentalia	241.c	ciuibus Romanis ingenuis, &c.	598.c
Laurentiæ feriæ	99.b.c	legiones ab auxiliis quid differant ibidem b	
laurentialis flamen	141.f	Legiones Augusti quænam adhuc superline	600.f.601.a
lecti facti genium quem intelligat Iuuenalis	306.c	Legiones quot militum fuerint	598.d
Lectisternium quale epulum apud Romanos	238.a	Legiones unde nam sua nomina acceperint	601.d
Legandi verbum à lege	484.e	Legionum milites varia dona consequentur	699.f
Legare est statuere, decernere, disponere ibidem		Legionum numerus primis temporibus qui nam fuerit	656.c.d
Legatarij & hæredes quid differant	462.f	Legionum Romanarum non vnus semper numerus fuit 600.c. earum nomina ibid. fg. & 601.c.d	
Legationes liberæ quid & quare institutæ à Romanis	423.d	Legislator ante comitia concionem habebat, in qua populo necessitatem & utilitatem legis ostendebat	351.e
Legationes liberæ Cicero in suo consularu voluit tollere	ibidem	Legislator bene de republ. sentiens primum legem cum Senatu communicauit	435.b
Legationibus exterarum gentium audientis totus mensis Februarius fuit attributus	384.c	Legislatores solebant sibi virum aliquem præcipua auctoritate præditum conciliare qui legum populo suaderet	351.d
Legatus apud Priscos Romanos quinam fuerit	604.b	Legitimæ actiones	523.b.c
Legatis exterarum nationum vbi nam Senatus fuerit datus	35.d.383.c	Leguleij cur aucupes Syllabarum	440.a
Legati aliquando prouinciis præfecti, si proconsules & propratores ante aduentum successoris de prouincia decederent 423. b.c. apud Rodulum generum fuerunt 423. a. quando proconsules aut propratores nominati ibid.c. qui nam fuerint apud Romanos ibidem c.		Lembus nauicula breuis piscatoria	641.f
Legatorum & hæreditatum lex	462.c	Lemniscata corona	277.a
Legatorum nomine leges latæ	513.b	Lemonia tribus unde	490.d
Legatorum numerus prouinciarum Rectoribus assignatorum minimus trium fuit	423.b	Lemunculi qualia nauigia	641.f
Legatorum officium in prouincia quodnam fuerit	ibidem	Lemures larum nocturnæ 213. f. dicti quasi remures	ibidem
Legatos exterarum nationum Romani in urbem non admittebant	35.d	Lemoria qualia sacra	213.f
Legatos in prouincias sibi quisque legare potuit	423.b	Lepus quid portenderit	145.c
Legere pro adimere & auferre apud veteres	452.b	Lessus quid	451.f
Legio constabat ex pedestribus & equestribus copiis	601.e	Lesum à Lessum veteres vna significacione dixerunt	451.f
Legio multo plures milites comprehendebat, quàm auxilia	598.c	Lauana Dea, quæ de terra leuat infantes	106.d
Legio pro diuersitate periculorum imminentium modò maioris, modò minoris numeri	496.f	Leuenant qui olim legatus dictus	604.b
Legio quadrata quæ & unde sic dicta sit	598.e	Lex abrogatur, id est prior lex tollitur 438 d. derogatur, id est pars primæ tollitur: subrogatur, id est adiicitur aliquid primæ legi	ibid.
Legio quas partes habuerit	598.b	Lex Acilia 502. b. Acilia Calpurnia de damnatis ambitu 580 a. Acilia de repetundis	533.a
Legio unde dicatur	598.d	Lex Æburia de XII. Tabulis	500.c
in legione nemini militare licebat, nisi		Lex Agraria quænam fuerit	634.b
		Lex Ælia	502.b
		Lex Ælia Licinia	503.a
		Lex Ælia Sentia de manumissis	510.e
		Lex Æmilia	507.d
		Lex Ampia Labiena de Cn. Pompeio	500.f
		Lex antequam ferebatur, promulgabatur	

INDEX.

tur 435. c. quare	ibid.	Lex Cornelia de Testamentis	514. c
Lex Antia	607. d	Lex Curia	492. a
Lex Antonia	488. a. 493. a. 497. d	Lex Duillia Mænia	493. c
Lex Antonia de iudicibus	519. a	Lex de Adulterio § 23. a. eius capita recentur	ibidem
Lex Appuleia	603. b	Lex de alea	535. b
Lex Appuleia de Maiestate	521. f	Lex Decia de Duumviris. naualibus	508. e
Lex Ateria de mulcta 576. d. e. hæc Tarpeia etiam dicitur	ibid. e	Lex de Cn. Publicio Menandro	491. d
Lex Ateria Tarpeia de mulctis	520. b	Lex de iure triumphandi	508. f
Lex Atia	488. b	Lex de reuocatione Ciceronis ab exilio centuriata fuit	344. e
Lex Atilia de dedititiis § 34. c. de tutelis § 12. f. abrogata ibid. tantum Romæ locum habuit	513. a	Lex de Toga candida	529. a. b
Lex Atilia Marcia	608. c	Lex de Toga Romuli	300. d
Lex Atinia	499. a	Lex de vocatione	508. f
Lex Atinia de vfucapionibus	515. c	Lex de vocatione sacerdotum	488. b
Lex Aufidia de ambitu	531. a	Lex Didia	507. b
Lex Aurelia	499. b	Lex Domitia	487. f
Lex Aurelia de iudicibus	518. e	Lex Duillia	499. a
Lex Bæbia § 03. c. Bæbia Æmilia	529. d	Lex Duillia Mænia de fœnore	516. f
Lex Cæcilia 497. a. 508. a. de iure Italiae § 34. f. de repetundis	532. b	Lex & ius quid differant	398. f
Lex Cæcilia Didia	499. f	Lex Fabia de numero Sæctatorum	530. a
Lex Cæcilia Gabinia	516. e	Lex Falcidia de hæreditatibus	513. e
Lex Cælia	492. d. e	Lex Fannia	507. a
Lex Calpurnia	518. d	Lex Flaminia	503. a
Lex Caffia 509. b. 502. e. 494. a. b. 494. c		Lex Flauia	604. e
Lex Cincia de donis	520. b	Lex Fulvia de ciuitate Italis danda	489. f
Lex Claudia § 17. e. ab Athenienfibus fumpta	ibid.	Lex Furia	499. c
Lex Claudia de feribis	335. a	Lex Furia Caninia de manumiffis	510. d
Lex Claudia de fociis	488. b	Lex Furia de testamentis	313. c
Lex Claudia de Tutelis	513. b	Lex Fufia	492. a. b
Lex Claudia vel Clodia de Victoriato	517. b	Lex Gabinia 494. a. de Maiestate § 21. e. de mandando bello Piratico Cn. Pompeio	510. a
Lex Clodia 496. f. 492. a. 487. b. 506. e. 501. f		Lex Gellia Cornelia	505. a
Lex Clodia de collegiis	534. e	Lex Genutia 496. b. contra fœnus § 16. d	
Lex Clodia § 01. f. de Cypro	ibid.	Lex Glicia de ratione inducendæ querelæ inofficiofi testamenti	515. e
Lex Clodia de vi § 26. e. lata propter Ciceronem & alios qui Catilinaris occiderant	ibid. f	Lex Hieronica	507. e
Lex Cornelia 495. d. 488. b. 492. a. 486. b. 502. b. 604. f. 603. d. 498. d. 497. b. de crimine falſi § 26. d. ibid. recitantur eius capita. de iis qui legibus foluuntur § 41. a. de inferendo bello regio Antiocho § 18. c. de iudicibus § 09. d. de lufu § 21. f. de Maiestate § 35. a. de municipiis § 01. b. de prouinciis 490. f. de repetundis § 24. f. de ſicariis § 33. b. eius capita recentur ibid. ea lege excepti erant, qui ſcripſerunt Syllana obrelata ciuium Romanorum capita pecunias ex ærario accipiebant	ibid. f	Lex Hirtia	495. e
		Lex Horatia	499. b
		Lex Horatia de Caia Tarratia § 00. e. Valeria de plebifcitis	499. f
		Lex Hortenfia de nundinis	486. a
		Lex Hortenfia de plebifcitis	499. f
		Lex Hoſtilia de furtis	515. c
		Lex Icilia § 68. c. de monte Auentino	534. c
		Lex incerta de diſciplina militari de funeribus	508. e 486. f
		Lex in Comitibus apparatus in tabulas æneas incidebatur, vel in columnas	436. f
		Lex iniuriarum ibid. quænam capita habeat	ibid.

I N D E X.

Lex Iulia 502.d. 504. d. de honorū cessione 515.e. 517.d. de de ciuitate 490. d. de iudicibus 518.a. iudiciorū forma. 519.c. de manumissis 510. a. de maritandis ordinibus ibid. f. de peculatu 528. d. eius capita ibidem. de prouinciis 501. d. de repetundis 533. d. de suis legibus 500.c. de vi 527.a. b. c. de vicefima 514.c	Lex Pappia decimaria 504.a
Lex Iulia Miscella quare sic dicta 514.f	Lex Pappia Poppea de connubiis 511.b
Lex Iulia Plautia 315.c	Lex Peducea de incestu 524.c
Lex Iulia Theatralis 500.b	Lex Petilia de peculatu 528.c
Lex Iulia Titia de Tutelis 514.d	Lex Pompeia 495.c. de Iudicibus qui pecunias acceperunt ob rem iudicandam 519.b. de non laudando reo in iudicio 519.c. de parricidio 525.e. de vi 516.f. capita eius ibidem. de vi & ambitu 531.b
Lex Iunia 495.f. de peregrinis 488.d	Lex Porcia 487. a. de sumptibus prouincialium 522.c
Lex Iunia Licinia de triumphino 500.b	Lex præter intercessionem quibus de causis aliis ferri non poterit 435.f
Lex Iunia Norbana de manumissis 511.b	Lex Publicia de cereis 486. b. de lusu 335.b
Lex Iunia Petronia 519.f	Lex Publilia 500.a
Lex Iunia sacrata 498.d	Lex Publilia Lætoria 499.d
Lex Iunia Velleia de Testamentis 514.b	Lex Pupia 494.c
Lex Lætoria de curatoribus 513.b	Lex quid 344.d. 434.a.b
Lex Licinia 487.b. 497.d. 502.f	Lex quomodo post tertias mandinas lata 435 f
Lex Licinia Æbutia 500.c	Lex Remnia de Calumniatoribus 520.b
Lex Licinia Cassia de Perseo Philippi filio 109.e	Lex Romuli de iudicibus 515.e
Lex Licinia Cassia de Tribunis militum 508. c. de fenore 516. d. de sodalitiis 534.f. de sociis 490.d	Lex Roscia 257.d
Lex Licinia Mutia de peregrinis 490.c	Lex Roscia Theatralis 486.c
Lex Liuia 506.c. de Iudicibus 518. b. de miscendo are ipso argento 515.f	Lex Rubria 503.c
Lex Manilia 593. c. 505. a. de bello Mithridatico Pompeio transmittendo 510.b	Lex sacrata militaris 508.f
Lex Manlia 510.c. Numidia 514.f	Lex Scantinia de pueris impudicis 524.b
Lex Marcia 507.f	Lex Sempronia 492. f. 493. a. 495. c. 505. a. 506.c
Lex Marcia Atinia de pace cum Rege Philippo 509.d	Lex Sempronia de ætate militum 508.c
Lex Marcia de statellis ibid.f	Lex Sempronia de ciuitate Italæ danda 489.f
Lex Marcia Porcia 609.a.b	Lex Sempronia de Iudicibus 518.a
Lex Maria 492.e	Lex Sempronia de fenore 516.c
Lex Maria de ambitu 592.d	Lex Sempronia de prouinciis 501.b
Lex Maria de nummis probandis 516.a.b	Lex Sempronia de viis 489.f
Lex Memmia 516.f	Lex Senia 494.b
Lex Mensia 491. c. Merilia 407. b. numeralis 520.f. Ogulnia 487.a. Oppia 508. b. Orchia 606. f. Quinia 403.f. 496.f	Lex Seruilia 504.a
Lex Pædia de vi lex non est 527.a	Lex Seruilia de ciuitate 490.a
Lex Patelia de Ambitu 529.f. postmodum tacito consensu abrogata ibid. Pagana 525.c. Papia 487.b	Lex Seruilia de iudicibus 518.b
Lex Papia de patronatus iure 511. d. de peregrinis 488.b. 491. b	Lex Seruilia de repetundis 522. d. eius frumenta ibidem
Lex Papiria 499. a. c. de assibus 515. f. de ciuitate Acerranis danda 488.a	Lex Sextia Licinia 496.b
Lex Papiria Iulia de mulctis 510.c	Lex Sextia Licinia de sacerdotibus 476.b
	Lex Sexta Menenia 520.e
	Lex Siluani & Carbonis de peregrinis 490.d
	Lex socialis quare Quæstio de repetundis pecunias dicatur 318.c
	Lex Sulpitia 494.a
	Lex Sulpitia de bello Mithridatico 509. f. de C. Pontinio 509.d. de non inferendo bello Philippo regi 509.e

INDEX.

Lex Sulpitia Sempronia	488.a	Legem suffragiis acceptam omnes ciues iureiurando confirmabant	436.f
Lex Talaria de lusu Talorum	533.b	lege agere quibus diebus licitum fuerit	550.b. qui nam dicantur
Lex Terentia	406.b	lege in perferenda apud Romanos quænam fuerint obseruata	435. 436. per totum.
Lex Terentia Cassia	505.a	Leges à Gracis ciuitatibus per decem viros expetitæ	419.b
Lex Thoria	503.c	Leges ad populum à maioribus magistratibus latæ de bellis hostibus indicendis. centuriatæ fuerunt	344.d
Lex Titia	500.e. 503.d	Leges antequam ferebantur, oportebat trinundino antè proponi	340.a
Lex Tertia de lusu	575.c	Leges apud Romanos tantum à magistratibus rogatæ & latæ	434.f
Lex Trebonia	499.a	Leges Centuriatæ quid	347. b. centuriatæ quænam sint 346.f. cõsulares quæ 344. b. curiatæ quæ 344. b. cur trinundino die promulgatæ
Lex triplex	433.b	Leges de ambitu	415. e. de vi
Lex Tullia	494.c	Leges xij. Tabularum ad sacra pertinentur, ad ius publicum, & tertio ad ius priuatum	449.d
Lex Tullia de ambitu	530.f	Leges duodecim Tabularum præcipuam Romanæ Iurisprudentiæ caput	448. b. primò decem tantum tabulæ proposi- tæ, mox duæ additæ
Lex Valeria	498.a	Leges falsi	526.a. non habuerunt certum prætorem
Lex Valeria de scenore	516.f	Leges Fœnerores	516.d
Lex Valeria de militum secessione	509.a	Leges frumentariæ quænam	506.b
Lex Valeria de prouocatione	488.f	Leges in Capitolio quoque tributis Comitibus latæ fuerunt	370.c. in loco sacro ferebantur
Lex Varia	490.d	Leges peculatus	528.c
Lex Varia de Maiestate	521.f	Leges quæ Comitibus Centuriatis latæ propriè leges dictæ	499. f. quæ verò Tributis plebiscita
Lex Vatinia	501. f. 302. e	Leges quæ in foro ferebantur, & quæ in campo Martio quid discriminis habuerint	437.d
Lex Vatinia popularis	518.e	Leges quæ magistratibus certos cancellos circumdederunt	494. c. quænam Comitibus centuriatis latæ fuerint
Lex Villia annalis	495.a	Leges quo tempore latæ fuerint	447. e
Lex Villia de iure annulorum libertinis non communicando	511.b	Leges Regiæ	445. f. Romuli Regis 445. f. Semproniar 489. a. b. 488. f. sumptuariæ quænam sint & quare institutæ
Lex Voconia de hereditatibus mulierum	513.d	Treboniæ	502. a. tributis Comitibus latæ per fora & templa æncis tabulis fixis publicabantur
Legis actio qualis potestas	546.a	Leges Valerij Poplicolæ latæ de prouocatione, Centuriatæ fuerunt	344.d
Legis actiones quæ fuerint	551.b	Legum causa quænam leges latæ	499.f
Legis actiones quid	439.d		Legum.
Legis ante suasionem aut dissuasionem intercessio locum nunquam habuit	435.f		
Legis auctor quid sit	351.e		
Legis de vi priuata capita	538.a		
Legis de vi publica capita	527.d		
Legis in rogatione quænam obseruata	435.a		
Legis Iulix de maiestate capita	522.c d		
Legis Plautiæ de vi capita	526.b		
Legis promulgatio durabat trinundinum, id est dies viginti septem	435. b. quare ibidem		
Legis significationes	433.b		
Legem antequam ferebatur, legis latores & priuati suadebant & dissuadebantur datæ à magistratibus concione	351.e		
Legem ferri ex Senatusconsulto & patribus auctoribus quid differant	437.d. e		
Legem quænam maiores magistratus poterint rogare	435. a. & qui minores ibidem		
Legem qui promulgabat, populo suadebat ut rogationem acciperet	435. b		
Legem rogare est legem ferre	438.d		
Legem sibi acceptam esse vel non acceptam populus significationem dabat acclamatione	351.f		

I N D E X.

- Legum causa quanam fuerint 438.c. ca-
rum potestas quæ ibid.
- Legum Comitia ceteriata quinam magi-
stratus habuerint 346.f
- Legum Comitia tributa à quibus personis
habita 368.c
- Legum Comitia Tributa in Comitio ha-
bita 370.a
- Legum dignitas & necessitas quæ sit 451.f
- Legum duodecim Tabularum diuina præ-
conia 448. f. earum origo quæ fuerit
439.c
- Legum ferendarum locus quifnam fuerit
437.a
- Legum sacrarum consulti qui 150.d
- Leges omnes abrogari licebat præter sa-
cratas 436.b
- Legibus interrogare quid 578.c
- Legibus nonnunquam aliqui soluti fuerūt
500.e
- Legibus quas populus suis suffragiis con-
firmauit; omnes Quirites tenebantur
ibid.e
- Legibus regiis successerunt duodecim ta-
bulæ 438.e
- Legibus solui nemo poterat nisi per po-
pulum 367.b
- Libatio qualis ritus in sacrificiis 162.a
- Libelli famosi prohibiti legibus 470.c.d
- Libentina Venus vnde 78.a
- Liberalia quando, cui, & quomodo cele-
brata 297.b
- Liberalium die Toga adolescentibus data
197.d
- Libet pater cur Bacchus dictus sit 80.f
- Liberi à libertate 541.f
- Libero patri quanam obtulerint 162.d
- Libenum quem nominet Cicero 541.f
- Libera cur Ceres dicta 80.c
- Libera ciuitates quæ 633.d
- Libertas est naturalis facultas eius, quod
euique facere licet 541.f
- Libertas qualis Dea apud Romanos. 205.
a.b
- Libertatis insigne in manumissis 42.c
- Libertatis templum in Auentino 105.a.
eiusdem atrium ibid.
- Libertatis templum Romani in gratiam
I. Cæsaris publico decreto construxerūt
ibid.c
- Libertati Clodius domum Ciceronis con-
secrauit ibidem
- Libertate affectæ ciuitates quæ 632.f
- Libertinus eodem iure fuit, quo Liber-
tus. 41.c
- Libertinus ingenuam non poterat ducere
314.c
- Libertinus quis sit 40.c
- Libertini dicuntur respectu ingenuorum
liberti autem respectu patronorum
40.f
- Libertini iidem qui liberti 542. b. non
nisi in dubiis rebus Reipub. ad arma vo-
cari 599.f
- Libertinorum filiis cur præterea concessa
sit 301.f
- Libertus dedititius quinam factus fuerit
42.c
- Libertus erat quidem ciuis, sed nullo mu-
nere publico nisi coactoris fungebatur
41.d
- Libertus est, qui seruus esse desiderat 40.
c. 541.a
- Liberti dicuntur respectu patronorum
400. f. libertini autem respectu inge-
nuorum ibidem
- Liberti patronorum quemnam ordinem
habuerint 42.f
- Liberti quoque Scribæ fuerunt 41.c
- Liberti suffragium tulerunt in quatuor
vrbis tribubus ibid.
- Libertorum causa leges lata 510.b
- Libertorum iura quanam fuerint 41.d
- Libitina voluptates appetit 91.a
- Libitinæ Veneris in templo ea quæ ad
funera pertinebant, vendebantur
78.a
- Libitinarij quinam dicantur 325.a
- Libripens quis sit 463.d
- Libyca Sibylla 153.b
- Licinia Ebutia lex de legum latoribus
506.c
- Licia Cassia lex de creatione Tribuno-
rum militum 508.b. de Perseo Philippi
filio 509.c
- Licina & Mutia lex de peregrinis 490.a.b
- Licina lex de agris possidendis 501.d. de
septem iugeris virgum diuidendis ibi-
dem. de funore 216.d. de sodalitiis 531.
a. 534.c. de Tribunorū Comitibus 497.f.
- de triginta assibus edundi causa consu-
mendis in dies singulos Cal. Nonis, &
nundis Romanis 500.b.c
- Lictor à ligando dictus 429.c
- Lictores dicuntur quod fasces virgarum
ligatos fuerunt ibid.b
- Lictores Regi cum Curuli sella veheba-
tur, præferabant fasciculos virgarum,
intra quas obligata securis erat, sicut
ferrum

setrum in summo fasce extaret	379.b	Lixatum proprietas est, quod officium	
Lictores singuli euriatis Comitibus singu-		sustineant militibus aqua vehenda	
lis curiis officij causa, non autem ut		ibidem	
suffragia ferrent, adfuerunt	337.a	Locatio qualis contractus	544.d
Lictorum numerum vnde Romulus sum-		Loculorum apud veteres Romanos quæ	
pserit	379.b	fuerit ratio	328.f. 329.a
Lictoribus quare Quæstores prouincia-		Locus primum omnium in Reipubl. de-	
rum vsu	423.f	scriptione est considerandus	1.a
Lictoribus quinam magistratus vsu sint		Loricæ quid fuerint	619.c.d
	423.f	Losum & Lausum veteres dixerunt	451.f
Lidua	86.b	Lubentina Dea	107.f
Lilia quid	619.d	Lucaria festa in luco colebant Romani	
Limentinus Deus	117.c	229.c. quare	ibid.
Limes quid	506.a.b	Luceres quibus in locis ciuiratis habita-	
Limes Decumanus quis	ibidem e	rint, & quare sic nominati	9.b
Limites à liminibus dicuntur ibid.d. vel à		Luceres tribus quæ	457.b. 357.d
limo	ibid.	Lucerius Iupiter	63.c
Limitum causa leges lata	504.f. 505.a	Lucilius lib. 1. 296.c. & lib. 6.	ibid.
Limitum defendendorum ritus ab antiquis		Lucina Iuno vnde sic dicta	58.a
obseruatus	506.a	Luci prope Deorum templa consecraban-	
Limitum genera varia	ibid.a	tur 50.c. vnde dicti	ibid.
Limitina ænea in Capitolio posita	62.a	Lucos licebat interdum conculcare	50.c
Linearij limites qui	606.a	L. Iulius Cæsar quando perierit	222.b
Linij vsus rarior apud Romanos	31.a	L. Tarquinius urbem ab Oriente aggere	
Lipsum vir clarissimus	252.d	muniuit	4.c
Litare ritè est sacrificare & impetrare		Luctus quomodo minutus fuerit	330.d
	661.a	Luctus tempus quodnam fuerit	ibid.
Litatio quid	ibid.	Lucularis Flamen	143.f
Litterarum per compendia scribendi mos		Ludi Circenses qui sint 253. e. gladiato-	
à Romanis receptus	655.e.f	rij in Amphitheatris exhibebantur	
Literis integris raro veteres in scribendo		256.c	
utebantur	ibid.e	Ludi in Indæa Cæsaræ ab Herode in-	
Literas inuenisse dicitur Mercurius	73.a	stituri	285.f
Litigatores iudicem aut recuperatorem		Ludi Megalenses quando habiti	201.a
à Præore quomodo postularint	565.e	Ludi piscatorii quales, cur, quando cele-	
Litis æstimatio quid, vbi præcipue obser-		brati	219.b
uata	584.b	Ludi primum in insula Tiberina exhibiti	
Litem contestari quid	567.d	254.b	
Litibus	160.a. 653.e	Ludi quales sint celebratares 253. a. quid	
Luia Augusta prima omnium consecrata		fuerint apud Romanos	ibid.
	144.c.d	Ludi Romani etiam scenici fuerunt 277.a	
Luia lex de aqua parte iudictorum pen-		faci qui in Deorum honorum fiebant	
nes Senatum & Equites 518. b. de are		270.a	
miscendo argento 115.f. de agris diui-		Ludi sacri sunt Megalenses, Cereales, Flo-	
dendis in Africa 503.a. de colonis de-		rales, Martiales, Apollinæ, Capitoli-	
ducendis 502.c. de menstruo frumento		ni, Romani, Plebeij, Compitaliij, Se-	
confirmauit Semproniani 506. de sociis		culares	ibidem
	490.d	Ludi Scenici qui	259.c
Luuius antequam legem ferret, domi suæ		Ludi Scenici in Theatro agebantur 256.a	
necatus	ibidem	Troiani qui fuerint	287.c
Luuij Andronici fabulæ veteres fuerunt		Ludi variæ significationes	253.a
	263.f	Ludi vnde dicti sint	ibid.
Lira quæ exercitum sequuntur quæstus		Ludorum catalogus	654.a
gratia	608.c	Ludorum Circensium quænam formæ	
Lixam veteres aquam dixerunt	ibidem	259.c	
		Ludo	

INDEX.

- Ludorum & Theatrorum luxuries ibidem c
- Ludorum finis quis 253. a. genera varia 253. c. leges 486. c. pompa quanam fuerit 285. a
- Ludorum Scenicorum initia parua 259. f. 260. b. eius species Tragedia, Comœdia, Satyra, Mimus ibidem
- Ludorum singulæ species singulis diis consecratae 270. b
- Ludis quando impensa sint ducenta milia nummum 277. b
- Ludos funebres quinam exhibuerint 254. b. 287. b. primus instituit Romulus 253. a
- Ludos pro diuersa Reipublicæ forma varij etiam homines illos exhibuerunt 254. c
- Ludos ut spectarent, Senatus cum populo mistus fuit per annos quingentos & quinquaginta octo 257. c
- Lucere antiquum pro diuidere 111. c
- Lugere & elugere quid differant 330. c
- Luna cur Noctiluca dicta 72. d
- Luna in calceis lunulatis non fideris formam, sed notam Centenarij significabat 311. a
- Luna vnde dicatur 72. c
- Lunæ tauro litabatur 162. c
- Lunæ templa tria, ædicula vna refertur 72. d
- Lunam cur Annam dici voluerint 100. c
- Lunam veteres Ianam appellarunt 173. c
- Lunaris annus mensis est 167. b
- Lunulati calcei quales 311. a. Senatorum & nobilitate præstantium virorum erant ibid.
- Lunulas in calceis cur gestarint, qui nobilitate generis alijs præstabant ibid.
- Lupercalia quando celebrata 148. e. 186. a. b. c
- Luperci alij fuerunt Fabiani, alij Quinctiliani 122. e. quarum partium singuli ibidem
- Luperci sacerdotes à suis collegijs cooperabant 367. a
- Luperci sacerdotes omnium vetustissimi 122. a. sunt qui Lupercalibus per lasciuam discurrentes pellibus obuios cadunt ibid. f
- Lupus quid portenderit 150. b
- Lupus signum militare apud Romanos 602. f
- Luporum in vrbe inauspicarus conspectus habitus est 130. b. c
- Lustrantur Romani post censum à magistratu sanctissimo 247. c
- Lustrare pro circuire 245. f
- Lustratio quinquennialis à Censoribus perfecto censu quinq; quoque anno instituta 247. b
- Lustricus dies 106. f
- Lustrica 161. a
- Lustrum 147. c
- Lustrum condere Censorum erat 390. c
- Lustrum dictum fuit quinquennium ibidem e
- Lustrum primum in Campo Martio conditum 348. b
- Lustri condendi gratia Censores populum in Campum Martium vocabant 347. c
- Lusus in pecuniam apud Romanos prohibitus 535. a
- Luxuria Romanorum supra modum crescens legibus sumptuarijs occasionem dedit 294. b
- Luxus veterum quantus ibidem c
- Lycurgus cur fores & fastigia ædium serata & secuti fabricari iusserit 317. d
- Lycurgus Spartanis leges præscripsit 431. f
- Lydorum primaria vrbs 276. a
- Lyntres naues fluminales 622. f
- Lyssa 90. f

M

- M**achinæ bellicæ Romanis vtitatæ quanam fuerint 621. a
- Mænia lege cautum ne filij parentibus oculos suggillarent 324. a
- Mæsius mensis Maius dicitur lingua Osca 212. a
- Magister collegij augurum qui dictus fuerit 125. b
- Magistrum Equitum Dictator sibi eligebat 400. c
- Magistri morum quare Censores dicti 389. e
- Magistri vicorum qui, eorum officium 414. c. d
- Magisterij titulo qui ornantur, cur pileo ornentur 42. d
- Magistratus nullus Comitibus creandorum Magistratum causa institutis ponitur de cælo seruare, & Comitibus impedire 338. f
- Magistratus causa quanam leges latæ 494. c

E E c c

I N D E X.

Magistratum adire iniussu populi capitale ibidem f		crearint	ibid.a
Magistratus Curules qui	40.a	Magistratus quænam leges in officio cõ- tinuerint	494.d
Magistratus & nunciacionem & spectatio- nem habebant	338.d	Magistratibus creandis non semper idem tempus obseruatum	349.c
Magistratus extraordinarij quinam	398.	Magneris & pixidis nauticæ beneficio ad Antipodes atq; omnes terrarum tractus uentum est	663.c
a.b.366.d. hi omnes Tributis Comitiiis creabantur	ibidem	Maiestas populi minui quot modis dica- tur	457.a.b
Magistratus in Coloniais prætexa vsi fue- runt	635.a. in ius postulari non poterant 577.a.b	Maiestas solis testibus fuit approbata	580.a
Magistratus maiores Comitiiis centuria- tis creati	343.a	Maiestatis accusatorum exempla	585.d
Magistratus maiores & ordinarij quinam ibid.377.c.378.b. maiores extraordina- rii qui	ibid.	Maiestatis crimen definitione defendeba- tur	582.a
Magistratus minores ordinarij & extra- ordinarij quinam sint	377.f.378.a	Maiestatis crimen & perduellionis quid differant	344.f
Magistratus ordinarij ad finem mensis Iu- lij & principium Augusti creabantur	371.a	Maiestatis crimen quænam comprehendat	585.d
Magistratus ordinarij qui sint	276. f. 378.b	Maiestatis crimen quid sit 521.a. quid dif- ferat à crimine perduellionis	ibid.
Magistratus populi Romani extra vrbem vel prouinciales quinam sint	ibid.a	Maiestatis Quæstioni quando Proconsu- les obnoxij fuerint	422.b
Magistratus quando curiatis Comitiiis creati	335.a.b	Maiestatem minuere quale crimen	457.a
Magistratus quo ordine fuerint creati, & quo tempore	384.a	Maiores & ordinarij magistratus qui	378.b
Magistratus quomodo alterum reum fe- cerit ad populum	588.a.b	Maius mensis nuptiis infaustus habitus à veteribus	314.d. vnde dicatur 211.c
Magistratum Comitii haberi non pore- rant, nisi augures adessent	338.f	Maium in tutela Apollinis fuisse	211.c
Magistratum creandorum Comitii Tribu- taria in campo Martio habita	370.a	Mala lignea	625.a
Magistratum & Augurum auspicia quid differant	338.d	Maleficia quænam ad populi iudicium à magistratibus adducta fuerint	585.d
Magistratum ministri quinam fuerint & quot	427.a	Maliua	86.b
Magistratum minorum causa leges con- stituta	498.a	Malleoli manipuli spartei, pice contecti, qui incensi in muros aut testudines ia- ciuntur	622.a
Magistratum Romanorum plena diuisio	276.c. ministri quinam 378.a	Malus arbor nauis	625.a
Magistratibus qui ad vrbem erant Sena- tus in templo Bellonæ datus	384.d	Mali partes quæ	625.a
Magistratibus vrbanis & prouincialibus si extra vrbem bellum esset gerendū, im- perium militare lege curiata tribueba- tur, in vrbe verò seditionis restinguen- dæ Senatusconsulto	341.a	Mamilia lex de finibus agrorum	505.a
Magistratus de cœlo seruare nulla res co- gebat	338.f	Mamilius cur Limitanus vocatus	ibid.
Magistratus extraordinarios quinā crea- rint	368.b	Mammis mulier quædam matrem carce- ri inclusam clam aluit	102.b
Magistratus minores ordinarios quinam		Mana Dea partui præesse dicebatur	110.a
		Manalis lapis	75.a.247.f
		Mancipatio familiæ quomodo facta sit	463.b
		Mancipationis formula	551.c
		Mancipationis ius quodnam fuerit	543.a
		Mancipi res quæ sint	542.d
		Mandatum qualis contractus	544.f
		Mane sexti diei tempus	173.a. vnde nam ibidem
		Mane dictum	ibidem
		Manica vinculum quo manus vinciuntur	572.f
		Manilia lex de bello mithridatico Pom- peio	

I N D E X.

peio transmittendo 3 10. a. de suffragiis 494. b		ibidem a	
Manipuli qui	602. d	Mars vigila , cuius hæc vox solennis 609 f	
Manius Papirius primus rex sacrorum institutus	154. b	Mars vnde dictus 74. d. vnde natus ibi- dem e	
Manlia lex de manumissis 483. f. de Nu- midia	501. e	Marris patria quæ	ibid. d. e
Manturna	320. a	Marru cur gallum appinxerint	ibidem d
Manturna Dea adhibebatur, vt noua nu- pra cum viro maneret	108. a	Marrem Romuli parentem existimarunt Romani	ibidem
Manuarias artes ciuibus Romanis exerce- re non licebat	373. d	Martia lex de statellis	510. b
Manumissi inter amicos , per mensam , & per epistolam qui dicantur	42. e	Martialis collis	6. a
Manumissi raso capite pileum gestabant ibid. d. e		Martialis Flamen Marti institutus fuit 141. b	
Manumissio quæ per censum fiebat qualis ibid. b		Martiales ludi quinam fuerint	274. c
Manumissio tribus modis fiebat	ibid.	Martialis locus	33. f
Manumissionis causa leges latæ	510. b	Martius campus etiam Tiberinus dictus 348. b. extra urbem fuit ibid. quare sic dictus	ibid.
Manumissionis formula antiqua 43. b. 551. f		Martij varia ethyma	191. a
Manus ferrea	626. a	Martyres Christiani in eculeo excruciatii 591. f	
Manus consertio in fundo aut domo quo modo facta	559. c	Mater Deum vnde Tellus dicta 56. b. c. d	
Manum conferere quid	471. b	Materfamiliâs aliud est , & aliud vxor 315 b	
Marcia lex de Censura non bis gerenda 496. f. de pace cum Rege Philippo 509. d		Matesfamiliâs apud veteres sine Comite in publicum non prodibat	323. c
Marcia lex Gracchanæ similis	503. d	Matresfamiliâs quænam propriè dictæ fue- runt	315. b. 323. c
Marcia Porcia lex de numero hostium in- terfectorum	509. a. b	Matrisfamiliâs significationes ibidem c.	
M. Antonius edictum proponi mandauit, in quo Christianos pœnarum crudeli- tate exemit , eosque vocari in ius pro- pter religionem prohibuit	549. b	Matrem Tellurem dictam putant propte- rea quòd plurima pariat	55. e
M. Antonius in cooptandorum sacerdo- tum quare ad populum retulerit	65. e	Matralia quando celebrata	221. b. c
M. Antonij leges omnes à Vibio Pansa & A. Hirrio Coss. abrogatæ	ibid. f	Matrimonium quid	542. f
Marci Crassi infelix Augurium	128. b	Matrimonium quomodo vsu factum fue- rit	315. e
M. Atilius culeo in ius in mare proie- ctus	252. b	Matrimonij renunciatio qualis fuerit 322. d	
mare Romani ante primum bellum Puni- cum non sunt ingressi	623. a	Matrimonium contrahentes quinque Deorum ope indiguiffe arbitrabantur 207. f	
maria lex de ambitu 529. f. de probandis nummis	516. a	Matrimonio soluto dotem reddi volue- runt	322. f
maria lex vt pontes per quos suffragia fe- runtur, augustiores fierent	492. f	Matrimonio vno contentæ Corona pu- dicitæ honorabantur	103. c
marianus Iupiter	65. a	Matrimus , qui matrem viuentem haber 156. f	
mariti noui nuces spargebant	320. b	Matronalia quando, cui, & quare celebra- ta	129. a
maris de ambitu accusatus	398. c	Matrona quænam propriè	323. a
marij vnus proprium est , quod consula- tum septies gesserit	388. b	Matuta mater	109. c
Mars cur Quirinus 75. b. quare Graduius.		Mauors quare Mars	74. e
		Maximiliani nummo Capricornus im- pressus , & Aquila quid noxent 661. d. e. 661. e. f	

INDEX.

Maximus & optimus cur Iupiter	61.a	Mercurio literarum, Musicae, Palestrae,	
Medicinae inventor Apollo	69.a.b	Geometriae inventor tribuitur	73.b
Meditrinalia qualis dies	236.a	Mercuriales statuae	ibidem
Medixutichus qualis magistratus	636.a	Mercurialium collegium fuit mercatorum	476. a quo institutum ibidem
Megara	90.e	Mercurius cur alatus	73.b
Megalenses ludi Aprili dabantur	271.c	Mercurius Deus collegij Mercurialium	476.d
Stenici tantum	ibidem	Mercurius furacissimus 72.f. quare Deorum	internuncius 73. a. mercatorum Deus quare crederetur
Megalenses ludi & Romani non sunt ibidem	ibidem		ibid.
Megalenses ludi in Palatio habiti ibidem c. quando celebrati 201. a. quinam sint, non inter omnes convenit	200.d	Mercurius quasi Medicus 72.e. orationis Deus	ibid.
Megalensium ludorum convivia qualia fuerint	301.b	Mercurij simulachrum quale	73.a
Megalenses ludos Praetores & Magistratus purpurati in toga & praerecta atque ornatu maximo celebrantur ibid.	200.c	Mercurium tanquam patronum mercatores coluerunt	476.d
Megalensibus ludis praeter Ideae matris famulos stipem cogere nemo poterat	ibidem	Mercurius tres Cicero nominat	72.f
Megalensia & Megalesia	ibid.a	Merenda cum prandio eadem 289. a. quomodo introducta	ibid.
Megalensis purpura	20.b	Merenda, quid, quare sic dicta, quibus data	290.a
Megalesia ludiuales	57.e	Meridies mediae diei nomen	470.a
Megalesia quando & cui habita	201.a	Meridies quasi merus dies, id est, purus	173.f
Megalesia ludi Martis Magnae	270.d	Mercurialia festum Mercurij	228.e
Melisseus primus telluris cultum instituit	55.c	Messala Corvinus primus Curator	30.e
Mellona mellificationis Dea	114.d	Metratores qui	608.a
Memmia lex	519.f	Methodi lux ab imperita multitudine methodorum vindicata	664.a
Memmia lex de iis qui Reipublicae causa absunt non postulandis in ius	577.a	Metilia lex de aequando iure magistris Equitum & dictatoris	497.b
Mena Dea quae fluoribus mensuris praerata	108.d	Migrations ex aedibus apud veteres Calendis Quintilibus fiebant	227.e
Meniam gens primis Reipub. temporibus Romae floruit	362.a	Miliarium aureum quid	35.f
Menenia tribus vnde nomen habeat ibidem	ibidem	Milinus Cretae Gigas	58.e
Meneniam tribum potius quam Mentinam esse dicendum	ibid.	Milibrantes omnes cincti erant	598.b
Mensa secundae quae	293.e	Militare cingulum militibus ignominiae causa ademptum	677.e
Mensa lex	491.d	Militare imperium etiam Senatusconsulto dabatur	335.f
Mensores qui	608.a	Militare imperium quid. & quomodo datum fuerit	ibidem
Mensuris quibus veteres poterant	494.b	Militare in legione quinam potuerint	598.c
Mentem consecrarunt veteres, ut bonam mentem concederent	101.b	Militare minores annis xvij. non cogebantur	456.e.f
Menti aedes extractae Romae	ibid.	Militare nemini licebat apud Romanos, nisi civibus & ingenuis, atque in quinque classibus censi	599.e
Mercatores Mercurium tanquam patronum coluerunt	476.d	Militares corone multifariae	641.a
Mercatorum collegium Mercurialium fuit ibidem	ibidem	Militaria signa apud Romanos quae	602.e
Mercatorum Deus quare Mercurius 73. a		Militaria signa in castris fixa erant	616.d
Mercaturae questum docuit Mercurius ibidem		Militaria munera quanam fuerint	639.a
		Militaria munera quam multa L. Scinio Dentra	

I N D E X.

Dentato data fuerint	ibidem	Militum ordines atque discrimina quæ-	
Militaris disciplinæ lex incerta	456.e	nam fuerint	607.c
Militaris lex sacra qualis	ibid.	Militum Romanorum stipendium primû	
Militaris ignominia genus fuit militem		quodnam fuerit	600.a.b
discinctum opus facere vel stare	598.	Militum varia opera quæ sunt	548.e
b.c		Militum vigilantia Gallo ad Martem pi-	
Militaris ordinis conferendi ritus	ibid.b	cto significatur	54.f
Militaris rei causa leges promulgatæ		Militibus pecunia ante triumphum distri-	
456.c		buebatur	640.e
Militarium honorum finis apud Roma-		Militibus quare poenæ loco sanguis mis-	
nos qui	650.a	sus fuerit	637.f.638.a
Militia Ciceronis tempore qualis	610.f	Militibus singulis dona militaria qualia	
Militiæ genera tria	596.b	data	639.e. qualia vniuersis data ibid.
Militiæ Romani veteres tantum per æ-		Milites discinctos sine nota in castris ver-	
statem assuevere	613.a	sari grande scelus	598.c
Militis membra sunt arma	610.f	Milites sub pellibus habere	613.c
Militi æs resignatum quando dicatur		Milui diri semper	129.c
637.c		Mimallonides	653.f
Militi vestis è publico quando data de-		Mimus qui dicatur	261.a
num fuerit	600.a	Mimi excellentes quinam	ibid.b
Milites ab Imperatoris imperio prouo-		Mimi non erant personati, sed fuligine	
care non poterant	637.d	obliti, & agnitis pellibus amicti	ibid.f
Milites ære diruti quinam dicti fuerint		nudis pedibus agebant ibid. b. quare	
ibid. aliquando poenæ loco stantes ci-		inter actus introducuntur	ibid.a.b
bum potumque sumebant ibid.f. dimi-		Mimi quare planipedes	ibid.b
diati mensis cibaria præter cætera one-		Mimorum argumentum quodnam	ibid.
ra secum ferebât 610. f. in numeros re-		Minerua à minuendo vel minando	73 c.&
ferendi erant	598.c	aliter	ibid.
Milites legionarij secum ferebant non		Minerua capta	74.a
solum arma, sed & vallum & cibaria		Minerua inuentrix belli 58.a. quare om-	
610.b		nium artium inuentrix dicatur	74. a.
Milires olim singulis diebus viginti qua-		quare Pallas dicta	ibidem
tuor millia passuum emeticabantur		Minerua delubrum cõsecrauit Pompeius	
610.f		Magnus	74.d
Milites qui sacramento militabant, quo-		Minerua icon	74.a
modo delecti fuerint	596.f.597.a	Minerua numerorum inuentio tribuitur	
Milites qui sacramentum non obserua-		61.f	
bant, indicta causa à ducibus occidebã-		Minerua quare opifices supplicent	74.a
tur	597.b	Minerua custodem Cicero domi suæ	
Milites Romani ab initio stipendium non		pruatum coluit, quam abiturus in exi-	
meruerunt 599. f. quando stipendium		lium in Capitolium detulit	74. d
ceperint primo, & qui	ibid.	Mineruas quinque Cicero statuit	73.f
Milites Romani cur plumea corolla or-		Mineruium Minerua templum dicebatur	
nati fuerint	609.a	74.c	
Milites Romani delinquentes quomodo		Mineruij versus	147.f
puniti	636.f	Minores magistratus vitio creatos esse,	
Milites vt virtutis ergo ciuitate donaren-		quomodo sic intelligendum	384.c
tur, Calpurnia lege sancitum	492.b	Minotaurus militare signum apud Ro-	
Militum ætas apud Romanos	597.e	manos	602.c
Militum animaduersiones lenes alia, alia		Minotauri signum quare veteres in legio-	
acerbiores, & quid singularæ, atque eius		nibus habuerint	ibidem f
species	637.a	Minucia porta vnde	117.d
Militum disciplina alia fuit quàm urbana		Minucius qualis Deus	ibid.
apud Romanos	636.f	Minuscule	223.b
Militum missio quid, duum generum	650.b	Miscellæ vites sunt quæ omni agro con-	

I N D E X.

ueniunt	265.a	Mortuorum in sepulchris captiui necabantur	327.e.f
Miscellanei ludi quinam	ibidem	Mortuis quare saluæ & vale dicatur ibidem f	
Miscellum quoddam genus columbarum	ibidem	Mortuos lugere per decem menses solebant	330.d
Miscelli ludi	ibid.	Mortuos quàm plurimis lectis efferrî gloriosum erat	453.f
Milïio militum duûm generum	650.b	Mulcta Sabinum vocabulum fuit	572.a
Missiones militum iustæ, causariæ & necessariæ quæ	ibid.	Mulcta suprema primis temporibus erat duarum ouium & triginta bouum ibidem	
Mitra à <i>ultrâ</i>	309.f	Mulctæ certatio	887.d
Mitra funis	617.a	Mulctam dicere & irrogare	586.a.587.d
Mitra capitis ornamenta mulieribus propria	307.f	Mulctam quomodo à condemnatis magistratus exegerint	584.c
Mittere in consilium Iudices quid	583.a	Mulctarum nomine leges sancitæ	510.d
Modi in Comœdiis quid sint	266.e	Muliebria vestimenta quæ sint	296.d.
Modimperator quis	4295.d		307.d
Mœcia tribus vnde	364.e	Mulier in bigis à ihi nocerotibus trahitur	329.d
Mœnia urbis Romæ ampliari, erat pomerium proferre	4.b	Mulieres Romanæ stolatæ icon	367.d
Mœrum pro murum	ibid.b	Mulieri genas ne radunto	328.a
Molæ quando fertis ornata	219.f	Mulieri relinquendi mariti potestas adempta fuit	327.f
Moles quid	619.a	Mulieres per itinera ambulantes torquesusos, aut detectos ferre, spei omnium aduersabatur	430.e
<i>Movav. 109</i> quinam cantus	267.f	Mulieres quando ceperint cum vitis accumbere.	290.f
Monarchia quale imperium sit	376.b	Mulieribus vini vsus interductus	444.d.e
Monarchia quando in Republica fuerit Romana 327. d. hæc in Tyrannidem quando versa sit	ibid.	Mullei quales calcei	311.c.d
Monarchia regno prior est	ibid.a	Mulso primam sitim antiqui in conuiuïis sedabant	293.f.294.a
Monarchia Reipublicæ Romanæ quando & sub quo introducta	393.a	Mummius Corintho delata Theatrum temporarium erexit	256.b
Monarchiæ & regni discrimen	376.f	Menacius Piancus ædem Saturno extruxit	55.b
Monarchiæ iam ceasentur quatuor summa in mundo imperia	ibidem	Mundi Deus cur animus	ibidem e
Moneta quare Iuno dicta fuerit	67.d	Mundi natalis xij. Calend. Sexrilis	229.d
Monile & Phalere quid differant	640.d	Muneralis lex quænam Plauto dicatur	520.f
<i>Movav. 109</i> quinam cantus fuerit dictus	267.f	Munera militaria quænam fuerint	635.d
Mons Cœlius à quo munitus & pomerio inclusus 6. c. idem. Querquerulanus appellatus 6. c. habitatus ab Etruscis.	ibidem	Municipes primi sine suffragij iure Carites facti	631.a
Montonius	8.c	Municipes qui fuerint	ibid.a
Morbus fonticus quis dicatur	468. d.	Municipibus primis quid concessum fuerit	ibidem
	967.e	Municipium & Præfectura quomodo potuerit vnum idemque esse oppidum.	632.a.b
Morientium spiritum proximiores apud Romanos excipiebant 324.a oculos eorum claudiebant	ibid.	Municipium oppidum fuit iure ciuium Romanorum donatum	630.d
Moriri pro mori antiquè	464.c	municipia & coloniæ quid inter se differant	631.e.
Mortem quibus modis, Romani damnatis attulerint	586.d		Munici.
Mortuo qui cremandus erat, digitus incidebatur	327.e		
Mortuum concremare lege xij. Tabularum cautum	327.d		
Mortui pauperes apud Romanos pheretris efferebantur.	453.f		

INDEX.

municipiorum genera duo	631.a	Naugia Ianus primus inuenit	51.b
municipiorum Respublica qualis fuerit		Nauis rostrata	624.b
635.b		Nauis vnde deriuetur apud Grammaticos	
municipiorum Senatores Decuriones di-		ibidem a	
cti	634.f	Nauis bello paratæ galeam habebant in-	
munus dictum ab officio	286.f	signe, ad celeritatem Mercutij petasum	
muralis corona quæ	641.f	pacificatoris caduceum	625.a
Murcia Dea	7.e	Nauium insignia quæ fuerint	ibid.a
Murcia Dea desidia	110.b	Nauium nomina plurima vnde sumpta sint	
Murciam Cæsaris vxorem Clodius ada-		628.b.c	
mauit	154.f	Nauium partes	623.f
Murcius mons quare Auentinus dictus		Naumachia in ludis Circensibus instituta	
fuerit	7.e	258.d	
Muricia quid	622.b.c	Nautea	624.f
Murria potio	453.a	Nauticæ artis inuentio	604.a
Murria Venus 78. a. prius Myrria	ibidem	Nec pro Non antiquè	482.e
murus apud veteres	4.a	Nefasti primò quinam	175.f. 650.a
murum totum veteres Romani quare ha-		Nefastis diebus prætori non licebat tria	
buerint sacrum	ibid.a	verba fari, causas tamen agere, concio-	
musculi quales machinæ fuerint	620.a.b	nem habere, & legem promulgare lice-	
musicam inuenit Mercurius	73.c	bat	176.b
Muta sacrificia quæ	135.a	Negotiorum omnium Deus Mercurius	
Mutia lex & Licinia de peregrinis	624. f.	72.b	
625.a		Nemesis culta Romæ in Capitolio	76.f
Mutinus qualis Deus	108.b	Nemesis cur alata pingatur, & pedibus	
Mutum quid	544.a	eius rota subiiciatur, item cum freno	
Myoparo nauiculum piratarum aptum		& mensura cubiti	ibid.
619.a		Nemesis Iustitiæ filia	ibid.e
Myoparones maiores & minores	622.f	Nemesis vnde dicta	ibid.d
Myrtea corona quare ouantes coronati, &		Nemesei sacrificabant, & munus gladiato-	
non lauro	644.a.b	rium estant Romani ad bellum ituri	
Myrteam coronam Crassus bello fugiti-		ibidem e.f.	
uorum confecto aspernatus	ibid.b	Neptunalia Neptuni ferias <i>in quibus</i>	229.e
Myrtus Veneri dicata	77.f	Neptunus vnde dictus 86. d. nauigandi	
Myrtum cur matronæ Romanæ ad sacra		artem inuenit	ibid.
Bonæ Deæ non adhibuerunt	154.e	Neptuno pectus deferebāt veteres	111.d
		Nero ludibrium infelicitatis humanæ	
		287.c	
		Nero princeps iuuentutis à Clodio dictus	
		395.f. vbi sepultus	8.b
		Neroni paucis diebus ante mortem vox	
		red. lita qualis	131.b
		Neruum appellant aliquando ferreum	
		vinculum, quo pedes impediuntur	473.c
		572.f	
		Neruo ceruices Plautus vinciri ait	572.f
		Nerui Iudi natalitij quando celebrati	
		206.f	
		Nesi pro sine antiquè	474.c
		Nexum est, quodcumque per æs & libram	
		geritur	463.c
		Nicanor res gestas Alexandri Macedonis	
		scripsit	153.b
		Nicopolis vrbs apud Actium à quo con-	
		ditata	283.c
			Nixi

N

Nænia carmen quod in funere lau-
dandi gratia ad tibiam cantatur
111.d

Nania Dea funerum ibid.f. Sacellum eius
vbi ibid.

Narrator oratoria non in omni crimine
locum habebat 581.d

Nascio siue Natio qualis Dea 106.b

Natalitij ludi qui in natalibus virorum
magnorum edebantur 284.c

Naualis corona quæ 642.a. hæc nauium
rostris insignita ibid.

Naualis triumphus quis 643.b

Nauigandi artem Neptunus inuenit 85.f

Nauigandi artem quomodo Romani di-
dicerint 623.d.e

I N D E X.

Nixi Dei ab enitendo, id est, pariendo di-		eius nomina	ibid.
ai	198.e	Nouembrem tutelæ Dianæ commiserunt	
Nobiles apud Romanos qui	39.f	ibidem f	
Nobiles quorū maiores magistratus Cu-		Nouendiale sacrum quare celebratum,	
rules gessissent	40.d	quomodo & quandiu 244. a. à ponti-	
Nobilium maxima laus erat plurimos		fice Max. aut à Prætoꝛe indicebatur	
clientes habere	37.d	ibidem	
Noctiluca quare Luna dicta	74.e	Nouendialia vnde originem traxerint	
Noctis mediæ inclinatio alterum tempus		330.c	
dici	173.c	Noui apud Romanos fuerunt, quorum	
Noctem quare intempestam veteres ap-		maiores nullos Magistratus. Curules	
pellarint	457.a	gessissent, sed ipsi	39.d
Noctu quando felix & infausta	129.d	Noui homines qui	39.f
Noxæ filius Iaphet quibusdam Ianus est		Nouitas fugienda	662.a.b
51.a		Nox concubia	173.f
Noxam primò Saturnalia celebraſſe in arca		Noxiale m stipitem Eucleum nominat	
249.a		Prudentius	591.e
Nomenclatio quid	386.f	Nox media	173.e
Nomenclator qui fuerit dictus	ibid.	Nubentes ad aram Iugæ Iunonis quare	
Nomenclatorum officium	454.d	vinculis iuncti fuerint	68.d
Nomen facti quomodo fuerit explicatum		Nubentes mulieres ad virum venientes	
582.a		affes tres quare soliti fuerint ferre	
Nomen recipere est in tabulas inter reos		316.f	
referre	578.d	Nubentes quo comitatu ad mariti ædes	
Nominis delatio quomodo facta	577.f.	acceſſerint	328.c.f
578.a		Nubentes virgines comitabatur colus	
Nomina prætor recipere, & non recipere		compta cum fuſo & ſtamine	ibid.e
poterat	578.d	Nubentium foſes frondibus & ſi oribus	
Nominare qui aliquem volebat, iuratus		ornabant	ibidem f
id facere oportebat	378.c	Nubere qua de muliere dicatur, vt de viro	
Nominatio quæ ſacerdotium petentibus		ducere	318.a
neceſſaria quidnam	ibid.	Nubere, velare præſcis ſignificat	ibid.
Nonæ Caprotinæ	227.d.e	Nuces in tutela Iouis fuerunt	320.d
Nonæ cur nuptiis non conueniant	314.e	Nuces Iuglandes dictæ ſunt quaſi Iouis	
Nonæ cur ſic dictæ	178.c	glandes	ibid.e
Nonarum cur impar numerus introdu-		Nuces nouus maritus ſpergebat	ibid.d
ctus ſit	178.c.d	Nuſtuciæ nauium nomen	629.a
Nonaginti quinam fuerint	436.d	Numa Pompilius Celerum cuſtodiam de-	
Nonæ veterum priuatæ & publicæ quæ		poſuit	179.f
655.b		Numa Pompilius Romulum ſecutus 3.c.	
Notarum origo, uſus, progreſſus interitus		collem Quirinalem vrbis includens po-	
ibid per totum.		merium eius protulit	ibid.
Notas veterum quinam artiſicioſè effin-		Numa Comitibus Curiatis rex declaratus	
gere potuerint	654.c	335.a.b	
Notis, id eſt literis ſingulis integrum ver-		Numa rex ſacra obiit	423.c
bum ſignificantibus uſi ſunt veteres	439.f	Numæ lex de Opimis ſpoliis 446. f. de	
Notis ſcriptum fuit poemata Homeri quod		polluctu 447.c. de vino ibidem d. de Iu-	
in putamine nucis includi potuit 655.b		diciis ibid. e. Terminis ibid. f. de patri-	
Notæ nuptæ in conclauæ cur ſimulachra		cidis 446.e. de pellice	ibid.g
Deorum illata fuerint	321.a	Numa Pompiliæ vxor. Ægeria nympha	
Notatio prioris debiti in aliam obliga-		86.c	
tionem tranſlatio	545.c	Numeria Dea, quæ numerare docebat	
Nouella Iuno quare	68.e	110.f	
November quare ſic dictus 237. e. varia		Numerorum inuentio Mineræ tribuitur	
		61.f	

Nomina

I N D E X.

- Nomina præcipua de omnibus sacris fuerunt Ianus & Vesta 162.a
- Numitori regnum à nepotibus restituitur 2.f
- Nummaria rei causa leges latae 516.a
- Nummus aureus quando percussus 516.c
- Nummi veterum quas imagines impressas habuerint 655.a
- Nummos argenteos adulterinos qui flauerit, lege Cornelia punitus 526.c
- Nunciare visa vel audita auspicia indicare 338.d
- Nuncupatio Testamenti quid 463.d
- Nundina Dea à nono nascitur infanti-
nundina die dicta 106.f
- Nundinae an feriae sint, nec ne 144.d.e
- Nundinae feriae sunt Paganorum, quibus conueniunt negotiis propriis, aut mercibus prouifuri 174. c. quales feriae 244.d
- Nundinarum causa ex agris in urbem ciues conueniebant 435.c
- Nundinarum die non licebat legem ferre ibidem
- Nundinarum lex 486. a. origo quæ 244.e
- Nundinis, hoc est, nono dies homines ex agris in urbem tantum veniebant 351.a
- Nupta noua cingulo cingebatur 317. f. coronam ex verbenis subamiculo ferebat ibid. foccos luteos gestabat ibid. velo obnubi solebat, cum ad virum ducebatur ibid. cur in pelle lanata collocata fuerit 319. c. d. aqua cur fuerit aspersa ibid. limen domus non transcendebat sed ea sublata transportabatur à pronubis ibidem 2. postridie nuptiarum quare in domo viri rem diuinam fecerit 321. d. quare senis crinibus ornata 317.d. quibus ceremoniis in lectum viri deposita fuerit 321.a
- Nuptæ nouæ adipe lupino postes inungere solebant 319.c.d
- Nuptæ nouæ cingulum cur Herculeo nodo vinctum 321.a
- Nuptæ nouæ comam cur hastæ cuspide discriminarint 317.d
- Nuptæ nouæ velum quo caput obnubebat, flammam dicebatur ibid.d
- Nuptæ nouæ ingredienti clauas permittentur 319.d
- Nuptæ nouæ corona redimiri consueuerant 317. f. Toga recta induebantur ibidem
- Nuptam nouam vespere prætextati pueri tres domum ducebant ibidem f
- Nuptiæ non nisi captatis prius auguriis fiebant 317.c
- Nuptiæ quid 542.b
- Nuptiarum tempus aptissimum sunt Idus Iunia 315.a
- Nuptiis apud veteres Romanos certum tempus præstitutum erat 314.d
- Nuptiis infaustus habitus mensis Maius ibid. quinam præterea dies inauspicati fuerint nuptiis ibid.
- in Nuptiis Romani Thalassionem inclamabant 320.a
- Nuptialia dona quæ 321.c. ibid. d
- Nuptialis cœna lautior quàm alia conuiuia 320.a
- Nuptialibus cæremoniis quinam dii adhibiti fuerint 320.a
- Nymphæa quid sint 29.f. vnde nomen traxerint ibid. veterum Nymphæa non durarunt ad nostra tempora ibid. g. reces conspicitur intra Neapolim & montem Vesuuium 35.b
- Nymphæum appellat Dion locum, in quo ex suffito thure præscita de omnibus rebus petita fuerunt 135.d
-
- O** Beliscus in Circo maximo quidnam fuerit 255.b.c
- Obelisci in Circo magnitudo ibid.c
- Obeliscum in Circo excisum esse à rege Semneferreo ibidem
- Oblatiua Auguria qualia fuerint 127.a.b
- Obligatio ex quasi dictio quid 545.e
- Obligatio literarum quæ 544.c
- Obligatio quid, species eius quæ, & quid singulæ 543.e
- Obligaciones naturales, ciuiles & mixtæ quid singulæ 466.e
- Obligaciones quot modis dissolutæ fuerint 545.b
- Obligationum causæ quænam sint 841.c.f
- Obnubere velare significat prisca 318.a
- Obnunciare ante & post auspiciam Magistratus poterat 339.a
- Obnunciare est visa vel audita auspicia indicare 338.e
- Obnunciatio duarum rerum obseruatione fiebat 436.a
- Obrogat legi Cæsaris lex Antonij 527.a
- Obseruare de cœcio nulla res Magistratum cogebat 338.f

INDEX.

Obſeruatorio de cœlo ad omnia comitia adhibebatur	338.b	dorum apud veteres mos	4.a
Obſidionalis corona quæ 641. a. à quibus data, ex gramine facta	ibid.	Oppius collis	17.a
Obſidionalem coronam Plinius præfert omnibus coronis	ibid. c	Oppugnationis vrbium antequam ſuſcepta diu euocabantur	612.e
Obſonia omnia cõſuiuij Dominus in ſcheda deſcripta habebat	293.e	Oppugnationibus quæ nã neceſſaria fuerint	645.e
Occaſus ſol pro ſol quando occidit antiquè	471.a	Ops Tellus dicta quòd opera fiat melior	755.f. alix nominis rationes ibid. & 56.a
Occentaffint dicebant veteres, quod nunc conuicium fecerint	479.f	Optimates fuerunt illi qui Reipub. com- modis ſtuderunt	39.e. d
Occidere impunè Romana vi quos volebant, eos Deo cuiquam, maximè diis inferis ſacrificabant	31.f	Optimates ſæpius admoniti vt malè præcinctum cauerent	299.d
Occiſum à necato quomodo diſtinguatur	446.b	Optimus & Maximus cur Iupiter nominatus	61.a
Ochlocratia quid	376.f	Oprio aliquando Accenſus dictus	606.a
Ochlocratia in Republica Romanorum quando fuerit	277.c	Opriorem aduerſario eripiens quare plus perere dicatur	561.f
Octauius primo Auguſtus dictus	393.e	Opriones quinam vocati	606.a
October menſis quare ſic dictus, & varia nomina quæ ei fuerunt attributa	235.c	Orationis Deus Mercurius	72.e
in Martis tutela fuit	ibid.	Orbis qualis acies	617.c
Oculus qualis locus ipſius nauis	24.c	Orboria Dea colebatur ne orbos faceret	107.c
Oculi Cupidini ſacri	111.f	Orchestra locus erat in quo Senatores conſidebant ſpectaturi	257.b
Odeum qualis locus fuerit apud Romanos	258.a	Orchia lex de numero conuiuiarum	507.a
Odea in vrbe quinque fuerunt	ibid.	Orciſui qui	381.a
Offendices	137.e	Orcus ab antiquis Quietalis	104.d
Officium muneris nomen eſt	286.e	Orcus qualis Deus	89.e
Officia Ciceronis primo omnium librorum typis æneis ſunt impreſſa	664.a	Ordines tres populi Romani exactis Re- gibus inſtituti	37.f
Oligarchia quid ſit	377.a	Ordinarius Conſul qui ſit	389.b
Oligarchia in Republ. Romana quando fuerit	ibid. b	Ordinarij magiſtratus qui	378.c
Oliuæ inuentrix Minerua	73.f. 74.a	Orgia Bacchi ſacerdotem debere vitare	140.d
Oloc pro illi	447.a	Oriæ nauis piſcatoriæ	628.f
Onager qualis machina bellica	621.c	Orioles vel Oriolæ quales nauticæ	ibid.
Onuphrius Panuiniuſ	1.f	Orus myſteria publicauit	653.f
Opalia feſtum Opis	56.a. 237.c	Oſci à regione Campaniæ, quæ eſt Oſcos, vocati	240.d
Opiconſua	233.a	Oſcines aues quænam fuerint	128.d
Opiferi funes	627.a	Oſiris Deus	118.b. c
Opifices quare Mineruæ ſupplicent	74.a	Oſſa qua anima viuant	55.b
Opigenam Junonem matronæ colebant quòd ferre eam opem in partu laborã- tibus credebant	68.f	Oſſilago Dea ſolidatrix oſſium	106.f
Opima ſpolia quænam fuerint	648.a	Ouantes quinam dicantur	643. d. quomo- do vrbem ingreſſi
Opis qualis Deus	106.b	Ouatio quare decreta fuerit	643. e
Opi primus Romæ ædem extruxit T. Ta- tius Sabinorum rex	56.a	Ouatio quid & vade nomen habeat ibi- dem d	ibid.
Opitulus Iupiter	66.a	Ouationis & Triumphii diſcrimen	ibid.
Oppia lex de matronarum cultu	484.b	Oues duæ & triginta boues ante æs & ar- gentum ſignatum, erat pœna grauiffi- ma	528.d
Oppidorum condendorum & deſcriben-		Ouibus Italia primis temporibus abunda- uit	572.d
		Ouidiuſ à Faſtis Romanis non raro diſ- crepat	

INDEX.

crepat	164.e	Palatina tribus inscriptiones quæ sint	
Ouille qualis locus in cæpo Martio	355.b	ibidem	
in hoc suffragia laturo ingrediebantur		Palatuar sacrificium	241.d
per pontes	ibidem	Palatualis Flamen	141.c
Quinia lex de Censurum potestate	96.f	Pales Dea pabuli	112.c
Quinia lex de legendo Senatu	493.f	Pales Dea pastorum	207.d
Orix nauigia breuia	628.e	Pales & masculino & foeminino genere dicitur	112.d
P.			
P Acis simulachrum varium	104.c	Palestram inuenit Mercurius	73.a
Pacis ara Romæ	ibid.	Palilia qualia sacra	264.e
Pacis templum opulentissimum Commodo Imperatore incendio consumptum	ibidem	Palladium ab Ænea in Italiam transportatum	84.f
Pacis templum Vespasianus à Claudio inchoatum construxit	ibid.f	Palladium alterum quod negligentius asseruaretur cur effectum	75.b
Pactionales tabulæ quid	581.b	Palladium Atheniense quodnam	85.b
Pacuuij fabulæ mediæ fuerunt	263.f	Palladium cum conflagraret ædes Vestæ L. Metellus ex medio incendio sustulit amissis luminibus	ibid.
Pædia lex de vi, nulla est lex	527.a	Palladium est simulachrum palladis	85.a
Pœnæ aliæ bona leserunt, aliæ corpus, aliæ ius, aliæ vitam	572.e	ex Alba Longa, seu ex Lauinio Romam in ædem Vestæ transfatum	85.b
Pœnæ certatio	587.d	Palladium forum Cæsaris nominatum	547.f
Pœnarum genera in iudicio populi	585.f.	Palladium in Ilium transfuctum accepto oraculo mansuram urbem quandiu palladium in ea fuerit	85. a. b.
586.a		ita intimam arcis partem reconditam quare	ibidem
Pœnarum genera quot fuerint apud Romanos	272.e	Palladium pro dote secum attulit Chrysa-pallantis filiã, cum Dardano nuberet	85.a
Pœnas repetere qualis sit translatio	578.b	Palladium Troianum vbi asseruetur ibidem	84.f
Pætelia lex de de ambitu	529.b	Palladium verum, non imaginarium Æneas vrbis capta cum diis magnis in Italiam secum aduexit	85.b
Pagana lex de mulieribus, ne per itinera fusos torquerent	404.b	Palladio ab Vlyffe & Diomede per fraude surrepto vrbis Troiana capitur	80.b
Paganalia quare feriat	243.b	Palla quod foris, & palam esset	330.b
Paganicæ feriat & paganalia quomodo distinguantur	ibid.d	Pallas quare Minerua dicta fuerit	73.e
Pago, pagis, pagere, idem quod pacisci, seu pactione componere	470.a	Pallas vbi sepultus 5. d. Hercule & Dyna procreatus	ibid.
Palare, id est, errare	3.c	Palliatæ fabulæ in quibus Græci inducuntur	300.e
Palatinus cur Apollo	69.d	Palliatæ fabulæ vnde	263.f
Palatinus mons aliàs palatium 4. d. quare sic dictus	ibidem	Palliarus quod fuerit Rabirius hoc ei tantum probrum obiectum	308.c
Palatinus mons hodie suffossionibus & subterraneis specubus quasi pensilis	5.e	Palliatii pro Græcis quare dicti	ibid.
Palatinus mons quare primò à Romulo muro cinctus	ibid. d. sedes imperij Romani ibid. vetustissimis temporibus nemora & pasua habuit	8 b	
Palatium motem primus Romulus muro cinxit 5. d. qui reges inhabitari	ibidem	Palliolum diminutiuum à pallio	296.e
Palatini ludi qui	278.e	quid fuerit	ibid.
Palatium quare cuiusuis principis aula aut splendoris hominis domus dicatur	5.d	Pallium Græcorum vestis	ibid.
Palatina tribus quæ, vnde dicta	360.a	Pallium mulierum ab eò quod viri & pueri gestabant diuersum	308.a
		Pallium quia palam gestabatur	ibid.
		Pallium virorum erat, puerorum atque	

mulierum	ibidem	ibidem	
Palmula	625.d	Parones quale nauigium	629.a
Palmata Toga qualis vestis	305.a	Parricida dicitur non qui parentem, sed	
Palmata tunica quæ	306.f	qualemunque hominem	415. d. quis
Paluda vnde	297.a	antiquus dictus	446.c
Paludamentum qualis vestis	297.a. 654.c	Parricida siue parricida	525.d
Paludamentum quid sit	297.a. proprie Imperatorum ibid. Lilius pro veste militari simpliciter posuit	Parricidarum lex	446.c
Paludatus quinam dicatur proficisci ibidem	ibid.	Parricidium qui dies Martij sit dictus	197.a
Paludati Imperatoris icona	297.a	Parricidij causa leges quænam latae sint	525.c
Pan Deus vnde dictus	115.b	Parricidij lex prima 525.d. altera	ibid.b
Pani & Mineræ capra litabatur	162.c	Parricidij leges in genere de eade cuiuscunque hominis loquuntur	ibid.
Pany Lycæo templum ædificatum	115.c	Parricidij nomine quid Romani intelligant	525.c
Pana natum ferunt ex Mercurio & Penelopa	72.f	Parricidij Quæstores qui	415.b
Pana quomodo effinxerint	115.b	Partunda parturientium Dea	108.d
Panathenæa Græcorum	147.d	Parturientium Dij deæque	ibid.
Pancia quænam Dea fuerit	81.e.f	Partus humani tempus quodnam sit secundum Physicos	465.b
Pauci terrores, spectraq; ad Faunum referuntur	96.c	Pastoralis Dea	5.d
Pantagium qualis vestis	298.a	Patellæ vasa picata, parua, sacrificiis faciendis apta	160.b
Pantheon templum	553.f	Pateræ eo quod pateant	ibidem
Pantheum vnde; & quantæ magnitudinis	64. a. b. c. Mariæ virgini & omnibus sanctis dicatum à Bonifacio tertio ibidem Gothi. iniectis ignibus frangere non potuerunt	Pater naturalis, & Fiduciarius	551.c
Pantomimi quinam	261.a	Pater patrus vnus Fetialium dicebatur	148.f. quare sic dictus
Papia lex de iure patronatus	511.d. de peregrinis	Pater quate dicatur Ianus	558.b
Papia Iulia lex de mulctis	520.d	Patres conscripti quinam sint	382.c
Papia lex de assibus	516. a. de ciuitate danda Aceranis 489. d. de connubiis	Patres cur Senatores fuerint appellati	380.c
Papia lex de eodem Tribuno plebis creando	499. a. de libertate suffragiorum	Patres nisi centuriata Comitia aliquæ edicere iuberent, haberi non poterant	350.c
Papia 492.d		Patres quinam dicti apud Romanos	36.d
Papia tribus vnde	362.a	Patibuli quare minor pœna quàm crucis	591.c
Papirianum ius ciuile quodnam, & quare sic dictum	439.a. in vsu esse desit lege Tribunicia exactis regibus	Patilia festum in honorem Pales deæ celebratum	112.c
Papirianum ius quod	491.e	Patrum esse, id est, perfectum esse	149.a
Pappia decimaria lex	515.c	Patria potestas ius est in liberos	542.b.
Pappia Poppæa lex de connubiis	512.d	propria erat Romanorum	ibidem
Parce quod nemini parcant	90.d. tres fuerunt	Patricij calceiuales	311.b
ibidem		Patricij & plebeij à Romulo instituti	36.d
Parentationes vnde	330.b	Patricij & plebeij in connubiis discrimen habuerunt	314.b
Parentibus necem inferre velle neminem posse, opinati sunt Romani	525.d	Patricij initio centum	311.a
Parilia siue patilia	112.c	Patricii non omnes fuerunt Senatores, & contra	38.a
Parma	608.d	Patricii maiorum gentium quinam fuerint	382.a
Parces nostræ sunt, quod apud Romanos curia	334.f	Patricii per c. non per t. quare scribantur	36.c
Parceus communis sacrorum minister			

Patricij primò soli ius imaginum habuerunt, postea ad plebem quomodo transferuntur	40. a	Pauli Æmilij feretrū legari Mecedonum efferebant	325. f
Patricij qui à patribus orti	38. a	Pauli Æmilij infelix augurium	128. b
Patricij quoniam 36. d. quomodo etiam in plebe fuerint	38. e	Paulus Festi Pompeij abbreviator	48. d
Patriciorum & plebeiorum coniunctio à Romulo facta	37. a	Pauones vel Aquilæ in quibusdam numeris expressæ videntur, quæ in consecratione Imperatorum animas in celum ferunt	144. a
Patriciorum liberti bulla aurea cum toga, cui purpura prætextitur vsu ex instituto Tarquinij	301. c	Paupertas pulla quare dicatur	303. a
Patriciorum officia apud Romanos quænam	36. e	Peculator qui furtum pecuniæ publicæ commisit	528. b
Patriciorum plurima dignitatum & honorum ornamenta quomodo ad plebeios peruenerint	ibid. f	Peculatus quid sit	ibid.
Patriciorum sicut & plebeiorum tres ordines	38. e	Peculatus testibus & tabulis fuit confirmandus	580. a
Patricios Magistratus solos potuisse Comitia curiata conuocare	336. b	Peculatus exempla	587. a
Patricios minorum gentium quos intelligent scriptores	382. b	Peculatus formula quæ fuerit	578. a
Patricios præco suis nominibus conuocauit, plebeios autem ministri cornibus bubulis	36. f	Peculatus lex primis temporibus prætorum non habuit, postmodum autem habuit	528. c
Patrimus qui patrem adhuc viuum habet	157. a	Peculatus leges	ibidem a
Patrium ius in liberos quantum	457. d. e	Peculatus Quæstioni proconsules quando obnoxij fuerint	420. f
Patronatus ius quibus officiis contentum fuerit	36. e	Peculatum a pecore nomen accepisse	528. c
Patronatus tutela pauperum	ibid.	Pecunia ablata, capta, coacta, conciliata, auersa	531. f
Patronus est is qui ex seruitute manumissus	542. a	Pecunia cum capitis pœna non potuit lege coniungi	588. e
Patronum plebeij ex patriciis quem velent, legere poterant	36. e	Pecunia iudicare	587. b
Patroni coloniarum	635. b	Pecunia sæpè pro multa dicitur	572. e
Patronorum liberti ordinem habuerunt	39. d	Pecunia vnde appellata	516. b
Patronus & clientibus quænam communia fuerint	36. f	Pecuniæ custos quare Saturnus fuerit	55. a
Patronos habebat à ciuibus Romanis non tantum ciues, sed & Colonia, & sociæ ciuitates atque bello subactæ	ibid. f	Pecuniæ repetundæ quæ sint	537. f
Patronos postulare poterant illi qui pecunias repetebant	577. d	Pecuniæ residuæ quænam	528. a
Patronos quorereus conquisiuerit	578. e	Pecuniæ vocabulo non modo pecunia numerata, verum etiam res omnes tam soli, quam mobiles, tam corpora, quam iura continentur	462. e
ad Patronos Senatus sæpenumero ciuitatum & gentium controversas remisit, & eorum iudicia rata habuit	37. a	Pecuniarum repetundarum Quæstio quare primò constituta fuerit	532. a
Patulcius quare Ianus	52. a	Pedarij Senatores qui fuerint	382. c
Pauentia Dea quæ ab infantibus pauorem auertebat	107. a	Pedestres copiarum in cohortes & manipulos diuidebantur	601. f
Pauire ferire est	131. d	Pedica vinculum quo pedes vincuntur	572. f
Paulus Æmilius Papirium ferè sine causa dimisit	312. f	Peditum differentia	656. d
		Peducea lex de incestu	524. c
		Pelasgi primum Saturnum victimis humanis placarunt	239. e
		Pellex quæ uxorem habenti nupsit	446. e
		Pellonis Dea pellendorum hostium	110. f
		Penates quales dii sint	85. f
		Penatum genera varia	ibid.
		Pentapylò Iouis arbitratoris templum	65. a

I N D E X.

Penula semper vestimenti genus itinerarium, aut pluuię fuit	310.a	neret, causa cadebat	561.d
penula vestis est, quam supra tunicam accipimus	296.f	Petitores cum in Campum descenderent quare tunicam deposuerint	387.b.c
penula virorum & mulierum communis fuit	310.a	Petrus Genrshemius primus Typographicę exemplum edidit	663.a
Penula utebantur veteres in arcendis pluuiis	296.f	Peucerus vir clarissimus eruditos commentarios Diuinationum scripsit	135.f
penularum multus vsus apud Romanos temporibus Augusti fuit	ibid.	Pexis Togis tritzę opponuntur	303.a
Penu omne id significat, quo homines vescuntur	85.f	Phalanges siue Phalangę	625.e
Penus locus intimus in æde Vestę	218.e	Phalerę equorum frontalia	640.b
Perduellio quid sit	521.b	Phalerę & monilia differunt	ibid.f
Perduellionis actionem intendere	587.b	Phasellus nauigium Campanum	629.a
Perduellionis crimen, & maiestatis crimen quid differant	344.c	Phasellus non ab similibus lembo aut Orię ibidem	
Perduellionis iudicium Comitibus centuriatis habitum	344.d	Philippus iunior nunquam visisse creditur	282.c
Perduellionis nomen & crimę & pœnam significauit	587.b	Philippus primus Christianus imperator	ibid.d
Perduellionis reus quinam dicatur	344.c	Phrygiana toga	303.f
Perduellionem iudicare	587.b	Phrygia Sybilla	140.a
Perduellis antiquis is erat, quem nos hostem nominamus	469.c	Pianus Deus vsus stercoretorum agrorum inuenit	114.b
Perduellis qui pertinaciter bellum retineat	344.c	Pietatis vox quã latę pateat	102.a
Perduelles veteres hostes appellabant ibidem		Picta toga qualis vestis	304.a
Peregrinus apud antiquos hostis dicebatur	469.c	Pietas quid	102.a
Peremptorium iudicium quale fuerit, & vnde dictum	508.a	Pietas erga matrem	ibid.b
Pergula quę pars nauis	624.a	Pietati Romę in foro olitorio ædes extructa	ibid.
Περίπλοκος Comœdię quid	452.d	Pietatem tanquam Deam Romani coluerunt	ibid.
Περίπλοκος non vbique esse necessariam in fabulis	ibid.	Pignus quid	544.a
Περίπλοκος	236.c	Pilę qualia fuerint vasa	35.e
Permarini lares quinam	89.b	Pilani quinam milites	607.c
Perones quales calcei olim fuerint	311.d	Pilea & mitrę quid differant	309.f
Perrunda Dea cur in conclaue nouę nuptę illata	321.a	Pileus prisca insignia fuit spectatę virtutis	36.a
Pescia	261.b	ad Pileum vocare quid sit	ibidem
Pesmata funes	626.d.e	Pili relum	608.d
Pes qualis funis	ibid.	Pilumnus	109.a
Pedes Mercurio sacros voluit antiquitas	111.f	Pilumnus pinfendi frumenti vsus inuenit	109.a
Pessuntia Dea vnde	57.b.c	Pinarij Herculis sacerdotes	123.a
Pestilentia magna in mulieres grauidas	282.b	Pinarij dicti Δωρ. Πησ. Πέρινος	ibid.e
Perere plus dicebatur petitor quatuor modis	561.d	Piscatorij ludi quando & cur celebrati	219.b
Perilia lex de peculatu	528.e	Pistor Iupiter quare dictus	62.e.f
Petitor plus petens quã ad eum pertinebat, causa cadebat		Pistrinum locus vbi farina molebatur	35.
		vnde nomen habeat	ibid.
		Pistrini nomen mansit mutata re	ibidem
		in Pistrina quare serui traditi & quamdiu	36.a
		Flacidę nauiculę admodum parę	629.b
		Plagula quare genus vestis	309.f
		Plani pedes cur Mimi	261.b
		Platonica	

I N D E X.

Platonica Dei definitio	38.a	Pluto qualis Deus & vnde	89.e
Plautia lex de vi 526.c. eius capita	ibid.	Plutonis nomina quæ fuerint	ibid.d
Plautus in Epidico	297.b.c.d	Plutoni cur inferorum imperium veteres tribuerint	ibid.
Plauti locus in Amphitruone explicatus	409.a	Peculis minoribus in principio conuinciorum publicorum vsi sunt veteres, in fine autem grandioribus	295.b
Plebeculam cur Horatius popellum tunicatum nominet	306.a	Pœna ante æs & argentum signatum erant duarum ouium & triginta bouum	528.c
Plebeius quinam fuerit, quomodo eques factus, vel Senator	38.e	Poëtæ & Rhetores, aliarumque professionum homines coronati in ipso agone	277.a
Plebeij à Censoribus notati propter flagitia Ararij fiebant, & in Ceritum tabulas referebantur	ibid.f	Poëtæ laureati ab ipsis Cæsaribus Germanis coronati	ibid.
Plebeij & patricij à Romulo instituti	36.d	Poëtæ omnium optimè veterum in edendo & bibendo mores expresserunt	294.f
Plebeij in spectandis ludis separatas sedes ab alijs habuerunt	38.f	Poëtarum laureatorum mos vnde manarit	277.a
Plebei ludi, qui, quando & quare instituti	278.a	Politiani error in ludis Circensibus vnde ortus	272.f
Plebeij patronum ex patricijs quemcumque vellet, legere poterant	37.a	Politia quid sit	376.a.b
Plebeij qui sint	36.d	Politix genera omnia Respubl. Romana experta est	377.a
Plebeiorum cum patricijs coniunctio quomodo facta	36.e	Politix vox tria significat	376.a
Plebeiorum officia apud Romanos ibidem e		Politix contraria est Anarchia	377.a
Plebeiorum sicut & patriciorum tres ordines	38.e	Politiam impertiri quid sit	376.a
Plebeios in concionem vocarunt ministri cornibus bubulis, patricios autem præco suis nominibus	36.f	Politiam Polybius in sex species diuidit	ibid.b
Plebeios magistratus auspicijs carere quomodo intelligendum sit	384.b	Politiam Romanorum Polybius omnibus Respublicis anteponit	377.b
Plebiscitum quid	367.a.434.d	Politiarum species tres ibid.f. eius oppositæ tres	ibid.
Plebiscita Ædiles in æde Cereris afferuabant	407.b	Pollia Tribus vnde	360.f
Plebiscita omnia Tributis Comitibus ferebantur	367.a	Pollinctores dicebantur, qui cadauera vengebant	324.b
Plebs à populo vt species à genere differt	434.d	Pollucere quid	447.b
Plebs impetratis à patricijs Tribunis plebis sacrorum quorundam curationem & magistratus Curules extorsit	36.f	Pollucis & Castoris fabula	97.f.98.a
Plebs in montem sacrum quare secesserit	405.d	Polybius	5.a
Plebs Patriciorum patrocinio tuta erat in vrbe & extra vrbem	37.c	Polybius Latinè redditus à Musculo	388.b
Plebs per secessionem impetrauit vt sibi liceret Tribunos Ædilesque creare	335.d	Πολυβίου quinam refutent	652.f
Plebem ex monte sacro quomodo in vrbem reuocarint	406.d	Pomerium proferre quid	4.d
Plufes pro plures antiquè	342.f	Pomerium prolatum quoties vrbs amplior facta	ibidem
Plufima pro plurima antiquè	ibid.f	Pomerium quasi post murum vel pro murum 3.b. quid	ibid.c.d
Plutei quales machinæ apud Romanos	620.c	Pomerij profereandi ius qui nam habuerint	4.d
Pluto quadrigis vectus	329.e	in Pomerio veteres Romani nullum ædificium fieri passi sunt	ibid.
		Pomona Dea pomorum	113.a
		Pomonalis Flamen	ibid.
		Pomonalis Flamen minimæ dignitatis inter Flamines	138.d
			Pompeia

Pompeia lex de iudicibus 519. a. de non habenda ratione absentis in magistratu vno Cæsare excepto 495. c. de parricidio 525. f. de reo non laudando in iudicio 519. c. de sibi proroganda Hispania in alterum quinquennium 502. b. de vi & ambitu 531. a. 526. f. eius capita ibidem	leges de sacris condunt ibid. nullius ipsi potestati sunt obnoxij 150. d. Doctores sacri, aut sacrarum legum consulti, aut sacrorum custodes dicti ibid. aut etiam Hierophantes ibid.
Pompeia lex quæ Tribunis omnem potestatem restituit 499. b	Pontifices & religionibus Deorum immortalium, & summe Reipubl. presue- runt ibid. f
Pompeia lex, vt quæstio constitueretur de iis Iudicibus qui pecunias accepissent ob rem iudicandam 519. b	Pontifices Maximi quando ex plebe creati cœpti sint 151. 2
Pompeiam Cæsaris vxorem Clodius admauit 322. f	Pontifices populum ad Comitia Curiata vocare potuerunt 336. d
Pompeianus Iupiter 65. b	Pontifices quando ex plebe creati cœpti sint 149. f
Pompeius Magnus Mineruæ delubrum consecrauit 74. c	Pontifices quatuor tantum ad Numam quæque instituti ibidem, ex patriciis omnes ibidem
Pompeius primus Theatrum mansurum extruxit, ad exemplar illius quod Mitylenis viderat 256. d	Pontificum apud Romanos quænam officia fuerint 149. c. 150. c
Pompeina tribus vnde 363. d	Pontificum collegium vsque ad Theodosij senioris tempora Romæ fuit ibid. c
Pons qualis pars nauis 624. d	Pontificum cooprandorum potestas penes quos fuerit diuersis temporibus 149. d. e
Pontes in campo Martio quid 355. c	Pontificum discrimen à Sulla factum ibidem 150. b
Pontes per quos suffragia tulerunt, quid nam fuerint apud Romanos 436. b. c	Pontificum Maximorum series 151. c. numerus variè auctus à variis 150. b
Pontibus impositæ erant duæ cistæ oblongæ ibidem c	Pontificum omnium supremus Maximus dicebatur 151. a
Pontifex Maximus ex collegio Pontificum creabatur, non quidem collegiarum cooptatione, vt in ceteris sacerdotiis mos erat, sed populi tributis Comitibus 151. b. non nisi ex partibus multo tempore creatus ibid.	Pontificum vniuersus cæterus collegium dictum 150. b
Pontifex Maximus maximarum rerum quæ ad sacra pertinent, iudex erat, & vindex contumaciæ priuatorum & magistratuum ibid. a	Pontifices Maximos omnes Imperatores Romani se voluerunt nominari 151. c
Pontifex maximus tributis Comitibus creatus 367. a	Pontificatus Maximus ad plebeios translatus vsque ad mortem Iul. Cæsaris ibidem
Pontificis defuncti in locum alius subrogabatur, non populi suffragiis, sed qui Collegio maximè videbatur idoneus ex omni numero 150. d	Pontificatus Maximi candidati non nisi ex pontificum collegio esse poterant 369. c
Pontifici Flamines suberant 139. a	Pontificatum Max. Augustus Lepido vi- uente nunquam suscipere voluit 151. c
Pontifices alij maiores, alij minores 149. e qui singuli ibidem	Pontificatum Maximum post mortem Iul. Cæsaris in eius locum Lepidus inuasit ibidem
Pontifices à ponte faciendo dicti ibid. e à quonam cooptari fuerint ibid. e	Pontones genus nauigij Gallici 629. a
Pontifices, Augures & reliqui sacerdotes sub Augusto collegiorum primo, deinde Romanorum principum arbitrio cooptari cœpti sunt 125. f	Phœnidem quod Latinis Fur 456. f. à Phœniis ibidem
Pontifices de omnibus causis ad sacra pertinentibus iudicant 150. b. c. nouas	Pope ministri sacrorum erant, qui hostias & victimas ligabant 157. f
	Popillia tribus variè scribitur 363. b. vnde nomen habeat ibid.
	Populi fugia qualis dies 227. b
	Popularis, qui seditiosis ciuibus aut res nouas molientibus adheret 39. a. b. c. d
	Populona

INDEX.

Populona seu Populanea quare Iuno dicta	68.f	Potestas fuit facultas cognoscendi imperium	419.d
Populoniam quare coluerint	114.a.b	Potina Dea, quæ potionem infantibus ministrabat	106.e
Populus ad funera qua formula fuerit euocatus	325.b	Potio murrata qualis potio	453.a
Populus à plebe differt vt genus à specie	434.c	Potitij Hercules sacerdotes	122.f
Populus Romanus in 30. Curias trigintaquinque Tribus, & quinque classes diuisus	654.b	Potitij quare ad vnum omnes interierint	123.c
Populus Romanus post exactos reges in tres ordines distributus	37.f	Præciæ dicebantur, qui à Flaminiibus præmittabantur, vt denunciarent opificibus. vt manus abstinere ab opere, ne si vidisset sacerdos facientem opus, sacra polluerentur	157.f
Populi instituta in quibus præcipuè vententur	1.b	Præcidanea agna quæ ante alias mactabatur	161.b
Populi iussum	33.d	Præcidanea porca quæ	160.a
Populi libertas in creandis magistratibus	340.a	Præcidaneæ hostiæ quæ ante solennia sacrificia mactabantur	161.b
Populi Romani conuentus non omnes fuerunt comitia	353.a	Præcidaneæ porcæ sacrificij formula	246.d
Populi Romani diuisio à factione	38.f	Præcincti altè pro expeditis	299.d
Populi voluntatis conciliatio quasnam partes habuerunt	386.f	Præclamitatores qui	157.f
Populi vox ambigua	39.a	Præcones fuerunt liberi	428. e. à consulis ex ciuibus Romanis legebantur
Porca cæsa firmabatur scædus	603.a	ibidem	
Porca præcidanea quæ	161.b	Præconum vsus quàm fuerit varius in ciuitate	ibidem e
Porcia lex qualis	489.a	Præcones in multis decuriis distributos fuisse à Romanis	ibide. f
Porcia lex de sumptibus prouincialium	532.a	Prædæ partem Romani bella gesturi numinibus pollicebantur	65.a
porci effigies quare inter signa militaria locum habuerit	603.a	Prædator Iupiter cur dictus	ibid.
porcinum caput qualis acies	617.c	Præfectura & municipium quomodo potuerit vnum idemque oppidum esse	632.a.b
Porfenna rex Tuscorum castra in Ianiculo habuit	8.a	Præfecturæ formula non longè à prouinciarum formula abfuit	631.f
Porfenna vasis fictilibus delectatus	655.a.b	Præfecturæ in Italia quænam fuerint	425.b
porta prætoriana	412.d. 513.d	Præfecturæ quænam appellatæ fuerint	632.a
portæ in castris prætoriana, Decumana, principalis, Quinctana	ibid. b. c	Præfecturarum conditio inter omnes ciuitates Italicas omnium durissima	631.f
portæ locum quando veteres Romæ conditores designarint	4.d	Præfecturarum duo genera	425.b
portas Romani veteres quare non habuerint sacras	ibid.	Præfecturarum Respublica quænam	635.f
Portisculus	626.a	Præfectus Ægypti quis dicatur	425.a. idè Augustalis dictus. ibid. à quo primum institutus
Portorium quid	633.a	Præfectus Annonæ quis dicatur	415.e
Portumnalia quales feriat	231.d	Præfectus Celerum quisnam fuerit	379.b
Portumnus qualis Deus	87.a	Præfectus frumenti quisnam fuerit	413.f
Portus pro domo	472.c	Præfectus legionis quis & quodnam eius officium	606.c
Postessio aliquando vltim rei significat	558.f	Præfectus prætorio quam primum lectis	
Posthumi quinam veri, & lex de illis	464.f		
Postidea pro postica antiquè	473.a		
Postuerta Dea	108.f		
Postulæ quid	558.a		
Postulario in ius quomodo facta sit	576.d		

INDEX.

dabatur ei ab Imperatore cingulum cum gladio	412. a	Præpetes aues quænam fuerint	128. e. f.
Præfectus Prætorio qui dicatur	412. d. à	quare præpetes	ibidem
quo primò institutus	ibid.	Prærogatiua quænam centuria fuerit appellata	354. b
Præfectus vrbis quando non amplius fuerit creatus	397. c	Præfente ambobus	470. b
Præfectus vrbis quis, & eius officii quodnam	396. b. c. d	Præfides prouinciarum quando Senatus ornare diceretur	418. f
Præfecti vocabulum quàm latè pateat	424. f	Præfides prouinciarum comitatus & officium	656. c
Præfecto vrbis quare non fuerit ius agendi cum populo	397. c. d	Prætexta Magistratum toga	263. f
Præfecti æriarj sine licitoribus creati	411. f	Prætextam prætores aliquem capitis damnaturi prius deponabant	302. b
Præfecti præfecturarum quinam dicantur	425. b	Prætextare fabulæ quare sic dictæ	263. f
Præfecti Prætorio ex quibus ordinibus lecti	412. f. quandiu durarint	Prætextati vnde & quare sic dicti	302. b
Præfecti socium, castrorum, fabrorum quinam sint	606. d. e	Prætor antiquitus à præeundo, vel etiam à præessendo dictus	461. a
Præfecti vigilum qui fuerint	414. a. à quo instituti	Prætor ferias indicebat	175. a
Præfecti vrbis primi	396. e. f	Prætorius habuit rem differendi in alium diem	578. f
Præfecti vrbis sub regibus creati quoties illi ad bellum profecti, ab vrbe abessent	397. b. etiam à consulibus post eiectos reges creati, vt absentibus Consulibus munus consulare obirent	Prætor nonnunquam vtramq; Iurisdictionem sortitus est	391. e
	ibid. b. c	Prætor peregrinus quis	546. b
Præfectorum æriarj quæ fuerit origo	411. d. eorum ministri	Prætor tutelaris	392. f
	411. f	Prætor vnde dictus, quando & quare creatus	391. d.
Præfectorum catalogus apud Romanos	654. d	Prætor vrbis absentibus cõsulibus summam potestatem habebat, non autem amplius vrbis præfectus	290. e
Præfectorum Prætorio dignitas quare & quando sublata sit	412. f	Prætor vrbis, & peregrinus	391. d
Præfectorum vigilum officium	414. b	Prætoris creandi occasio prima	546. b. of. f
Præfectorum vrbis genera tria fuerunt	397. e	Prætoris quædam	391. d
Præfectores vrbis ipsi Reges vel consules creabant	ibid. d	Prætoris vrbani maior fuit dignitas quàm peregrini	ibid. d
Præfericulum quale vasis genus	159. c	Prætori non tantum fastis diebus tria verba fari licebat, sed & comitialibus & nefastis primò	176. a
Præfericulo in sacris Opis Consiuæ utebantur	ibid.	Prætores appellauerunt veteres omnem magistratum, cui exercitus pareret	543. f
Præficia à præfectione dicta	158. a	Prætores aliquem capitis damnaturi, quare prætextam prius deposuerint	302. f
Præficia mulier quæ conducebatur, vt ante domum demortui laudes caneret	ibidem	Prætores antequam designarentur à senatu prouinciæ sex vel octo, vel plures prætoris futuris prætoribus decernebantur, quas illi designati sortirentur ita vt finito magistratu annuo in eas abirent	391. d
Præficia quænam fuerint mulieres	326. c	Prætores ceteriatis Comitii creati	343. b
adhibita in funeribus	ibidem	Prætores Cereales	392. f
Præiudicium iudicium primum ex duobus iudiciis de re eadem	569. b	Prætores Comitii iudiciorum causa habuerunt	347. b
Præliaris dies quinam	176. b	Prætores Comitii centuriatis consules creabant	345. d
Præliari sub vitem quid	620. c	Prætores designati de iurisdictione sortiebantur	391. e
Prænestæ capto T. Quinctius simulachrum Iouis Romam in Capitolium tulit	62. c. f		Præto

I N D E X.

Prætores interregno aut in locum demortui creati, non statim designati inibant magistratum	350.b	Præuaricatio cum accusator cum defensore colludebat	ibidem e.f
Prætores legum ferendarum causa Comitia habuerunt	347.b	Præuaricationis poena infamiae notatio fuit	584.a
Prætores lictoribus duob. vel sex vsi	392.a	Præuaricator quinam fuerit	584.f
Prætores prætextam Calendis Ianuariis in Capitolio solemnibus votis nuncupatis vnà cum cæteris insignibus acceperunt	391.c	Prandiculum	289.c
Prætores priusquam ius dicerent, in albo edictum constituebant & proponebant ibidem		Prandium quomodo idem cum ieraculo, & ab eo distinctum	290.a
Prætores prouincijs ab initio præfecti erant	421.c	Prandia veterum parcissima ibid. quando liberalia	ibid.
Prætores quib. ex locis ius dixerint	550.e	Præma Dea in conclaue nouæ nuptæ cur illata	321.a
Prætores quindecim Romæ quid iudicauerint	391.d	Prænsare quidnam sit	387.a
Prætores sex quando creati, & quod eorum officium	392.b	Priapus impurus Deus 115. f. hortorum custos	ibid.
Prætores summo mane in comitum veniebant 550 f. accenso imperabant, vt tertiam horam populo circumstanti inclamaret	ibid.c	Primani milites qui	608.a
Prætores tempore Decemuirorum qui diuersum à Consularu magistratum habuerunt, nondum fuerunt creati	561.a	Primopilus quis	606.c
Prætorum causa quænam leges latæ	495.f	Princeps Equestris ordinis quis	36.b
Prætorum edicta non modicam obtinent iuris auctoritatem	434.d	Princeps inuentus quis & vnde electus	287.c. 395.c
Prætorum in prouincijs insignia quæ fuerint	421.d	Princeps Senatus quis dicatur	382.b
Prætorum insignia propria hasta & gladius	391.f	Principes milites qui	607.d
Prætorum numerus quare creuerit	636.c	Principes Romani omnes cur Pontificatû Maximum susceperint	151.b
sub quo ad denarium excreuerit	362.c	Principum placita quæ	434.d
Prætorum tempus ordinarium in prætura annum fuit	421.e	Principalis porra	613.c
Prætoribus si post præturam prorogatum imperium fuerit vt in prouincijs manserint, pro prætores tum dicti	ibid.	Priuatæ ferix quæ	174.e
Prætorica cohors quæ	419.a	Priuati concionem habere non poterant, nisi à magistratu potestate accepta	635.c.d
Prætorica porta	412.d. 513.e	Priuati quando dicerentur prouincias administrare	418.c
Prætorum quodnam tabernaculum fuerit	613.f. 614.a	Priuilegium quid	455.a
Prætorio præfectus quis dicatur	412.d	Priuilegia esse duorum generum ibidem a	
à quo primum constitutus	ibid.	Pruius adiectiuum significans singulum ibid.c	
Prætura vrbana quid differat à peregrina	392.a	Procas quamdiu rebus Albanis præfuerit	2.e
Prætura definitus annus est xl.	495.b	Proca filius Numitor & Alladius	ibid.
Præturam qui gesserant, prætorij dicti	388.f	Procare est poscere	565.f
Præuaricari est vera crimina abscondere	584.f	Procitare pro vocitare & producere dixerunt veteres	474.b
		Proconsul vox an duo distincta vocabula, an verò vnum compositum, quod regulariter flectatur	417.c
		Proconsules, centuriatis Comitibus creabantur	343.c
		Proconsules ne irent in prouinciam, Tribuni plebis edicto prohibere poterant, aut dirarum obnunciatione	419. b. c.
		ordinariè ex senatus decreto prouincias obtinebant	366.c.
		primò fuerunt illi quibus post consulatum magistratus prorogatus	417.f.

Proconsules provinciam ingressi quid fecerint	419.d	Propes funis	361.f
Proconsules quatuor modis dicti fuerunt	417.d.e	Proprætore qui dicti fuerint prioribus & posterioribus temporibus	422. a. 636.d
Proconsules qui 470.e. quomodo ex provincia decesserint	420.b.c. quomodo in provinciam profecti	419.a	Proprætore quot lictoribus & fascibus vsi sint
Proconsules si malè provincias administrassent, quibus legibus ac quæstionibus fuerint obnoxij	420.e	Proprætorem Comites primi fuerunt Legati	422.f
Proconsulum administratio in provinciis quænam fuerit constituta monarchia	421.a.b.c	Proprætorem profectio & comitatus in provincias quinam fuerint	ibid.a
Proconsulum avaritia & improbitas in provinciis quænam aliquando fuerit	420.a. eorum etiam innocentia	ibidem	Proprætorem vox tribus modis sumitur ibidem
Proconsulum comites primi fuerunt legati	422.f	Propugnatoris Iouis ædes vbi	65.d
Proconsulum curatio in provincia in qua re posita	420.b	Proquæstores quinam fuerint	424.d. minoris dignitatis quàm quæstores quare ibidem d. e. à quibus creati fuerint ibidem. præsentibus Quæstoribus nonnunquam proquæstores fuerunt, sed raro
Proconsulum profectio & comitatus in provincias quinam fuerit	ibid. per totum	Prora quæ pars navis	624.a
Proconsulibus sæpè extraordinem populi iusti provinciam mandatæ, non Senatufconsulto	366.e	Proreta quis	ibid.g
Proculi narratio de Romulo	99. f. 100.a	Prorsa qualis Dea	108.f
Prodere propriè de interrege dicitur	398.a	Prorsi limites qui fuerint	506.a
Prodigiæ hostiæ quales	161.e	Proscenium quinam Theatri locus fuerit	257.b
Προδύμῳ quid Publius vocet	48.d	Proscriptio fiebat in celeberrimis locis ipsius vrbis	557. d. qua formula facta ibidem
Professio candidatorum in qua re posita	386.e	Proscriptorum agri quinam intelligendi in lege Cornelia	303.f
Profecti dies diuiduntur in fastos, comitiales, comperendinos, statos, & præliarres	174.d	Proserpina filia Veneris 81. d. nihil aliud nisi terræ fecunditas	ibidem
Profecti dies qui hominibus ad rem priuatam administrandam publicamque cõcessi	ibid. e. quare sic dicti	Proserpina nata patre Æthere	58.d
Proletarij ciues qui	398.e	Proserpinæ raptus cur excogitatus fuit	81.d
Prologus quid sit	224.a	Proserpinam Tellurem dictam quòd ex ea fruges proserpant	55.d
Prologus <i>Προλογος</i> quid ibid. <i>συνολογος</i> : ibid. <i>ἀναπλογος</i>	ibid.	Prosumia nauigium speculatorium	626.e
Promulgare & in publico ponere	435.b	Protasis in Comœdia quæ pars	265.b
Promulgari est quasi prouulgari	ibidem	Protoni funes	626.f
Promulgata quare fuerit lex, antequam lata	ibid.c	Prouerbiũ: Ad agnatos & gentiles esse deducendum	460.e
Promulgationis alicuius legis spatiũ erat trinundinum, id est, dies viginti septem	ibid. c. quare	Prouerbiũ: Nescis quid vesper serus vehat	293.a
Promulsidem nominarunt quoque antecenam	293.e	Prouerbiũ: Omnia secunda saltat lenex	275.c
Pronubus	313.a	Prouerbiũ, Res ad triarios redit vnde	615.f
Procemia qualia habuerit accusator	581.d	Prouincialis Iurisdicctio vbi instituta	409.d
		Prouincialis muneris partes duæ	ibid.
		Prouinciales magistratus quinam fuerint	365.c. 378.b. 417.b.c. quibus etiam Comitibus creati fuerint
			378.b
			Pro

I N D E X.

Prouincialium sumptus in prætores primus M. Porcius Cato coercuit	532.a	Publilia Lætoria lex de Comitibus Tribunorum plebis & aliorum Magistratuum	499.f
Prouincia qualis regio	633.a	Publilia lex de censoribus ex plebe creandis	496.f. de centuriatis legibus 500.a
Prouinciæ nomen tribus modis accipitur	635.c	P. Rutilius Consul quando cum L. Julio Cæsare perierit	222.c
Prouinciam administraturam quænam à senatu acceperat	419.a	Pudicitia alia patricia, alia plebeia	103.c
Prouinciæ à priuatis administratæ quando dicerentur	ibid. b	Pudicitia vt Dea apud Romanos culta	ibidem a
Prouinciæ duæ Consulares à senatu antequam noui Consules designabantur, futuris Consulibus decernebantur, vt finito annuo magistratu in eas irent	418.a	Pudicitia patriciæ ædem nemo ingredi poterat, præter eas quæ semel nuptiffent	ibid. b
Prouinciæ in formam integræ regionis deuictæ redigebantur	629.d	Pudicitia plebeia ædiculam quare Virginia extruxerit	ibidem
Prouinciæ sub Imperatoribus quomodo ordinatæ fuerint	636.f	Pudicitia virtutum magnam repudiandæ vxori causam attulit	234.a
Prouinciarum causa leges rogatæ quænam	500.a	Puellæ donec nubere, toga prætexta utebantur	219.d
Prouinciarum Magistratus præses & quæstor	656.c	Puerilia vestimenta quænam sint	215.a
Prouinciarum numerus quia creuit, iccirco prætorum numerus creuit	636.b	Puerpera ignobilis supplicij gratia matræ carceri inclusam aluit	102.b
Prouinciarum ordinaria administratio quæ	418.a	Puerperis Sylvanus infestus	115.f
Prouinciarum præsidis comitatus & officium	636.c	Pugna apud Romanos quo signo fuerit denunciata	455.b
Prouinciarum rectores ordinarij duo prætores & consules	636.c	Pugnantis Iouis templum vbi fuerit & à quo extractum, incognitum	66.a
Prouinciarum Rectores, Quæstores & alios magistratos militares adiuctos habebant	ibidem	Pulla paupertas quare dicatur	220.a
Prouinciarum Respublica qualis fuerit	ibid. d	Pulla toga atrii coloris fuit	ibid.
Prouincias aut præsidis prouinciarum quando senatus ornare diceretur	418. c. f.	Pullæ fuerunt vestes plebeia omnes sub Imperatoribus	ibidem
Prouinciis ab initio præfecti fuerunt prætores	421.c	Pullarij pœna, si dissimulasset, quæ Dij diuulgata voluissent	132.d
Prouinciis constitutis Imperator relicto præfecto Romam rediit	633.f	Pullarij vnde nominati 131. d. qui ibid. eorum officium	ibid.
Prouocatio aduersus magistratum ad populum 360. f. sublata, ibid. restituta demum	ibid.	Pullati qui & vnde	303.a
Prouentia Dea Minerua	73.d	Pullati candidatis opponuntur & è contra	ibid. b
Prymnesia	626.d	Pullatos Seneca coloratos nominat	ibidem
Pterne	625.b	Pullorum Auguria	131.e
Publicæ res quæ sint	542.c	Pulpitum agentium & loquentium locus erat in Proscenio	257.b
Publicani cur Decumani dicti	633.b	Pulpitum cuius latitudinis ibid. hoc altius Proscenio & Orchestra ibid. in eo quid actum fuerit	ibidem
Publica lex de lusu	535.d	Puluini	625.e
Publicij Menandri in gratiam lex lata	491.d	Pupillorum circumscriptio	572.a
Publici serui qui, eorum ministerium quodnam	429.c	Pupinia tribus vnde dicta	360.d
		Puppis quæ pars nauis	624.b
		Pura hasta quæ	640.a
		Pura toga quæ 302. c. quare sic dicta ibidem	
		Purpura Megalensis	271.c
		Purpura rubor, ingenuitatis ruborem re-	

gere debet 301.e
 Puteal Libonis ara in Comitio 567. f. vn-
 de dicta ibidem
 Puteclani in clientela Cassiorum fuerunt
 635.b
 Pyra, Rogus, Bustum quid differant 414.b
 Pyrite sclopperis addito ignis elicitur
 663.c
 Pythagoras in Ægypto fuit regnante Sē-
 nelerteo 255.c
 Pythagoras Samius pictor 93.a

Q

Qadrans antea Triuacis vocatus cur
 sic 516.b
 Quadrantis nota rares ibid.
 Quadrifrons quare dictus Ianus 51.c
 Quadrigarum certamen in ludis Circen-
 tibus institutum 258.c
 Quadrigarum inuentrix Minerua 73.f
 Quadrigarum argenti 434.d
 Quadrupes qualia præbuerint auspicia
 130.b
 Questor dimittere Iudices & inuitos reti-
 nere potuit 582.f. & 583.a. custodiebat
 urnas in tribunali paratas ad sortes du-
 cendas, vel sententias ibid.
 Questoris est vnumquemque in officio
 continere 582.f
 Questores dicti qui iudicium publicum
 exercuerunt 574.b
 Questores gladio posito in sella curuli
 sedentes iudicium exercebant 575.a
 Questores qui dicti 415.b.c
 Questorum iudicium Questio dicta
 574.b
 Questiones fuerunt testimonia seruorum
 vi tormentorum expressa 580. c. per-
 petuæ quænam dicantur 392. b. quare
 propriæ accusatoris fuerint 580.a
 Questionum principes erant iudices Qua-
 stionum 575. e. quando creati ibid. eo-
 rum officium quodnam ibid.
 Questoris officium in provincia 656.c
 Questori cum præfide suo quanta neces-
 situdo intercesserit 424.b
 Questores candidati qui fuerint, & quan-
 do coeperint 405. a. concionem con-
 uocare poterant ibid. etiam sub regi-
 bus fuerunt 335. a. ex patriciis comi-
 titiis Tributis ex plebe creabatur ibid.
 nullum imperium habebant, nec licto-
 res, nec viatores, & apud prætorem po-

terant à priuato in ius vocari 405.a
 Questores patricidij qui 415.b
 Questores prædam ex hostibus captam
 vendebant 404.f
 Questores prouinciales quinam fuerint
 424.a
 Questores prouinciarum quare aliquan-
 do proconsules, nonnunquam propræ-
 tores dicti fuerint ibid. e. quomodo
 delecti fuerint ibidem b.c. quando in
 prouinciam profecti ibidem, sapè duos
 præfides prouinciarum habuerunt ibid.
 d. Tributis Comitii creabantur 366.a.
 vnde dicti 404.f
 Questorum candidatorum officium
 405.a
 Questorum causa leges constitutæ 498. à
 Questorum creandorum gratia consules
 habuerunt Comitiam tributa 368.a
 Questorum fuit asseruare senatusconsul-
 ta 405.a
 Questorum ministri quinam 424. b. ori-
 go prima 404.c. prouincialium munus
 quodnam 424.c
 Questorum quàm fuerint varia officia
 404.d.e.f
 Questorum tria genera 404.b
 Questorum vrbanoꝝ & prouincialium
 quænam differentia 424.f
 Questoribus prouinciarum quare scribæ
 & lictores traditi ibidem c
 Questores duos quare Sicilia prouincia
 habuerit ibid.b
 Questoria Comitiam quæ 345.e
 Questorium tabernaculum Questorum
 453.d
 Questura primus magistratus vrbanoꝝ
 qui non ante annum 27. petebatur
 404.c.d
 Questura primus vrbanoꝝ magistratus
 381.f
 Questuræ annus fuit vicefimus primus
 ibid.c
 Questuræ annus est xxvij ætatis 495.d
 Questuræ candidati tam patricij quàm
 plebeij esse poterant 362.f
 Questurâ qui gesserant, Questorij 388.e
 Quatuorviri viarum curandarum quinam
 eorum officium 410.e
 Quernam coronam quinam acceperint
 646.c
 Querquetulanus mons qui & vnde 6.d
 Queris templum Romæ 164.c
 Quietem Deam ad mortuos pestinuiffe
 ibidem.

Quin.

INDEX.

Quinctana porta 613.e.f
 Quindecimviri à quo instituti 152.d.e
 Quindecimviri qualia officia habuerint
 ibidem e
 Quindecimviri sacris faciundis Tributis
 Comitibus creati 366.f
 Quindecimviri tantum Cumeæ Sibyllæ
 libros inspicere poterant 153.d
 Quindecimvirorum sacerdotium permã-
 sit vsque ad tempora Theodosij 152.e
 Quinquatria quando incipiebant 198.d
 Quinquatrus ibid.
 Quinqueduanus magistratus 397.f
 Quinquennale certamen 283.e
 Quinquennales ludi à quo sint instituti
 283.c
 Quinqueviri cis & vls Tiberim 110.f
 Quinqueviri coloniæ deducendæ qui
 426.a
 Quinqueviri mensarij quinam fuerint di-
 cti, & quare instituti 416.a
 Quinqueviri mensarij Tributis comitiis
 creabantur 366.d
 Quinqueviri turribus murisque reficien-
 dis 417.a.b
 Quinctilis cur mēsis Julius dicitur 226.d
 Quinctilibus Calendis migrationes ex
 ædibus fiebant ibid.c
 Q. Coponius ambitus damnatus 479.b
 Quips pro quis antiquè 473.a
 Quirinalia quando, & cui celebrata 187.a
 b. feriaz stultorum ibid.
 Quirinalis collis à Curetibus dictus 5.e
 primò Agona nominarunt ibid. alij à
 templo Quirino ædificatum dictum
 putant ibidem
 Quirinalis collis particulares colles 5.e
 Quirinalis flamen Quirino institutus fuit
 141.c
 Quirinalis mons, Agonalis quoq; dictus
 151.f
 Quirinalis mons sylvam fageam habuit
 7.d. addita custodia à quo firmatus 2.f.
 pomerio inclusus 3.c
 Quirina tribus vnde 365.a
 Quirinus cur Mars 175.b
 Quirinus cur Romulus 99.c
 Quirinus Quare Ianus 51.f
 Quiris antiquis hasta dicitur 317.e
 Quiris dea dicitur Iuno ibidem
 Quirin veteres lanceam vocabant 97.c
 Quiritis cur Romani 98.f
 Quiritium ius in quibus positum 630.
 d
 Quoi pro cui antiquè 454.a

R

R Adere genas quid 451.d
 Ræuardus à Lipsio Belgici Papinia-
 nus nominatur 316.a
 Ralla vestis qualis 297.c. vnde dicta ibid.
 Ramnenses quæ loca vrbs incoluerint, &
 vnde sic dicti 9.c
 Ramnensis tribus quænam 457.b.d
 Rapina quid 545.e
 Rapinæ actio quæ 563.e
 Rapinæ pœna 545.c
 Rapiundæ virginis vis simulata quare fue-
 rit instituta 316.c
 Rapta curia 334.c
 Raptus quia feliciter Romulo successit,
 idè institutum ab eo rege, vt non ve-
 rò, sed simulato quodam raptu omnis
 legitimi connubij ritus perageretur
 316.b
 Raptus simulatus nulli alij contrahendi
 connubij modò, quàm ei qui vsu fie-
 bat, conveniebat ibid.c
 Ratariæ naues de ratibus compositæ 629.b
 Recipere nomen est in tabulas inter reos
 referre 578.d
 Recuperatores dicti fuerunt, qui de re-
 bus priuatis recipiendis reddendisque
 cognoscebant 565.c
 Recuperatorij Iudicij forma 568.c
 Redampruare quid sit 147.f
 Redhibitionum lites Ædiles Curules di-
 rimebant 408.b
 Regalia sacrificia quæ 135.a
 Regere est suis finibus terminatum habe-
 re 479.a
 Regina sacrorum sacra quoq; facere pote-
 rat 154.c
 Regionis pars est vicus 8.e
 Regiones antequam prouinciæ fiebant
 sub regibus erant, & ab iis regebantur
 ibidem
 Regiones maiores vrbs partes quare di-
 ctæ fuerint ibidem
 Regiones vrbs Romæ tres fuerunt ibid.
 a. quare regiones dictæ ibid.
 regnum & Monarchia quomodo differat
 376.e
 regnum ex Monarchia oriri ibidem
 regnum nemo nisi auspiciatò assumere
 poterat 378.f
 regna viui 295.d
 reuictio iudicium 579.a
 relegati quinam fuerint 573.d
 religiosa res quæ 542.b
 Religio veterum in quibus capitibus po-
 sita

I N D E X.

fit	652.d	Resignarum æs militi	637.e
Religionis gratia leges latae	485.e	Responsa prudentum quæ, cuius auctoritatis	434.e
Remnia lex de calumniatoribus	520.b	Respublica omnis in Senatus potestate fuit	383.b
Remulus funis	627.a	Respublica Romana omnes formas politiarum experta	654.c
Remunculi nauicula piscatoria	628.e	Respublica Romana primum a regibus gubernata fuit	378.e
Remus à Celere Romuli comite interfectus	379.f	Respublica Romana quando in monarchiam conuersa	393.a
Remus ac Romulus Rheæ Syluæ filij 2.d expositi ibid. educati à quo	ibidem	Respublica Romana quâdo Tyrannidem experta sit	377.a
Remus à prædonibus captus, Numitoris nepos agnoscitur ibid. c. à Romulo in Auentino monte superatus 7. c. in Remonia sepultus 3. d. interficitur	2.f	Respublica Romana quomodo in omnes formas politiarum confirmata sit ibidem	
Remi & Romuli nutritrix	90.c	Reipublicæ alicuius descriptio quomodo sit instituenda	1.a
Remi quid, & vnde	625.b	Reipublicæ causa qui abfuerunt, in ius postulare non poterant	577.d
Remitrides	ibidem	Reipublicæ liberæ tempore Democratiæ Romæ viguit	377.d
Renes Veneri adiudicantur	111.f	Reipublicæ Romanæ forma tempore Polybij fuit mixta & composita non simplex	ibid.e
Repetere penas qualis translatio	578.b	Restitutio in integrum qualis actio	570.c
Repetundæ pecuniæ quænam dicantur	531.e	Retinaculum	626.d
Repetundæ testes & tabulas poposcerunt	580.a	Reticulum quid	310.a. vnde ibidem
Repetundarum causæ inficiatione defendebantur	582.a	Reus dum accusator agebat, sub rostris adolescentum conuiciis expositus fuit	588.d
Repetundarum causa quando adhuc priuata fuerit	532.b	Reus & accusator citari poterant	579.a
Repetundarum in causa illi qui pecunias repetebant, potestatem habebant postulandi patronos	577.a.b. 297.c	Reus in domum iudicis ingressus in legem ambitus committit	519.d
Repetundarum in crimine accusator diem longiorem ad inquirendum poposcit	578.d	Reus quomodo euocatus	590.a.b
Repetundarum in crimine quænam formula seruata	578.a	Reus quomodo quis factus fuerit	576.a.
Repetundarum lex maximè socialis fuit	420.f	quomodo vestem mutarit	578. d. quot patronos conquisiuerit ibid. e. tributis comitiis quomodo fuerit accusatus
Repetundarum Quæstioni quando proconsules obnoxij fuerint	ibid.		374.f
Repetundarum Quæstio prima est, quæ certum prætorem habuerit	531.f	Rei citatio quomodo instituta	588.b
Repetundarum Quæstio primò constituta in sociorum & prouinciarum gratiam	532.a	Rei cur in sordibus esse dicantur vel sordidati	303. e. dum Iudices sententiam dicebant, se ad pedes eorum proiecerant
Repotia quinam dies	321.c		583.d
Repudium & Diuortium quomodo differant	322.d	Rei facti viri illustres togam sordidatam sumebant deponita niuea	303.e
Repudij causa maxima fuit pudicitia vitium	325.f	Rei præter patronos quot laudatores habuerint	582.c
Repudij formula	322.d	Reo ad dicendum horæ tres datae	526.f
Res ad triarios redit	615.f	Reum facere qui dictus	578.c
Res per vniuersitatem quot modis acquisitæ fuerint	543.b	Reum quomodo magistratus aliquem fecerit	588.b
Rerum variæ diuisiones ex Institutionum libris	542.c	Reorum auxilia quæ fuerint	590.a.b
Residua pecuniæ quæ sine	528.f	Reorum custodia duplex	573.a
			Reorum

I N D E X.

Reorum etiam cognati sordidam togam sumebant	303.e	Rhamusia Nemesis dicta	76.e
Reorum habitus quinam fuerit in iudi- cio	373.f	Rea Saturni coniunx	55.c
Rex apud Romanos habebat circa se tre- centos iuvenes robustissimos	375.a	Rhea Syluia à Marte grauida facta	2.d
d. inter ordinarios magistratus princi- pem locum tenet ibid. b. quomodo is		carceri inclusa	ibid.
Romæ fuerit creatus	ibid. b. c	Rhea Syluia Romuli mater	74.f
Rex præter Celeres circum se habebat duodecim lictores	ibid. e	Rheam Syluiam Vestæ sacerdotem quare consecrarit Amulius	2.b
Rex sacrorum quando, quare, & à quibus institutus	154.a. b	Rhetores coronati in ipso agone	277.a
Rex sacrorum vsque ad Theodosij senio- ris tempora mansit	ibid. g	Ricæ quid	310.c
Regio à reگو quare dicitur	86	Ricinia quid	451.a
Regis eiiciendi autor fuit Iunius Brutus	379.c	Ricinium quale vestimentum	297.c
Regis officia apud Romanos quenam fue- runt	ibid. a	vnde etiam dictum	ibid.
Regis sacrorum officium	154. b	Riculæ quid	310.c
Regis sacrorum vxor, Regina sacrorum appellata	ibid.	Ridiculus vel rediculus qualis Deus	116.d
Regi cur secures & virgas simul prætule- runt lictores	379. b	Robigalia à quo instituta, cui, & quando	209. f. 210. a
Regi sacrorum feriti opus videre non li- cebat	154. b	Robigalia feriarum Robigo instituta	112. a
Regem sacrorum nec magistratum gere- re, nec orationem ad populum habere licuit	ibid.	114. b	
ad Regem sacrorum virgines Vestales certa die ibant & dicebant, vigilas ne rex?	ibid.	Robigus qui Deus	114. b
Reges curiatis comitiis creati	335. a	Robur quinam locus in carcere	591. a
Reges Etruscorum quo cultu incedant	376. b	Rogare Candidatorum quid	387. a
Reges omnes excepto Tarquinio comi- tiis legitimis fuerunt creati	335. b	Rogatio dicebatur, quod de ea rogandus populus	587. d
per quot annos imperium habuerint	379. b	Rogatio legis quomodo instituta	435. a. b
primum ludos exhibuerunt	253. f	Rogatio per trinas nundinas promulga- ta manebat	587. d
quibus insignibus vsi sint	379. a. b	Rogatio qua de pace ad populum fere- batur, & qua per populum Triumphus decernebatur, aut ciuitas aliquibus da- batur, Tributis comitiis ferebatur	367. a. b
exercentes iudicia, in sella curuli con- spicua sedebant ibidem. Roma eiecti	335. c. d	Rogationis nomen omnibus actionibus cum populo commune vnde ortum	354. a
Reges sacerdotes apud Græcos & Roma- nos	123. d	Rogatione generali voce appellantur le- ges & plebiscita	434. d
Reges sacrorum centuriatis comitiis crea- bantur	343. c	Rogationes omnes Tributis comitiis fe- rebantur	376. b
Regum augustum consilium fuit senatus	389. a	Rogatores quinam fuerint	355. c
Regum in locum consules creati	336. b	Rogus apud veteres liquoribus perfusus	453. a
Regum vestitus & comitatus apud Ro- manos	654. b	Rogus à rogando quare dictus	451. a
Regibus Roma exactis ordines tres initi- turi populi Romani	37. b. f	Rogus, Pyra, Bustum quid differant	454. b
Rezonare	316. f	Roma à quo condita	1. d
		Roma in quot regiones diuisa fuerit à re- gibus 88. d. quomodo à septem regibus fuerit amplificata 4. c. & postmodum libertate constituta ab aliis ibid. quan- do, vbi, & à quibus condita c. d. e. qua- drata ibidem. quoties amplior facta po- merium etiam prolarum	4. e
		Romæ aliquando per Capitolinos agonas supputarunt	290. a
		Romæ partes à Tullio constitutæ Palati- na, Suburana, Collina, Esquilina	8. e

I N D E X.

- Romę vrbis Deum tutelarem quare igno-
tum esse voluerint Romani 622. c. La-
tinum nomen quare ignotum esse vo-
luerint 622. c
- Romę vrbis natalis dies is quo Cęsar in-
terfectus 197. a
- Romam Augustus in quatuordecim re-
giones descripsit 1. b
- Romam civitatem Reges quomodo capa-
ciorē effecerint 3. c
- Romam migrantes ex coloniis, municipi-
is, vel provinciis, patriis sacris relictis
eius curię in quam referebantur, sacra
recipere cogebantur 357. a
- Romam Romulus in tres partes distribuit
8. a
- Romam septicollem quare nominari
4. c
- Romana Respub. omnes politiarum. for-
mas est experta 377. a
- Romanus civis optima lege quinam 36. a
non nisi Romanā ducere poterat. 313. c
- Romani à principio conflictus quid fece-
rint 618. b
- Romani bella gesturi de parte prędę ali-
quid numinibus pollicebantur 65. b
- Romani civis alij patricij, alij plebeij 36. d
Romani diem à media nocte inceperunt
173. c
- Romani in Asia vt vim Mithridatis effu-
gere possint, pallia sumunt 298. f
- Romani in Deorum cultu supersticiosi si-
mi 121. ingentem Deorum multitudi-
nem coluerunt 46. c
- Romani ludi à Tarquinio Prisco instituti
271. d. mense Septembri ibid. in hono-
rem Iouis, Iunonis, Mineruę ibid.
- Romani ludi primùm à Regibus, deinde
à Consulibus edebantur 477. c
- Romani ludi primùm Circenses, deinde
Scenici fuerunt 271. d
- Romani ludi quinam 277. a. cur sint Ma-
gni appellati ibid. Scenici quoque fue-
runt 277. d
- Romani mari se non commiserunt ante
primum bellum Punicum 623. d
- Romani posteri ab auita parsimonia dis-
cesserunt 507. a
- Romani primò clypeis, post scutis vsi
sunt 606. b
- Romani principes omnes qui sub Impe-
ratoris nomine rei Romanę præfue-
runt, Pontificatum maximum suscepe-
runt 151. b
- Romani pugnam tunica purpurea vel
coccina supra prętorium expansa de-
nunciabant 616. a. quandiu contenti
fuerint aquis, quas aut ex Tiberi, aut
ex patris hauriebant 18. c. quando in
hostico etiam in hyeme bella cōtinua-
runt 613. a. quinam dicantur 313. e. quo-
modo in milites animaduernerint 613.
a. quomodo nauigandi artē didicerint
623. e. vtebantur toga 295. c
- Romanorum ciuium diuisiones 36. b
- Romanorum clementia in hostes deu-
ctos 629. d. concordia Romuli aucto-
ritate tarta, vt per dcxxx. annos nūquam
ventum sit ad sanguinem 37. e. politia
Polibius omnibus Republicis antepo-
nit 377. b. rex Sextus Seruius Tullius
357. f
- Romanos non debere Vcios migrare qua
voce admoniti 131. b
- Romanis cum Albanis bellum gerentibus
visa est monstrosa species 278. f
- Romanis ludis plures dies sunt tributi
277. f
- Romanis ludis Sabinz sunt raptę 277. b
- Romilia, id est, ex Romilia 360. l
- Romilia tribus quę & vnde nomen ha-
beat 360.
- Romulus ac Remus Rheę Syluę filij 2. l
expositi ibi
- Romulus Augur fuit 125.
- Romulus ciuitati Romę ac ciuibus no-
men dedit 3.
- Romulus cum nullus adhuc esset senatu
à populo communi consensu Rex de-
claratus 378. d. e. cur Quirinus 100. a
99. a. Ioui statore templum consecra-
60. a. in Palatii radice ibid.
- Romulus Rheę Syluę filius 1. d. Tito Ta-
tio cum parum fideret, excubias in mō-
te Esquilino habuit 6. f
- Romuli apotheosis 99. c
- Romuli & Remi nutrix Acca Laurentia
ibid. d
- Romuli lex de Iudicibus, § 18. a. de Toga
300. b
- Romuli mater Rheę Syluia 74. f
- Romuli parentem existimauerunt Romani
esse Martem ibidem
- Romuli profapiam referri ad Æneam
Troiaquam 1. f
- Romuli regis leges quę 445. f
- Romulo imperium addixerant duodecim
vultures 5. a
- Romulam Syluium alij Alladium 2. d
- Rorarij quales milites, 606. a
Roscia

I N D E X.

- Roscia lex Equitem à populo in spectandis ludis discrevit 258.f
- Rosinus in descriptione Antiquitatum Romanarum quos scriptores recentiores secutus sit 1.f
- Rosinus Iusto Lipsio quondam operam dedit 252.2
- Rostra alia noua fuerunt, alia uetera 337. e. locus auguratus 437. a. templum dicta fuere ibidem. noua ad Palatii radices 624. b
- Rostra ubi fuerint, unde dicta 337. b
- Rostra uetera apud Curiam in Comitio ibidem
- in Rostris leges ferebantur, agebantur causae & conciones habebantur 337. e.
- Ciceronis caput ibid.
- Rostra nauis 624. b
- Rubria lex de agris diuidendis in Africa 503. a
- Rudentes unde dicantur funes nauitium 626. c
- Rudis baculus gladiatorius 287. c
- Rufuli unde dicti 508. c
- Ruminae Mammam ueteres dixerunt 105. a
- Rumina Dea quae mammam paruulo immulgeat ibid.
- Rufina Dea à rure nomen habuit 114. c
- Rufor cur Orcus nominatus 90. a
- Rustica tribus quid 359. a
- Rusticae tribus quare uerbis praeposita ibid. b
- Rusticae tribus quot sint 360. a
- Rutilia lex de Tribunis militum 508. c
- Rutilius Scaurum ambitus accusauit 529. c
- Sabatina unde 363. b
- Sabarium Sagam Berofus Saturnum appellat 54. c
- Sabinæ ludis Romanis raptæ 377. b
- Sabini raptum filiarum uiscuntur 541. e
- Sabini Tarpeiam arcem ceperunt ibidem
- Romanos in fugam coniecerunt ibid.
- Sabinus mons Tarpeius habitandus traditur 3. a
- Saccari excoquendi ars 663. c
- Sacella quanam dicantur 48. b
- Sacerdos Græca Cereis 322. f
- Sacerdotes Bonæ Dæi fuerunt matronæ, quæ operatæ sunt sacris Faunæ 154. d
- Sacerdotes duo in eodem collegio ex eadem gente esse non poterant 369. c
- Sacerdotes Galli à suis collegiis cooptabantur 366. f
- Sacerdotes non fiebant, antequam togam uirilem sumerent 369. e. omnium uetustissimi Luperi 122. a. publici quinam apud Romanos 124. c. immunes à militia, & exempti ab uerbis negotiis ibidem. quibus legibus electi, creati & cooptati 486. b. c
- Sacerdotes quidam non in Comitio, sed à suis collegiis cooptabantur 366. f
- Sacerdotes qui suo errore sacrificabant 76. a
- Sacerdotum Comitium tribus Consules habere oportebat 468. c
- Sacerdotum cooptandorum ius à quibus modo à collegio ad populum, modo à populo ad collegium fuerit translatum 125. f
- Sacerdotum creandorum ius à populo ad collegia translatum lege Cornelia 487. e. abrogata rursus ibidem
- Sacerdotum leges ibi. d. 488. c. ministri 156. e
- Sacerdotum omnium reditus Roma fisco applicati 150. f
- sacerdotum publicorum institutum quale 124. c. species plurimæ 653. d
- sacerdotum subrogandorum ius à collegiis ad populum translatum post legem Domitiam 367. a. quare 125. f. & collegio redditum ibid.
- sacerdotibus quomodo uocatio à militia concessa 487. a
- Sacerdotes suos singulæ Curia habebant 137. f
- sacerdotium absentes potuisse petere 486. d
- sacerdotium qui petere uolebant, iis nominatio erat necessaria 379. a
- sacerdotia petendi ætas definita non fuit 369. e
- sacerdotij cuiuscumque candidatos inauguratos esse oportebat 378. c. d
- sacerdotij summæ dignitas apud Romanos quando cesserit 151. d
- sacer homo qui dicatur 462. b
- sacra alia priuata, alia publica, quid singula 451. a
- sacra gentilitia quæ ibid. b
- sacrorum custodes qui 150. e
- sacræ res quanam sint 542. c
- sacramentum militare quale fuerit 597. b.
- religiosè à militibus obseruatum ibid.
- sacramentum quanam pecunia fuerit 560. e
- sacramentum quale genus militiæ 196. b

I N D E X.

- Sacramenti nomine quodnam res dicatur 299.d
 Sacramento qui non parebant, indicta causa à ducibus interficiebantur 597.b
 Sacrata lex militaris qualis 508.d
 Sacrata leges quæ dicantur 498.c
 Sacrificium quid 161.b
 Sacrificij ritè peragendi quatuor partes apud veteres fuerunt 661.a
 Sacrificia Agonia 6.a
 Sacrificia atque sacra Rex curabat apud Romanos 378.f
 Sacrificia sua quomodo Romani peregerint 161.f
 Sacrificiorum alia Muta, alia Arguta, alia Regalia 135.a
 Sacrificiorum, per quæ expiationem faciebant, tria loca 48.f
 Sacrificiorum varia genera 653.b
 Sacrificiorum varia instrumenta ibid.
 in Sacrificiis ne quid in precationis formula prætermitteretur, descriptio præire aliquem oportebat 162.a
 Sacrificiis peractis veteres ad epulas redibant, laudes diis canebant, pedibus circum aras conplodentes, ad numeros psallebant, choreas agebant ibid.b
 Sacrilegus quis & vnde 452.b
 Sacri ludi quinam sint 229.a
 Sacrima quid 269.d
 Sæculares ludi à quibus instituti 153.a
 Sæculares ludi celeberrimi apud Latinos 278.e, quare sic dicti ibid. quando instituti 279.f
 Sæculares ludos paulatim intermissos D. Augustus instauravit 280.a
 Sæculares ludos primo post exactos reges instituit P. Valerius Poplicola 279.f
 Sæcularium ludorum ritus quis 280.e
 Sæculum in centum annos extendi existimabant Romani 278.e
 Sagum belli insigne 301.e
 Sagum vestimentum militare, quod armis superinduebatur 296.e
 Sagum vox Gallica ibidem
 Salacia qualis Dea, & vnde sic dicta 86.b
 Saliare carmen primum composuit Numa Pompilius 148.a
 Saliare virgines quamnam ibid.b
 Saliij à suis collegiis cooprabantur 366.f
 Saliij Collini qui, à quo & quando instituti 151.c. 152.f
 Saliij cur Palatini, dicti 147. d. erant saltatores & laudatores Deorum belli præsidum ibidem
 Saliij quales pileos gestent ibid. e. quomodo saltent ibid.
 Saliij Quirinales etiam Agonenfes dicti 152.f
 Saliij vnde dicti 143.c. 194.a. 653.e
 Saliiorum carmina quomodo nominata fuerint 147.f
 Saliiorum diebus festis cur abstinendum à nuptiis 315.a
 Saliiorum festum 194.a
 Saliiorum festum in Panathenæa Græcorum 147.d. quale ibidem
 Saliiorum genera duo 152.f. cætus dicebatur collegium 147.f. magister illorum Præsul ibid.
 Salius duodecim Numa Pompilius ex patriciis instituit, qui Marti in Palatio sacra facerent 147.d
 Sallustiani horti qui 1549.a
 Sallustij forum in monte Quirinali ibid.
 Saltabant & canebant apud veteres ante triclinia 294.b
 Saltatio quid 267.f
 Saltatio armata, Pyrrhica dicta 285.d
 Saltatio vetustissima sine cantu fuit 268.a
 Saltationis differentia quæ ibid.
 Saltationis partes tres fuisse ibid.
 Saltationis ratio veteribus non vulgaris 267.f
 Saltationi quando cantus & instrumenta fuerint adiuncta 248.a
 Saltatorum habitus qualis 285.d
 Salutaris collis 6.a
 Salutaris porta vnde nomen habeat 104.f
 Saluti à quo templum extructum ibid. e
 Salutem Romani religiosè coluerunt ibi.
 Salve & vale cur mortuis dicatur 328.b
 Samia Sibylla 153.b
 Sanates dicti fuerunt, qui supra infraque Roman habitauerunt 437.b
 Sandaliarius vicus 70.c
 Sandalium genus calceamenti ibid.
 Sanctæ res, quæ vt inuiolatæ essent, pœna irrogata cautum 542.c
 Sanguis cur ignominia causa militibus missus 637.f. 638.a
 Sanguis humanus ante rogos defunctorum effundebatur 327.f
 Sapientia in capite hominis 173.f
 Sardes Lydorum prima vrbs 276.a
 Sardi reges Etruscorum ibid. b
 Sarrunius mons idem qui & Capitolinus, & Tarpeius mons dicitur 5.c. quare sic nominatus ibidem. in cuius tutela ibidem
 Satisda

Satisfare se velle , in iudicio se sistere
 558.a.d
 Satura quid fuerit apud Romanos 438.c
 Saturnalia ante Romam conditam in Ita-
 lia & in Græcia celebrata 239.b
 Saturnalia primò à Noha esse celebrata
 tempore diluuij in Arca 240.a. quando
 primò Romæ instituta 54.e
 Saturnalia Saturni dies festus 239.b
 Saturnalibus crebra conuiuia agitabant,
 & mittebant sibi inuicem munera ibid.
 35.c.d
 Saturnia terra quare sic dicta sit Italia 4.c
 Saturnus Aborigorum rex iustus 54.b
 Saturnus cultura agrorum præfideri 239.b
 Saturnum nomen Thuscum , & Syriaca
 lingua latentem significat 54.a
 Saturnus quare ex se natos fingatur cõ-
 medere 54.b. cursum temporum conti-
 net ibid. Coeli & Heætes filius ibidem
 quare Latus ibid. a. quare pecuniæ cu-
 stos constitutus 58.a. quemnam locum
 tenuerit 4.c
 Saturnus quæ Romani coluere, vnus fuit
 ex filiis aut posteritate 54.b
 Saturnus victimis humanis placatus à Pe-
 lasgis 239.d
 Saturni coniunx Rheæ fuit 55.b
 Saturni dicuntur familiarum Nobilium &
 Regum senissimi 54.b
 Saturni & Opis templum Tul. Hostilius
 primus Romæ vouit 54.d
 Saturni etymologia 54.d. imago quomo-
 de picta fuerit ibidem g. 54.d. eiusdem
 aræ, aræ luci, ibidem. insigne cur falx
 239.d
 Saturno regnante nullum furtum com-
 missum 54.f
 Saturnum Noxam fuisse quidam contem-
 dunt 54.c
 Saturnum quare Aborigenes in numerum
 Deorum retulerint ibid. b
 Satyra lanx 286.f
 Satyra qualis species ludorum scenicorum
 260.c
 Satyra nomen vnde ibid. d. e
 Satyrica scena quomodo adornata fuerit
 266.f
 Satyri in Atellanas fabellas demigrarunt
 259.f
 Satyri in Comœdiis primùm induciti à
 Liuij Andronicj ibid.
 Satyri quare Tragediis sint admitti 266.c
 Satyrorum habitus 285.f
 Satyros an Latini in Tragedias recepe-

rint ius inuicis 359.f
 Satyros nudos induxit Horatius in Tra-
 gœdia 57. ibid. e
 Satyros primùm reiecit Sophocles ibid. f
 Saucia Curia 334.e
 Scaphæ nauiculæ sunt, quæ maiores naues
 consequuntur 628.f
 Scaphæ instrumenta quibus ignem amif-
 sum Vestalium negligentia incendunt
 146.b
 Scalmum quæ pars nauis 624.e
 Scantinia lex de pueris impudicis 524.c
 Scaptia tribus vnde 364.b
 Scaurus Rutiliij ambitus accusauit 529.f
 Scauri Theatrum sumptuosissimũ 524.c
 Scena quid propriè sit 257.a. 266. f. vnde
 dicta sit 257.a
 Scena quæ nam pars theatri 236.f
 Scena versatilis cum machinis quibudã
 subito vertebatur 257.a
 Scenæ mutationes rerum & personarum
 sunt in actibus 265.b
 Scenæ non plures personas habere debe-
 bent quàm tres ibidem
 Scenam ductilem quid nominarint Ro-
 mani 257.a
 Scenarum genera tria fuerunt 266. f. quo
 modo singulæ scenæ adornatæ ibid.
 Scenæ definitas ipsi Actus non habent
 285.b
 Scenici ludi in Theatro peragebantur
 256.a
 Scenici ludi qui in scena, hoc est, vmbra
 agebantur 254.b. vnde dicti 259.c
 Scenicorum ludorum initia parua 259.c. f
 260.a. species 265.b. ibid. b
 Sceptrum per quod iurant Romani & la-
 pidem fuscum ex templo Iouis Feretrij
 sumperunt 59.f
 Scipio cum pallio & crepidis inambulauit
 in Gymnasio 306.e
 Scipionis sepolehrum in monte Vaticano
 8.e
 Scorpionis forma quæ 621.d
 Scorpiones sic dicti quod paruis subtili-
 bus que spirulis motem inferunt ibi. e
 Scriba Cicero vsus est suo liberto 428.b
 Scriba naualis ministræ dignitatis 427.d
 Scribæ apud Græcos in maiore honore
 habiti quàm apud Romanos 427. e. f
 apud Romanos mercedem in habiti fue-
 re ibid. c. apud Romanos qui 428. b. cur
 singulis magistratibus appauerint ibi.
 Scribæ à Quæstoribus mercedem appa-
 ritionis acceperint ibid. d

scribæ cum plurimi essent in ciuitate, in decurias multas sunt translati	427.c	Semones quales dii	ibid.
scribæ Pontificum 157 b. quoque liberi fuerunt	41.e	Sempronia Horrea	506.b
scribarum arrogantia à M. Carone minore fracta	427.a	Sempronia lex ad sacra pertinet	486.a
scribatû ordo ex ingenis potius quam ex libertinis constitutus	528.b	Sempronia lex de ætate militum	508.f.de
scribarum ordinem non admodum grauem fuisse Romæ	427.c	Senore 517. a. de iis quibus magistratus esset abrogatus	495. c. de iudicibus
scribarum vsus prætori qui fuerit	392.a	517.f. de iure suffragij sociorum Latinorum	490.a
scribis aditus ad maiores honores non fuit interclusus	427.f	Sempronia lex de iure suffragiorum sociis Latinis dando	493. c. de mentruo
scribas apud Romanos leges in manu sua habuisse	427.a	frumento 506.b. de prouinciis Consulibus designandis decernendis	501.a. de viis Italiae
scribis quare Quæstores vsi	424.a	Sempronia lex, vt peractuarios limites populo ius eundi esset	505.a
scriptura vectigal quod ex pactione pastuorum publicorum colligitur	633.a	Semproniae leges quæ continent	489.c
scutum	608.e	Semproniae leges de possessione publicorum agrorum	503.b
scuti latitudo & longitudo	ibid.	Senaculum fuit in æde Concordiæ	103.f
scutorum materies & forma	ibid.e.f	Senaculum vbi Senatus, aut seniores consistenter	36.e
scutulata Toga	301.b	Senacula qualia lœca fuerint	384. a. quot nam Romæ
secessita quid 160.f. à secando dicta	ibid.	Senacula tria vbi Romæ fuerint	35.d
hac vrebantur Flamines & Flaminicæ virgines arque Pontifices ad sacrificia	ibidem	Senatoria ætas quænam fuerit	381.e
secessio plebis in montem sacrum	405.d	Senatoria dignitas non omnibus sine discrimine concessa	493.d
secessio plebis Romæ in Auentinum facta	5.f	Senatorium censum si quis labefactasset, ordinem amittebat	381.e
secessio plebis Romæ in Ianiculum	8.e	Senator cum in dicenda sententia duas pluresve res complexus esset, eæ si non omnes probarentur, postulabatur à quouis sedente, vt diuideret	385. a. quæ forma sententiam dixerit
Seclatores qui	386.f	384.f	
Seclatores qui fuerint	584.b	Senator qui à Senatu. absuit. quomodo multatus & quando	385. a
Secundani milites qui, & vnde nomen habent	608.a	Senator sententiam rogatus assurgebat, & quamdiu volebat dicendi potestatem habebat	384.f
Secures & virgas simul cur lictores prætulerint regibus	379.a	Senatoris legendi arbitrium non solum fuit Censorium, sed etiam prætereundi	382.a
Sedebant mulieres, discumbebant viri	190.e	Senatori cuius quando concessum fuerit dicere. Numerum senatum	386.a
Sedere aliquando feriari est	197.b	Senatorum loco mouere poterant Censores	389.e
Sedilium ordines in Theatro quinâ	257.b	Senatorem non legebant, nisi qui magistratum prius gessisset	381.f
Se dolo malo, id est, sine dolo malo	446.d	Senatores cum legebantur, ordinis, generis, census, ætatis & magistratus ratio habebatur	ibid.a. cur patres appellati
Segesta Dea	113.d	380.e.f	
Segetria pelles nauticæ	627.f	Senatores diuisi in patricios, conscriptos, allectos & pedarios	654.e
Segetria qualis Dea	113.d		
Selecti dii, qui, quomodo, & vnde appellatione forsiantur	50.f		
Sella Curulis prætorum, qualis sella fuerit	391.f		
Selle curulis quibus coronis ornate	453.b		
Sellurias artes exercere ciuibus Romanis non licebat	378.b		
Sementina ferix quæ, quando instituta	184.a		
Semidei qui	46.f		

I N D E X.

- Senatores etiamſi Magiſtratus geſſiſſent, niſi tamen à Cenſoribus lecti eſſent, ſenatores eſſe non poterant 382.a
- Senatores ex patricijs & plebeis legebantur 381.e
- Senatores fuerunt, qui à Regibus primùm, deinde à conſulibus, poſt à Cenſoribus in Senatum lecti, ſive patricij, ſive Equites, ſive plebeij 38. b. in ſpectandis ludis ſeparatas ſedes ab Equitum & plebeiorum habuerunt ibid. ſ. legi ſolebant à Regibus, Conſulibus & Cenſoribus 381.b
- Senatores maximè ex Equeſtri ordine legebantur 381.c
- Senatores non fuerunt omnes patricij poſterioribus temporibus 38.a
- Senatores pedarij quinam 382.d
- Senatores primùm Romulus elegit 380.a. quosnam ibi d. quare aliquoties legationem liberà periuerint 494.c. Romæ ducenti, & mox trecenti 380. d. mox ſexcenti ibid. e. Romæ nongenti, & ex omni turba ibid. f. tunicam clauatam gerebant 306.a
- Senatores unde dicti 380.b
- Senatorum cauſa leges latae 493.d
- Senatorum electio quomodo inſtituta à Romulo 380.a
- Senatorum filij nondum in Senatum lecti Equites ſive ex Equeſtri ordine fuerunt 38.b
- Senatorum inſigni fuit Tunica latos elauos intextos habens 306.b & 382.a
- Senatorum numerus à Romulo inſtitutus qui 380.a
- Senatorum numerus conſecto bello Sabino auctus fuit ibid. d
- Senatorum veſtitus 654 d. e
- Senatorum numerus, vt Senatusconſultum fieret, quinam neceſſarius fuerit 485. a
- Senatus à Cæſare Dictatore ad nongentos auctus, & poſt necem eius omni turba repletus 380. a
- Senatus cauſa fuit legum latarum 493. d
- Senatus exterarum nationum legatis vbi nam datus 384. a
- Senatus indictus qui ſit ibi. b
- Senatus in templo Iouis Capitolini nonnumquam habebatur 62. b
- Senatus legitimus qui nam 384. b. magiſtratus qui ad urbem erant, datus in templo Bellonæ ibid. non niſi in loco per Augures conſtituto, quod tēplum appellabatur, haberi poterat ibi. d. nonnumquam habitus in templo Iouis ſtatoris 60. b. populo miſtus in ſpectandis ludis per quingentos & quinquaginta octo annos fuit 257. c. 486. e
- Senatus Princeps qui ſit 382. b. nullus alius niſi priore mortuo creabatur ibidem f
- Senatus quale Concilium fuerit 383. a
- Senatus quando plebi communicatus fuerit 381. c
- Senatus quando ſub dio habitus 384. b
- Senatus quare Comitialibus diebus non fuerit habitus ibid.
- Senatus quibus temporibus habitus fuerit ibidem
- Senatus Regnum & aliorum Magiſtratuū auguſtum conſilium 380. a
- Senatus Romanorum viſus eſt Cyneæ regum conſeſſus 383. f
- Senatus ſi in loco non legitimo, aut die non idoneo, aut non legitimo edito coactus eſſet, cum non fiebat Senatusconſultum: ſed quid placuiſſet, reliqui teſtari volebant 385. c. f
- Senatus Sullani numerus certus afferri non poteſt, ſupra quadringentos tamen fuiſſe ex Cicerone conſtat 381. a
- Senatus Varinium vehementer odit 518. c
- Senatus legendi ordinaria ratio quænam fuerit 381. c. d. e. f
- Senatus poteſtas quanta fuerit 383. a
- Senatum à Tarquinio Superbo cædiſibus immanitum ſuppletum eſſe, quomodo intelligendum 380. f
- Senatum conſulendi ius quoque habuerunt Tribuni militares Decemuiri legum ſcribendarum, Triumuiri Reipubl. conſtituendæ 383. f
- Senatum ex Calendis Februarij ad Calendas Martias quotidie cogendum lege Gabinia ſancitum 494. b
- Senatum legere quorum fuerit ibid. c
- Senatum quinam habere potuerint 389. f
- ex Senatu ſacerdotes & magiſtratus creabantur 386. b
- Senatusconſultum quid 434. d
- Senatusconſultum & auctoritas quomodo differant 385. c
- Senatusconſultum fieri non poterat, ſi aduſque ſolis occaſum Senator orationem produxiſſet 385. f. 386. a
- Senatusconſultum in cuius ſententiam factum erat, nominatim muniebatur 385. f

- Senatusconsultum per discessionem quomodo factum fuerit 383. a
- Senatusconsultum quomodo per scriptum fuerit 384. a
- Senatusconsultum ut fieret, quot Senatores in senatu esse necessum fuerit ibi. a
- Senatusconsulto scripto eorum omnium nomina qui adfuerant, adscribebantur 386. a
- Senatusconsultum quinam facere poterint 383. f
- Senatusconsultorum cura quare Aedilibus plebis commissa 407. b
- Senatusconsulta quibus de causis omnino fieri non poterint 386. a. b
- Senatusconsulta quomodo duobus modis facta sint 383. a
- Senatusconsultis Tribuni plebis intercedere poterant 385. d
- Senatusconsulta Quæstores asseruabant 404. f
- Sententiæ latio qualis fuerit 569. e
- Sententiarum rogandarum ordinem quem Consul Calendis Ianuariis tenuit, eundem ordinem toto anno observauit 384. f
- Senibus & sacerdotibus quando nulla vacatio data fuerit 487. a
- Seniores non nisi dubiis in rebus Reipublicæ ad arma vocati sunt 399. f
- Sentia lex 464. a
- Sentina quid proprie & quid metaphoricè 644. f
- Senum appellatione præsci viros ætate & virtute præstantes honorarunt 380. b
- Se pro sine antiquè 457. a. 474. b
- September mens variè denominatus 233. d. in Vulcani tutela 234. b
- September quare sic dictus 234. a
- Septembrem Senatus in honorem Tiberij Tiberium nominari voluit ibid. Commodus Imperator Hæreulem 253. e
- Septemviri Epulones quando & à quo instituti 155. e
- Septemviri Epulones quodnam officium habuerint 156. a
- Septemviri Epulonum tribuitis Comitibus creati 367. a
- Septenarius 298. f
- Septicollis quare Romam nominarint 3. f
- Septimatus 198. d
- Septimius collis 197. a
- Septimonium fastum 241. d
- Sepulchro locum designabat, vel Augures, vel Pontifices 327. d
- sepulchra in vrbe quando habita sint, & quinam in ea habuerint ibid.
- Sepulchrorum ornamenta qualia ibid. & 328. a. b
- Sepulchra in vrbe habere quando non fuerit concessum, & quando permissum 450. d
- sequestres qui 387. d
- Serapis Deus 118. c
- Sergia tribus vnde 362. a
- Sergius Orata balneas penfiles instituit 31. b
- Sericulata toga 304. b
- Sermonis Deus Mercurius 72. e
- Serui contra dominos torqueri non poterant 580. b
- Seruij Tullij simulachrum igne consumpto templo Fortunæ scia in quo erat, solū sine vlla labæ permanit 222. c
- Serui nascuntur ex ancillis 542. a
- Serui inquam ad columnam Mœniam puniti 584. b. nisi in dubiis rebus Reip. ad arma vocati 399. f
- Serui publici qui fuerint, & eorum ministerium quodnam 429. e
- Serui tribus modis manumittebantur 42. a
- Seruorum ius gestandi arma vnde manerit ibid. c
- Seruos fieri aut iure gentium, aut iure civili 342. a
- Seruilia lex de ciuitate 61. f. de iudicibus 518. a. de repetundis 532. e
- Seruilia lex quibus consulibus lata 305. f
- Seruilia legis capita plurima recitantur ibid. a. b. 532. e
- Seruitus ciuitatum apud Romanos in quonam posita 633. d
- Seruitus quid & quotuplex 542. a. 542. f
- Seruitutis poena quibusnam proposita fuerit 586. b
- Seruitute affectæ ciuitates quæ nam fuerint 633. a
- Seruitutes personarum & rerum quonam sint 542. f
- Seruius Tullius Comitibus curiatis creatus 335. b. primus censor ac inspector vitæ ac modestiæ ciuium 91. e. f. quos mones vrbis pomerio addiderit 3. e. sextus rex Romanorum 9. a. 357. a. septem colles vno muro complexus, vibem Romanam in quatuor partes à collibus denominatas diuisit ibid. quam diu durauit hæc diuisio 310. a
- sesquialysse quid 310. a

INDEX.

- Sexatus 198.d
 Sextante temperari poterunt 294.d
 Sextia lex de creando altero consulum ex plebe 496.b
 Sextia Mœnia lex 520.d
 Sextilis mensis cur Augustus dictus 230.a
 Sexto Claudio frumentariam procurationem mandandam esse tulit Clodius 506.e
 Sibylla cecinit Antichristum liao periturum. 663.a
 Sibylla Cumana nouem libros, attulit ad regem Tarquinium, ac pro eis trecentos Philippeos postulauit 153.d
 Sibylla dicta quasi *Ἡεοεβλῆ* ibid.c
 Sibylla fuit Romæ Olymp. L. qua regnauit Tarquinius Priscus 152.e
 Sibyllæ decem fuerunt numero 153.c
 Sibyllæ omnes fœminæ vates à veteribus sunt appellatæ 153.a
 Sibyllarum omnium carmina & feruntur & habentur, præterquam Cumeæ, cuius libri à Romanis occulantur 153.d.e
 Sibyllarum trium statux Romæ iuxta rostra erant ibid.f
 Sybillina oracula Romani diligētius custodierunt, quam vlla sacra 152.c
 Sibyllini libri non sunt vnus Sibyllæ libri 152.f. 153.a
 Sybillini libri post reges expulsos ad populum deueniunt 152.b, qui nunc exstant, ex multis locis comportati sunt 152.c. seruabantur in arca lapidea in facello Iunonis, quod in templo Iouis Capitolini 61.f
 Sibyllini libri vsque ad bellum Marthicum incolumes permanserunt 152.e. igne absumpti fuerunt ibid.
 Sibyllanorum oraculorum libri Tarquinio venales oblati ibid.a. aliquot concremati 152.a
 Sica ferreus cultellus 524.d.e
 Sicarij à Sica dicti ibid.
 Sicariorum causa leges latæ ibid.d
 Sicilia pronincia quare duos habuerit Questores 423.e
 Sicinio Dentato quam multa munera militaria data 639.f
 Sicinitæ 324.b. 451.a
 Sigillariorum festum 240.c.d
 Signa quænam notæ fuerint 656.a
 Sigma litteram aliquando in C scriptam fuisse 291.a
 Sigma quid ibidem
- Signa militaria apud Romanos in castris fixa erant 616.f
 Signa militaria quænam apud Romanos 602.e
 Signorum alia vocalia, alia semiuocalia, muta alia ibid.
 Silarum fuit dictum Ientaculum 289.e
 Simphicaria funera quæ 330.a
 Simulatrices fœminæ rebus diuinis deditæ 159.e
 Simpulum à sumendo ibid.e.f
 Simpuuium 661.a
 Sinistræ tibie grauem sonum reddebant 268.d.e
 Sinistræ tibie quæ ibid.c.d
 Sinus roge 299.d
 Siquæ quale vas 159.f
 Siticines qui apud sitos, hoc est vitæ fœtos canebant 452.a
 Siticines quinam sint 324.b
 Sittim primâ antiqui mulso sedabât 293.e
 Soccus quale calciamentum 264.f
 Socco utebantur in Comœdia ibid.
 Socialis lex quare Quæstio reperitidarum dicatur 532.a
 Societas quid 544.e
 Sociorum præfecti qui fuerint 606.d
 Sodales sunt, qui eiusdem collegij sunt 476.a
 Sodales Titij à suo Collegio cooprabantur 366.f
 Sodalitia quid intelligantur esse 531.a
 Sol cursum suum peragit 365. diebus & quadrante 267.b
 Sol occasus pro sol quando occidit anti-quæ 470.c
 Sol vnde dictus sit 72.b
 Soli & Marti equo litabatur 162.d
 Solea plantam tantum texit 310.f
 Soleæ quid proprie 312.a
 Solinus cap. 11. 6.d
 Solitaurilia quales hostiæ 247.e
 Solon Rempub. Atheniensium legibus informauit 431.e
 Sonere pro Sonare antiquè 473.a
 Sontes feris obiecti in arena 287.a
 Sonticus morbus quis 468.c
 Sordidatam togam, viri illustres rei facti sumebant 304.e
 Sordidati cur rei dicti ibid.
 Sordida toga à pulla quid differat, & cuius coloris ibidem d
 sororia Iuno quare 66.f
 sortitio iudicium quomodo instituta 579.a

I N D E X.

Sofianus Apollo	70.b	Statumina quales partes nauis	624.a
Sospita iuno quare	67.f	Stega nauis profcenium	ibid.c
Spartanis Lycurgus leges præscriptit	431.f	Stellatina tribus vnde	363.a
Speccillum Æsculapius primus inuenit	98.c.b	Sterculius Deus	114.d
Spectio per se Comitia impediēbat	436.a	Stipendiariæ ciuitates quæ aliquid populo Romano pependerant	633.d
Spectionem habere idem est, quod seruare de cælo, vel auspicari	337.e	Stipendiarij qui fuerint	ibid.b
Specularum vitreorum	663.d	Stipendium quid	ibid.
Spes quo simulachro efficta fuerit	103.a	Stipendij fraudatio lenis animaduersio in militem Romanum	637.a
Spei ædes Romæ in foro Oliborio fuit	102.f	Stipulatio quid	544.a
Spei templum quando & à quibus incensum	103.a	Stitisse se quid	558.d
Spinturnix auis hominibus ignota	137.a	Stitibus quid	411.a
Spiræ	626.f	Stola quid 307. f. vestis communis viris & mulieribus	ibid.
Spolia opima quænam fuerint	648.a	Stola vtebantur fæminæ honestæ loco Togæ	301.a
Spondere quid	560.e	Stolam dicitur esse dictam	307.f
Sponsa quibus ceremoniis vxor facta sit	319.320	Stolata mulieris Romanæ icon	307.d
Sponsa vnde nomen habeat	312.b	Stragula vestimenta dicebantur, quæ insternebantur	290.d.e
Sponsæ annulus pignoris loco mittebatur	513.b	Stragulum à sternendo	ibid.
Sponsio quæ pura, quæ coniuncta	561.c	Strangulatio à Tulliano facta est	591.a
Sponsalia à sponsonibus vel spondendo nomen habent	512.b	Serenua Dea quæ impellebat homines vt strenuè quid agerent	389.e
Sponsalia nudo consensu cõstruebantur	513.a	Srena quid, quo die data, à quo mos ille inoleuerit	180.a.b
Sponsalia quænam ætate fieri possint	ibid. c	Strigile vsù antiqui ad fricandum corpus	31.a
Sponsaliorum contractorum argumentum sponsæ à sponso arthæ dabantur	ibid.b	Strophæ	626.f
Sponsonis faciendæ ratio quænam fuerit	560.c.d	Strophio tumorem papillarum cohibebat	137.f
Sponsonem facere	560.f	Strophio ibidem	ibidem
Sponsonem se inter se prouocare	ibid.	Strophia & fasciæ ad vinciendum pectus infernebant	ibidem c
Sponsor Iupiter quare	82.e	Stroppus	137.d
Sponsus vnde nomen traxerit	313.b	Struere pedem, quod est	469.b
Spurius Caruilius Ruga diuortium prius fecit	322.d	Struppi	626.f
Stadium extruxit Domitianus	258.a	Subiugus Deus in conclaue nouæ nuptæ curullatus	321.a
Stadium locus erat cursoribus destinatus	ibidem	Subrumi agni vnde	106.f
Statanus Deus	107.a	Subruncini milites	506.a
Status dies est, qui iudicij causa est constitutus	469.c	Subscriber fuit, qui secundas & tertias partes in accusando egit	577.f
Status dies qui iudicij causa cum peregrino instituitur	175.f. 567.e	Subsellia frangere quid	276.e
Statilinus Deus	107.a	Subsellia qualia sedilia fuerint	550.a
Statuæ ferriæ quæ	174.d	Subsidia 617.b. qui milites fuerint ibi.	ibid.
Status in agone Capitolino suam Thebaidem recitauit	276.e	Subsortitio iudicium quomodo instituta	579.a
Statusæ Mercuriales	71.a	Subucula & indusium quomodo differant	309.a
Statusæ plurimæ fuerunt in Comitio	337.c	Subucula interior tunica quæ proximè cutem attingebat	306.e
		Subucula interior virorum vestis vnde dicta	298.b. ibidem
			Subu

INDEX.

Suburana tribus prima inter vrbanas 359.
 c. vnde sit dicta ibid. d. quænam loca
 comprehenderit 161. c.
 Succidaneæ hostiæ quæ, & vnde dicantur
 161. c.
 Suetonius in quo Macrobio antefereendus
 299. d.
 Suffragatores quinam fuerint 387. a
 Suffragatorum studium sublatum 529. c
 Suffragium Romani per multos annos vi-
 ua voce tulerunt 492. c. quare hæc ra-
 tio mutata fuerit ibid.
 Suffragium vox illa quæ dabatur in Co-
 mitiis 455. e. aliquando pro auxilio fu-
 mitur ibid.
 Suffragij iure alij ciuitatem consequen-
 tur, alij sine suffragiis 347. c
 Suffragiorum æqualitate reus absolutus
 355. c
 Suffragiorum colligendorum ratio quæ-
 nam fuerit in Comitiiis centuriatis ibi-
 dem e
 Suffragiis educendis custodes adhibeban-
 tur ibidem
 Suffragia describere quid sit ibidem
 Suffragia dirimere quid, & suffragiorum
 diremptio 436. c
 Sigillare pro occludere 324. a
 Sulla denuo sanxit vt sacerdotes à Colle-
 gijs crearentur 125. d. Dictator crudelis
 400. a. ciuium quatuor millia interfecit
 ibid. Tribunatum aboleuit 406. c. d
 Sulla in funere sex millia lectoru habuit
 324. b
 Sulla Pompeium monet, vt sibi caueat à
 Casare 299. b
 Sullæ feretrum Senatores & sacræ virgi-
 nes efferebant 325. f
 Sulpitia lex 490. e
 Sulpitia lex ad sacra pertinet 486. a
 Sulpitia lex de bello Mithridatico 509. e
 de C. Pontinio ibid. b. de debitis Sena-
 torum 493. f. de Philippo Rege 509. d
 Summanus cur Occus nominatus 103. c
 Sumptuariæ leges quænam dicantur 506. f
 Sumptuariæ leges vnde ortæ 294. b
 Suouetaurilia quale sacrificium 245. f
 Suouetaurilibus patres familias iustrabant
 agros suos 246. b
 Supercilia in Iunonis turra fuerunt 111. f
 Superstites etiam testes præsentem dice-
 bantur 471. b
 Supparus qualis habitus 309. a
 Supparum linteum femorale 298. a. vnde
 dictum ibidem

Suppara inter velorum genera reponun-
 tur 627. c. d
 Supplicatio qualis honos Imperatoris
 fuerit 642. c
 Supplicationis tempus quodnam fuerit
 ibidem f
 supplicationes quibus habitæ, & quot
 diebus ibidem f
 sylvanus Deus pecorum & agroru 115. b
 sylvanus infestus puerperis 115. f
 sylvani nomen vnde factum 115. b. c
 sylvano porco litabatur 162. f
 sylvius Ascanij successor quamdiu regna-
 rit 2. d
 symposiarcha talis vel astragalus forte
 missis constitutus 295. d
 sympulum à sympone, quod vasculum
 est angusto collo ad vinu pitissandum
 159. f
 sympulum quale vasis genus ibid. e
 sympuuium vas quo vinum libabatur in
 sacrificiis ibid.

T

T Litera senatusconsulti subscripta
 quidnam significat 386. b
 Tabellæ populo quot fuerint datæ 328. f
 Tabellæ quæ iudicibus datæ erant tres, &
 ceratæ 583. c
 Tabellaria lex à Gabino lata 339. f
 Tabellariæ leges quæ 492. b. c
 Tabernacula ex pellibus olim fiebant
 613. d
 Tabernæ adificia qualicunq; popularis
 vsus 35. f
 Tabernariæ fabulæ quænam 264. a
 Tabulæ auctionariæ quænam fuerint
 581. b
 Tabulæ dicebantur omne genus scriptu-
 rarum quo causam suam confirmabâr
 ibidem
 Tabulæ in quibus leges incisæ in publico
 proponebantur, vel ad ærarium defere-
 bantur, & ibi afferuabantur 437. a
 Tabulæ quæ dirigebantur, quibus literis
 notatæ 436. b
 Tabulæ rationum relatorum quæ sint
 581. b
 Tabularum nomina etiam literæ & syn-
 graphæ comprehenduntur ibid.
 Tabularum scribendaru consuetudo qua-
 re fuerit intermissa ibid. a
 Tabulas dari & expensu postulabat accu-
 sator à reo in crimine reperundarum.

- & pecculatus *ibidem*
 Tabulas inquisitas & obfignatas ne corrumperent, ad prætorém detulerú *ibid.*
 Tantiæ ornamenta capitis 310. b
 Tegen Hetrufci Harufpicinæ auctorem coluerunt 135. f
 Talares tunicæ quo 305. a
 Talaria lex de Talorum lufu 535. b
 Talio eft fimilitudo vindictæ, vt taliter pariatur quis, vt fecit 481. a
 Talionis legem Græci habuerunt, & ante eos Iudæi ex Dei præcepto 481. a
 Tali pedum in Thetidis potestate fuerunt 111. f
 Tarpeia virgo Veftalis 5. d. ab hac mons Tarpeius nomen habet *ibidem.* armis à sabinis necata *ibid.* vbi feputa *ibid.*
 Tarpeium faxum miræ altitudinis 456. c
 Tarpeio è faxo deiectio 591. c
 Tarpeius mons à quo veteris vrbis pomerio fuerit adiunctus 3. a
 Tarpeius mons qui etiam Capitolinus dicitur 5. d. quare fic nominatus *ibid.*
 Tarpeij ludi qui 270. a
 Tarquinius bellum primùm cum Latinis gessit 277. b
 Tarquinius Prifcus inchoauit templi Capitolini exædificationem, superbus abfoluit 5. e
 Tarquinius Prifcus Olymp. L. regnauit 152. e. primus corpis magnis faxis muros extruere 3. b
 Tarquinio Prifco aquila pileum capiti detractum in fublime euexit, moxque repofuit 129. a
 Tarquinio fuperbo quale Augurium exilium portenderit 129. b
 Tatienses quæ loca vrbis inhabitant, & vnde fic nominati 9. b
 Taurij ludi quinam fint 282. b. quare inftituti *ibid.* vbi facti *ibid.*
 Tellumonem nominat vim mafculinam, quæ femina producit 55. c
 Tellus vis fœmina quæ; femina recipit *ibidem*
 Telluris cultum primus, inftituit Melifseus *ibidem*
 Telluris Deæ quænam fint cognomina 283. c
 Telluri ædes vbi extructa fuerit *ibid.* a
 Telum omne quot mittitur manu 482. b
 vnde dictum *ibidem*
 Telorum nomine accipitur omne id quo finguli homines nocere poffunt 528. a
 Telorum vocabula 610. d
 Tempeftatis ædes vbi Romæ extructa 116. e
 Templum Iani pacis tempore claufum, belli autem tumultu apertum 52. b. tertantum claufum à Numæ regno ad Auguftum *ibid.*
 Templum primò Romæ confectatum fuit Iouis Fetetrij 59. d
 Templum quid, & vnde dictum 47. a. b
 Templi partes tres 48. d
 Tempia plurima in gratiam Romanorum Imperatorum extructa & confectata 81. c
 Tempia qua verborum figura dedicata fuerint 48. c. quomodo conftituerint veteres 47. c
 Tempia veterum quomodo noftis non fuerint abfimilia 48. c. d
 Tempiorum forma apud veteres non eadem *ibid.* c
 Tempiorum quæ Romæ fuerunt Catalogus 613. f
 Tempia cur homines vouerint 47. b
 Tempia diis quibusdam veteres intra urbem, quibusdam extra: aliis in montibus, aliis in foro, aliis alibi extruxerunt 48. c
 Tempia effari quid 47. c
 Tentoria exercitus Romani ex pellibus fiebant 613. d
 Terentia Caffia lex de frumento 506. c
 Terentia lex de creâdis Decemuiris 496. a
 Terentiæ fabulæ nouæ 263. f
 Terentia tribus vnde 364. e
 Tergiductores qui 606. a
 Terminalia 114. f
 Terminalia quando, cui, & quare celebrata 189. e. f. 190. a
 Terminalis Iupiter 214. e
 Terminus Deus agrorum fines in fua potestate habuit *ibid.*
 Terminus & Iuuenras noluerunt cedere, cum Tarquinius templa exauguraret omnium Deorum in Capitolio colebantur 107. b
 Terminum in Capitolio coluerunt Romani 115. a
 Terminorum caufa leges lata 505. a
 Terminorum defigendorum ritus ab antiquis quinam obferuatus 506. b
 Terminos fi quis tranftuliffet, quomodo punitus 114. f
 Terreftris Triumphus quis 640. c
 Terrapauium 132. a
 Terrapodium *ibid.*
 Terriani milites qui & vnde nomen habent

I N D E X.

- beant 608.a
 Tessera frumentaria quæ fuerit 413.e
 Tesseraſij qui 608.a
 Testamentum calatis Comitiiſi tempore
 pacis fiebat bis in anno 333.e
 Testamentum per æs & libram quodnam
 fuerit 463.a
 Testamenti nuncupatio quid 463.b.c
 Testamenti ordo apud veteres qualis fue-
 rit 462.f
 Testamenta confirmata aut rescissa à Cæ-
 tumuiris 365.e
 Testamenta in procinctu facta quæ 398.b
 Testamenta omnia, quare septem testibus
 præsentibus scripta sunt 463.e
 Testamentorum genera duo 333. b. tria ge-
 nera quænam fuerint 465.a
 Testamentorum nomine leges latæ 313.b
 Testandi ius totis patribus, familiâs fuit
 459.d
 Testimonium falsum ab Ethnicis grauius
 puniuntur 456.b
 Testimonia dicuntur omnes probationes
 extrinsecus sumptæ 579.f
 Testimoniorum diuisio ibidem
 Testimoniorum parandorum gratia dies
 aliquot sumpti 580.a
 Testis quis & eius conditiones ibid. b
 Testis falsi pœna lege Cornelia depor-
 tatio & omnium bonorum publicatio 456.c
 Testis interrogandi formula quæ fuerit
 580.f
 Testes alij sponte, alij inuiti testimonium
 dixerunt ibid. d
 Testes interogabantur ab accusatore, de-
 fensore, atq; eo qui producebat ibid. f
 Testes iurati respondebant ibid. quare 581.a
 Testium interrogatio summam Oratoris
 industriam requirebat 580.e
 Testudo quale tabulatum 620.a
 Texas palumbes vulgò appellari 137.a
 Talassionem in nuptiis Romani in clama-
 bant 320.a
 Thapsum Cæsar castris lunaris munivit
 613.a
 Theatrales leges 496.c.d
 Theatrum apud Romanos diu nullum
 fuit 256.a
 Theatrum erat destinatum ludis Scenicis
 235.f nomen habet à θεῶν ibid.
 Theatrum locus est in quo Deorum im-
 mortalium diebus festis ludos specta-
 bant Romani ibid.
 Theatrum mansurum primò Cn. Pom-
 peius extruxit 256.c
- Theatrum M. Scauri sumptuosum ibid. b
 Theatrum quinam Consulibus primo fa-
 ciendum locarint ibid. a
 Theatrum suum Pópeius cur nõ Theatrum,
 sed Veneris templum nuncupant ibid. e
 Theatrum temporarium Mummius ere-
 xit ibid.
 Theatri ædificandi prima occasio quæ-
 nam fuerit ibid. a
 Theatri partes quænam ibid. e
 Theatra Curionis qualia ibid. b
 Theatra qua forma fuerint ibid. e
 Theatrorum vsus nondum introducto sub
 frontibus & vmbracula agebant ibid. f
 Thebaidem suam stadius in agone Capi-
 toliño recitauit 276.e
 Themis Dea 97.a
 Theodoricus Gothorum rex gladiatorum
 vsus sustulit 287.b
 Theodosius Imperator sacerdotia veteris
 superstitionis sustulit 140.f
 Theophrasti dicta sibylla 153.b
 Theophrasti vnde deriuetur 46.a
 Thermae alia æstiuæ, alia hyemales 31.c
 Thermarum Diocletianarum descriptio
 32.e
 Thermarum lux 31.c
 Thermarum sola sternebantur vitro, la-
 pide, aut crustis marmoreis, &c. ibid. d
 in Therinis populus campanæ sonitu vel
 aduocabatur, vel dimittebatur 34.e
 Thesmophoron quare Cererem nominet
 81.b
 Therin quemnam Ægyptij intelligant
 72.a
 Thomas Phreigijs Iuriconsultus claris-
 simus 252.e
 Thoracium 625.a
 Thoria lex de non soluendo vectigali
 503.f
 Trenum quare sic dictum 84.d
 Theophrasti Bacchus dictus fuit 644.e
 ex Thure quomodo diuinarint veteres
 153.d
 Thuribulum vas quo thura adolentur
 159.b
 Thuscænicus Apollo 70.e
 Thuscus vicus vnde dictus 6.d
 Theophrasti non significat clypeum 609.e
 Tiberinus campus Martius campus quo-
 que dictus fuit 348.c
 Tibia nuptialibus festiuitatibus interue-
 nit 346.f
 Tibia vnde dicta 267.e
 Tibia alia veteres alia noua ibid.,

- Tibia: dextræ vel sinistra: quænam sint
 ibid. earum materia 300. f
 Tibiæ pares vel impares quænam fuerint
 267. f
 Tibiarum varia: differentia: ibid. varia
 materia 267. e
 Tibias finititas grauem sonum reddidisse
 dextras acutum 268. d. earum materia
 quæ 268. d. ibidem
 Tibiis dextris & sinistris acta est; quid sit
 ib. d. f. quinam uti dicatur 268. d. ibid. e
 Tibiis imparibus quid 269. b
 Tibiis sarranis quid 269. b. ibid.
 Tibicinem canere oportebat in sacrificiis
 ne quid in faulti exaudiretur 162. a
 Tibicines decem ad funera adhiberi 450. f
 Tibicines tibiis concinentes sacris populi
 Romani interesse solebant 157. c
 Tibicinum collegium 476. a
 Titata curia 334. d
 Tignum concapes quid 484. d
 Tigni appellatione quænam continean-
 tur 269. b. ibid. d
 Tigna à tegendo 269. b. ibidem
 Timor primus in orbe Deos fecit 46. b
 Tinnabulum quare Triumphantium
 currui appensum 647. b
 Tinnabula gerebant, qui extremo sup-
 plicio afficiebantur 269. b. ibidem
 Tirones 302. e
 Titiphone 290. f
 Titia aus hominibus ignota 136. f
 Titia curia 334. d
 Titia lex de colligendo vestigali 303. e
 de lusu 155. b. de Triumuiris R. P. C.
 497. f
 Titienasis tribus quæ 457. b. & e
 Titijs sodales quoniam dicti 136. e. vnde
 appellati ibid. à quo instituti 269. b. ibid.
 Titius quid & vnde 266. b
 Titus Curuncanis Pontifex Maximus
 primus ex plebe creatus 151. b
 Titus Tarius à Romulo victus 153. a
 Titi Cæsaris ludii quo die celebrati 287.
 d. e
 Toga ad calceos pendeat stante Repu-
 blica 300. b
 Toga an fuerit aperta nec ne 299. b
 Toga cingeretur necne controuersum est
 ibid. b
 Toga exules Romani non poterant uti
 300. e
 Toga libera adolescentibus pueritiam
 egressus die liberalium dabatur 301. b. ibid.
 Toga mutata Republica apud paucos te-
 mansit, & non nisi honestiores 300. f
 Toga uicea quæ erant ditiores & elegan-
 tiores semper incedebant 303. c
 Toga pacis insigne fuit 300. e
 Toga pacis tempore usurpata, & vnde dicta
 298. b. lanea fuit si materiam spectes ib.
 Toga palmata qualis vestis 305. a
 Toga picta qualis vestis fuerit 304. a
 Toga prætexta & bulla in viro puerorum
 cur fuerit usurpata 301. c. quæ fuerit, &
 vnde dicta ibid. a. hac pueri quando uti
 sint 269. b. ibidem
 Toga prætexta utebantur puellæ donec
 nuberebant 301. a
 Toga primò forma semicirculari fuit,
 dein quadrata 299. a
 Toga pura pueris virilem ætatem ingre-
 ditibus in exitu anni 16. dabatur 302. e
 Toga pura quæ & quare sic dicta ibid. c.
 quare dicta 299. a. dicta ibid. e. quare li-
 bera dicta sit 299. a. ibid.
 Toga pura quæ quid differat à picta &
 prætexta 305. a
 Toga recens vel intacta quænam 304. d
 Toga Romanorum, ut pallium Græcorum
 296
 Toga fordida à pulla quid differat, & cu-
 jus coloris fuerit 303. d
 Toga sumebatur in æde Iouis Capitolini
 aut postquam domi sumpta, statim in
 Capitolium ad Iouis ædem ibatur ibi-
 dem a
 Toga tunice fuit iniecta 299. a
 Toga undulata, sericulata, phrygiana, scu-
 tulata 305. b
 Toga cinctura triplex 200. c. genera quæ
 nam fuerint 301. b. mensura varia fuit
 300. a. iusta fuit sex vlnarum 269. b
 Toga stans 299. d
 Toga trita pexis opponuntur 303. b. cur
 dicantur decores 269. b. ibidem
 Toga vsus in solis propemodum Senato-
 ribus ad extremum fuit 300. f
 Toga vsus in castris 269. b. ibid. e
 Togam consules ex templo Iouis Capito-
 lini sumebant 269. b. 62. c
 Togam Græci τριβύνην appellant 299. a
 Togam peritorum candidam quare Po-
 lybius τριβύνην malactis dicere quæm
 λιβύνην 302. c
 Togam pictam triumphantes gerebant
 303. d
 Togam prætextam primis Reip. temporibus
 puerilis ætas non usurpauit 301. b. quibus
 de causis post usurparit 301. b. e. d.
 Togam

INDEX.

- Togam prætextam quare Græci *θεῖνός* *φύρον* vocent ibidem a
 Togam pullam induebant luctus causa 303.a
 Togam puram Caligula anno 19. accepit. M. Aurelius 15. anno 302.e. quare virilem nominarint ibid. qui accipiebant, Tirones dicti fuerunt ibid.
 Togam sordidatâ deposita nivea viri illustres eû rei facti erant, sumebant 303.e
 Toga candida vtebantur ij qui honores petere volebant 302.b
 Toga honestiores fœminæ non vtebatur, sed eius vice stola 300.e
 Toga picta vt vterentur priuari duobus tantum concessum 304.a
 Toga prætexta quoniam vsi fiat 301.e.f
 Toga virili sumpta per annum modestiæ causa. togam in humerum non reiciebant 299.b
 Toga si maculas contraxissent, eas eluebant fullones qui Romæ erant 303.d
 Togas maiores habebant amplioris fortunæ homines 300.a
 Togis paruis tenuioris fortunæ homines vsi ibidem
 Togis vtebantur mulieres obscuri loci & impudicæ 300.e
 Togatæ fabulæ quare sic dictæ 264. a. in quibus Romani inducebantur 300.d
 Togatæ mulieres meretrices significant ibidem e
 Togati pro Romanis quare dicti ibid. d. quare Galli atq; Hispani dicti fuerint ibidem
 Togatos Senatores & Equites Hadrianus semper esse voluit 301.b
 Togulam suam incretabant tenuioris fortunæ homines sub dies ludorum vt niri di essent 303.e
 Tulus in monte Capitolino sepultus 5.d
 Tonans Iupiter quare 63.e
 Tonitru Comitia quomodo diremerit 353.a
 Tonitrua & fulgura Ioui tonanti tribuebantur 63.e
 Tonfilia 625.d
 Tortoris Apollinis simulachrum 70.e
 Torus funis 626.f
 Trabea consulum post reges habitus militaris fuit 307.a. qualis vestitus ibid.
 Trabeam auro pictâ facit Aufonius 307.d.
 Romanis triumphalem fuisse ibid. c.
 Trabearum genera tria fuerunt 307.a.
 Trabeatæ fabulæ 264.a
 Trabeati consules qui antea prætextati fuerant 307. d. quare Equites dicti 307.a
 Traditio quæ nam complectatur 542.f
 Tragedia quid 262.a. b. a Comœdia quid differat 264. d. e. chorum habet, quem nunquam amisit 266. d. neque argumentum habebat, neque prologum separatum ibid. non habet dicacitatem aut risum 160. e. in h. c. nihil nisi miserabile ac terrificum ostenditur ibidem f. primum *τραγῳδία* dicta 262. a. prius exulata quam Comœdia 261. d. vnde dicatur, Grammatici non conveniunt 261. d. 261.f
 Tragediæ species duæ 262. b. vitæ itas ibi.
 Tragica scena quomodo ornata 266. e
 Tragici cothurno pedes induebant 261. a
Τραγῳδία quasi *τραχὺ ὄψις* 262. a
Τραγοί quales naues 617. a
 Traianus à Persis rediens in itinere apud Seleuciam fluxu sanguinis è vita discessit 543. f. solus in vrbe sepultus ibid.
 Traiani vox memorabilis omnibus regib. & principibus obseruanda 412. a
 Traiciendi Auminis modus quadruplex 610. c
 Transenna 616. f
 Translatio actionis quâdo locum habuerit 561. b
 Transtra 624. d. vnde dicta ibid.
 Transuersi limites qui 506. a
 Trebonia lex 499. a
 Treboniæ leges duæ de Cæsare & Pompeio 502. a
 Trepidationis morus à quo primû commentus 663. f
 Trepidationi longitudinem adiecit Alfonso ibidem
 Treuiri populi in confinibus Germaniæ 410. d.
 Treuirum metropolis treuitorum 410. d. vrbs celebris propter Archiepiscopû treuirensem ibidem
 Triarius 198. f
 Triarij quales milites 607. c
 Triboli quid 622. c. d
 Tribules suos viciniquæ tribui qui diuisa munia haberent, nec domicilium mutarent, adscripti Tulus 9. c
 Tribunal qualis suggestus fuerit 549. f
 Tribunalis descriptio 550. a
 Tribunatus omnino cessauit sub Constantino Imperatore 406. c. (nitus. 945. c
 Tribunatui plebis annus xxx. ætatis defi-

- Tribunatum Sulla aboleuit 406.c
 Tribunicia Comititia quæ 345.c
 Tribunicia domus non fuit clausa 406.c
 Tribunicia vis seipfam poterat destruere
 ibidem
 Tribunus Celerum quænam sacra pere-
 gerit 136.a. quis fuerit 379.c
 Tribunus plebis vnus si cæterorum roga-
 tionibus refragaretur, impedire poterat
 omnia 406.c
 Tribuno plebis integrum diem ab vrbe
 abesse non licuit ibidem
 Tribunalium Celerem Romulus Equitum
 quos Celeres vocabant præfectum cõ-
 stituit 136.b
 Tribuni Celerum Comititijs curiatis crea-
 ti 335.b
 Tribuni comitiati qui 604.d
 Tribuni militares centuriatis Comititijs
 creabantur 344.a
 Tribuni militares Comititia magistratuum
 creandorum causa habuerat 346.b. ha-
 buerunt consularia Comititia ibidem
 Tribuni militum alij angusti clauij, alij
 lati clauij fuerunt 306.c. iisdem insigni-
 bus quibus consules vsi 403.a. nonnun-
 quam patricij, nonnunquam ex patribus
 & plebe creati ibid.
 Tribuni militum quinam, quibus præfuc-
 rint 604.c
 Tribuni militum tres quãdo creati 403.a
 mox quatuor, tandem sex, nunquam
 plures creati ibid.a.b
 Tribuni pleb. legem fecerunt vt Pontifices
 ex plebe quoque creentur 188.a
 Tribuni plebis purpuram gestarunt 406.c
 quibus conditionibus primò fuerint
 creati 405.f. quinque primò creati fue-
 runt, quare sic dicti ibid.d. quomodo
 vetustis tẽporibus decreta patrum exa-
 minarunt 386.b. sacrosancti fuerunt 410.a
 Tribuni plebis si decreta patrum proba-
 sent, litera T. subscripta significabant
 386.b
 Tribuni pleb. tribus Comititijs creabantur
 366.c. verustis temporibus curiam in-
 intrare non poterant 386.a
 Tribuni potestatem vocandi in veteri iu-
 re non habuerunt 406.a
 Tribuni Rufuli qui 604.d
 Tribuni fortiebantur in Tribus Comititijs,
 quoniam illa habere deberet 368.a
 Tribuni tantum semel à Pontifice Maxi-
 mo creati 368.a
 Tribunorum & Ædilium pleb. quoniam
 personæ comitia habuerint 367.f
 Tribunorum militarium numerus quo-
 modo fuerit auctus 604.c. deorũ lectio
 qualis & à quibus suscepta ibid.
 Tribunorum militum Comititia ad Confu-
 lum manus pertinuerunt 368.c
 Tribunorum militum Comititia à quibus
 habita 746.a. potestas quando sublata
 403.a
 Tribunorum plebis causa leges constitu-
 tæ 498.c
 Tribunorum plebis creandorum quoniam
 causa fuerit 405.b. numerus duplicatus
 fuit ibid.d. potestas quanta fuerit ibid.
 f.g. 406.b. potestas terminata fuit mœ-
 nibus, nec extra urbem quicquã valuit
 406.c
 Tribunis plebis sula omnem potestatem
 ademit 499.a
 Tribunos militum nunquam octo fuisse
 creatos vt Linius dicit 403.a
 Tribunos plebis in iudicijs non licuisse
 appellare 578.e
 Tribunos virio creatos esse quomodo in-
 telligendum sit 384.c
 Tribus quidam 334.c. 317.b
 Tribus triplici modo sumitur 357.a
 Tribus vnaquæque in vrbe Roma propria
 sedem occupauit 9.a
 Tribus accipiebant Romani cum pleno
 iure ciuitatis 368.d
 Tribus urbana & rustica 259.f. quid sin-
 gulæ ibid. & 359.a
 Tribus fuerunt tres partes urbis Roma, in
 in quas Romulus totam ciuitatem di-
 stribuit 9.a
 Tribus multæ duobus nominibus fuerunt
 nominatae 327.a
 Tribus multa nomina illustrium familia-
 rum sibi asciuerunt 361.a. quando hoc
 factum ibid.b.c
 Tribus nouæ tempore belli Marci ad 35.
 additæ non diu manserunt 396.f
 Tribus nouemdecim in quas populum
 Romanum Seruius Tullius diuisit
 362.d
 Tribus quomodo à regibus auctæ 9.a
 Tribus rusticae quare urbanis proposita
 359.b
 Tribus trigintaquinque in quas vniver-
 sus populus Romanus fuit diuisus
 365.a
 Tribus urbana quatuor quoniam sint 359.c
 Tribus urbana rusticas ignobiliores 41.c
 Tribunalium nomina & auctoritas 357.c
 Tribunalium

I N D E X.

- Tribuū numerus quando ampliatus 362.a
 Tribuum numerus varius 357.e.f
 Tributa Comititia in quā variis locis habita fuerint 370.b
 Tributa Comititia Magistratura quo ordine habita fuerint 371.a
 Tributa Comititia quid fuerint 357.a. quomodo non auspiciō habita 384.a quo tempore habita sint 370.f
 Tributorum Comitiorum causa quatuor fuerunt 367.e. modus & processus explicatur 378. per tot 384.a
 Tributis Comititiis vocandis nō erat vnus locus destinatus 370.b
 Tributa Comititia quānam personā peregerint 367.f
 Tributis Comititiis creabantur magistratus minores 365.d
 Tributis Comititiis iudiciorum si damnatus reus, illico prædes dare cogebatur solvendæ multæ 376.a
 Tributis Comititiis lege Valeronis plebeij magistratus creati 335.d
 Tributis Comititiis magistratuum candidatos adesse oportebat 369.b. omnes ciues Romani suam dicebant sententiam ibidem a
 Tributis Comititiis qui nam sacerdotes creati fuerint 366.f
 Tributarij qui 633.a
 Tributum quid ibid.
 Tributum ordinariū fuit & extraordinariū ibid. quid singula ibid.
 Tricennalia vnde 338.b
 Triclinium quid 292.a
 Trientis nota rates 434.d
 Trientes calices quotidiani fuerunt 295.a
 Trifoniam appellarunt veteres eum locū, in quem tres possessores attingebant 478.c
 Trinundinum, id est, dies vigintiseptem 435.c
 Trinundinum quare in Comititiis centuriatis ferē semper interiectum fuerit 350.f. 351.a
 Trinundino die cur leges promulgatæ 244.f
 Tripudium 132.a
 Tripudium Oscinum quid ibid. f
 Tripudium rerum gerendarum proprium erat 338.b
 Tripudium Solistimum 132.b
 Tripudium Soniuum ibid. d
 Trira toga pexis opponuntur 393.a
 Tritonas fastigio ædis Saturni cum buccinis superpositos, quid significari voluerint Romani 55.a. b
 Triumphalis trabea Romanis fuit 307.c. vestis erat purpura, auro intexto picta 646.f
 Triumphalis pompæ primus auctor in Græcia 644.e
 Triumphali veste extra Triumphum nemini licebat vti ibid.
 Triumphales columna & arcus 648.c. corona quānam sint 641.a. leges 845.b
 Triumphales leges quānam fuerint 645.d
 ludī qui post insignes victorias celebrantur 405.f
 Triumphalibus viris post peractos triumphos quānam honores decreui fuerint 648.c. d
 Triumphati imperiū populus dabat 645.e
 Triumphantes postquam in Capitolium ducti quid factum 647.f. 648.a
 Triumphantes secum in curru habebant filios pueros 647.f
 Triuphantiū currus qualis fuerit 647.a
 Triuphantiū curru quare tintinnabulum & flagellum appensum ibid. b
 Triuphantiū ora minio illini solita ibidem d
 Triuphare apud Romanos quibus nam magistratibus concessum 645.b
 Triuphare is tantum poterat, qui hostiū quinque milia cecidisset 509.a
 Triuphare solis consulibus & ducibus concessum ibidem
 Triupharunt veteres non nisi de hostibus, quorū aliqua esset dignitas 646.a
 Triuphaturus ante triumphum urbem introire non poterat 509.a
 Triuphaturi in toga picta triuphabant 307.e
 Triuphus cum decernebatur, senatum integrum adesse oportebat 645.d
 Triuphus qualis honor fuerit 376.b. 644.c
 Triuphi honor qualis 644.c
 Triuphi honorem qui sibi senatu inuito rapuerunt, duxerunt eū non in Capitolium, sed in montem Albanum 646.a
 Triuphi honorem quod Cn. Fuluius preuerit, exilio multatus fuit 650.a
 Triuphi pompa qualis olim fuerit 646.b. c
 Triuphi quis primus auctor Romæ 645.a
 Triuphi terrestres & nauales qui nam fuerint 643.b
 Triuphi vnde originem habeant 644.d. e

I N D E X.

Triumphus terrestres & navales qui nam fuerint	643.b	Triumuiros Capitaless Comitiss tributis creabant	409.f
Triumphus vnde originem habeant	644.d.c	De Triumphis epulonum quis legem tulerit	487.b
Triumphum naualem quis primò egerit	643.b	T ^r _{ib} ^u _u ^o	261.f
Triumphum petentes oportebat extra urbem subsistere, & decretum senatus expectare	637.c	T ^r _{ib} ^u _u ^o	ibidem
Triumphis quibus rationibus impediri fuerint	645.d	Troiani ludis	270.b.482.e
Triumphorum causa leges promulgata	373.c	Troia quare diruta	1.f
Triumphorum finis	649.f.650.a	Tromentina tribus	363.d
Triumphorum genera	643.b	Trophæa corpora trunca fuerunt cum spoliis	648.f.649.a
Triumuiratus quomodo in Republicam introductus 403. c.d.e.f.404. a. non ultra annos decem in Republica Romana fuit	ibidem	Trophæorum & arcuum Triumphalium icones	ibidem a
Triumuiros ædibus sacris incendio consumptis restituendis, sacris conquirendis, donisque persequendis præerant	156.b	Trophonius	72.f
Triumuiros capitales 365. e. f. vnde dicti, eorum officium 408. f. 409. a. quando creati	ibidem	Tropoteres	626.f
Triumuiros coloniarum deducendarum qui 426. a		Trudes	625.c
Triumuiros etiam Treuiri & Tresviri dicti	406.d	Tuba quid	622.e
Triumuiros legendi senatus	417.a	Tubicines dicuntur, qui tubis canunt	177.d
Triumuiros lictores octo habebant	409.a	Tueri duo significat: vnum ab aspectu, alterum à curando	ibid.b
Triumuiros mensarij	416.b	Tullia lex de ambitu 391.g. de legationibus libellis	494.d
Triumuiros monetales	410.c	Tullianam quæ carceris pars	591.a
Triumuiros nocturni	ibid. a. b	Tullius Hostilius ubi regiam suam habuerit	6.d
Triumuiros qui conquirentes iuuenes idoneos ad arma ferenda, militibusque faceret	416.d	Tumultum grauius quid esse quam bellum	487.a
Triumuiros recognoscendi turmas equitum Romanorum	417.a	Tunica lati clauis, fuit tunica latos clauos intextos habens 306.f. quorum propria ibidem	
Triumuiros reficiendis sacris Tribus Comitiss creabantur	366.c	Tunica latos clauos purpureos intextos habens propria fuit Senatorum	ibid.
Triumuiros Reipublicæ constituendarum contra leges instituti 403. a. non diuturni ibid. quare in Republicam introducti ibidem		Tunica ordines ciuium Romanorum distinxit	306.a
Triumuiros sacris conquirendis & donis persequendis Tributis Comitiss creabantur	365.d	Tunica palmata quæ	305.a
Triumuiros valetudinis qui 410. a. quare creati	ibidem	Tunica quænam proprie vestis dicatur	303.a
Triumuirorum monetarium officium quodnam fuerit	410.d	Tunicæ color hominum liberorum albus fuit	505.f
Triumuirorum officium Reipublicæ constituendarum in quem annum incidit	403.a	Tunicæ talares quæ	305.c
Triumuiris vt Pontifici lege datum togæ prætextæ ius	155.e	Tunicæ non tantum virosum, sed etiam feminarum	308.a
		Turbilustrium	199.b
		Turma quid	602.b
		Turris mobilis qualis fuerit machina	548.a
		Turres	617.b
		Tutanus Deus qui reus tuendis præest	113.e
		Tutela ius est ad tuendum eum qui per se statem se defendere non potest	542.b.c
		Tutela nauis quale signum	614.b
		Tutelarum causa leges lata	512.e
		Tutilina Dea	124.a
		Turo	

I N D E X.

Tutores suspecti qui	461, c, d	tione 494, f, secunda ibid. Valeria Ho-	
Turulunū nominabant Flaminicarum ca-		ratia ibid. Valeria tertia ibid. de suffra-	
pitis ornamentum	151, a	giis dandis 493, a, vt aduersus omnes	
Tyberinus quamdiu regnarit	2, d	magistratus prouocatio ad populum	
Typho Gigas in Phrygia	58, d	esset	488, f
Typographia Sybylliuo carmine iā olim		Valeriae legis caput	489, d
prædicta	463, a	Valeria lege prouocatio à Consulibus ad	
Typographiæ exemplum primum quo		plebem concessa	388, f
anno Christi Moguntiaë editum sit ibi.		Valerius Poplicola primos ludos Sæcula-	
Typographiæ primus fœtus. fuerunt Of-		res post exactos reges instituit	229, f
ficia Ciceronis æneis typis impressa		Valerij Poplicolæ leges latæ de prouoca-	
ibidem		tione, centuriatæ fuerunt	344, c
Typographicum artificium nō per Scythas		Vaticana Bibliotheca celeberrima totius	
& Moscos ad nos peruenisse	ibid. b	orbis 8, f, quare sic dicta	ibidem
Typographi in India quales	ibidem	Vaticanus Deus, qui infantum vagitibus	
Typis æneis Officia Ciceronis prima o-		præsidet	106, c
nium librorum impressa	ibid. a	Valaris corona quæ	642, a
Tyrannus vnde dicatur 376, c. quis sit ibi-		Vallum quid	619, b
dem		Vallum legionarij milites vnâ cum armis	
Tyranni vox in bonam partem sumpta		in itinere ferebant	619, b
ibidem f. immutata in malam partem		Valli Romani descriptio	ibidem c
ibidem		Vallonia vallibus præsidebat	114, c
Tyrannum Græci appellabant, quicun-		Varia lex 490, d. de Maiestate	521, f
que dominatur in libera ciuitate ibi-		Varro omnium Romanorum doctissimus	
dem e		7, a	
Tyrannus quid sit	ibidem	Vasorum catalogus	655, a
Tyrannis quando fuerit in Romana Re-		Vasorum genera quibus veteres in sacri-	
publica	377, a	ficiis vsũ sunt	158, c
Tyrocinij annus, dicitur annus decimus		Vas, qui pro altero vadimonium promisit	
septimus	300, f	556, f	
V		Vaticaha illex antiquissima	8, f
Vacationes militum extra ordinem		Vaticanus illicerum habuit	ibidem
quæ nam 650, c, d, hæc à censori-		Vaticanus mōs trās Tiberim ibid. d, vnde	
bus fuerunt cognitæ	ibidem e	dictus ibid. in eo illex vetustissima ibidē	
Vacuna Dea, quæ ociofis præfuit	110, e	Vaticinij Deus Apollo	69, b
Vadari reum quid	558, b	Vatinia lex de C. Iulio Cæsare 501, e, f, co-	
Vadimonium deserens reus litem perde-		lonia deducenda Nouicomum	502, e
bat	ibidem c	Vatinia lex 518, f, popularis	ibidem
Vadimonium qui nam promississe dicatur		Vatinij fenatum odit	ibidem
ibidem b		Vestigal certū & incertū quodnā 633, a, b	
Vadimonia dicere quid	ibidem c	Vestigal incertum Portorium scriptura &	
Vagitanus pro Vaticanus	106, d	Decuma dictum fuit	ibidem b
Vagulario quæstionem significat cum cō-		Vestigales ciuitate: quæ	ibidem a
uicio 437, a, deducitur à vagulo, quod		Vestigalia & fundos publicanis Censores	
deriuatur à vagio	ibidem	in conspectu populi Romani elocabant	
Vale & Salue cur mortuis dicatur	328, b	399, c	
Valēs Pōrifex Maximus appellatus	151, c	Veientina tribus vnde	362, f
Valentinianus Pontifex Maximus nomi-		Veios non esse migrandum qua voce Ro-	
natus	ibidem	mani admoniti	131, a
Valeria lex de fœnore 516, f, de militum		Veiovis Iupiter quare	63, b
secessione 509, a, de pecunia publica &		Veiovis simulachrum quale	ibidem c
duobus Quæstoribus 498, a, de perpetua		Veiovis tēplū quando consecratum	195, a
dictatura Sullæ ibid. d, de prouoca-		Veiouē cū Deū appellarūt, qui nō iugandi	
		potestare. sed vim nocēdi habebat	63, c
		Veiuipiter quare Iupiter	ibidem b

I N D E X.

Velina tribus vnde	364.f	lio purpureo	330.d.e
Velitia Curia	334.d	Verrina: secunda locus explicatus	456.f
Velites qui milites, quasi volantes dicti	694.c	Verruncare antiquum pro vetere	111.a
Velitum vsus quando primum repertus, & a quo	ibidem d	Versura vetica apud Romanos	484.f
V E L I T I S I V B E A T I S Q V I R I T E S quale principium actionum cum populo	354.a	Vertens annus quare	167.c
Velenis curia	334.d	Verticordia Venus vnde 78.b. eius templum	ibidem
Velum quale nauium linteum	627.a	Vertumnus Deus rerum contrahenda: um & permutandarum	113.a
Velorum auctor, materia, forma	ibid. a. b	Vertumni signum & templum vbi	ibid. b
Vendentes & ementes veteres precii non numerarunt, sed appenderunt	463.d	Vertumni qui nam dicantur	ibid.
Venditio quid fuerit	544.c	V. ruta	609.a
Venditio bonorum non nisi post dies triginta fiebat	557.f	Vescebantur veteres in propatulo & communiter	290.a
Vena: arteria, ceterisque capitis meatus quo magis coacti, eo minus vapores à vino & cibis sursu elatos recipiunt	292.a	Vespa quod vespertino tempore eos efferrant, qui funebri pompa propter paupertatem duci nequeunt	158.d
Veneficium quid	524.e	Vespe dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt	ibidem
Veneficij causa leges latae	ibid.	Vespasianus quando Hierosolimas cepit	234.a
Venilia quid	86.a	Vespasianus templi Hierosolimitani vasa in Pacis templum Romæ reposuit	114.c
Ventris cognoscendi actio qualem formulam habuerit	562.e	Vespera à Itelia quæ <i>est</i> dicitur nomē habet	173.f
Venus cur Cluacina, Murcia, Libitina, Libentina, Alma, Calua, Ericina, Verticordia, Romana, Victrix, Genitrix, &c. dicitur	77.78.79	Vesperna, Cœna	289.e
Venus cur è spuma procreata esse fingatur 77.a. cur pedibus testudinè calcare fingatur ibidem d. vnde dicitur ibid. a. vnde nata	ibid.	Vesperna veteribus quod nobis est cœna	290.a
Veneris genitricis templum ante pugnam Pharsalicam vocit, & potitus victoria in foro suo posuit C. Iulius Cæsar	79.a	Vespillo dictus quod vespertino tempore mortuos efferrat	158.b
Veneris libitina: in templo ea vendebantur, quæ ad funera pertinebant	78.a	Vespillones cadaverum funeratores	ibid.
Veneris simulachrum varium	77.c.d	Vespilones etiam vespæ dicuntur	ibid. g
Veneri columba litabatur	162.d	Vespilones quod vespertino tempore mortuos efferrant	325.f
Veneri genitrici Iulius Cæsar spolia de hostibus dedicauit	79.a	Vesta dicta Tellus, quod herbis vestitur	55.e.f
Veneri Gratia: addita	80.a	Vesta diu ante Romam conditam culta in Italia	83.f
Veneres quatuor Cicero ponit	77.a	Vesta vnde dicatur	83.d
Verberatio in condemnatis mortem antecessit	585.c	Vestæ ignis sacer est	64.a
Verberatio per lictorem fiebat	591.c	Vestæ sacra quando & quomodo peracta	194.f
Verbera virgis & fustibus inflata sunt	573.b	Vestæ simulachrum	83.f
Verberit pro verberet	446.a	Vestæ Nuna Pœpilius templum extruxit in quo ignis æternus asseruatur	ibid. c
Verbis integros sensus significabant Ægyptij	615.d	Vestalia qualis dies	219.e
Verris diligens in obseruandis legibus conuulsiuis	295.e	Vestalis neque hæres est cuiquam intestato, neque intestatæ quisquam, sed bona eius in publicum redigi aunt	147.b
Vires palliatus stetit in littore cum pal-		Vestales à Pontifice maximo creabantur	367.a
		quo ritu capi solita fuerit	146.d.e.f.
		diciebantur quæ Vestæ sacra curabant, & ignem eius custodiebant	144.e.f
		Vestales incestum committentes cur non crema-	

I N D E X.

cremata fuerint 146. per triginta annos pure manere cogebantur ibidem apiculum commisisse quomodo deprehensum 141.d	Vmbri quare ciuitate donati 140.e
Vestales virgines ante Romam conditam Lauinij & Albe fuerunt 144.f	Vnxia luno 27.d
Vestales virgines stupratas quomodo puniuerint Romani 145.c	Voces inopinatae quibus Romani ad moti fuerint 131.c
Vestalibus matrone cur nudis pedibus ad templum Vestae ierint 221.b	Voconia lex 113.d
Vestalibus qui nam honores redditi sint 116.b	Volcanalia feriæ Vulcani 232.f
Vestalibus virginibus cibi quando & cur à ciuibus missi 219.e	Volcanalis flamen 141.b
Vestaliū sacerdotium durauit vsque ad Theodosij senioris Imperatoris tēpora 147.b	Volones quinam milites 608.b
Vestaliū virginum ædem quis prius Romæ extruxerit 144.f	Volturnia tribus vnde 350.e
Vestaliū virginum numerus, officium, dignitas 145.b	Volturnalia sacra Volturni 117.c
Vestem mutare quid 303.e	Volturnalis flamen 117.c. 141.c
Vestimenta clauata quæ nam 170.b	Volturnus qualis Deus 117.c
Vestimenta communia quæ nam 266.d	Volumnus Deus nuptialis 70.e
Vestimenta familiaria quæ sint ibid.	Volurna Dea nuptialis ibidem
Vestimenta muliebria quæ 296.d. 307.d	Volupta Dea quæ voluptatem hominibus adferebat 107.c
Vestimenta puerilia quæ sint 296.e	Voluptæ ara ibid. f. sacellum ibid.
Vestimenta quædam cum mortuis condebantur & utebantur 450.e	Voluptiam quomodo effinxerint ibid. g
Vestimēta quid sint, & eorū species 296.d	Votiuū ludi quinam 270.b
Vestimenta stragula quæ infernebantur ibidem e. f.	Votiuū ludi qui sint 283. a. quomodo fuerint introducti ibid.
Vestimenta virilia ibid. d	Votorum discrimina 654. a
Vestimentorum Romanorum cognitio plurimū adfert ad intelligentiam multorum ibid.	Via quid 477. a
Vestis mutatio 578. d	Viarum cura lege Sempronia instituta 535. a
Vestium Romanarum tam viriliū quam muliebrīum Catalogus 655. a	Viarum faciendarum maxima diligentia apud veteres 410. d
Veturia tribus 362. a	Viatores à Consulibus legebantur 429. c
Vetusia gens, postea Veturia dicta fuit ibidem c	Viatores alij erant à licitoribus ibid.
Vexilla quare singulis centuriis constituta fuerint 603. b	Viatores qui ibidem a. b
Vexilla Romanarum in nummis antiquis videntur ibid.	Viatorum erant decuriæ apud Romanos ibidem c
Vexillum quot homines fuerit apud Romanos 616. c	Viatorum officium quodnam ibid.
Vexillo roseo pedites euocabantur 596. e	Viatorum opera crebrior in via quam in vrbe ibid. a. b
Carule Equites ibid.	Viatoribus quinam magistratus vsi ibid.
Vfentina tribus vnde 364. b	Vibilia quæ ab erroribus viarum liberabatur 111. a
Vlpiani lex inutilis 663. f	Vicani magistri vicorum 276. b. etiam si magistratus non erant, tamen ludos facebant ibid.
Vls quid veteribus 410. f	Vicennales ludi 284. c
Vltor quare Iupiter dictus 64. a	Vicennalia vnde 330. b
Vmbri dici initium superseruit à meridie 173. d	Vicennalia quales ludi fuerint 284. c
	Vicepota qualis Dea 117. a
	Vicomagistri qui, eorum officium 414. e
	Victima quid 161. b
	Victimæ alba superis deputata: nigra inferis 162. c
	Victimæ infaustæ quænam fuerint 134. e
	& quæ infausta ibid. 135
	Victimæ sic dicte quod victus percussæ cadant 261. b
	Victimas gratulationis causa in templo Iouis Capitolini macabant 62. e

I N D E X.

Victimas maiora esse sacrificia quam sint		Index dicitur is, qui viadicabat quo minus is, qui prehensus erat, ab aliquo teneretur	474.c
Hostiæ	161.b	Vindicatio quid	555.a
Victimarij quales sint sacerdotum ministri	157.e	Vindicationis actio duplex	558.f
Victimariorū castra Romę fuerunt	ibid.	Vindicationis formula	551.c
Victoria apud Aetiū promontoriū	283.b	Vindicationis intentio	563.d
Victoria aurea in templo Iouis Capitolini	61.f	Vindicia quid	559.c
Victoria vnde dicitur	62.c	Vindicia in singulari est res, de qua est controuersia	471.e
Victoriæ ludi à quo instituti, & quando	283.b	Vindicia quid	474.f.471.c.558.f.559.e
Victoriæ signum summum erat, herbam porrigere victos	461.b	Vindiciam ferre est sententia decretorūque aliquid obtinere	471.d
Victoriæ simulachrum aureum cccxx. pondo ab Hierone Siciliae rege gratulationis causa Romam missum, & in Capitolini Iouis templū illatum	76.b	Vindicias postulantis verba quænam sint	562.d
Victoriæ templum, ædiculæ, simulacrum quale	ibid a	Vindicit pro vindicat antiquè	426.c.473.a
Victoriam tardius assequuntur qui discrepant antè, quàm dimicent	598.b	Vindicta manumissi non semper pro tribunali manumittebantur	42.d
Victoriarus lege Clodia percussus	516.b	Vindictæ rationem intulit P. Valerius Poplicola ibid.a. vnde nomen sortita sit ibid. eius potestas primum penes Consules, tum ad prætorem vrbænam translata 42.b. mos circa hanc manumissionem obseruatus qui	ibidem
Victoriatum nomen à victoria, qua nūmus est signatus	516.b	Vinæ qualis machinatio	620.b
Victor Iupiter quare	63.a	Vinearum vsus	ibid.c
Vicus est regionis pars	10.a	Vinum effudisse bonæ fortunæ signum	130.e.f
Vicum nominant, quod vias circum habet	ibid.	Vini potu liberi sunt mortales, omnisq; tristitia pellitur	80.f.81.a
Vidux si nuberent nõ impetrata potestate, infames fiebant à prætore	330.c	Vini vsus mulieribus Romæ interdictus	444.d.e
Vigiliarū dispositio apud Romanos	615.c	Violarij	310.d
Vigiliarum tessera à præfecto regionis petebatur	606.b.c	Virbialis flamen	141.a
Vigilum præfecti qui fuerint	414. a. b. à quo instituti	Vir ducit, mulier nubit 318. a. quare ibid.	
Vigilium coloniarū deducendę qui	426.a	Virgæ & secures simul cur Regibus præla:æ fuerint	379.a
Villia lex de ætate magistratuum	395.a	Virgis quando vsi sunt Magistratus	473.b
Viminalis à Ioue Vimineo	65.a	Virgilius explicatus	450.e
Viminalis mons à Vimineo Ioue dictus 5. d. etiam Fagutalis	ibidem	Virginensis dea adhibebatur, cum Virgini zona solueretur	1c.8.a
Viminalis mons vimina & syluā fageam habuit	8.f	Virginensis dea in conclaue noua nuptæ illata	321.a
Viminalis porta & collis	65.a	Virgines Saliaræ quæ dicantur	148.b
Vimineus Iupiter	7.a.65.b	Virginum Vestalium incestus quibus legibus punitus	487.c
Vinalia alia Veneri, alia Ioui celebrabantur	231.e.f	Virgo quare à veteribus ex gremio matris raperetur	316.b
Vinalia quando, cui, cur celebrata	208.b	Virilia vestimenta quænam sint	345.c
Vinalia rustica instituta	112.b	Viriplaca dea, quæ viros placabat	108.e
Vina veteres sæpius niue aut in puteo refrigerarunt	295.c	eius sacellum vbi	ibid.e
Vincula in publica rei post confessionem coniecti	563.a	Viro eicere vxorem quibus conditionibus concessum	322.b
Vinculorum nomine quænam Romani comprehendant	572.e.f	Virtus quare à viro dicitur	105.d
		Virtus quid	ibidem
		Virtutis	

I N D E X.

Virtutis effigies qualis	ibidem	Vfurpatio quid	559.f
Virtutis & Honoris templa ita fuere ex- structa, vt per Virtutis templum ingres- sus esset ad eodem Honoris	ibidem a	Vfurpatione quomodo connubium disto- lutum	322.a
Virtuti & Honori quis primus eodem Ro- mæ extruxerit	321.f	Vulcanus cur claudus 82. c. ignis inuentor	ibidem
Virtutem Romani religiosè coluerunt	321.e	Vulcanus quasi Volicanus	82.d
Vis alia publica, alia priuata, & quid hæc vel illa	528.a	Vulcani fanum cur Romulus extra urbem ædificari voluerit	ibidem f
Vifcellia mendose pro visellia	511.c	Vulcani quatuor Ciceronis	82.d
Visceratio quid	330.a	Vulcano Titius Tatius domum Romæ vouit	ibidem f
Visellia lex de iure annulorum liberrinis non communicando	511.c	Vulgus fordidum	303.c
Visellius Varro, Ciceronis consobrinus ibidem		Vuinus primùm obligauit Æsculapius	98.d
Vis qua aliquis ex loco aliquo deiectus, vera & simulata fuit	559.a	Vulpes facta	131.e
Vis priuatæ capita quæ sint	528.a	Vulturem in eodem Iouis aut deorum vo- lasse prodigij loco habitum	89.a
Vis publicæ capita quænam sint	527.e.f	Vultures præpetes aues	129.a
Vitri officina in Circo Martiali	255.f	Vulurum 12. numerus Romulum condē- tem urbem de tempore durationis ad- monuit	129.b
Vitæ capitis ornamenta muliebria	310.b	Volfgangus Lazius Historicus Cæsareus	377.d
Vitula dea quæ latitiæ præfuit	110.e	Volfgangus Musculus Polybium Latini- tate donauit	388.b
Vndulata toga	305.b	Vxor genus est, habens duas species	315.b
Vngues quem animæ gradū habeāt	55.b	Vxor iusta & iniusta quæ	ibidem e
Vracon	625.c	Vxor tribus modis habebatur	ibid.d
Vibana tribus quid 539. a. eius quatuor genera	ibidem e	Vxorem ducere, quasi domū ducere	318.b
Urbanas in tribus transferri, ignominio- sum	ibidem b	Vxorē in manu mariti esse quid sit	323.b
V.R. quid significarint literæ hæc	355. b	Vxores quasi vxores	319.c
Vrbs apud veteres	4.a	Vxores veteres tribus modis habuerunt	367.a
Vrbis partes maiores quam similitudi- ne regiones dictæ sunt	10.a	Vxorum genera duo	323.a
Vrbium atque exercituum deuotiones	623.a.b. exempla		
Vrbium siue cistæ quot fuerint	ibidem	X	
Vrsinæ siue cistæ quot fuerint	583.c	X Enophōtis liber de Æquiuocis	54.b
Vrnula	160.a	<small>Ἐὸ δὲ</small>	48.b
Vsucapere	475.b	Xystus Græca appellatione locus erat Ro- mæ, in quo sub recto, hyemis tempore versabantur Athletæ	257.d
Vsucapio	ibidem		
Vsucapio qualis acquisitio fuerit	543.b	Z	
Vsucapionum nomine leges latæ	515.e	Z Onaras Monachus de Græcorum Im- peratoribus scripsit	34.f
Vsura centesima quæ sit	459.e	Zonas dictas à Ζώνη, quod est cingo	309.d
Vsura de unx, dextans, dodrans, & sic in re- liquis partibus assis	484.a. 483.f	Zonæ quale genus vestimenti	309.a
Vsura magnas turbas in Republica Ro- mana dedit	484.f		
Vfurarius as	ibidem		
Vfurpatio est vsucapionis interruptio	467.a		

F I N I S.

animosos en la penitencia, y
virtud, como lo fue el ex-
pártisimo Conde de Oro-
pela Don Juan Alvarez de
Toledo, a quien San Pedro
de Alcantara instruyó en la
deuocion, y camino de el
Cielo.
Don Fernando Alvarez
de Toledo, quarto Conde
de Oropela, tambien apren-
dió del Santo, y oyó del
palabras de vida eterna; y
per la gran deuocion que
le tubo este Principe Chris-
tianissimo, y liberrissimo,
le fundó dos Conuentos de
su auerissima abstracion, y
Descalcez, el del Rosario,
cinco leguas distante de
Oropela, y el de la Victoria,
en distancia de tres de la Vi-
lla de Delatorra.
Teniendo San Pedro, y
algunos años de Abito, fundó el Conuento de Ba-
dajoz, casi media legua fue-
ra de la Ciudad, en cuya Er-
brica, y en la Iglesia traba-
mucho, ayudando a
Ociales, y llevando los
tertiles. En la huerta ha-
una pequeña Ermita, en
sitio cercado de arbores-
tinos, donde le sucedi-
rando orando levantarse
el aire tan alto, q' sobrep-
na a los mismos Pinos,
esta Ermita macerana
a su cuerpo, que dexa
suelo, y las paredes
regalones, sino para los

156
unos de ellos, en oye-
Alque ay alguna persona
de singular virtud, la descan-
ver, y tratar, y por otra par-
te tienen muchas vezes ju-
ramente la mancha en ca-
sa, y no ay pagar racion, ni
salario a los criados, y arro-
pellan con la Ley de Dios
sin remordimiento.
Y de este respeto algunos
han de saluar, como si fuera
este negocio de la saluacion
tal, que se huvieste de efec-
tuar, solo porque el otro
ora por mi, no queriendo yo
salir del pecado en que es-
toy. Que aunque valesen mu-
cho las oraciones de perso-
nas virtuosas, y santas, quan-
do aquel por quien oran se
aprovecha de ellas, haziendo
el algo de su parte; pero ay
algunos, y especialmente de
los ricos, que quixieran irse
vestidos, y calçados al Cie-
lo, y que los lleuan otros
por su pie, porque enfiatran-
bajo. Lo qual es engañar, y
locura, semejante a la de las
virginnes locas, que después
de auerle estado durmien-
do, pedian a las cuerdas que
les diessen de su aceite: pues
no se abre la puerta del Cie-
lo a los que duermen a fue-
ro sueño, sino a los que ve-
lin con cuidado. Ni se hizo
el Cielo para los delirados,
y regalones, sino para los

riolo, y Seráfico Padre San
 Francisco, recibia la Alma
 del Religiosissimo Conde, y
 llevandola al Cielo, se la
 presentava a Jesu Christo su
 Hijo, Redemptor del linage
 humano, y Christo Nues-
 tro Señor le dixo a S. ma-
 rco: *To te entrego a este mi
 hijo, denen estos mis leglares,*
por Religioso de tu Orden, y
quero que le pongas entre los
mejores Religiosos della. Que
 assi premia Dios los que no
 son de los muertos, o tri-
 bios, sino anias vivas, y exe-
 cuciones logradas: y tan en-
 cumbrada gloria como aqui
 se significa, se cree piadosa-
 mente que goza el virtuoso
 mismo, aun mas que Exce-
 lentissimo Conde D. Juan,
 Discipulo tan canal, y per-
 fecto de San Pedro de Al-
 cantara, que se dio mucho
 en todo el tiempo de su vi-
 da, a la penitencia, oracion,
 y exercicio de virtudes, no
 alhajando, ni descuidando se
 en esto, aunque sabia que
 San Pedro, y sus Religiosos
 le encomendavan a Dios en
 sus oraciones, y exercicios.
 Via no convenie que de
 las penitencias, lagrimas, y
 oraciones de las personas
 santas, y Religiosas, tomen
 ocioso los leglares para de-
 cuidarle en hazer peniten-
 cia, por ver que ay quien la
 haga por ellos: ni reirle, y
 milagro en su presencia.

ros en los Obispos de Ba-
 dajos, Placencia, Auita, y o-
 tras partes; y principalmente
 en Portugal, donde el Duque
 de Berganga Don Jayme, de
 nobrissimo de N. P. San Fran-
 cisco, edificó algunos; y el
 primero junto a Villavicio-
 sa, en el qual queriendo allí
 tomar el Abito de Religioso
 Desalço de la Seraca Ur-
 den, se lo impidió su tio el
 Rey Don Manuel, por auer-
 le menester en el gouerno de
 el Reyno. Mas no obstante
 esto el deuoto, y esclarecido
 Duque, por cumplir en la
 manera a el posible este su
 deseo, estaua la mayor par-
 te del año en aquel in Con-
 uento, con los Religiosos: y
 al passo de ellos, seguia todos
 los actos de Comunidad, co-
 mo si el mismo inuicito hu-
 uiera profesado. No faltaua
 a las horas del Coro, y de la
 Oration mental: ayunaua, y
 comia con la misma parti-
 monia en el Refectorio, don
 de publicamente hazia las
 penitencias, y mortificacio-
 nes con los Religiosos: y fi-
 nalmente, solo se discreta-
 ua de ellos en el Abito exte-
 rior.

Despues de muchas
 contradicciones, y grandes
 trabajos, que en las Funda-
 ciones padecieron otros pri-
 meros Religiosos, se multi-
 plicaron los Conuentos en
 Castilla, y Portugal, de los
 quales se eligió las des pri-
 meras Prouincias Decala-
 gas, la de la Redad, y la de S.
 Gabriel. En esta (que entóces
 era Custodia) tomó el Abito
 en el año de 1515. el glorio-
 so S. Pedro de Alcantara; y
 a su tiempo fue electo Guar-
 dian del Conuento de nucl-
 tra S. uora, de los Angeles,
 que esta en el Obispado de
 Coria. Tres vezes fue Digni-
 dor el Santo, y tambien fue
 Guardian del Conuento de
 San Onofre de la Lapa (que
 esta en una Sierra) y de o-
 tros: que como conoçian su
 singular virtud, prudente
 y zelo, siempre le ocupaua-
 ra en semejantes ministerios, pa-
 ra el bien de otros. Y por-
 que se conoçca su santidad,
 y buenas partes, y los claros
 respaldadores de sus virtudes,
 es muy de aduertir, que a los
 veinte años de su edad fue
 Dignidor: y a los treinta y seis
 ocho Ministro Prouincial.
 no obstante, que en los
 Conuentos, y Prouincias
 auia otros Religiosos mu-
 cho mas ancianos; pero co-
 mo era tan gran sierno de
 Dios, aquellas elecciones
 tan anticipadas a su edad,
 mas las hazia nuestro Se-
 ñor que los hombres. Pues
 como en esta la experien-
 cia, dicho lo fuere.

Promissionum
Antiquitatum
Libri Decem.

F. A.

153

2250